

Το ένοχο κι αντεθνικό παρελθόν του ΚΚΕ

Τα πρώιμα χρόνια της ελληνικής Αριστεράς και η Φεντερασιόν του Αβραάμ Μπεναρόγια

Μέχρι τα πρώτα χρόνια του 20ού αιώνα η ελληνική Αριστερά διέπονταν από την ιδεολογία της κοινωνικής απελευθέρωσης, σε συνδυασμό με το αίτημα για την απελευθέρωση των λαών που ήταν υπόδουλοι στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Με κεντρικές μορφές, όπως ο σημαντικότερος Έλληνας σοσιαλιστής της εποχής, ο Σταύρος Καλλέργης, ο Μαρίνος Αντύπας, ο Νίκος Γιαννιός, ο Γεώργιος Σκληρός κ.ά., το σοσιαλιστικό κίνημα που κινούνταν στα όρια του ελλαδικού χώρου, θα ερχόταν αντιμέτωπο με νέα δεδομένα, όταν θα πραγματοποιούνταν η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης και της Μακεδονίας: Στην Βόρεια Ελλάδα, το εβραιοβουλγαρικό σοσιαλιστικό κίνημα είχε πολύ μεγαλύτερη επιρροή, σε μια βάση διαφόρων εθνοτήτων που αποτελούσαν την περίφημη «μακεδονική σαλάτα».

Όταν απελευθερώθηκε η Θεσσαλονίκη από τον ελληνικό στρατό τον Οκτώβριο του 1912, οι μόνοι που αισθάνθηκαν απελευθερωμένοι, ήταν οι Έλληνες, οι οποίοι όμως μειοψηφούσαν σε πληθυσμό εκείνη την εποχή στην πόλη (σε σύνολο 150.000, οι Έλληνες ήταν 40.000, οι Εβραίοι 60.000, οι Τούρκοι 45.000 και οι λοιπές εθνότητες 5.000). Η μεγαλύτερη κοινότητα της Θεσσαλονίκης, η εβραϊκή, δεν είδε με καθόλου καλό μάτι την αλλαγή του καθεστώτος. Οι Εβραίοι, στα πλαίσια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, την οποία θεωρούσαν ως πατρίδα τους, έλεγχαν κάθε οικονομική δραστηριότητα. Τα νέα δεδομένα, προκαλούσαν γι' αυτούς οικονομικές απώλειες, καθώς η αποχώρηση των ηττημένων αποτελούσε και απώλεια χρεών. Επιπλέον, τα όρια της ελληνικής επικράτειας, ήταν σαφώς πιο στενά απ' αυτά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στα οποία δρούσαν πριν εμπορικά και αυτή τη φορά έβλεπαν στα πρόσωπα των Ελλήνων τον κίνδυνο του ανταγωνισμού, τον οποίον δεν είχαν με τους μουσουλμάνους και τους Βούλγαρους, οι οποίοι περιορίζονταν στις αγροτικές ασχολίες και στο «χαμαλίκι». Εκτός όμως των οικονομικών λόγων, υπήρχε και ο φόβος των αντιποίνων, καθώς η εβραϊκή κοινότητα, όχι μόνο είχαν ενισχύσει οικονομικά τον πόλεμο των Τούρκων εναντίον των Ελλήνων, πραγματοποιώντας έρανο, με το τεράστιο ποσό

των 650.000 χρυσών λιρών, αλλά μέλη της είχαν δημιουργήσει στρατιωτικό σώμα εθελοντών, για να πολεμήσουν στο πλευρό των Τούρκων κι εναντίον των Ελλήνων (δημοσίευμα εφημερίδας «Εστία», 9 Οκτωβρίου 1912). Εξ άλλου, ήταν ακόμη νωπές οι μνήμες από τον λιθοβολισμό Ελλήνων αιχμαλώτων, από Εβραίους στην Θεσσαλονίκη. Υπό αυτές τις συνθήκες και παρ' ότι ο Βενιζέλος είχε φροντίσει να καθησυχάσει την εβραϊκή κοινότητα παραχωρώντας τους και ιδιαίτερα προνόμια (π.χ. εξάγοι στρατιωτικής θητείας, διατήρηση της αργίας του Σαββάτου, διατήρηση της ισπανοεβραϊκής γλώσσας στις οικονομικές συναλλαγές κ.ά.), οι Εβραίοι ξεκίνησαν προσπάθειες «διεθνοποίησης» της πόλης στέλνοντας εκκλήσεις, τότε στους Βούλγαρους για να προστατέψουν με περιπολίες τις εβραϊκές συνοικίες, τότε στους Αυστριακούς, με αίτημα αυτή τη φορά, να προσαρτήσουν την Θεσσαλονίκη και την Μακεδονία, στην Αυστροουγγαρία, και τότε αποστέλλοντας επιτροπή στο Λονδίνο με αίτημα την αυτονόμηση της Μακεδονίας.

Η ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΘΩΜΑΝΩΝ ΚΑΙ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ

Είνα ἡδη γνωστὸν ὅτι ἐπιτροπὴ Μουσουλμάνων καὶ Ἰσραηλιτῶν μετέβη εἰς Ἐδρῶντην ὅπως νὰ ἐργασθῆ ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας τῆς Μακεδονίας.

Σχετικῶς πρὸς τὸ ἔργον τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ἐν τῷ «Ἡμερησίῳ Χρονόγραφῳ» τοῦ Λονδίνου ἀναγράφεται, ὅτι ἐν Λονδίῳ ἀνετίθηκα ἡδὴ ἐπιτροπὴ ἐκ Μακεδονίας, τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι νὰ ἀπέσπῃ πρὸ τῶν Αὐτοκρατορίας τῶν ἀποικίων καὶ ἀποστῆται τῶν καπνίων καὶ ἀλάτων ἀνεξάρτητον κράτος ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ μὲ προστατεύουσαν τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιτροπὴ, γράσει ἡ ἀγγλικὴ ἐφημερίδα, συγκροτήσεται ἐκ τοῦ Καλὴν Σαμῆ, ὡς προέβη, καὶ τῶν Νουὴμ Ρεϊσο καὶ Μάχμαν Ἰλίμ, θεωροῦντες ὅτι ἐν συνεδίῳ αὐτῶν ἔσται ἰσχυρὸν συμβούλιον, ἀντιπρο-

σωπεύοντος τὸν Μακεδονικὸν καὶ Ἰουδαϊκὸν πληθυσμὸν τῆς Μακεδονίας, καὶ συνελθόντος τῶν Ἐπι Μπαρτῆρ ἐν Κοσταντινουπόλει.

Ὁ Ρώσος δὲ τῆς, ἀπέστειλεν εἰς ἀντιπροσώπων τοῦ «Ἡμερησίου Χρονόγραφου» ὅτι ἡ ἔπιτροπὴ τῆς Θεσσαλονίκης συνίσταται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐξ Ἰσπανογλώσσων Ἰουδαίων, οὐκ ἔστιν οὐδὲ μὲν ἔχουσι σχεδὸν οὐδὲν ἑθνομίαν, καὶ γλώσσας πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἢ τοὺς Βουλγάρους. Ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἰσπανογλώσσων Θεσσαλονίκης, Κερπὼν καὶ Ἀράμας ἀνέρχεται κατὰ προσέγγισιν εἰς 1.140.000, ἐξ ὧν 468.000 εἰς Τυβρίαν, 274.000 Ἕλληνας, 210.000 Βούλγαρους, 133.000 Ἰουδαίους καὶ 80.000 Κοσταντινουπόλεως.

Εἰς πᾶν ἡμετέρισμα, πλὴν τῶν πόλεων τῆς Θεσσαλονίκης, οἱ Τούρκοι ἀποτελοῦσι τὰς πύλας

ρημοσφῆρας κενώσεως. Ἐν Ἀράμας δὲν ὑπερβύλλουσι τὸν λοιπὸν πληθυσμὸν κατ' ἀναλογίαν σχεδὸν τριῶν πρὸς ἓν.

Ὁ Ρώσος δὲ τῆς παρατήρησεν ἐπίσης, ὅτι οὐτὶ ἡ Βουλγαρία οὐτὶ ἡ Ἑλλὰς οὐδ' ἔχουσι εὐνοίαν ἐν Θεσσαλονίκῃ, εἴτε ἢ μὲν εἴτε ἡ ἄλλη ἀνακάλυψεν τὴν ἀνεπίσημον αὐτῆς, ἢ τὴν ἐπισημοῦς καὶ τῶν ἑκείνων πληθυσμῶν τῆς πόλεως μετὰ θιάσους ἀποβλέπει εἰς τὴν μέλλον ἑαίματος ἢ τὴν πόλιν ὅτι κατιστῆ πεδὸν μάχης μετὰ τῶν δύο τούτων λαῶν.

ΤΟΥΡΚ. ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Εἰς ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ

Καθὸς πληροφόρηται, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπαράσεται νὰ ἀποστείλῃ εἰδικὴν ἐπιτροπὴν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Σκόπειαν καὶ τὴν Ἰμβροσίαν, ὡς πρὸς φροντίσιν αὐτῶν τῆς περιουσίας

τῆς καὶ εἰς Κοσταντινουπόλιν ἀποσταλέης τῶν εἰσπρατικῶν τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι. Ἐπιτροπὴ ὅμως καθ' ἑαυτῶν ἀποκλήθει.

Ἡ εἰς Θεσσαλονίκην ἀποστῆλησμένη ἐπιτροπὴ οὐδ' ἀποταλάσκει ἀπὸ τῶν εἰσπρατικῶν ἐπιτροπῶν Ρεϊσο, τὸν γὰρ γράσει μετὰ τῆς Νομαρχίας Θεσσαλονίκης Ἐπίβη καὶ τὸν πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν Ρεϊσο ὅτι. Ἡ εἰς τὸν Μοναστήριον ἐπιτροπὴ ἀποταλάσκει ἀπὸ τῶν λογιστῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῶν πρὸς τὸν ἑθνομίαν Ρεϊσο. Ἡ εἰς Ἰμβροσίαν ἀπὸ τῶν λογιστῶν Ἀράμας.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἀποσταλάσκει οὐδ' ἀποταλάσκει καὶ εἰς τὴν Πεδεζάν καὶ εἰς τὴν Αὐλὸνα.

Εἰς τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς οὐδ' ἀποστῆται ἀπὸ τῶν εἰσπρατικῶν τῶν καὶ 100 γρ. ἡμερησίως.

Ἐνα ἀπὸ τὰ κινήματα αυτονόμησης της Μακεδονίας και της Θράκης, ήταν το εργατικό σωματείο «Εργατικὴ Σοσιαλιστικὴ Ομοσπονδία Θεσσαλονίκης» πιο γνωστό με τὸν ισπανοεβραϊκό τίτλο «Φεντερασιόν», το οποίο είχε ιδρυθεῖ το 1909 ἀπὸ τον Εβραῖο τυπογράφο, βουλγαρικής καταγωγῆς, Αβραάμ Μπεναρόγια και τον επίσης Εβραῖο Κουν Βεντούρα. Η Φεντερασιόν, που αποτελοῦνταν κυρίως ἀπὸ Εβραίους και Βούλγαρους, αρχικά ήταν ανοιχτά ὑπὲρ των Νεότουρκων και κατὰ του διαμελισμοῦ της Οθωμανικῆς Αυτοκρατορίας. Η οργάνωση εκπροσωποῦνταν μάλιστα ἀπὸ το 1910 στο οθωμανικό κοινοβούλιο, με τον Βούλγαρο Ντίμιταρ Βλάχας. Προσγειωμένος ὅμως στην ωμὴ πραγματικότητα της προσάρτησης της

Μακεδονίας στην Ελλάδα και κάτω από την διεθνή αντίληψη που υπήρχε για το μέλλον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ο Μπεναρόγια αναπροσάρμοσε την τακτική του και κάτω από τον σοσιαλιστικό μανδύα, προπαγάνδιζε μέσα από την εφημερίδα της οργάνωσης «Αβάντι», την αυτόνομη ομοσπονδία της Μακεδονίας, ως τμήμα μιας Βαλκανικής Ομοσπονδίας.

Γράφει για την Φεντερασιόν, ο διατελέσας προσωρινός Γενικός Γραμματέας του ΚΚΕ (1925-1926) και βουλευτής (1926-28), Ελευθέριος Σταυρίδης («Τα Παρασκήνια του ΚΚΕ»):

...Αύτη ήτο η λεγόμενη «Σοσιαλιστική Φεντερασιόν», αποτελουμένη από υπέρτας 2.000 μέλη, κατά 90% μορφωμένους Εβραίους, ταξιδεύσαντας εις την Ευρώπην και μορφωθέντας εκεί σοσιαλιστικώς. Αύτη ήτο πολιτική οργάνωσις των Εβραίων κυρίως, αλλά σοσιαλιστική, με σοβαράν πολιτικήν δράσιν, ακόμα από της εποχής της Τουρκοκρατίας. Ήτο συνδεδεμένη με το διεθνές σοσιαλιστικό κίνημα και απετέλει επισήμως τμήμα της Β΄Σοσιαλιστικής Διεθνούς της Βέρνης, εις τα συνέδρια της οποίας απέστειλλε τακτικά τους αντιπροσώπους της. Από το 1908 είχε συνεργαστεί με τους Νεοτούρκους, των οποίων το κέντρον ήτο η Θεσσαλονίκη, προς ανατροπήν του Σουλτάνου Χαμήτ, και πολλά μέλη αυτής, εν οίς και ο γνωστός μετέπειτα Αβραάμ Μπεναρόγια, μετέσχον του αγώνος των Νεοτούρκων και εξεστράτευσαν εκ Θεσσαλονίκης κατά της Κωνσταντινουπόλεως και του Χαμήτ. Η σοσιαλιστική Φεντερασιόν της Θεσσαλονίκης επηρέαζε σοβαρά το εργατικό κίνημα της πόλεως και φυσικά προπαντός τους Εβραίους εργάτες, είχε δε και αρτιότατα λειτουργούντα δια τους εργάτας καταναλωτικόν συνεταιρισμόν, την «Λαϊκήν» με παντοπωλείον εις την εργατικήν συνοικία του Βαρδαρίου, από τον οποίον οι εργάται ηγόραζον ευθυνότερα τα καλυτέρας ποιότητος είδη, των κερδών κατανεμομένων, εις το τέλος του έτους, εις τους αγοραστάς καταναλωτάς, αναλόγως του ποσού της καταναλώσεώς των, κατά τρόπο σοσιαλιστικώτατον.

Όταν η ελληνική κυβέρνηση επιχείρησε να εφαρμόσει την φορολογία στις νεότερες περιοχές της Ελλάδος, η Φεντερασιόν που είχε μεγάλη επιρροή στην Βόρεια Ελλάδα, διοργάνωσε το 1914 απεργίες οι οποίες είχαν επιτυχία και δημιούργησαν αναταραχές. Γι' αυτές τις απεργίες, η Φεντερασιόν κατηγορήθηκε πως τις διοργάνωνε για λογαριασμό των Βούλγαρων και των Αυστριακών, με σκοπό να δημιουργηθεί κλίμα που θα οδηγούσε στην απόσχιση. Με την λήξη της απεργίας, μετά από μερική ικανοποίηση των αιτημάτων των απεργών, ο

Μπεναρόγια εκτοπίστηκε για περισσότερα από δυο χρόνια στην Νάξο, μαζί με τον επικεφαλής της απεργιακής επιτροπής, Σαμουέλ Γιονά. Σύμφωνα με την κατάθεση του Ιωάννη Κούσκουρα, διευθυντή της εφημερίδας της Θεσσαλονίκης «Νέα Αλήθεια», η οποία πρωτοστάτησε με άρθρα της εναντίον του Μπεναρόγια και της Φεντερασιόν, «Ο Μπεναρόγια ουδέν επάγγελμα εξασκεί εν τη πόλει ταύτη, υπάρχει υπόνοια ότι μισθοδοτείται υπό της Βουλγαρικής Κυβερνήσεως διά να συντηρή το εν λόγω Κέντρον, όπερ κατά την αντίληψίν μου έχει μεταβληθή εις ανατρεπτικόν ως απέδειξεν η τελευταία απεργία των καπνεργατών την οποία απειπειράθη να χρησιμοποιήση προς διατάραξιν της δημοσίας τάξεως εν Θεσσαλονίκη, όπως αποδείξη ότι δεν υφίσταται ασφάλεια εν Θεσσαλονίκη. Επίσης ο Μπεναρόγια αποδεικνύει διά της στάσεώς του ότι ουδένα τρέφει σεβασμόν προς την Ελληνικήν Κυβέρνησιν, διότι καίτοι του έγινον σχετικάί προτάσεις όπως αναρτήση την ελληνικήν σημαίαν επί της θύρας του Κέντρου, απέρριψε τας προτάσεις ταύτας περιφρονητικώς ειπών ότι ο Σοσιαλισμός ουδεμία σχέσιν έχει με την Ελληνικήν Κυβέρνησιν. Όλοι αύται αι ενέργειαι γίνονται εν γνώσει και τη συνεργασία του Σαμουέλ Γιονά. Άλλο τι δεν έχω να προσθέσω και γράμματα γνωρίζω».

Παρ' όλες αυτές τις διώξεις, η Φεντερασιόν θα κατορθώσει το 1915, να εκπροσωπηθεί στο ελληνικό κοινοβούλιο, χρησιμοποιώντας ως «δούρειο ίππο» τον συνδυασμό του Νίκου Γούναρη, εν μέσω και του κλίματος του Εθνικού Διχασμού. Τον τρόπο τον περιγράφει ο Ελευθέριος Σταυρίδης:

Η σοσιαλιστική Φεντερασιόν επηρέαζε επίσης τον γαλλόφωνον και ισπανόφωνον εβραϊκόν τύπον της Θεσσαλονίκης διά των μορφωμένων μελών της, τινά των οποίων ήσαν και δημοσιογράφοι, έκαμνε συχνάς μορφωτικάς σοσιαλιστικάς διαλέξεις και εξέδιδε και σοσιαλιστικόν περιοδικόν, την «Ωρόρ». Κατά τας εκλογάς του 1915, ο πρωθυπουργός της Ελλάδος, Γούναρης, εζήτησε την συνεργασίαν της Φεντερασιόν, εις τας εκλογάς του Μαΐου του 1915, ίνα μετάσχη του συνδυασμού του Γούναρη, τον οποίον κατήρτιζε τότε η λεγομένη Μακεδονική Νεολαία, ήτις είχεν επί κεφαλής τον Μπούσιον, τον Δραγούμην, τον Σουλιώτην Νικολαΐδην και άλλους. Η Φεντεριασιόν εδέχθη την συνεργασίαν, αλλά εδήλωσεν ότι η συνεργασία αύτη θα είναι μόνον εκλογική και μετά την νίκην κατά του Βενιζελισμού θα διελύετο, όπερ και εγένετο δεκτόν από τον Γούναρη. Έτσι η Φεντερασιόν υπέδειξε δύο βουλευτάς εις το ψηφοδέλτιον του Γούναρη, τον Αριστοτέλην Σιδέρην, σημερινόν καθηγητήν της Ανωτάτης Σχολής Εμπορικών και Οικονομικών Επιστημών, και τον Ισραηλίτην έμπορον Αλμπέρτον Κουριέλ. Εις τας εκλογάς με πλειοψηφικόν και με σφαιρίδιον επεκράτησε το

αντιβενιζελικόν ψηφοδέλτιον, χάρις εις τας ψήφους της σοσιαλιστικής Φεντερασιόν, και οι Σιδέρης και οι Κουριέλ εξελέγησαν βουλευταί, αποσπασθέντες αμέσως μετά τας εκλογάς από του Γούναρη και παραμείναντες εις την Βουλήν ως ανεξάρτητοι σοσιαλισταί βουλευταί, οι πρώτοι σοσιαλισταί εις το ελληνικόν κοινοβούλιον.

Η γέννηση του ΚΚΕ

Η Φεντερασιόν κατανοούσε ότι η εκπροσώπηση στη Βουλή, από μόνο της δεν ήταν αρκετή. Η οργάνωση θα έπρεπε να έχει πανελλήνιο χαρακτήρα και όχι τοπικό και εβραιοβουλγαρικό, που είχε έως τότε. Η αλλαγή αυτού του χαρακτήρα, επιχειρήθηκε με την ενσωμάτωση στην ηγετική ομάδα και κάποιων Ελλήνων σοσιαλιστών, των οποίων η δύναμη εκείνη την εποχή, στην Ελλάδα ήταν σχετικά ασήμαντη. Έτσι, και υπό τις συνθήκες κοινωνικού αναβρασμού που επικρατούσαν τότε, πραγματοποιήθηκε στον Πειραιά, στις 4 Νοεμβρίου 1918, στον Πειραιά, το πρώτο πανελλήνιο σοσιαλιστικό συνέδριο, απ' το οποίο αναδείχθηκε ένας νέος σχηματισμός: Το ΣΕΚΕ (Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος), το οποίο, τον Απρίλιο του 1920 μετονομάστηκε σε ΣΕΚΚΕ (Σοσιαλιστικό Εργατικό Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος), για να μετονομαστεί και πάλι το 1924 σε ΚΚΕ-ΕΤΚΔ (Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας - Ελληνικό Τμήμα της Κομμουνιστικής Διεθνούς). Έτσι γεννήθηκε το ΚΚΕ.

Το νέο κόμμα, με την δημιουργία του, βρέθηκε να έχει δύο εκπροσώπους στη Βουλή. Ο λόγος, όπως εξηγεί και ο Ελευθέριος Σιδέρης, ήταν πως «Όταν το 1917 ο Ελευθέριος Βενιζέλος μετά την επικράτησιν του Κινήματος της Θεσσαλονίκης, ανέστησε την «Βουλήν των Λαζάρων» λεγομένην, δηλαδή την Βουλήν του Μαΐου 1915, οι Σιδέρης και Κουριέλ έγιναν και πάλιν βουλευταί, ως «αναστάντες». Κατ' αυτόν τον τρόπον, όταν τον Οκτώβριο του 1918 ιδρύθη το «Σοσιαλιστικόν Εργατικόν Κόμμα της Ελλάδος», ευρέθη και με δύο βουλευτάς, ανήκοντας εις την Φεντερασιόν, δηλαδή εις αυτό. Αι τρεις αύται σοσιαλιστικά ομάδες ίδρυσαν το πρώτον εν Ελλάδι «Σοσιαλιστικόν Εργατικόν Κόμμα». Τα γραφεία του κόμματος εγκατεστάθησαν εις την οδόν Ευριπίδου αρ. 14, εις το επάνω, από τα μαγαζιά, πάτωμα».

ΚΚΕ και Μικρασιατική Εκστρατεία

Όπως ήταν φυσικό, τα μικρότερα και ανίσχυρα ελληνικά σοσιαλιστικά τμήματα του ΣΕΚΕ απορροφήθηκαν και επισκιάστηκαν από την σαφώς μεγαλύτερη και ισχυρότερη Φεντερασιόν και οι φωνές των Ελλήνων σοσιαλιστών που μιλούσαν για

τους «αλύτρωτους αδερφούς» της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας σκεπάστηκαν από την φωνή της κυρίαρχης Φεντερασιόν που μιλούσε για αυτόνομη Μακεδονία και Θράκη, κλείνοντας πονηρά το μάτι προς την Βουλγαρία. Η πρώτη ανακοίνωση του ΣΕΚΕ, καλούσε, μεταξύ άλλων, την ελληνική κυβέρνηση, να απέχει από κάθε πόλεμο και κάθε συμμαχία. Ήταν η στιγμή, που ο ελληνικός στρατός απελευθέρωνε, μετά την Ανατολική Μακεδονία, την Ιωνία, στην συνέχεια δε τη Δυτική και την Ανατολική Θράκη. Για το ΣΕΚΕ, δεν υπάρχουν υπόδουλοι πληθυσμοί, ενώ απουσιάζει οποιαδήποτε αναφορά στους υπόδουλους πληθυσμούς της Θράκης και της Μικράς Ασίας. Καλούσε μάλιστα τους κομμουνιστές στρατιώτες της Βαλκανικής Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας, η οποία βρισκόταν υπό βουλγαρικό έλεγχο, να αντισταθούν στην ελληνική προέλαση. Στις 10 Σεπτεμβρίου 1920, κι ενώ η Ελλάδα με την Συνθήκη των Σεβρών τριπλασίαζε τα εδάφη της, το ΣΕΚΕ (πλέον) εξέδιδε προκήρυξη, η οποία κατέληγε ως εξής: «Κάτω οι πόλεμοι και η αλληλοσφαγή των λαών! Κάτω η επιστράτευσις και κάθε άλλος εκβιασμός τον λαού διά νέους πολέμους! Ζήτω η ειρήνη μεταξύ όλων των λαών της Ανατολής και όλου του κόσμου!».

Κάτω απ' αυτά τα δεδομένα, αρκετοί Έλληνες σοσιαλιστές αποχώρησαν από το ΣΕΚΕ, αρνούμενοι να συνταχθούν στις αντεθνικές θέσεις του. Ο γνωστός για τα φιλοβενιζελικά του αισθήματα, σοσιαλιστής Νίκος Γιαννιός, σε επιστολή του προς την εφημερίδα «Έθνος», το 1951, αναφέρει χαρακτηριστικά:

Ιδρυταί του ΚΚΕ, τόσον εις τας Αθήνας όσον και εις την Θεσσαλονίκην, ήσαν Ισραηλίτες ή κρυπτοεβραίοι Έλληνες, το κίνημά των, παρ' όλα τα σοσιαλιστικά φαινόμενα ή προσχήματα, ήτο εβραϊκόν εθνικιστικόν. Τούτο αποδεικνύεται και από την εκλογικήν των σύμπραξιν με τους Γούδα - Γούναρην και την αντίθεσίν των προς τον Βενιζελισμόν, ενώ ως γνωστόν, οι σοσιαλισταί πρέπει να συνεργάζωνται με τα πλέον προοδευτικά αστικά κόμματα εναντίον των παλαιοκομματικών και οπισθοδρομικών. Το υπό την ηγεσίαν μου τότε Σοσιαλιστικόν Κέντρον Αθηνών (έτος ιδρύσεως 1911) ουδέν μέρος έλαβεν εις την ίδρυσιν του ΚΚΕ. Τουναντίον προσπαθήσαμεν, μεταβάντες εις τα γραφεία του, οδός Ευριπίδου, να αποτρέψωμεν τους νεοφωτίστους κομμουνιστάς από το να προσχωρήσουν εις την Μόσχαν, προβλέψαντες ποία κρίσις και ποία δεινά επερίμεναν τον Σοσιαλισμόν της Ελλάδος και την Ελλάδα από την Σοβιετικήν παρερμηνείαν του Μαρξισμού. Δυστυχώς τα σοσιαλιστικά μας επιχειρήματα δεν εισακούστηκαν εφ' όσον η εβραϊκή ηγεσία είχε τους ιδικούς της ανθελληνικούς σκοπούς, οι δε γύρω αυτής Έλληνες προλετάριοι ήσαν αγράμματοι και αφελείς.

Προσήλθαμε εν τούτοις ως μειοψηφία εις το πρώτον Σοσιαλιστικόν Συνέδριον (1918), ηγωνίσθημεν και πάλιν, αλλ' αποχωρήσαμεν εν τέλει δια να μη γίνωμεν όργανα της κομμουνιζούσης εβραϊκής πλειοψηφίας. Έκτοτε, οι παλιοί σοσιαλισταί, επολεμούσαμε και πολεμούμε φανερά και τίμια τον Μπολσεβικισμό, καθώς και τους κατοπινούς διφορουμένους «συναγωνιστάς» του.

Αργότερα, ο Ελευθέριος Σταυρίδης θα κάνει την διαπίστωση: «..οι Εβραίοι απεδείχθησαν περισσότερο Εβραίοι και ολιγώτερον κομμουνιστές ή μάλλον (...) απεδείχθη ότι οι Εβραίοι παραμένουν Εβραίοι και όταν ακόμη είναι κομμουνιστές...».

Το βάρος της προπαγάνδας της αντιπολεμικής εκστρατείας, σηκώνει το επίσημο έντυπο του ΣΕΚΚΕ, ο «Ριζοσπάστης», ο οποίος αρχικά, πριν προχωρήσει στο ΣΕΚΕ, υποστήριζε το κίνημα της «Εθνικής Άμυνας» του Ελευθερίου Βενιζέλου, στην Θεσσαλονίκη, όπου και πρωτοεκδόθηκε πριν μεταφερθεί στην Αθήνα. Με προκήρυξή της, η Εκλογική Επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος καλούσε «όλους τους εργάτας, επαγγελματίας και βιοπαλαιστάς Αθηνών-Πειραιώς να συνενώσουν την φωνή τους, να διακηρύξουν την θέλησί τους, να διατρανώσουν την απόφασί τους για τον μεγάλον Απελευθερωτικόν αγώνα εναντίον της Τυραννίας, εναντίον της Εκμεταλλεύσεως, εναντίον όλων των Πολέμων...» («Ριζοσπάστης», 19 Σεπτεμβρίου 1920). Λίγες μέρες αργότερα, ένα άλλο έντυπο του ΣΕΚΚΕ, γράφει: «Τα λαγκάδια και τα βουνά της Μικρασίας γεμίσανε απ' τα κορμιά των συναδέλφων μας. Τα όρνια του ουρανού χορτάσανε με τις σάρκες μας. Μη μας μιλάτε άλλο για πατρίδες και για εθνικές επαναστάσεις» («Εργατικός Άγων», 29 Νοεμβρίου 1920).

Η προπαγάνδα του ΣΕΚΚΕ, άρχισε να πιάνει τόπο και χαρακτηριστικό είναι, πως ένα σύνταγμα στρατού αρνήθηκε να επιβιβαστεί στα πλοία και να μεταβεί στην Μικρά Ασία. Οι κομμουνιστές, με επικεφαλή τον Παντελή Πουλιόπουλο, οι οποίοι είχαν διεισδύσει στις μονάδες του στρατού στο πολεμικό μέτωπο, έκαναν ότι μπορούσαν για να υπονομεύσουν τις πολεμικές προσπάθειες. Κεντρικό σύνθημα, γίνεται το «Στα σπίτια σας!» (παρεμπιπτόντως, με αυτόν τον τίτλο [«Οίκαδε»], είχε δημοσιεύσει ένα άρθρο κι ο εκδότης της «Καθημερινής», Γεώργιος Βλάχος, στις 14/27 Αυγούστου 1922, για το οποίο και κατηγορήθηκε). Οι λιποταξίες αποτελούν καθημερινό φαινόμενο, τις οποίες διευκολύνουν με κάθε τρόπο οι κομμουνιστικοί πυρήνες του μετώπου. Ο Σοβιετικός ιστορικός Νόβιτσεφ, αναφέρει χαρακτηριστικά («Turtsia: Kratkayia Istoria»): «Χάρης στην εκτεταμένη

προπαγάνδα του Ελληνικού Κομμουνιστικού Κόμματος, που συνεργάστηκε με το Κομμουνιστικό Κόμμα της Τουρκίας... 100.000 φυγόστρατοι ή λιποτάκτες απέφυγαν τον ελληνικό στρατό... Ομάδες των κομμουνιστών παλαιμάχων της Μικράς Ασίας καυχώνταν ότι είχαν παίξει "οργανικό" ρόλο, διαδίδοντας τη σύγχυση και τον πανικό ανάμεσα στις ελληνικές μονάδες, τις κρίσιμες μέρες του Αυγούστου του 1922, όταν ο τουρκικός στρατός διέσπασε τις ελληνικές γραμμές... Αν και η αποτελεσματικότητα των κομμουνιστών πρακτόρων την κρίσιμη στιγμή δεν πρέπει να υπερτιμηθεί, συνέβαλαν στην περαιτέρω διάσπαση του μετώπου, όταν η τουρκική επίθεση έφτασε στο αποκορύφωμά της». Ο Αβραάμ Μπεναρόγια, περιγράφοντας την οργάνωση των κομμουνιστικών αντιπολεμικών πυρήνων στο μέτωπο, αναφέρει: «Μια ευρεία αντιπολεμική προπαγάνδα εις το μέτωπον και τα μετόπισθεν αναπτύσσεται. Οργανώνονται ενιαχού στρατιωτικοί κύκλοι προς μελέτη και συζήτηση. Ένα κόμμα αντιπολεμικό δημιουργείται στο μέτωπο».

Το ΣΕΚΚΕ, παρ' ότι για τους Σλάβους της Μακεδονίας, διεκδικούσε την αυτονόμηση της περιοχής, για τους υπόδουλους Έλληνες της Μικράς Ασίας, δεν έλεγε λέξη. Για τους κομμουνιστές, ο πόλεμος των Ελλήνων ήταν «ιμπεριαλιστικός», ενώ του Κεμάλ «απελευθερωτικός». Όταν η Γερμανοεβραία θεωρητικός του Σοσιαλισμού, Ρόζα Λούξεμπουργκ διακήρυττε πως «...Η σημερινή μας θέση στο Ανατολικό Ζήτημα είναι να αποδεχτούμε τη διαδικασία διάλυσης της Τουρκίας ως μια υπαρκτή πραγματικότητα και να μην κάνουμε σκέψη ότι θα μπορούσε ή θα έπρεπε κανείς να τη σταματήσει και να εκδηλώσουμε στους αγώνες για αυτοδιάθεση των χριστιανικών εθνών την απεριόριστη συμπαράστασή μας», οι Έλληνες κομμουνιστές καλούσαν σε «Συναδέλφωση των Ελλήνων και Τούρκων στρατιωτών και κοινή πάλη με τις λαϊκές μάζες ανεξάρτητα από εθνικές, φυλετικές και θρησκευτικές διακρίσεις για τη δημοκρατία των εργατικών και αγροτικών συμβουλίων σ' όλο το έδαφος της Μικράς Ασίας». Για τους Έλληνες κομμουνιστές, οι συμπαγείς ελληνικοί πληθυσμοί της Μικράς Ασίας, ήταν «ελληνικές παροικίες του εξωτερικού». Τα αντιπολεμικά δημοσιεύματα των ελληνικών κομμουνιστικών εντύπων, αποτέλεσαν κι ένα απρόσμενο δώρο για τους Νεότουρκους του Κεμάλ, οι οποίοι τα ανατύπωναν και τα σκόρπιζαν στις γραμμές του ελληνικού στρατού, ενισχύοντας έτσι την πτώση του ηθικού.

Ενώ, ήταν γνωστό πως η Ρωσία του Λένιν, υποστήριζε και τροφοδοτούσε τον ηγέτη των Νεότουρκων, Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ, κι ενώ η τύχη του Ελληνισμού βρισκόνταν στην κόψη του ξυραφιού, μ' ένα δημοσίευσμά του ο

«Ριζοσπάστης», που υπέγραφε Κεντρική Επιτροπή του ΣΕΚΚΕ, τις 12 Απριλίου 1922 αποδοκιμάζει «την αισχροκέρδειαν, τον πόλεμον, την επιστράτευση», και καταλήγει με το «καταπληκτικό»: «Ζήτω η σοβιετική Ρωσία! Ζήτω οι Έλληνες εργάτες! Ζήτω το διεθνές προλεταριάτον! Κάτω οι πόλεμοι! Κάτω οι φόροι! Ζήτω η ειρήνη!». Διαφορετική γνώμη, φαίνεται να έχει όμως η «Ελληνική Κομμουνιστική Ομάς Οδησού», που θεωρούσε αυτονόητα τα δικαιώματα των Ελλήνων στην περιοχή και με προκηρύξεις που μοίραζαν στον ελληνικό στρατό, καταγγέλλει τον τσαρισμό που «...ήθελε να πάρει την Τραπεζούντα, την Μικρασία και την Κωνσταντινούπολη ακόμα».

Στις 22 Μαΐου 1922, ο ιστορικός της Αριστεράς, Ιωάννης Κορδάτος, θα υπογράψει κείμενο της Κεντρικής Επιτροπής του ΣΕΚΚΕ, που εστιάζει στην οικονομική πτυχή του πολέμου. Το άρθρο, το οποίο δημοσιεύεται στον «Ριζοσπάστη» καταλήγει ως εξής:

«Να η αιωνία πληγή σου: Η εκστρατεία της Μικρασίας.

Να η ρίζα του κακού: Ο μικρασιατικός αγών.

Να η αιτία των φόρων, του απαίσιου δανείου, των υλικών και ηθικών συμφορών σου: Η διαιώνισις της μικρασιατικής περιπέτειας.

Το κράτος-κυβέρνησις χρειάζεται καθημερινώς 3 εκατομμύρια διά την εκστρατείαν αυτήν Από που θα βγουν τα εκατομμύρια αυτά; Από τη ράχη σου, δυστυχισμένε λαέ. Εάν δεν παύση η μικρασιατική πληγή κάθε εξάμηνο το κράτος θα χρειάζεται εκατομμύρια, πολλά εκατομμύρια...».

Η Μικρασιατική Καταστροφή, η οποία θα επέλθει λίγο αργότερα και ο ξεριζωμός του Ελληνισμού από την Μικρά Ασία, δεν εμπόδισε τον «φυτευτό» από την Σοβιετική Ένωση αρχηγό του ΚΚΕ, Νίκο Ζαχαριάδη να γράψει λίγα χρόνια αργότερα: «Αν δεν νικιόμασταν στη Μικρασία, η Τουρκία θα 'τανε σήμερα πεθαμένη και μεις Μεγάλη Ελλάδα... Γι' αυτό, εμείς όχι μόνο δεν λυπηθήκαμε για την αστοτσιφλικιάδικη ήττα στη Μικρασία, μα και την επιδιώξαμε» («Ριζοσπάστης», 12 Ιουλίου 1935), ενώ ο μάρτυρας Χρυσόστομος Σμύρνης που συγκλόνισε τον Ελληνισμό της Μικράς Ασίας -τον οποίο αρνήθηκε να εγκαταλείψει, παρ' ότι του προσφέρθηκε η ευκαιρία- με τον μαρτυρικό του θάνατο, δεν ήταν παρά ένας «πράχτορας της ελληνικής μπουρζουαζίας» («Ριζοσπάστης», 26 Νοεμβρίου 1929).

στο μέτωπο και στα μετόπισθεν κατά τον ελληνοτουρκικό πόλεμο...» («Νέος Κόσμος», τεύχος Σεπτεμβρίου 1957).

Η «δράση» βέβαια αυτή των κομμουνιστών, που βοήθησε κι αυτή στον βαθμό που μπορούσε, για να περιέλθουν οι Έλληνες Μικρασιάτες στην κατάσταση που περιήλθαν, δεν τους εμπόδισε να ζητήσουν την ψήφο των εξαθλιωμένων προσφύγων, στις εκλογές του 1923, εκφράζοντας την «συμπόνοια» τους και μεταφέροντας όλες τις ευθύνες της «κατάντιας» τους στον «παράφρονα εθνικισμό»:

Αδέλφια πρόσφυγες!

Πεινασμένοι και μεις, κάτω στα υπόγεια, άρρωστοι και γυμνοί, στενάζοντας κάτω από τη σκληρή και απάνθρωπη εκμετάλλευση της ντόπιας πλουτοκρατίας, εμείς οι εργάτες και αγρότες της Ελλάδος, νοιώθουμε πολύ καλά πως κ' εσείς στενάζετε κάτω από την πίεση και την εκμετάλλευση της ντόπιας κεφαλαιοκρατίας, ξεσπίττοι, δίχως γης, δίχως εργαλεία, δίχως γιατρούς και γιατρικά πεταμένοι σαν πρόβατα στους διάφορους σταθμούς, στους σακάτικους κάμπους της Μακεδονίας, στις διάφορες πόλεις της Ελλάδος δίχως δουλειά, δίχως τίποτα.

Πρόσφυγες!

Δεν θα έλθετε μόνον στην αγκαλιά της εργατικής τάξεως, η οποία μόνη μπορεί να νοιώση τον πόνο σας και ν' ανακουφισθή αληθινά για την ανακούφισή σας, αλλά και θα παλαίψετε συγχρόνως μαζί μ' αυτήνε στο πλευρό της ενάντια στον κοινό εχθρό -την κεφαλαιοκρατία- όταν θα σηκωθή για να γκρεμίση το καθεστώς αυτό της ιμπεριαλιστικής αχορτασιάς και του παράφρονος εθνικισμού ο όποιος σας οδήγησε στη σημερινή σας κατάντια.

Οι Μικρασιάτες, δεν φαίνεται όμως να συγκινήθηκαν απ' αυτά τ' «αδελφικά» λόγια και οι κομμουνιστές, βλέποντας πως δεν είχαν επιρροή στους πρόσφυγες εκδίδουν μια προκήρυξη με τίτλο «Το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδος και τα

αποτελέσματα των εκλογών», στην οποία τ' «αδέρφια» οι πρόσφυγες, εξομοιώνονται πλέον με «χαφιέδες» και «αργόμισθους»:

Σύντροφοι,

Την προχθεσινή νύχτα (16 του Δεκεμβρίου 1923) ετελείωσαν αι υπό της Επαναστάσεως του Συνταγματάρχου Πλαστήρα προκηρυχθείσαι εκλογαί και εξ αυτής προήλθον 400 περίπου συνωμόται, οι οποίοι εντός ολίγων ημερών, χωρίς να τους έχετε εξουσιοδοτημένους, θα κανονίζουν την τύχην σας ως και μέχρι τώρα.

Μολονότι δεν τους εψήφισαν οι εργάται, οι χωρικοί, οι βιοπαλαισταί, οι έφεδροι και τα θύματα των πολέμων αυτοί εξελέγησαν. Εξελέγησαν υπό των προσφύγων, των γυναικών των προσφύγων, των παιδιών των προσφύγων, των χαφιέδων, των αργομισθων.

Κι ενώ η Ελλάδα, ηττημένη, προσπαθούσε να περισώσει ότι μπορούσε στις διαπραγματεύσεις που θα οδηγήσουν στην Συνθήκη της Λοζάνης, και με την κατάσταση να εξακολουθεί να είναι έκρυθμη, το Κομμουνιστικό Κόμμα απαιτούσε: «Κατάργηση της στρατιωτικής θητείας και εξοπλισμός του εργαζόμενου λαού για την υπεράσπισή του από εσωτερικά ανατροπές και εξωτερικές επιθέσεις», όταν λίγο πριν, ο ιταλικός στόλος του Μουσολίνι, με προσχηματικό τρόπο και κάνοντας επίδειξη ισχύος, βομβάρδιζε την Κέρκυρα.

Λίγο αργότερα, το 1927, το ΚΚΕ θα κρατήσει ουδέτερη στάση στο θέμα της αποκατάστασης των προσφύγων, καθώς υπήρχε η άποψη ότι αυτό αποτελούσε απλά μια «μια κοινωνική πληγή της αστικής κοινωνίας» (κατά τον βουλευτή του ΚΚΕ, Σεραφείμ Μάξιμο), η οποία ήταν προς το συμφέρον του ΚΚΕ. Με βάση αυτή τη λογική, οι πρόσφυγες δεν περιλαμβάνονταν στο προλεταριάτο, αλλά αποτελούσαν την παραφυάδα ενός προβλήματος εθνικιστικής φύσεως, στο οποίο το ΚΚΕ για λόγους αρχής, δεν θα μπορούσε να πάρει θετική θέση («Τα παρασκήνια του ΚΚΕ», Ελευθέριος Σταυρίδης).

Οι θέσεις του ΚΚΕ για την Μακεδονία και την Θράκη

Την στιγμή που ελληνική κυβέρνηση προσπαθεί να λύσει το προσφυγικό πρόβλημα

με την εγκατάσταση μεγάλου αριθμού προσφύγων στην βόρεια Ελλάδα, το ΚΚΕ εργάζεται προς την εντελώς αντίθετη κατεύθυνση: Καταγγέλλει την κυβέρνηση Μιχαλακοπούλου ότι «με τον βίαιο εποικισμό της Μακεδονίας εξοντώνουν τον μακεδονικό λαό». Κι ενώ μέχρι τότε περιορίζονταν να προπαγανδίζει την ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη, μόνο μέσα απ' τα έντυπά του, τον Δεκέμβριο του 1923 υιοθετεί και υπερψηφίζει εισήγηση του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος, στο συνέδριο της Κομμουνιστικής Διεθνούς (Κομιντέρν) που πραγματοποιήθηκε στην Μόσχα, η οποία έκανε λόγο για αυτονόμηση της Μακεδονίας και της Θράκης. Η εισήγηση των Βούλγαρων κομμουνιστών, δεν ήταν καινούργια. Τον Ιούλιο του 1922, το θέμα αυτονομίσεως της Μακεδονίας και της Θράκης, είχε τεθεί και πάλι απ' αυτούς στα πλαίσια της Βαλκανικής Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας, στην οποία η Βουλγαρία είχε τον ηγετικό ρόλο ως το μεγαλύτερο κομμουνιστικό κόμμα, καθώς και μια προνομιακή σχέση με την Μόσχα. Οι μόνοι που αντέδρασαν και τις δυο φορές τότε (την πρώτη φορά και οι Έλληνες κομμουνιστές, που ζήτησαν αναβολή της συζήτησης), ήταν οι Γιουγκοσλάβοι οι οποίοι διέκριναν πίσω απ' αυτή την πρόταση τον βουλγαρικό εθνικισμό (που προφανώς έρχονταν σε αντίθεση με τις δικές του βλέψεις, στις οποίες έδωσε σάρκα και οστά, αργότερα ο Τίτο). Ούτως ή άλλως όμως, από την στιγμή που το ΚΚΕ είχε προσδεθεί στο άρμα της Σοβιετικής Ένωσης με την συμμετοχή του στην Κομιντέρν, θα ήταν υποχρεωμένο να υπακούσει, ακόμη και αν δεν είχε ψηφίσει την πρόταση. Η συμμετοχή του σ' αυτή, δεν έγινε χωρίς όρους. Αντιθέτως, προϋπόθετε ότι αποδέχονταν τους περίφημους «21 όρους» της Κομιντέρν, σύμφωνα με τους οποίους, εκτός των άλλων, οι αποφάσεις ήταν νόμος για τα μέλη-κόμματα και κάθε διαφωνία μελών σε καθένα απ' αυτά θα έπρεπε να οδηγεί σε αποκλεισμό και απομάκρυνση από το κόμμα. Η τακτική αυτή θα εφαρμοστεί στο μέλλον, ουκ ολίγες φορές. Κάθε διαφορετική φωνή, εντός του ΚΚΕ, που διαφωνούσε με την τακτική του κόμματος και ειδικά με τις θέσεις ως προς τα εθνικά θέματα, χαρακτηρίζονταν «χαφιές» και «προδότης του λαού» και με συνοπτικές διαδικασίες, είτε στην καλύτερη περίπτωση διαγράφονταν από το κόμμα, είτε στην χειρότερη εκτελούνταν ή δολοφονούνταν.

Η απόφαση της Κομιντέρν που αφορούσε την Μακεδονία και την Θράκη, δημοσιεύθηκε στην «Κομμουνιστική Επιθεώρηση», το επίσημο έντυπο του ΚΚΕ, τον Οκτώβριο του 1924:

1. Τα ζητήματα της Μακεδονίας και Θράκης, είναι από δέκα χρόνια τώρα η αιτία ακαταπαύστων αιματηρών συγκρούσεων μεταξύ της Τουρκίας, της

Βουλγαρίας, της Ελλάδος και της Γιουγκοσλαβίας και ένα μέσον ιμπεριαλιστικής πολιτικής μέσα στα Βαλκάνια. Ο τελευταίος ιμπεριαλιστικός πόλεμος του 1914-1918 στα Βαλκάνια, που τέλειωσε με την οικονομική κατερείπωση, την πολιτική υποδούλωση και το μοίρασμα της Μακεδονίας και της Θράκης μεταξύ της Γιουγκοσλαβίας, της Ελλάδος και της Βουλγαρίας, περιέπλεξε ακόμη περισσότερο το εθνικό ζήτημα και έκανε πιο βαθύ το μίσος μεταξύ των λαών. Το μοίρασμα της Μακεδονίας μεταξύ της Γιουγκοσλαβίας, της Ελλάδος και της Βουλγαρίας, ενίσχυσε ακόμα περισσότερο τον πόθο των Μακεδόνων στα διάφορα κομμάτια της διαμελισμένης των πατρίδος προς την συνένωση και την αποκατάσταση μιας Μακεδονίας ενιαίας και ανεξάρτητης. Ο ίδιος πόθος για μια ενιαία και ανεξάρτητη Θράκη συνενώνει τον θρακικό λαό, που έχει καταταμαχισθή σε τρία μέρη, από την Ελλάδα, την Τουρκία και τη Βουλγαρία.

2. Η κατάσταση αυτή κάνει ώστε το Μακεδονικό και Θρακικό ζήτημα να αποτελούν ένα ενιαίο και σοβαρότατο πρόβλημα, το οποίον η Βαλκανική Κομμουνιστική Ομοσπονδία πρέπει να αγωνισθεί να το λύση με το πνεύμα της αναπτύξεως της προλεταριακής επαναστάσεως στα Βαλκάνια. Το Συνέδριο διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι η ΥΙ Βαλκανική Συνδιάσκεψη έδωσε για το ζήτημα αυτό μια ορθή στο σύνολο λύση, που έχει πρωτεύουσα σημασία.

3. Το Συνέδριο, παραδέχεται ότι τα συνθήματα που διατύπωσε η Βαλκανική Ομοσπονδία: «Ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία», «ενιαία και ανεξάρτητη Θράκη», είναι τελείως ορθά και αληθινά επαναστατικά.

Στο ίδιο έντυπο, στο τεύχος Φεβρουαρίου 1924, λίγο μετά δηλαδή από το συνέδριο της Κομιντέρν, μεταξύ άλλων, αναφέρονται και τα εξής:

Τα ιστορικά ντοκουμέντα δεν μπορούν για μας να παίζουν ρόλον σοβαρόν εις το ζήτημα λύσεως του προβλήματος των εθνικών μειονοτήτων...

Υπό την έννοιαν απελευθερώσεως ομόαιμων αδελφών εκκρύπτετο και κρύπτεται ακόμη η υποδούλωσης και εκμετάλλευσις του Μακεδόνικου και Θρακικού λαού. Από τον πόλεμο του 1912, ο Μακεδόνικος λαός έχασε την ενότητα του. Απελυτρώθη από τον Τούρκο αγά και βέη, διά να υποδουλωθή εις τους Έλληνας,

Βουλγάρους και Σέρβους μεγαλέμπορους, βιομηχάνους και τσιφλικάδες, οι οποίοι εμοιράστηκαν μεταξύ τους τη Μακεδονία προς εκμετάλλευσιν. Σήμερα, εις την υπό της Ελλάδος κατεχομένην Μακεδονίαν, κατοικούν επίσης απ' όλες τις προαναφερθείσες εθνικότητες, Έλληνες, Βούλγαροι, Τούρκοι, Σέρβοι, Κουτσοβλάχοι, Αλβανοί, Εβραίοι και Αρμένιοι. Οι Έλληνες είναι περισσότεροι από μια εκάστη εθνικότητα χωριστά, αλλά είναι ολιγώτεροι από όλους μαζί. Έτσι, από το 1913 μέχρι σήμερα, την Ελληνική Μακεδονία τη διοικούσε η Ελληνική μειοψηφία τρόπον τινά κυριαρχούσα επι των άλλων εθνικοτήτων. Με την ανταλλαγή των πληθυσμών, με την εδώ δηλαδή έλευση των προσφύγων της Θράκης και Μικράς Ασίας και την εκδίωξη των Τούρκων, καθώς και με την ανταλλαγή των Βουλγάρων της Μακεδονίας με τους Έλληνες της Βουλγαρίας, καταβάλλεται προσπάθεια ώστε οι Έλληνες να είναι πραγματική πλειοψηφία στη Μακεδονία και απέναντι όλων των άλλων μειονοτήτων που μένουν. Πρόκειται δηλαδή περί βίαιου εξελληνισμού της Ελληνικής Μακεδονίας...

Το ίδιο έγινε και στη Θράκη.

Στο Τρίτο Συνέδριο του ΚΚΕ (26 Νοεμβρίου-3 Δεκεμβρίου 1924) το σύνθημα της «ενιαίας και ανεξάρτητης Μακεδονίας και της ενιαίας και ανεξάρτητης Θράκης» γίνεται πλέον επίσημη θέση του κόμματος και το μανιφέστο που εκδίδεται, αφού τονίζει ότι «Η ντόπια μπουρζουαζία είναι εθνικός δυνάστης και καταπιεστής του μακεδονικού και θρακικού λαού και συγχρόνως ο κοινωνικός δυνάστης της εργατικής τάξεως και των φτωχών αγροτικών και προσφυγικών μαζών» και πως «Αν δεν συντρίψουμε τον εθνικό ζυγό της ντόπιας μπουρζουαζίας που βαρύνει στη Μακεδονία και στη Θράκη, δεν μπορούμε να τσακίσουμε τον κοινωνικό ζυγό της ίδιας μπουρζουαζίας που βαρύνει επάνω σε μάς», καταλήγει ως εξής: «Ζήτω το ελληνικό προλεταριάτο! Κάτω ο φασισμός! Κάτω οι προετοιμαζόμενοι ιμπεριαλιστικοί πόλεμοι! Ζήτω η εργατοαγροτική επανάσταση της Βουλγαρίας! Ζήτω η εργατοαγροτική κυβέρνηση! Ζήτω η ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη! Ζήτω η Ομοσπονδία των βαλκανικών εργατοαγροτικών δημοκρατιών! Ζήτω η παγκόσμιος προλεταριακή επανάσταση!» («Ριζοσπάστης», 14 Δεκεμβρίου 1924). Ο Ιωάννης Κορδάτος που εκφράζει τις επιφυλάξεις του γι' αυτές τις θέσεις, όσον αφορά την Μακεδονία και την Θράκη, αποβάλλεται από την ΒΚΟ και διαγράφεται οριστικά κι απ' το κόμμα τον Μάρτιο του 1927. Θα διαγραφεί επίσης και ο Μπεναρόγια ως υπερβολικά...μετριοπαθής (ο Μπεναρόγια, αφού επέστρεψε μετά από χρόνια στην Ελλάδα για ένα χρονικό διάστημα, στην συνέχεια εγκαταστάθηκε μόνιμα στο Ισραήλ όπου και πέθανε το 1979).

Το ΚΚΕ θα τεθεί εκτός νόμου για 14 μήνες τον Ιούνιο του 1925 για την αυτονομιστική δράση του από την κυβέρνηση Μιχαλακόπουλου και ο Παντελής Πουλιόπουλος, ο πρώτος γραμματέας του ΚΚΕ (εκλέχτηκε σε ηλικία 24 ετών), μαζί με 23 ακόμη συντρόφους του, κατηγορούνται για απόπειρα «απόσπασης της Μακεδονίας και Θράκης», και παρ' ότι η δίκη διακόπτεται, εξορίζονται στην Ανάφη, την Αμοργό και την Φολέγανδρο. Ο Πουλιόπουλος, που απομακρύνθηκε από το ΚΚΕ, τον Μάρτιο του 1927, επειδή κρατούσε αντιπολιτευτική στάση στην Κομιντέρν και τον σταλινισμό, σε μια κρίση ειλικρίνειας και με διάθεση αυτοκριτικής θα γράψει: *«Η πρώτη φορά που δινόταν στο ΚΚΕ η ευκαιρία να αναπτύξει το διεθνιστικό πνεύμα μέσα στην Ελλάδα, τα συνθήματά μας στάθηκαν τόσο άτυχα ώστε άφηναν να δημιουργείται η τρομερή παρεξήγηση ότι επαναστατικός διεθνισμός δεν είναι τίποτ' άλλο παρά συμμαχία με τους Βουλγάρους κομιτατζήδες. Του κάκου προσπαθήσαμε στις δίκες να διαλύσουμε τη σύγχυση».* Παρ' όλα αυτά, μέσα στο ίδιο κείμενο, δεν φαίνεται να εγκαταλείπει την ιδέα *«της Βαλκανικής Ομοσπονδίας των Λαών, μέσα στην οποία θα καθορίσει ελεύθερα ο μακεδονικός λαός την τύχη του»* («Ριζοσπάστης», 5 Φεβρουαρίου 1927). Η έννοια του Πουλιόπουλου με λίγα λόγια, είναι να διώξει το «στίγμα» της συνεργασίας με τους Βούλγαρους κομιτατζήδες, αλλά επιμένει ότι υπάρχει μακεδονική εθνότητα (Περιοδικό «Σπάρτακος», τεύχος 30, [επανέκδοση 1991], η οποία «είναι συμπαγής σε ορισμένο μόνο τμήμα της γεωγραφικής ενότητας που λέγεται “Μακεδονία”»:

- 1. Αυτοδιάθεση της μακεδονικής εθνότητας μέχρι και του αποχωρισμού της (του κρατικού δηλαδή).*
- 2. Βαλκανική Ομοσπονδία Σοσιαλιστικών Σοβιετικών Δημοκρατιών.*

Αυτά πρέπει να είναι τα συνθήματά μας τα γενικά...

Και καταλήγει στα συμπεράσματά του:

- 1. Όποιος αρνείται την ύπαρξη, αλύτου ως τώρα, ενός εθνικού μακεδονικού ζητήματος στην ελληνική, βουλγαρική, σερβική Μακεδονία είναι δίχως άλλο λακές της μπουρζουαζίας.*
- 2. Όποιος αρνείται το ιστορικό απελευθερωτικό κίνημα των Μακεδόνων, αυτός ή είναι αμαθής και τότε πρέπει να μάθει την ιστορία του κινήματος αυτού και των εθνικών του ηρώων ή είναι πάλι λακές μιας από τις τρεις καταπιέζουσες*

μπουρζουαζίες.

3. Το κίνημα αυτό έχει πνιγεί ως τώρα στο αίμα και στην προδοσία ή έχει πάθει μια καταστρεφτική για τα συμφέροντα των Μακεδόνων εργατών και χωρικών εκμετάλλευση από τη (βουλγαρική ιδίως) βαλκανική μπουρζουαζία.

4. Το κίνημα αυτό μπορεί να ξαναβρεί μια νέα ανάπτυξη κάτω από ευνοϊκές νέες ιστορικές συνθήκες -κοινωνικές, οικονομικές (εκμετάλλευση άγρια των εργαζομένων μακεδονικών μαζών από τις καταχτητικές εθνικές μπουρζουαζίες, ζητήματα αγροτικής ιδιοκτησίας κλπ.), πολιτικές (εσωτερικές κρίσεις στα βαλκανικά κράτη, πόλεμος) και πολιτιστικές συνθήκες.

5. Όποιος αρνείται αυτή τη δυνατότητα είναι τυφλός ή εθελοτυφλεί, αν δεν είναι λακές των εθνικιστών εξανδραποδιστών του πολυπαθούς μακεδονικού λαού.

6. Οι κομμουνιστές δεν αναλαμβάνουν να «δημιουργήσουν» εθνικά κινήματα εκεί όπου τέτοια δεν υπάρχουν, έργο χιμαιρικό. Υποστηρίζουν τέτοια κινήματα όπου εκδηλώνονται.

7. Οι κομμουνιστές μπροστά σ' ένα νικημένο ή προδομένο εθνικο-απελευθερωτικό κίνημα ή μπροστά σε εξεθνιστικές, εξανδραποδιστικές ενέργειες της εθνικής τους μπουρζουαζίας δεν κλείνουν τα μάτια και δεν γίνονται λάτρεις του «τετελεσμένου γεγονότος». Δεν θ' αρνηθούνε την πραγματικότητα της εθνικής καταπίεσης μιας εθνότητας και τον πόθο της (που υπάρχει στην καρδιά και στο μυαλό κάθε Μακεδόνα εργαζομένου) ν' αποτινάξει μια μέρα τον εθνικό ζυγό. Οι κομμουνιστές κάνουν δικούς τους τους απελευθερωτικούς αυτούς πόθους του μακεδονικού λαού και διακηρύττουν δυνατά από τώρα το δικαίωμά του να αυτοδιατεθεί μέχρι και του κρατικού αποχωρισμού του, αν τέτοια είναι η θέλησή του. Υπερασπίζονται κάθε μέρα κάθε άμεση εθνική του διεκδίκηση, οικονομική, πολιτική, πολιτιστική, και έτσι ετοιμάζουν από τώρα την αυριανή επαναστατική συμμαχία του κοινωνικού επαναστατικού κινήματος του προλεταριάτου με το εθνικό επαναστατικό κίνημα των Μακεδόνων κατά του κοινού εχθρού της βαλκανικής μπουρζουαζίας.

Παντελής Πουλιόπουλος
Ακροναυπλία, Μάης 1940

Δεκαετίες αργότερα, ο Τάκης Λαζαρίδης, γέννημα θρέμμα του ΚΚΕ και γιος ηγετικού στελέχους του κόμματος, θα αναρωτηθεί: «Ο αμύητος, αλλά συχνά και ο

μυημένος, είναι αδύνατον να βρει άκρη, να εξηγήσει λογικά, τις ακατανόητες μερικές φορές, θέσεις και αποφάσεις της εκάστοτε ηγεσίας του ΚΚΕ. Ο σύγχρονος ερευνητής, έστω και βιαστικός, μένει εμβρόντητος μπροστά στις αλλοπρόσαλλες, ανεδαιφικές και συχνά ανεξήγητες, με την κοινή λογική, αποφάσεις των ηγετών του ΚΚΕ σε κρίσιμες στιγμές, σε κρίσιμα προβλήματα. Αναρωτιέται αν οι άνθρωποι αυτοί είχαν κοινό νου, αν διέθεταν στοιχειώδη λογική ή ήταν διανοητικά καθυστερημένοι.... Βγαίνουν αίφνης το 1924 στο 3ο έκτακτο συνέδριο του κόμματος και υιοθετούν το σύνθημα "ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη", προσβάλλοντας βάνουσα το εθνικό αίσθημα των Ελλήνων. Γιατί; Για ποιον λόγο; Δεν είχαν συναίσθηση της πράξης τους; Δεν είχαν ίχνος πατριωτισμού;» («Ευτυχώς ηττηθήκαμε σύντροφοι»).

[Θα πρέπει να σημειωθεί πάντως εδώ, πως οι κομμουνιστές δεν ήταν οι μόνοι που μιλούσαν για μακεδονική εθνότητα. Την ίδια εποχή, οι ελληνικές κυβερνήσεις, με ολέθριες γκάφες, προκειμένου να αποφύγουν τον βουλγαρικό εθνικισμό, λίγο πολύ προσδιόρισαν τον σλαβόφωνο πληθυσμό ως «μακεδονική» μειονότητα και το σλαβικό ιδίωμα, ως «μακεδονική» γλώσσα, εκδίδοντας μάλιστα και το περίφημο αναγνωστικό «Abecedar»]

Στις δημοτικές εκλογές του 1929, το ΚΚΕ κατέβηκε με το σύνθημα «Ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία». Το ίδιο έτος, ο Ελευθέριος Βενιζέλος, θα δημιουργήσει, τον αντικομμουνιστικό νόμο 4229/1929 («Περί μέτρων ασφαλείας του κοινωνικού καθεστώτος και προστασίας των ελευθεριών των πολιτών»), πιο γνωστόν ως «Ιδιώνυμον», τον οποίο ουσιαστικά, είχε υποσχεθεί προεκλογικά. Κατά την συζήτηση του νόμου στην Βουλή, ο Βενιζέλος θα δηλώσει χαρακτηριστικά: «Το νομοσχέδιον δεν επιδιώκει να διώξη τον Κομμουνισμόν ως ιδέαν, αλλά τη Γ' Διεθνή και τας μπολσεβικικάς αρχάς αυτής, αίτινες απέχουν πολύ του ιδεώδους Κομμουνισμού. Το νομοσχέδιον επιδιώκει τη δίωξιν των οπαδών της Γ' Διεθνούς. Δε δυνάμεθα να διώξωμεν τον Κομμουνισμόν, διότι και ο Χριστός υπήρξε κήρυξ της ιδέας αυτής. Ο Χριστός διεκήρυξε πρώτος τον Κομμουνισμόν, αλλά από την υψηλήν ιδεολογίαν του Κομμουνισμού μέχρι των ανατρεπτικών ενεργειών των ανθρώπων της Μόσχας, υπάρχει διαφορά».

Το πρώτο άρθρο του «Ιδιώνυμου», που έγινε δεκτό με αντιδράσεις και έστειλε στην εξορία κατά την επτάχρονη εφαρμογή του, πάνω από 15.000 άτομα, είχε ως εξής:

1. Όστις επιδιώκει την εφαρμογήν ιδεών εχουσών ως έκδηλον σκοπόν την διαβιαίων μέσων ανατροπήν του κρατούντος κοινωνικού συστήματος ή την απόσπασιν μέρους εκ του όλου της επικρατείας, ή ενεργεί υπέρ της εφαρμογής

αυτών προσηλυτισμόν, τιμωρείται με φυλάκισιν τουλάχιστον εξ μηνών. Προς τούτοις επιβάλλεται δια της αποφάσεως και εκτοπισμός ενός μηνός μέχρι δύο ετών εις τόπον εν αυτή οριζόμενον. Με τας αυτάς ποινάς τιμωρείται και όστις, επωφελούμενος απεργίας ή λόκ-άουτ, προκαλεί ταραχάς ή συγκρούσεις.

2. Ως ιδιαίτερα επιβαρυντική περίπτωση θεωρείται η εκτέλεσις της πράξεως εν δημοσίω τόπω παρόντων πολλών, ή δια του τύπου, ή εάν ο προσηλυτισμός ενεργείται δια χρημάτων, ή απευθύνεται προς ανηλίκους, στρατιωτικούς εν γένει, ή δημοσίους λειτουργούς.

Το ΚΚΕ θα συνεχίσει να μιλά για «Ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη» και «καταπιεσμένο μακεδονικό έθνος», μέχρι τον Ιανουάριο του 1930, όταν κάτω κι από την πίεση της κοινής γνώμης, θα επιχειρήσει μια σχετική αναδίπλωση: «Το εθνικό ζήτημα (Μακεδονία και Θράκη) όντας κυρίως διαβαλκανικό ζήτημα, δεν παίζει σοβαρό ρόλο στην Ελλάδα λόγω του μικρού σχετικά ποσοστού των καταπιεζόμενων εθνικοτήτων» (3η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ, Λάρισα).

Η αναδίπλωση αυτή, θα αποδειχθεί προσωρινή, καθώς λίγες εβδομάδες αργότερα (16 Μαρτίου 1930), με προκήρυξη, το ΚΚΕ θα επανέλθει στις γνωστές του θέσεις:

Ενιαίο επαναστατικό μέτωπο πάλης της εργατιάς και της φτωχής αγροτιάς για την εξουσία της εργατιάς και αγροτιάς με την ένοπλο εξέγερση, για την εργατοαγροτική κυβέρνηση στην Ελλάδα.

Κάτω ο εθνικός ζυγός! Ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη! Κάτω η στρατιωτική δικτατορία στη Γιουγκοσλαβία, κάτω οι δήμιοι της Βαλκανικής!

Αδελφική πάλη των εργατοαγροτικών και των υπόδουλων μαζών της Βαλκανικής για την εργατοαγροτική επανάσταση στα Βαλκάνια, για την Ομοσπονδία των εργατοαγροτικών δημοκρατιών της Βαλκανικής.

Υπεράσπιση της προλεταριακής πατρίδας, της Ένωσης Σοβιετικών

Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών.

Ζήτω το Κομμουνιστικό κόμμα της Ελλάδας και η Βαλκανική κομμουνιστική Ομοσπονδία!

Ζήτω η Κομμουνιστική Διεθνής!

Τον Νοέμβριο του 1931, η Κομιντέρν (ουσιαστικά η Σοβιετική Ένωση), θα επέμβει ευθέως στα εσωτερικά του ΚΚΕ κι αφού καθαιρέσει την νόμιμη ηγεσία του, εντελώς «δημοκρατικά» θα διορίσει αρχηγό του κόμματος τον Νίκο Ζαχαριάδη και τους συνεργάτες του, μεταξύ άλλων, και τους Γιάννη Ιωαννίδη και Λεωνίδα Στρίγκο. Οι οδηγίες που συνοδεύουν τον νέο αρχηγό, είναι σαφείς, και μεταξύ άλλων, αναφέρεται: «*Το Κόμμα οφείλει χωρίς αναβολή να διεξάγει τον αγώνα για το δικαίωμα της ελεύθερης αυτοδιάθεσης των εθνών, φτάνοντας και μέχρις αποχωρισμού, κατά της εθνικής καταπίεσης και του εκδιωγμού των Μακεδόνων και Τούρκων*». Στο ίδιο μήκος κύματος θα κινηθεί (όπως πάντα) και η επίσημη εφημερίδα του ΚΚΕ, ο «*Ριζοσπάστης*»...

ΔΕΝ ΘΑ ΠΑΘΟΥΜΕ ΤΗΝ ΠΑΛΗ ΜΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Β'.

Οι λιβνιτιστές άφρονούνται ότι ο Μακεδονικό λαός άγωνίζεται για την ανεξαρτησία του. Είχαν τη γαλαντομία να άναγνωρίσουν το δικαίωμα της ανεξαρτησίας μέχρι του άποχωρησιμού, έφ' όσον ή ή ζήτησαν οι μάζες. Μία όμωσ; που κατ' αυτούς οι μάζες, δέν άγωνίζονται, δέν ύπάρχει λόγος και να παλεύει το Κόμμα μας για κάτι το ύποτιο ο ίδιος οι μάζες; δέν τό θέλουν.

Η ιστορία των άγωνων του Μακεδονικού λαού για την ανεξαρτησία του διαφεύδει τις άπόψεις αυτές; που κρύβουν μέσα τους έλληνικό έθνικισμό. Η έγκατάστασις νέων πληθυσμών όμωσ; των προσφύγων, δέν σβίβνει τους άγώνες αυτούς. Χωρίς άμφιβόλια οι πρόσφυγες που έγκαταστάθηκαν στην Μακεδονία δέν έχουν ζήσει τους άγώνες του Μακεδονικού λαού για την ανεξαρτησία του από το ζυγό των Βουλγαρίων και ξένων Ιμπεριαλιστών. Οι ύποκειμενικές δυσκολίες έπομένως; να κάνουν κι' αυτό έναν κοινό έθνικοσπλενιστικό άγώνα εινε μεγάλη. Μήπως όμωσ; άντικειμενικά δέν έχουν κι' αυτοί τα ίδια συμφέροντα; Μήπως δέν χρησιμοποιούνται τώρα σαν ταμπύρι, παρακλών; της έθνικιστικής πολιτικής της κεφαλαιοκρατίας; Μήπως με τα 30 στραμίνα που πήρε κάθε πρόσφυγας και εινε ύποχρεωμένος τώρα να πληρώσει βαρετά χρέη μπορεί να εινε εύχρησιμότερος;

Τάθηκε πολλές φορές το ερώτημα: Τί θα γίνουν οι πρόσφυγες; σε περίπτωση που θα γίνει ανεξάρτητη ή Μακεδονία; Θα διαχωθούν οι πρόσφυγες από τα χωράφια τους; για να ύδρευση ο ντόπιος Βουλγαρος κλπ. που τό διεκδικούσαν;

Στό ερώτημα αυτό, άπάντησή μας εινε: Ο άγώνας για την ανεξαρτησία συνδέεται με τον άγώνα για την κατέργηση των φεουδαρχικών ύποκειμενάτων με την δωρεάν άπολυτοποίηση των εργατικών, μοναστηριακών, δημοσίων κτημάτων, την κατέργηση πληρωμών χρεών της Ε.Α.Π.

Επομένως; χωρίς να χάσουν οι πρόσφυγες τα χωράφια τους, θα βρεθούν άλλα χωράφια για τους φτωχούς χωρικούς; νεόπλουτους και πρόσφυγες;

Η πάλη για την έθνικη άπελευθέρωση δέν μπορεί παρά να συνδυαστεί με την πάλη για την κοινωνική άπελευθέρωση. Οι έθνικοσπλενιστικοί άγώνες με τη Ρωσική Έπανόσταση παίρνουν έπίσημη και χαρακτήρα κοινωνικού άγώνα για την άνατροπή της κεφαλαιοκρατίας.

Γι' αυτό ή φασιστική δικτατορία του μεγάλου κεφαλαίου με έξαιρετική λύσσα χτυπάει τί έθνικοσπλενιστική κινήσιμη.

Με ενιαία και ανεξάρτητη Μακε-

δονία μέσα στα πλαίσια του σημερινού άστικου συστήματος; συμφεντερώνει πιθανότητες; ισούμενες με το μηδενικό. Εινε άδύνατη.

Ο Μακεδονικός λαός θ' άποχτήσει πραγματικά το δικαίωμα της ανεξαρτησίας του μόνο μέσα σε μιá Βαλκανική Όμοσπονδία των εργατοεργατικών δημοκρατιών.

Άλλά τότε γιατί θέτουμε σύνθημα ανεξαρτησίας και δέν θέτουμε σύνθημα κατ' εύθειαν Έργατοεργατικής Κυβέρνησης; ή όποια θα άναγνωρίσει και στην πράξη το δικαίωμα της ανεξαρτησίας.

Γιατί οι μάζες—άσχετα αν όλε; ή ένα μέρος—άγωνίζονται και πρέπει να αγωνίζονται για την έθνικη ανεξαρτησία τους; κατά τό Ιμπεριαλισμόν, κατ'ά το φασισμό και του σπληνισμού και δέν προσούρη ως όσο της ύποτιμολογεί; μας; να θέσουμε την άποδοχή από μέρος; τους του άγώνα για τα Σοβιέτ. Έγυπστηρίζοντας τον άγώνα των εργατοεργατικών μαζών της Μακεδονίας; για την ανεξαρτησία τους; προσπαθούμε πάντα να τους δείξουμε και πότε θ' έπιτακώσουν το δικαίωμα της ανεξαρτησίας; μέχρι πλήρους άποχωρησιμού.

Σήμερα ή μερίδα εκείνη του εργατοεργατικού Μακεδονικού λαού που έχει άναστρέξει μιá έθνικη συνείδηση και άγωνίζεται για την ανεξαρτησία της; αποτελεί ένα σπουδαίο παράγοντα για την επαναστατική πάλη για το γκρέμισμα της κεφαλαιοκρατίας.

Οι πρόσφυγινές; μάζες; έχουν συνάψουν και διεξαγωγή κοινή πάλη για τί στραγγαίει και κατά των δικών τους τυράννων, των δικών τους εκμεταλλευτών κεφαλαιοκρατών νεόπλουτων και ξένων. Το έθνικοσπλενιστικό κίνημα, άφραγκό στην ούσιας, στη Μακεδονία αποτελεί μιá σπουδαία πηγή νέας; δύναμης; που προστίθεται στο προλεταριακό κίνημα.

Τό Κόμμα μας λοιπόν επιδιώκει να γίνει όργανο της; και καθοδηγητής; του άπελευθερωτικού κινήματος; και από κοινού με όλα τα Κομμουνιστικά Κόμματα της Βουλγαρίας; και της Γιουγκοσλαβίας; προσπαθούν να άποσπάσουν το έθνικοσπλενιστικό κίνημα από την έπηρεσή των κομτατζήδων, να τό καναλιζάρουν στο προλεταριακό άπελευθερωτικό κίνημα για την άνατροπή του καπιταλισμού.

Πάνω σ' αυτή τη σωστή επαναστατική γραμμή εργαζείται ή Έσωτοική Έπαναστατική Μακεδονική Όργάνωση (Ένωτική), ή όποια διεξάγει δραμική πάλη κατά του κομτατζήδικου Βουλγαρικού έθνικισμού.

Τό Κομμουνιστικό Κόμμα της; Ελλάδας; όπως κι' όλε; τα Κόμματα της; Βαλκανικής; χωρίς καμιά έπιφύλα-

ξη άναγνωρίζουν το δικαίωμα του Μακεδονικού λαού να άποσπαστεί από το σημερινό άστικό Κράτος; ή το άφραγκό Σοβιετικό και ν' άποτελέσει ίδιο Κράτος. Δέν ενδιαφέρονται για τα όρια της άστικής πατριδας. Ένδιαφέρονται για τα συμφέροντα των μαζών και μόνο.

Δέν σταματούν μόνο σε μιá αυτονομία. Άλλά άναγνωρίζουν το δικαίωμα της ανεξαρτησίας; μέχρις; άποχωρησιμού. Δέν πρόκειται δηλαδή άπλάως; περί άναγνώρισης; δικαιομάτων μειονοτήτων. Δέν ειναι για τα δικαιώματα μονάχα των άλλοθύνων πληθυσμών της; Μακεδονίας; που άγωνίζεσαστε, αλλά για τό δικαίωμα όλων των εργατοεργατικών μαζών του Μακεδονικού λαού ν' άποχωριστούν.

Με τό ότι όμωσ; άναγνωρίζουμε το δικαίωμα της ανεξαρτησίας; μέχρις; άποχωρησιμού, δέν σημαίνει ότι αν αύριο στην Ελλάδα εγκαθιδρυθή Σοβιετική Κυβέρνηση το Κομμουνιστικό Κόμμα θα συμβουλευή την άπόσπασση της; Μακεδονίας; από τό Σοβιετικό τότε Κράτος. Όχι, τότε τό συμφέρο των Μακεδονικών μαζών θα ειναι να μην άποσπαστούν, αλλά να ειναι ενωμένες; με τό Σοβιετικό Κράτος; φιλάνοντας; μέσα σ' αυτό και μέσα στη Βαλκανική Όμοσπονδία των Σοβιετικών Δημοκρατιών με άπόλυτη Δημοκρατία.

Τώρα που κυβερνάει ή κεφαλαιοκρατία δέν περιορίζομαστε να παλεύουμε μόνο για την αυτονομία, που σημαίνει διατήρηση της; έθνικης; καταπίεσης. Δέν εϊμαστε άυτονομιστές. Το σύνθημα της; αυτονομίας; διατηρησιμένων των όριων του έλληνικού κράτους; εινε ένα σύνθημα που άποβλέπει στην εξαπάτηση των μαζών. Άγωνίζομαστε για την ανεξαρτησία μέχρις; άποχωρησιμού.

Όταν εγκαθιδρυθεί Σοβιετική Κυβέρνηση άναγνωρίζουμε και πάλι το δικαίωμα της; ανεξαρτησίας; συμβουλευόμενες; όμως; γιατί αυτό απαιτεί το συμφέρο των μαζών; μιá που κατεργήθηκε ή έθνικη καταπίεση να συνεργαστεί ο μακεδονικός; εργατοεργατικός; λαός; μαζί με όλε; τις άπελευθερωμένες; μάζες;. Κι' αυτό έχει γίνει σήμερα στη Ρωσία όπου μιá εκατομμύρια σχεδόν διαφώρων έθνοτήτων ζει άδελφικά; έχουν; μιá πραγματική; αυτονομία, που δέν αποτελεί στοιχείο διάσπασης; αλλά δυνατοέτη; όργανικής; ένότητας;. Οι Ρωσοί σήμερα κάτοικοι της; Ρωσίας; μαθαίνουν στη γλώσσα τους; τον τρόπο με τον όποιο θ' άνοικοδομήσουν καλύτερα το σοσιαλισμό; και θα ύπερασπισούν την ήμνα της; Ρωσίας;.

Οι θέσεις του ΚΚΕ και οι αποφάσεις της 4ης Ολομέλειας της Κεντρικής Επιτροπής του κόμματος, περί ανεξαρτησίας της Μακεδονίας και της Θράκης, γίνονται για μία ακόμη φορά ξεκάθαρες, μέσα από τον «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ», στις 6 Μαρτίου 1932:

Η Ελλάδα είναι κράτος ιμπεριαλιστικό, που κατέκτησε διά της βίας ολόκληρες περιφέρειες κατοικημένες από άλλες εθνότητες (Μακεδονία, Θράκη) που τις καταπιέζει και τις υποβάλλει σε μια αποικιακή εκμετάλλευση, που καταδιώκει

και εξοντώνει τις εθνικές μειονότητες (Εβραίοι).

Το ΚΚ της Ελλάδος διακηρύττει εν ονόματι των βασικών αρχών του μπολσεβικισμού, για την Μακεδονία και τη Θράκη το σύνθημα του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης μέχρι πλήρους αποχωρισμού από το Ελληνικό Κράτος, του δικαιώματος για μια ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη και υποστηρίζει δραστήρια την επαναστατική πάλη του πληθυσμού των περιφερειών αυτών για την εθνική τους απελευθέρωση.

Το Κόμμα και μαζί του ολόκληρο το προλεταριάτο της Ελλάδος πρέπει να διεξαγάγουν μια συνεχή πάλη ενάντια στο ματωμένο καθεστώς, στο οποίο υποβάλλεται ο πληθυσμός των περιφερειών αυτών από μέρους της κεφαλαιοκρατίας και του Ελληνικού Κράτους, ενάντια σε όλες τις εκδηλώσεις καταπίεσης και εθνικής υποδούλωσης, για την υπεράσπιση των αγωνιστών της εθνικής απελευθέρωσης που υποβάλλονται στις πιο άγριες καταδιώξεις.

Επίσης το Κόμμα πρέπει να διεξαγάγει μια ακατάπαυστη πάλη ενάντια στο εξαιρετικό καθεστώς εναντίον του Εβραϊκού πληθυσμού, ενάντια στις καταδιώξεις που φτάνουν μέχρι τα αιματηρά πογκρόμ και να πάρει δραστήριο μέρος στην οργάνωση της αυτοάμυνας του εργαζόμενου Εβραϊκού πληθυσμού.

Ο Ζαχαριάδης θα αποτελέσει τον αδιαμφισβήτητο ηγέτη του κόμματος και το «πιστό σκυλί» της Σοβιετικής Ένωσης, για περισσότερες από δυο δεκαετίες. Ο ίδιος ο Ζαχαριάδης άλλωστε, δεν θα διστάσει να διατρανώσει την αφοσίωσή του στην Σοβιετική Ένωση, στην 7η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ: «Ό,τι λέει το Κομμουνιστικό Κόμμα της Σοβιετικής Ένωσης είναι νόμος για το ΚΚΕ. Το Κόμμα μας είναι απόλυτα αφοσιωμένο στη μάνα μας την ΕΣΣΔ» («Νέος Κόσμος», Οκτώβριος 1952).

Η αφοσίωση αυτή του ΚΚΕ, προς την «μάνα Σοβιετική Ένωση», ήταν εμφανέστατη και μέσα από τα διάφορα δημοσιεύματα, τού επίσημου κομματικού οργάνου, τον «Ριζοσπάστη», όπου γινόταν ευθεία αναφορά σε «σοβιετική πατρίδα»...

Λίγο πριν την δικτατορία της 4ης Αυγούστου 1936 του Ιωάννη Μεταξά, το ΚΚΕ τίθεται και πάλι εκτός νόμου, την στιγμή που βρισκόταν στο απόγειο της δύναμής του. Ο Ζαχαριάδης, η ηγετική ομάδα, καθώς και χιλιάδες μέλη του ΚΚΕ, συλλαμβάνονται και φυλακίζονται ή εξορίζονται. Θα ακολουθήσει ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος και η Κατοχή. Η Ελλάδα θα δεχθεί τριπλή επίθεση από Ιταλία, Γερμανία και Βουλγαρία. Παρ' ότι η Βουλγαρία εισβάλλει στο πλευρό του Άξονα στην Μακεδονία, και βουλγαροποιεί ότι μπορεί (ονόματα πόλεων, επιγραφές καταστημάτων, διορισμό Βούλγαρων δημάρχων κ.ά.), ο ΕΛΑΣ ενσωματώνει στις τάξεις του το ΣΝΟΦ (Slavjano-Makedonski Narodno Osloboditeln Front – Σλαβομακεδονικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Μέτωπο), ένα στρατιωτικό σώμα που αποτελούνταν από σλαβόφωνους της Μακεδονίας, ως αποτέλεσμα συνεννοήσεων του Τίτο με το ΚΚΕ, το καλοκαίρι του 1943, ενώ στο σώμα αυτό θα προσέλθουν σύντομα και Βούλγαροι κομμουνιστές, καθώς και σλαβόφωνοι της Μακεδονίας που ήταν επηρεασμένοι από την βουλγαρική προπαγάνδα. Σύντομα όμως, η συμμαχία ΕΛΑΣ-ΣΝΟΦ υπονομεύεται από τον Τίτο (που ο πραγματικός του στόχος ήταν ν' απορροφήσει την ελληνική και βουλγαρική Μακεδονία), και αρκετοί «Μακεδόνες» καταφεύγουν στην περιοχή της γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας όπου και καταγγέλουν την ελληνική «βαρβαρότητα» στον «μακεδονικό» πληθυσμό. Ταυτόχρονα, άλλο τμήμα του ΣΝΟΦ «αλληθωρίζει» προς τον Βουλγαρία κι αρχίζει να συνεργάζεται με την βουλγαρική οργάνωση ΟΧΡΑΝΑ του αρχικομιτατζή Άντον Κάλτσεφ, που πολεμά για την προσάρτηση της Μακεδονίας στη Βουλγαρία, και πότε μεμονωμένα, πότε από κοινού, στρέφονται εναντίον του ελληνικού πληθυσμού της Μακεδονίας, καθώς και των «γραιοκομάνων», των σλαβόφωνων δηλαδή Ελλήνων. Όπως αναφέρεται στο βιβλίο του Νικόλαου Μέρτζου «Τα 10 θανάσιμα αμαρτήματα του ΚΚΕ», οι κομιτατζήδες έφταναν στο σημείο να παίζουν ποδόσφαιρο με τα...κομμένα κεφάλια των θυμάτων τους:

Μόλις δόθηκε το σύνθημα της εξεγέρσεως με τουφεκιές των κομμουνιστικών ανταρτικών μικροομάδων, που είχαν φτάσει στην περιοχή, επέπεσε εναντίον του αμάχου πληθυσμού ολόκληρη η Α' Βουλγαρική Στρατιά ενισχυμένη από την βουλγαρική Χωροφυλακή και την Οχράνα των κομιτατζήδων. Πάνω από τρεις χιλιάδες Μακεδόνες εσφάγησαν. Στην Δράμα, μέσα σε δυο μέρες, εσφάγησαν 1.500 άτομα, ενώ οι Βούλγαροι στρατιώτες έπαιζαν ποδόσφαιρο με τα κομμένα

ελληνικά κεφάλια κάτω από τους καγχασμούς του στρατιωτικού διοικητού Δράμας συνταγματάρχου Μιχαήλωφ και του Βουλγάρου Δημάρχου Πατσιβόρωφ. Στο Δοξάτο εξετελέσθησαν 397, στα Κύργια 250, στη Χωριστή 150, στο Κάτω Νευροκόπι 59, στον Μεγαλόκαμπο 38, στην Προσωτσάνη και Αλιστράτη 67, στα Κοκκινόγεια 37, στο Νικηφόρι 31, στα Παλιάμπελα 28. Στον Στρυμόνα, που ήταν το σύνορο ανάμεσα στη βουλγαροκρατούμενη Ανατολική Μακεδονία και στην γερμανοκρατούμενη Κεντρική Μακεδονία, οι Βούλγαροι έστησαν τα πολυβόλα και θέρισαν αδιάκριτα το κύμα των προσφύγων που αλλόφρονες έτρεχαν με τα παιδιά στην αγκαλιά να περάσουν το ποτάμι. Πάνω από πεντακόσια πτώματα έπλεαν στο Στρυμόνα. Τα νερά του κοκκίνισαν. Και οι εκτελέσεις επεξετάθησαν στους νομούς Καβάλας και Σερρών, όπου, σημειωτέον, δεν έγινε καμιά εξέγερση. Εξετελέσθησαν στις Σέρρες 40, στον Προβατά 14, στην Αγγίστα 23, στον Λευκώνα 18, στην Κορμίστα 99, στο Μοναστηράκι 40, στα Σφελινά 50, στους Φιλίππους 28, στον Ακροπόταμο 20...

Εξ αντικειμένου τουλάχιστον το ΚΚΕ είχε συμμαχήσει με τους Βούλγαρους φασίστες κατακτητές για τον εκβουλγαρισμό της Ανατολικής Μακεδονίας, σύμφωνα άλλωστε και με την πάγια πολιτική του Κόμματος για αυτονόμηση της Μακεδονίας και της Θράκης! Επί πλέον, με το αίμα χιλιάδων αθώων Ελλήνων, προσέφερε τις υπηρεσίες του στην Σοβιετική Ένωση! Και, βέβαια, δεν είναι διόλου τυχαίο ότι Γραμματέας του ΚΚΕ εκείνην ακριβώς την περίοδο ήταν ο Σλαβομακεδόνας Α. Τσίπας, τον οποίο ειδικά οι Βούλγαροι κατακτητές είχαν απελευθερώσει από την Ακροναυπλία -και τους έδωσε πλουσιοπάροχα το αντάλλαγμα του.

Οι θηριωδίες τους ενεργοποιούν τα πατριωτικά ανακλαστικά αρκετών Ελασιτών, οι οποίοι βλέποντας πως το ΣΝΟΦ είναι υπέρ του «η Μακεδονία ανήκει στους Βουλγάρους» και συνεργάζεται με την ΟΧΡΑΝΑ που πολεμούσε για την προσάρτηση της Μακεδονίας στην Βουλγαρία, στρέφονται εναντίον τους, τους χτυπούν και τους εκδιώκουν από την Ελλάδα. Τον Απρίλιο του 1944, Γιουγκοσλάβοι παρτιζάνοι με τις σημαίες τους εισέρχονται στην περιοχή Φλωρίνης, και προπαγανδίζοντας την «ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία» καλούν τον πληθυσμό να ενωθεί μαζί τους. Παράλληλα, ο Βούλγαρος ηγέτης Δημητρόφ, καλούσε τον Στάλιν να διαμεσολαβήσει, έτσι ώστε το θέμα της Μακεδονίας να λυθεί «αδελφικά ανάμεσα στην Βουλγαρία και στην Γιουγκοσλαβία» όταν θα έληγε

ο πόλεμος. Λέξη για τους «αδερφούς» Έλληνες κομμουνιστές που ήταν «βασιλικότεροι του βασιλέως» στο μακεδονικό ζήτημα! Με μια στρατηγική κίνηση όμως, ο Τίτο έφερε τους «συντρόφους» Έλληνες και Βούλγαρους προ τετελεσμένων γεγονότων, καθώς τον Αύγουστο του 1944 ιδρύει την Δημοκρατία της Μακεδονίας και καλεί τους υπόλοιπους να ενωθούν σ' αυτήν.

Την δράση του ΣΝΟΦ θα καταγγείλει κι ο «Κόκκινος Συνταγματάρχης» του ΕΛΑΣ, Ευριπίδης Μπακιρτζής, σε λόγο που εκφώνησε στην Θεσσαλονίκη, τον Οκτώβριο του 1944, και μεταξύ άλλων θα αναφέρει:

...Ενώ από την αρχή του εθνικοαπελευθερωτικού Κινήματος, πολλοί Σλαβομακεδόνες ενίσχυσαν ενεργά το ΕΑΜ, κατατάχθηκαν στον ΕΛΑΣ, και πολέμησαν κατά των επιδρομέων, Γερμανών, Ιταλών, Βουλγάρων και των κομιτατζήδων, στην κρίσιμη στιγμή της γενικής επίθεσης του εθνικού στρατού, παρασύρθηκαν από την προπαγάνδα των Βουλγάρων φασιστών και των Σερβομακεδόνων, κι εστασίασαν με σύνθημα «Ελεύθερη Μακεδονία». Πάρθηκαν γρήγορα πολιτικά και στρατιωτικά μέτρα, για τον περιορισμό, τη διάσπαση και την καταστολή της στάσης, οι πρωταίτιοι κατέφυγαν στη σερβική Μακεδονία, και μερικοί λόχοι αφοπλίσθηκαν...

Το «στραπάτσο» αυτό, δεν φαίνεται να πτόησε το ΚΚΕ, και στην 5η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ (30-31 Ιανουαρίου 1949) διακήρυξε ότι «σαν αποτέλεσμα της νίκης του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας και της λαϊκής επανάστασης, ο μακεδονικός λαός θα βρει την πλήρη αποκατάστασή του έτσι όπως τη θέλει ο ίδιος προσφέροντας τώρα το αίμα του για να την αποκτήσει. Αυτή είναι η θέση του ΚΚΕ πάνω στο μακεδονικό ζήτημα. Οι δύο λαοί, ελληνικός και μακεδονικός, παλεύουν από κοινού για τη λευτεριά τους... Σαν αποτέλεσμα της νίκης, ο μακεδονικός λαός θ' αποφασίσει μόνος του πώς θέλει να ζήσει και να κυβερνηθεί». Δεν θα διστάσει μάλιστα να παρουσιάσει τον Παύλο Μελά ως Έλληνα...κομιτατζή που «έσφιγγε τη θηλειά στον λαιμό του μακεδονικού λαού», ο οποίος «στέναξε κάτω από τόσους ζυγούς σκλαβιάς» («Κομμουνιστική Επιθεώρηση», 1 Μαρτίου 1947).

Την διακήρυξη αυτή, σχολίασε στις 3 Δεκεμβρίου 2006 («Καθημερινή»), το ιστορικό στέλεχος της Αριστεράς, Λεωνίδα Κύρκος:

Με εκείνη την περίεργη και κατάπτυστη 5η ολομέλεια του ΚΚΕ, στην οποία διακήρυξε ο Ζαχαριάδης το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού των Μακεδόνων,

ο πατέρας μου διαφωνούσε μέχρι το τελευταίο του κύτταρο. Και του λέγανε, πες μια λέξη εναντίον της μπαρμπα-Μιχάλη και έχεις το παιδί σου εντάξει, και αρνήθηκε. Φίλοι του, όπως ο Στέφανος ο Στεφανόπουλος, του το μήνυσε στη φυλακή. Μιχάλη, ξέρω ότι είσαι αντίθετος με την 5η ολομέλεια. Μια λέξη δικιά σου αρκεί, να βγεις να την καταδικάσεις. Εδειξε σαν άνθρωπος ένα απίστευτο μεγαλείο. Αυτό βέβαια το καταλογίζω στον εαυτό μου.

Η Έλλη Παπά, δημοσιογράφος του παράνομου «Ριζοσπάστη», στέλεχος του ΚΚΕ και σύντροφος του Νίκου Μπελογιάννη, αναφέρει στο βιβλίο της «Μαρτυρίες μιας διαδρομής»:

Βράδυ, με καλά κλεισμένα τα πορτοπαράθυρα, ακούγαμε τον σταθμό. Μετέδιδε τις αποφάσεις της Ολομέλειας. Ήμασταν προσηλωμένοι στο άκουσμά τους και ξαφνικά ήρθαν και η απόφαση για το μακεδονικό και η θέση για τη σλαβομακεδονική μειονότητα και η υπόσχεση για την παροχή αυτονομίας. Κι εγώ δεν μπόρεσα να συγκρατήσω την αντίδρασή μου. «Αυτή η απόφαση είναι καρμανιόλα για τον αγώνα και για τους αγωνιστές», είπα... Ποιες ανάγκες επέβαλαν μιαν απόφαση τόσο επικίνδυνη, και μάλιστα στις πιο κρίσιμες στιγμές του εμφυλίου πολέμου, δεν εξηγήθηκε ποτέ ικανοποιητικά... Πώς και γιατί το Κόμμα υιοθέτησε αυτή την άποψη στη διάρκεια του εμφυλίου σηκώνει κάποιες εξηγήσεις, έστω και अपαράδεκτες. Το πως τη διατηρούσε, και μάλιστα φανατικά, έως τη δεκαετία του '60 είναι, για μένα τουλάχιστον, αίνιγμα που δεν μπόρεσα να λύσω. Το ερώτημα είναι αν και τότε εγκατέλειψε αυτή την αντίληψη. Κι όμως, η απόφαση εκείνης της Ολομέλειας έγινε αληθινή λαιμητόμος για αγωνιστές, αφού, είτε συμφωνούσαν είτε όχι μ' αυτήν, ήταν υποχρεωμένοι να την υπερασπίζονται στα στρατοδικεία κι ήταν πολλοί εκείνοι που καταδικάστηκαν σε θάνατο και πήγαν στο εκτελεστικό μόνο και μόνο γιατί δεν δέχτηκαν να καταδικάσουν την 5η Ολομέλεια. Και πως να την καταδικάσουν, όταν αυτό θα σήμαινε δήλωση μετανοίας;

Ωστόσο, οι διακηρύξεις του ΚΚΕ για αυτοδιάθεση του «μακεδονικού λαού», δεν ήταν άσχετες με τις συγκυρίες της εποχής. Ο εμφύλιος είχε πάρει άσχημη τροπή για το ΚΚΕ και ο ΔΣΕ έπασχε από λειψανδρία. Οι σλαβόφωνοι της Μακεδονίας, αποτέλεσαν μια ελπίδα ανάκαμψης, καθώς το 1949, έφτασαν ν' αποτελούν μέχρι και το 40% του ΔΣΕ, παρ' ότι ήταν γνωστές οι αποσχιστικές βλέψεις τους.

Οι αναφορές του ΚΚΕ και της Αριστεράς σε σλαβομακεδονική εθνότητα και

μειονότητα, παρ' ότι αργότερα η ιδέα της «ανεξάρτητης Μακεδονίας» εγκαταλείφθηκε ακόμη κι απ' τον ίδιο τον Ζαχαριάδη, δεν σταμάτησαν, τόσο μέσα από κομμουνιστικά έντυπα (π.χ. «Αυγή», στις 11-1-1962: «*Η ύπαρξη σλαβομακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα είναι γεγονός!*»), όσο κι από δηλώσεις πολιτικών (Ηλίας Ηλιού, σε ομιλία στην Βουλή, στις 2-8-1963: «*Υπάρχει πραγματικά στην ελληνική Μακεδονία μια μειονότητα, που δεν απολαμβάνει τα δικαιώματα, που πρέπει να απολαμβάνει*»).

Πραγματικό σάλιο όμως, είχε προκαλέσει ο βουλευτής της ΕΔΑ, Μανώλης Γλέζος, όταν στα πλαίσια της απονομής σ' αυτόν του «Βραβείου Ειρήνης Λένιν», στις 30 Ιουλίου 1963 στην Μόσχα, και σύμφωνα με όσα μετέφερε το Γαλλικό Πρακτορείο Ειδήσεων, μέσω του ανταποκριτή του Ραφαέλι, «*εξεφράσθη υπέρ της λύσεως του προβλήματος των μακεδονικών μειονοτήτων δια διαπραγματεύσεων, διετύπωσε δε την ελπίδα ότι τριμερείς βαλκανικοί διαπραγματεύσεις θα επέτρεπαν εις δεδομένην στιγμήν την ίδρυσιν μιας αυτονόμου Μακεδονίας*». Η απάντηση αυτή ήρθε, μετά από ερώτηση Καναδού δημοσιογράφου (αυτό δεν ήταν τυχαίο, καθώς οι «μακεδονικές» οργανώσεις στον Καναδά είχαν ιδιαίτερη δράση) και σύμφωνα με τις έρευνες του τότε πρωθυπουργού Παναγιώτη Πιπινέλη, το Γαλλικό Πρακτορείο επιβεβαίωσε τα λεχθέντα, ενώ δεν ήταν το μόνο που δημοσίευσε αυτή την δήλωση.

Τὸ τηλεγράφημα τοῦ Γαλλικοῦ Πρακτορεί- ου

Λέγει, ἐν πρώτοις, τὸ τηλεγράφημα τῆς κεντρικῆς διευθύνσεως τοῦ Γαλλικοῦ Πρακτορείου ὅτι κατεβλήθη ἐπίμονος προσπάθεια ἀπὸ τὸν ἀντιπρόσωπὸν τῆς ἐν Μόσχᾳ καὶ ἐπικοινωνήθη μετὰ τοῦ Γλέζου.

«Οὐδεμία ἀπάντησις — ἔξακολουθεῖ — ἐδόθη εἰς τὴν πρώτην αὐτὴν αἴτησιν, μίᾳ δευτέρᾳ αἴτησις ἀνικανότητος ἀπυθύθη σήμερον τὴν πρώτην πρὸς τὴν Σοβιετικὴν ὑπηρεσίαν, ἡ ὁποία ἀνέλαβε τὴν ξενάγησιν του (Μανώλη Γλέζου) κατὰ τὴν διάκρισιν τῆς παραγωγῆς ἐν ΕΣΣΔ, ἀλλ' ἀπηντήθη ὅτι ἦτο ἀδύνατον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτὴν νὰ προωθῆται μετὰ τοῦ Γλέζου τὸ εἶτημα τῶν δημοσιογράφων.

Μία προσεκτικὴ ἀντιπαραβολὴ τῶν σημειώσεων τὰς ὁποίας ἔλαβον οἱ παρόντες εἰς τὴν συνέντευξιν τύπου τῆς 30ῆς Ἰουλίου ξένοι ἀνταποκριταὶ τῆς Δύσεως ἐπιτρέπει τὴν διαπίστωσιν ὅτι, ἐξαιρέσει λεπτομερειῶν τινῶν ἀπογοήσεων, ἐκ τῶν ὁποίων εὐαχέως νὰ πάσχη ἡ δηλώσις τοῦ Μανώλη Γλέζου ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐγένετο διπλὴ ἐν συντηρία μετάφρασις ἐκ τῆς ἑλληνικῆς εἰς τὴν ρωσικὴν καὶ ἀκόλουθως ἐκ τῆς ρωσικῆς εἰς τὴν γαλλικὴν, ἡ μετάδοσις τῆς δηλώσεως ταύτης εἰς τὸν εὐφυκτὸν τύπον ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἐκφραθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Γλέζου σκέψιν.

Ὁ ἐν Μόσχᾳ ἀνταποκριτὴς κομμουνιστικῆς εὐρωπαϊκῆς ἐφημερίδος ἐσημείωσε εἰδικώτερον τὸ ἀκόλουθον κρίμασιον: «Ἀπαντῶν εἰς ἐρώτησιν ὁ Μανώλης Γλέζος ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων τῶν Τουρκικῶν καὶ Μακεδονικῶν μειονοτήτων ἐν Ἑλλάδι. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Μακεδονικὸν λαὸν ἐξήγησεν ὅτι οὗτος ἦτο διηρημένος εἰς τρία τμήματα, τὸ ἐν διαβασθῆν ἐν Ἑλλάδι, τὸ ἕτερον ἐν τῇ Γιουγκοσλαβίᾳ καὶ τὸ τρίτον ἐν Βουλγαρίᾳ. Ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς δημιουργίας ἐνὸς κλίματος χαλαρώσεως μετὰ τῶν τριῶν ἐξισφαρευέντων κρατῶν, κλίματος ὅπερ εὐ τοῖς ἐπάτρειοις νὰ συζητήσουν καὶ νὰ ἐξύρουν εἰρηνικῶς μίαν λύσιν εἰς τὸ ἐθνικὸν Μακεδονικὸν πρόβλημα.

Αὐτὰ γράφει κομμουνιστικὴ ἐφημερίς, συμπύπτουσα κατὰ τοῦτο, ὡς διαπιστώνεται ὀπολύτως, πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὁποία μετέδωσε τὸ Γαλλικὸν Πρακτορεῖον. Προσέτι — ἐξ ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως παρέσχε τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ὁ Γάλλος ἀντιπρόσωπός του ἐν Μόσχᾳ, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὴν συνέντευξιν, εἶναι ἐκ τῶν πλέον διακεκριμένων δημοσιογράφων του.

Καὶ ὁ κ. Πιπινέλης κατέληξε:

«Ὅπως εἶπα, ἐν ἐπιθυμῶ τὸ πορᾶπαν νὰ συναγάγω τελικὰ συμπεράσματα, παρ' ὅλας τὰς ἐνδείξεις περὶ τῶν ὁποίων ὠμίλησα. Ὁ λόγος εἶναι εἰς τὴν Δικαιοσύνην. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε ὅμως νὰ ἐκφράσω τὴν χαρὰν μου διότι τὸ ἐπισημῶδες αὐτὸ ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαβηλῶθῃ τόσον ἐνθόμως ἡ ἐπιμονὴ τῆς Βουλῆς ἐπ' αὐτῷ τοῦ ἑθνικοῦ θέματος. Καὶ μόνον τοῦτο εἶναι ἦτο δυνατόν νὰ ἀποδώσῃ ἡ σημερινὴ συζήτησις, εὐαχέως τελικῶς χρησίμων.

Μεθ' ὅ — ἡ συζήτησις — ἐπὶ τοῦ θέματος ἐκηρύχθη λήξασα καὶ ἡ συνεδρίασις ἐλύθη διὰ τὴν Δευτέραν, ὅτε εὐαχέως συνεχισθῇ ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ ἐκλογικοῦ νομοσχεδίου.

Ο Γλέζος διέψευσε την δήλωση αυτή, αλλά οι Γάλλοι ουδέποτε ανασκεύασαν την είδηση, αν και είναι άγνωστο αν τους ζητήθηκε κάτι τέτοιο, παρ' ότι η ΕΔΑ απείλησε με μήνυση...

Σχεδόν 30 χρόνια αργότερα, στις 18 Φεβρουαρίου 1992, κι ενώ έχει ήδη προκύψει από την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας η «Δημοκρατία της Μακεδονίας», η αρχηγός του ΚΚΕ, Αλέκα Παπαρήγα, θα συνταχθεί με τους υπόλοιπους πολιτικούς αρχηγούς στην κοινή γραμμή που όριζε ότι δεν θα γίνονταν δεκτή απ' την Ελλάδα, καμμία ονομασία του νεοσύστατου κράτους των Σκοπίων που θα περιέχει τη λέξη «Μακεδονία» ή παράγωγά της. Είναι όμως αργά... Ειδικά το ΚΚΕ, είχε προσφέρει ήδη άφθονο και «πολύτιμο» υλικό προς εκμετάλλευση στους Σκοπιανούς...

ΚΚΕ και Βόρεια Ήπειρος

Οι θέσεις του ΚΚΕ για το βορειοηπειρωτικό ζήτημα, θα μπορούσαν να συνοψισθούν σε μια φράση: «*Βορειοηπειρωτικό ζήτημα δεν υπάρχει*» (Ζήσης Ζωγράφος, «Νέος Κόσμος», Σεπτέμβριος 1950). Ήδη από τον Νοέμβριο του 1934, η Δεύτερη Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ έχει καταγγείλει το ζήτημα ως «*ιμπεριαλιστικό αλυτρωτισμό*» και οποιαδήποτε αξίωση της Ελλάδος για την Βόρεια Ήπειρο χαρακτηρίζεται ως «*καταχτητικές βλέψεις*» (Νίκος Ζαχαριάδης, «Κομμουνιστική Επιθεώρηση», 1 Ιουλίου 1936), που «*θ' απετέλει παράγοντα κινδύνου, διά την ειρήνη και τη σύμπραξι των βαλκανικών χωρών*» (Νίκος Ζαχαριάδης, «Εμπρός», 26 Μαΐου 1945).

Απαντώντας στον Ζαχαριάδη και στις θέσεις αυτές, μέσα από την ίδια εφημερίδα («Εμπρός», 27 Μαΐου 1945), ο Γεώργιος Παπανδρέου, θα πει:

Οφείλομεν να ομολογήσωμεν ότι ο κ. Ζαχαριάδης ωμίλησε με ανεπιφύλακτον ειλικρίνειαν εις την οποίαν δεν μας έχουν συνηθίσει οι εδώ αναπληρωταί του.

Μέχρι τούδε το ΚΚΕ εζήτει δημοψήφισμα διά την Βόρειον Ήπειρον, ενώ ταυτοχρόνως συνειργάζετο με τους κομμουνιστάς της Αλβανίας διά την εξόντωσιν των Ελλήνων πατριωτών της Βορείου Ηπείρου. Εζήτει επίσης το ΚΚΕ «στρατηγικήν διαρρύθμισιν των ελληνοβουλγαρικών συνόρων» αλλά κατόπιν «φιλικής συνεννοήσεως των δύο χωρών», το οποίον σημαίνει ότι ενεπιστεύετο εις την καλήν θέλησιν των Βουλγάρων την παραχώρησιν συνόρων ασφαλείας εις την Ελλάδα.

Ο κ. Ζαχαριάδης με τας ωμάς δηλώσεις του καταργεί την μέθοδον αυτήν της απάτης και προτιμά να προκαλέση το έθνος.

Του εκφράζομεν τας ευχαριστίας μας και ευχόμεθα την αυτήν τακτικήν να συνέχιση και εις το μέλλον, διά να πεισθή επι τέλους ολόκληρος ο ελληνικός λαός και ιδίως οι θλιβεροί εαμικοί οπαδοί περί της «εθνικής» πολιτείας του Κομμουνιστικού Κόμματος.

Η αναφορά του Παπανδρέου στην συνεργασία των Ελλήνων κομμουνιστών «με τους κομμουνιστάς της Αλβανίας διά την εξόντωσιν των Ελλήνων πατριωτών της Βορείου Ηπείρου», δεν ήταν τυχαία και αστήριχτη. Στην Βόρεια Ήπειρο, δρούσε η αντιστασιακή και απελευθερωτική οργάνωση «Μέτωπον Απελευθερώσεως Βορείου Ηπείρου» (ΜΑΒΗ) με αρχηγό τον Βασίλειο Σαχίνη. Το ΜΑΒΗ μέσω του γιατρού Ιωάννη Γκινάλη ήρθε σε επαφή με τον ΕΛΑΣ και τον ΕΔΕΣ, με σκοπό την από κοινού δράση. Στο κάλεσμα ανταποκρίθηκε μόνο ο ΕΔΕΣ. Ο ΕΛΑΣ συνέλαβε τον Γκινάλη τον Μάρτιο του 1943 κι αφού τον φυλάκισε για αρκετούς μήνες, τον έδιωξε στην Βόρεια Ήπειρο, με την προειδοποίηση να μην ξαναπατήσει το πόδι του στην Ελλάδα. Παράλληλα, ο ΕΛΑΣ συγκροτούσε μικτά τάγματα Ελλήνων κομμουνιστών και Αλβανών στην ελληνική Ήπειρο, την οποία αποκαλούσε, όπως και οι Αλβανοί, «Τσαμουριά»:

Αριθ. 34

ΙΧ Μεραρχίαν δια Ορφέα

Επί κρυπτογραφήματος 10/1/44 5400

Εγκρίνομεν συγκρότησιν μικτού τάγματος περιφέρειαν Τσαμουργιάς.

κρυπτογραφηθή

Ωρα 11.10

Κωστούλας

Υπολοχαγός

Όταν ο ΕΛΑΣ, έμαθε από τα κατασχεμένα έγγραφα του Γκινάλη, ότι το ΜΑΒΗ είχε έρθει σε επαφή με τον αντίπαλο ΕΔΕΣ του Ζέρβα, κινήθηκε προς την κατεύθυνση διάλυσης της οργάνωσης, ερχόμενος σε συμφωνίες με τους Αλβανούς κομμουνιστές τον Ενβέρ Χότζα, που επισημοποιήθηκαν και με την υπογραφή πρωτοκόλλου στρατιωτικής συνεργασίας στις 13 Δεκεμβρίου 1943. Οι βασικοί στόχοι της συνεργασίας ήταν η εκδίωξη των δυνάμεων του ΕΔΕΣ από τα ελληνοαλβανικά σύνορα, η αποκοπή του ΜΑΒΗ απ' τον ΕΔΕΣ και η υπαγωγή της οργάνωσης στην οργάνωση του Χότζα (ακόμη και με την βία), και η σύλληψη του Σαχίνη. Τελικά ο Σαχίνης συνελήφθη από τους Αλβανούς κι αφού βασανίστηκε, εκτελέστηκε. Το ηγετικό στέλεχος του αλβανικού ΕΑΜ, Σπαχίου, θα ομολογήσει πως «ότι έγινε με τον Σαχίνη δεν ήταν δικό μας έργο· απλά εκτελέσαμε μια σοφή απόφαση των Ελλήνων συντρόφων εφ' όσον ο Σαχίνης ήταν εχθρός του λαού». Η ανησυχία των τοπικών στελεχών του ΕΑΜ της Ηπείρου που διαπίστωσαν σύντομα ότι «η παμψηφία σχεδόν των αρβανιτάδων Τσάμηδων της περιοχής είχε ταχθή ανεπιφύλαχτα με το μέρος του κατακτητή και οργάνωνε δολοφονικές επιδρομές ενάντια στα ελληνικά χωριά» («Οι μουσουλμάνοι Τσάμηδες της Ηπείρου», Ελευθερία Μαντά), δεν φαίνεται να συγκινεί την ηγεσία του ΕΑΜ.

Την ίδια ώρα, τα ένοπλα γερμανοντυμένα τμήματα των Τσάμηδων, της οργάνωσης Κ.Σ.Ι.Λ.Ι.Α. (Αλβανικό Σύστημα Πολιτικής Διοίκησης), με την προστασία και κάλυψη των Γερμανών και των Ιταλών, κατέστρεφαν και λεηλατούσαν τα χωριά της Ηπείρου, κλείνοντας έτσι και «παλιούς λογαριασμούς». Αθώοι πολίτες εκτελούνταν απ' τους Γερμανούς, γιατί καταγγέλλονταν απ' τους Τσάμηδες ως συνεργάτες Ελλήνων ανταρτών. Παράλληλα, στην διετία 1942-44, τα θύματα των Αλβανών ατάκτων στην Βόρεια Ήπειρο ανέρχονταν σε 2.500 Ελλήνων, σε πάνω από 200 κατεστραμμένα χωριά της ελληνικής μειονότητας. Και

παρ' ότι ο πολιτικός καθοδηγητής του ΕΑΜ, Γεώργιος Σιάντος παραδέχθηκε πως «Είναι γεγονός ότι οι Αλβανοί κατέσφαξαν Έλληνες της Βορείου Ηπείρου» («Ριζοσπάστης», 2 Ιουνίου 1945), εξομοίωσε αυτές τις σφαγές με τις επιχειρήσεις του ΕΔΕΣ, του Ναπολέοντα Ζέρβα, που εκτόπισε στην Αλβανία την μάστιγα των Τσάμηδων.

Ο Εμβέρ Χότζα, αναφέρει στα απομνημονεύματά του («Με τον Στάλιν: Αναμνήσεις», 1979), μια σκηνή από τη «δίκη της Μόσχας» (ο Χότζα είχε σύρει τον Ζαχαριάδη ενώπιον του Στάλιν, για την επίλυση των διαφορών τους). Ο Ζαχαριάδης αναγνώρισε ως σφάλμα και ζήτησε συγγνώμη από τον Χότζα, επειδή σε κάποια ομιλία του είχε δηλώσει πως εάν τα ελληνικά κόμματα ταχθούν υπέρ της αυτονομίας της Βορείου Ηπείρου (βεβαίως, η Βόρειος Ήπειρος ήταν αυτόνομη, αλλά μόνο στα χαρτιά), θα συντασσόταν μαζί τους:

Σε μια μαζική συγκέντρωση που οργανώθηκε στο Στάδιο των Αθηνών στην οποία μίλησαν με την σειρά τους και οι αρχηγοί αστικών κομμάτων της Ελλάδος, ο σύντροφος Νίκος Ζαχαριάδης υπό την ιδιότητα του ως αρχηγού του ΚΚΕ, διακήρυξε μεταξύ άλλων: «Αν τα ελληνικά δημοκρατικά κόμματα διεκδικήσουν την αυτονομία της "Βορείου Ηπείρου", το ΚΚΕ θα συνεργασθεί με αυτά». Έπειτα από το επεισόδιο αυτό, προσκαλέσαμε στην χώρα μας για συνάντηση τον σύντροφο Νίκο Ζαχαριάδη και τον επέκρινα αυστηρά θεωρώντας την διακήρυξή του σαν μια αντιμαρξιστική στάση, εχθρική προς την Αλβανία. Του είπα δυνατά και καθαρά ότι η "Βόρεια Ήπειρος" ήταν έδαφος αλβανικό και ότι ποτέ δεν θα γινόταν ελληνικό έδαφος.

Δράττομαι της ευκαιρίας να υπογραμμίσω ότι ο σύντροφος Ζαχαριάδης αναγνώρισε το λάθος του, ομολόγησε ότι έσφαλε βαριά στο σημείο αυτό και μου υποσχέθηκε να διορθώσει το λάθος του. Αμέσως το κόμμα μας διαμαρτυρήθηκε ανοικτά και προειδοποίησε ότι θα αντιταχθεί αποφασιστικά εναντίον τέτοιων απόψεων.

Ο Μήτσος Παρτσαλίδης, ηγετικό στέλεχος του ΚΚΕ, επιβεβαιώνει το γεγονός («Σβαρνούτ: Το προδομένο αντάρτικο», Νικόλαος Μέρτζος). Διαφωνεί στις λεπτομέρειες, αλλά συμφωνεί κατ' ουσίαν με τον Χότζα:

Η αλήθεια είναι ότι ο Ζαχαριάδης δεν μίλησε για το ζήτημα αυτό σε λαϊκή

συγκέντρωση. Μετά τον γυρισμό του στην Ελλάδα (το 1945) σε μια σύσκεψη του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ, έβαλε πραγματικά το θέμα της Βορείου Ηπείρου ο Ζαχαριάδης. Είπε ότι σε περίπτωση που θα γινόταν μια εισβολή στη Βόρειο Ήπειρο από την ελληνική πλευρά, εμείς το ΚΚΕ, θα διατυπώσουμε τη διαφωνία μας. Θα δηλώσουμε ότι δεν συμφωνούμε. Αλλά, αν εγκριθεί η αυτονομία της Βορείου Ηπείρου από την πλειοψηφία του ελληνικού πολιτικού κόσμου, εμείς θα πειθαρχήσουμε. Έτσι μπήκε το θέμα στο Πολιτικό Γραφείο. Που, δυστυχώς, άκριτα, αποδέχθηκε αυτή την άποψη. **Φυσικά, η άποψη αυτή κάθε άλλο παρά σωστή είναι. Αργότερα, ο Ζαχαριάδης πραγματικά έκανε αυτοκριτική γι' αυτό το πράγμα.** Αλλά δεν πρόκειται για λόγο που εκφωνήθηκε σε συγκέντρωση.

Η συγκέντρωση που λέει ο Χότζα: Ήταν την Πρωτομαγιά μετά την Βάρκιζα. Οργανώθηκε από τον Εργατικό Συνασπισμό ΕΡΓΑΣ, μαζί με σοσιαλιστές και άλλες ομάδες. Ήταν η παράταξη που αργότερα, στις εκλογές στα εργατικά σωματεία κυριάρχησε. Και κυριάρχησε και στο Εργατικό Συνέδριο που συγκλήθηκε τότε. Ήταν μια συγκέντρωση που τρίβανε τα μάτια τους. Δεν περιμένανε, μετά τη Βάρκιζα, μετά την παράδοση των όπλων να έχει αριστερή συγκέντρωση τέτοια επιτυχία.

Όταν τελείωσε ο πόλεμος μάλιστα, το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ έκανε νύξη για επαναφορά των Τσάμηδων, αλλά συνάντησε την αντίδραση των κομμουνιστών της Θεσπρωτίας, που είχαν νιώσει από πρώτο χέρι τις φρικαλεότητες των Τσάμηδων.

Το ΚΚΕ, δεν θα διστάσει να χαρακτηρίσει τις ελληνικές θέσεις ως «παράλογες και ανεδαφικές αξιώσεις», σε χαιρετισμό του προς το αλβανικό κομμουνιστικό κόμμα (Κόμμα Εργασίας της Αλβανίας), κλείνοντας τα μάτια μπροστά στο καθεστώς υπό το οποίο διαβιούσε η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία («Νέος Κόσμος», Δεκέμβριος 1959):

ΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

*Στην Κεντρική Επιτροπή του Κόμματος Εργασίας της Αλβανίας
Τίρανα*

Αγαπητοί σύντροφοι,

Στην 15η επέτειο της απελευθέρωσης της Αλβανίας η Κεντρική Επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδας σας στέλνει τα πιο θερμά συγχαρητήρια και τις καλύτερες ευχές της.

Στα 15 χρόνια της ελεύθερης ανάπτυξης του, ο αλβανικός λαός, κάτω άπ' τη δοκιμασμένη καθοδήγηση του Κόμματος Εργασίας της Αλβανίας και με την αμέριστη ανιδιοτελή βοήθεια της Σοβιετικής Ένωσης και των άλλων σοσιαλιστικών χωρών, σημείωσε λαμπρές επιτυχίες στην οικοδόμηση της νέας ζωής του, στη σοσιαλιστική εκβιομηχάνιση και το ανέβασμα της αγροτικής οικονομίας στη διαρκή άνοδο τον βιοτικού και πολιτιστικού επιπέδου του.

Ο ελληνικός λαός συμμερίζεται ολόψυχα τα αισθήματα περηφάνειας και χαράς, που νιώθει ο αδελφός γειτονικός λαός της Αλβανίας για τις επιτεύξεις του. Το παράδειγμα της Αλβανίας δείχνει χειροπιαστά σ' όλους τί μπορεί να δημιουργήσει ένας λαός όταν πάρει τις τύχες του στα ίδια του τα χέρια. Οι

πατριώτες της χώρας μας παρακολουθούν με βαθιά ικανοποίηση τις ακούραστες προσπάθειες της αλβανικής κυβέρνησης για την αποκατάσταση των σχέσεων καλής γειτονίας και συνεργασίας ανάμεσα στις δύο χώρες.

Ο λαός μας αποκρούει τα μυθεύματα για δήθεν «εμπόλεμη κατάσταση» με την Αλβανία, τις παράλογες και ανεδαφικές αξιώσεις κατά της ακεραιότητας της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας και όλη την ψυχροπολεμική πολιτική της κυβέρνησης Καραμανλή σαν ξένη προς τα συμφέροντα του, τα συμφέροντα της ειρήνης στα Βαλκάνια. Ο λαός μας παλεύει για την εφαρμογή μιας πολιτικής ειρήνης, ειρηνικής συνεργασίας και φιλίας με όλους τους λαούς, για τη μετατροπή των Βαλκανίων σε ζώνη ειρήνης, για τη δημοκρατία και την κοινωνική πρόοδο.

Ζήτω η Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας!

Ζήτω η φιλία ανάμεσα στον Ελληνικό και τον Αλβανικό λαό!

Ζήτω η ειρήνη ατά Βαλκάνια και σ' όλο τον κόσμο!

Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΚΚΕ, ΑΚΕΛ και Κύπρος

Ενώ το ΚΚΕ ήταν υπέρμαχο της αυτοδιάθεσης όσων μη ελληνικών πληθυσμών ζούσαν επί ελληνικού εδάφους (Αλβανοτσάμηδες, Σλαβομακεδόνες), στην περίπτωση των ελληνικών πληθυσμών που δεν κατοικούσαν στον ελλαδικό χώρο και είχαν το ίδιο ακριβώς αίτημα και με πολύ ισχυρότερα ιστορικά τεκμήρια, το Κομμουνιστικό Κόμμα δεν επέδειξε την ίδια κατανόηση. Μια κατανόηση, που έστω και προσχηματικά και κάτω από τον μανδύα της κομμουνιστικής ιδεολογίας, είχε επιδείξει κατά το παρελθόν η εβραιοκίνητη Φεντερασιόν για το αίτημα της Κρήτης για Ένωση με την Ελλάδα. Όπως και στις περιπτώσεις των Ελλήνων της Μικράς Ασίας και της Βορείου Ηπείρου, έτσι και στην περίπτωση της Κύπρου, το ΚΚΕ αντιτέθηκε πλήρως στο αίτημα των Κυπρίων για αυτοδιάθεση και ένωση με

την Ελλάδα. Το ΚΚΕ, χαρακτηρίζει, μέσω του «Ριζοσπάστη» (18 Νοεμβρίου 1929), τους Κύπριους που αγωνιζόταν για την Ένωση, «τσαρλατάνους» και «εκμεταλλευτές εμποροτοκογλύφους», και καλεί τους Κύπριους αγρότες ν' αγωνιστούν εναντίον της Ένωσης, την οποία χαρακτηρίζει «ελληνικό ιμπεριαλισμό»...

[...] Ποιοι φωνάζουν σήμερα για την Ένωση; Φωνάζουν όλοι οι εκμεταλλευτές εμποροτοκογλύφοι, πλούσιοι χωριάτες, δεσποτάδες και τα τσιράκια τους ψευδοδημοσιογράφοι. Και φωνάζουν γιατί έχουν οικονομικά συμφέροντα από την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Και φωνάζουν, γιατί με τις φωνές και τον θόρυβο περί την Ένωση, κατορθώνουν ν' αποσπούν την προσοχή των ληστευομένων απ' αυτούς χωρικών σε άλλα ζητήματα, γιατί στον αγώνα για την Ένωση κάνουν ενιαίο μέτωπο με τους φτωχούς και μεσαίους χωριάτες, κατορθώνουν να πνίγουν τις ταξικές αντιθέσεις και την ταξική πάλη των εκμεταλλευομένων εναντίον τους. [...]

Το ελληνικό κεφάλαιο, ενωμένο μαζί με το κυπριακό κεφάλαιο, εκμεταλλεύονται από κοινού τον Κύπριο αγρότη και εργάτη. Να που βρίσκεται η μια από τις δυο αιτίες που κάνουν τους Λανίτιδες και τους άλλους ενωτικούς τσαρλατάνους να φωνάζουν.

Η φτωχή όμως εργαζόμενη αγροτιά και οι εργάτες της Κύπρου δεν έχουν κανέναν λόγο να ζητάνε την ένωση με την Ελλάδα. Δεν πρόκειται να πετύχουν τίποτε άλλο από την αντικατάσταση της αγγλικής ιμπεριαλιστικής εκμετάλλευσής τους από μια άλλη, την ελληνική. [...]

Αγώνας ενάντια στον αγγλικό ιμπεριαλισμό, ενάντια στους ντόπιους εκμεταλλευτές, ενάντια στην Ένωση που είναι νέος ιμπεριαλιστικός ζυγός. Να ποια θα είναι η πολιτική γραμμή που θ' ακολουθούν η φτωχή εργατιά και οι εργάτες της Κύπρου. [...]

Το Κομμουνιστικό Κόμμα Κύπρου (μετέπειτα ΑΚΕΛ [«Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαού»]), βαδίζει πάνω στην ίδια πολιτική γραμμή με το «αδελφό»

ΚΚΕ και κατεβαίνει στις εκλογές του 1930 με βασικό σύνθημα την «Αυτόνομη Κύπρο». Αποτυγχάνει όμως παταγωδώς και αναπροσαρμόζει το σύνθημα, χωρίς και πάλι να κάνει λόγο για Ένωση με την Ελλάδα, όταν αυτό ήταν το κοινό εθνικό αίτημα στην Κύπρο: *«Για μια ελεύθερη και ανεξάρτητη Κύπρο μέσα στα πλαίσια της Σοβιετικής Σοσιαλιστικής Ομοσπονδίας των Βαλκανίων»*.

Ο ομφάλιος λώρος των Κύπριων κομμουνιστών -όπως και των Ελλαδιτών «συντρόφων» τους- οδηγεί στο γνωστό σημείο: *«Ο λαός μας αγαπά την Σοβιετική Ένωση σαν την μεγάλη του πατρίδα»* («Θεωρητικός Δημοκράτης» [έντυπο προσκείμενο στο ΑΚΕΛ], Δεκέμβριος 1952).

Η ανθενωτική πολιτική του ΚΚΚ είναι σαφής και τα μέλη του την ακολουθούν κατά γράμμα: *«Την στιγμή κατά την οποία εζητωκραύγαζον ενθουσιωδώς υπέρ του Έθνους και της Ενώσεως, κομμουνισταί τίνες οι οποίοι λίαν πρωί και λάθρα ύψωσαν κομμουνιστική σημαία επί του ιστού του Γυμνασίου (σ.σ.: στην Λεμεσό), ήρχισαν να φωνάζουν “Κάτω η Ελλάς, κάτω η Ένωσις”»* («Ελευθερία», 18 Μαρτίου 1931).

Την ανθενωτική πολιτική του ΚΚΚ, θα ενισχύσει το Δεκέμβριο του 1934, το ΚΚΕ με ένα μανιφέστο που εκδίδει η 2η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής και έχει κοινούς αποδέκτες τους Βορειοηπειρώτες (υπό αλβανική κατοχή), τους Δωδεκανήσιους (υπό ιταλική κατοχή) και τους Κύπριους (υπό βρετανική κατοχή), βαπτίζοντας την λαχτάρα για ελευθερία «φαρμάκι του εθνικισμού»: *«Βορειοηπειρώτες, Κύπριοι, Δωδεκανήσιοι! Μην σας δηλητηριάζει το φαρμάκι του εθνικισμού! Μην σας τυφλώνει ο υπερπατριωτισμός των Ελλήνων εκμεταλλευτών φίλων των ιμπεριαλιστών της Αγγλίας και της Ιταλίας. Δεν βλέπετε ότι εδώ ο Έλληνας εργάτης και αγρότης δεν περνά καλύτερα από τον εργαζόμενο στην πατρίδα σας;»* («Πέντε χρόνια αγώνες 1931-1936», ΚΚΕ, 1945).

Το 1935, το ΚΚΚ θα κάνει έναν τακτικό ελιγμό και θα αναπροσαρμόσει και πάλι το κεντρικό του σύνθημα: *«Ένωση της Κύπρου με την δημοκρατική Ελλάδα»*. Το σύνθημα αυτό, αφ' ενός έρχεται σε σύμπνοια με το κοινό εθνικό συναίσθημα κι αφ' ετέρου βάζει έναν αστερίσκο (δημοκρατική=κομμουνιστική) που ικανοποιεί τις αρχές του κόμματος και τους μακροπρόθεσμους στόχους, έστω κι εν μέρει (ένωση μια κομμουνιστικής Κύπρου με μια κομμουνιστική Ελλάδα και στην συνέχεια ενσωμάτωση στην Βαλκανική Κομμουνιστική Ομοσπονδία, πάντα υπό την επίβλεψη της «μάννας» Σοβιετικής Ένωσης).

Το 1945, το ΚΚΚ (που έχει μετονομαστεί από το 1941 σε ΑΚΕΛ), εγκαταλείπει κι αυτό το σύνθημα, καθώς στην Αθήνα, η προσπάθεια κατάληψης της εξουσίας με στρατιωτικά μέσα, τα γνωστά «Δεκεμβριανά», είχε ατυχή έκβαση για το ΚΚΕ. Απομακρύνονταν έτσι το όραμα της κομμουνιστικής Ελλάδος, οπότε δεν υπήρχε λόγος ένωσης. Υιοθετεί την πρόταση των Βρετανών για «αυτοκυβέρνηση», κάτι που απορρίπτει σύσσωμος ο ελληνοκυπριακός κόσμος και η Εθναρχία. Το ΑΚΕΛ συμμετείχε μάλιστα στην «Συσκεπτική», ένα είδος ψευδοβουλής που δημιούργησαν οι Βρετανοί στα πλαίσια της ιδέας της «αυτοκυβέρνησης». Το εγχείρημα αυτό απέτυχε και τον Ιανουάριο του 1949, το ΑΚΕΛ θα αναγκαστεί να παραδεχθεί πως *«Το λάθος της αυτοκυβέρνησης από μέρους της λαϊκής εθνικοαπελευθερωτικής παράταξης, προκάλεσε κάποια σύγχυση στον λαό μας και έδωσε μια ανάπαυλα στον βρετανικό ιμπεριαλισμό, που την χρησιμοποίησε κατάλληλα»*, κάτι που επανέλαβε κι αργότερα, τον Αύγουστο του 1953, μέσα από το έντυπό του, «Νέος Δημοκράτης»: *«Το κόμμα ρίχτηκε ξανά στον δρόμο της αυτοκυβέρνησης, έναν συγχυσμένο δρόμο, που το αποξένωσε από τις λαϊκές μάζες και προκάλεσε την καθολική αντίδρασή τους»*. Το σύνθημα της Ένωσης επανήλθε, όχι όμως χωρίς λόγο. Στην Ελλάδα μαίνονταν ο Εμφύλιος Πόλεμος και το ΑΚΕΛ πίστευε πως θα επικρατούσε ο Δημοκρατικός Στρατός και το ΚΚΕ: *«Η νίκη του Δημοκρατικού Στρατού είναι κοντά. Η νίκη αυτή, θα είναι για τον ελληνικό και τον κυπριακό λαό, μια μεγάλη νίκη»* («Νέος Δημοκράτης», Ιανουάριος 1949). Με την ήττα του ΚΚΕ στον Εμφύλιο, το σύνθημα του ΑΚΕΛ για Ένωση, παίρνει και πάλι έξωση, παρ' ότι το κόμμα συμμετείχε στο δημοψήφισμα του 1950 για την Ένωση (μια επιλογή μονόδρομος, κάτω από το βάρος της κοινής γνώμης και του λαϊκού συναισθήματος).

Τον Νοέμβριο του 1951, το ΚΚΕ, μέσα από το έντυπό του «Νέος Κόσμος», εκφράζει τη θέση πως οι κομμουνιστές της Κύπρου δεν θα πρέπει να ζητούν ένωση με την Ελλάδα γιατί είναι *«μοναρχοφασιστική»* και βρίσκεται κι αυτή κάτω από τον *«αμερικανοαγγλικό ζυγό»*. Έτσι, το ΑΚΕΛ, ακολουθώντας την γραμμή αυτή, προσαρμόζει για μία ακόμη φορά το σύνθημά του: *«Λεύτερη Κύπρος σε λεύτερη Ελλάδα»*.

Τον Αύγουστο του 1954, κατατίθεται ταυτόχρονα από Ελλάδα και Κύπρο, αίτημα στον ΟΗΕ, για την αναγνώριση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης του κυπριακού λαού. Για την υποστήριξη του αιτήματος, πραγματοποιούνται συλλαλητήρια και απεργιακές κινητοποιήσεις. Το ΚΚΕ θα τοποθετηθεί απέναντι σ' αυτή την προσφυγή στον ΟΗΕ, καθώς και στις απεργιακές κινητοποιήσεις, και μέσα από

εκπομπές του ραδιοφωνικού σταθμού του καλεί τους εργάτες να μην απεργήσουν για τον λόγο αυτό, γιατί *«η ανακίνηση του Κυπριακού, γίνεται από την μοναρχοφασιστική κυβέρνηση της Αθήνας, με υπόδειξη των Αμερικάνων, που επιδιώκουν να μειώσουν την αγγλική επιρροή στη Μεσόγειο και γιατί το Κυπριακό θα βρει τη λύση του, μόνο όταν η Ελλάδα απαλλαγεί από την αμερικανοκρατία»*. Ακολουθώντας κατά πόδας, το ΑΚΕΛ θα συνταχθεί με το ΚΚΕ και θα θέσει ως όρους για την Ένωση, την αποχώρηση της Ελλάδος από το Βαλκανικό Σύμφωνο και το ΝΑΤΟ, και την νομιμοποίηση του ΚΚΕ. Στην Κύπρο θα σημειωθούν θλιβερά περιστατικά, όπως αυτό με τον Κώστα Παρτασίδη, δήμαρχο Λεμεσού του ΑΚΕΛ, που καλούσε μέσα από τα αγγλικά αστυνομικά αυτοκίνητα, τους διαδηλωτές υπέρ της ένωσης, *«να διαλυθούν»*. Το ίδιο συνέβαινε και στην Λευκωσία, όπου μέλη του ΑΚΕΛ, φορώντας περιβραχιόνια των βρετανικών αρχών, καλούσαν με μεγάφωνα τους διαδηλωτές να διαλυθούν και να πάνε στα σπίτια τους.

Την 1η Απριλίου του 1955, ξεσπά η ένοπλη εξέγερση της ΕΟΚΑ (Εθνική Οργάνωσις Κυπρίων Αγωνιστών), η οποία είχε ιδρυθεί στην Αθήνα με την σύμφωνη γνώμη του ηγέτη των Ελληνοκυπρίων Μακάριο και με αρχηγό τον Κύπριο στρατηγό Γεώργιο Γρίβα *«Διγενή»*, με σκοπό την αποτίναξη της βρετανικής κυριαρχίας και την Ένωση με την Ελλάδα. Η ΕΟΚΑ είχε την υποστήριξη (ηθική και υλική) τόσο της Ελλάδος, όσο και της Κύπρου, εκτός του ΚΚΕ (και της ΕΔΑ, που ουσιαστικά το εκπροσωπούσε στην ελληνική βουλή) και του ΑΚΕΛ. Την επόμενη ημέρα, το ΑΚΕΛ θα εκδώσει ανακοίνωση μέσω του *«Νέου Δημοκράτη»*: *«Οι δυναμιστικές εκρήξεις, δεν έχουν καμμία σχέση με τον αγώνα του κυπριακού λαού. Είναι ένα ύποπτο παιχνίδι εμπνευσμένο από εχθρούς του λαού, που μόνο ζημιά μπορεί να προκαλέσει στον κυπριακό λαό. Ο λαός να δυναμώσει την επαγρύπνησή του στον υπέρτατο βαθμό και να συνεχίσει τους αγώνες του κάτω από τη σημαία του ενιαίου πατριωτικού μετώπου, για ν' απομονώσει πέρα για πέρα τους διασπαστές»*.

Παρ' ότι στον ΕΟΚΑ προσχώρησαν και Κύπριοι κομμουνιστές, ο Γρίβας με την σύμφωνη γνώμη και του Μακαρίου, είχε αποκλείσει την συμμετοχή του ΑΚΕΛ στην οργάνωση. Ο ίδιος ο Γρίβας άλλωστε είχε ηγηθεί στην Ελλάδα της αντικομμουνιστικής οργάνωσης *«Χ»* και είχε έναν λόγο παραπάνω να μην βλέπει με καλό μάτι την συμμετοχή των κομμουνιστών στην ΕΟΚΑ, που είχαν επιδείξει μια ανθενωτική πολιτική. Η αντικομμουνιστική δράση του Γρίβα, πρόσφερε έναν καλό λόγο στον αρχηγό του ΚΚΕ, Νίκο Ζαχαριάδη, ο οποίος με άρθρο του που εκφωνείται μέσα από το ραδιόφωνο του ΚΚΕ, *«Ελεύθερη Ελλάδα»*, που εξέπεμπε απ' την Βουλγαρία, στις 26 Απριλίου 1955, αφού καταδικάζει την δράση της

ΕΟΚΑ, προδίδει και το, μυστικό έως τότε, όνομα του αρχηγού της οργάνωσης, του Γεώργιου Γρίβα:

Η κυπροκαπηλεία, μη έχοντας άλλη διέξοδο, το ρίχνει στον τυχοδιωκτισμό, με τα γνωστά πασχαλιάτικα βαρελότα και τις τρακατρούκες. Και λέμε με όλη τη συναίσθηση της ευθύνης, ότι η τελευταία ξιφούλκηση της κυπροκαπηλείας με τις ψευτοένοπλες περιπέτειες, δεν αποτελεί παρά ένα έγκλημα προσχεδιασμένο. Πρέπει να ξεσκεπάσουμε τους εθνοπροδότες, κάτω από όποια μάσκα κι αν παρουσιάζονται, κι έτσι να τους απομονώνουμε. Σήμερα πια που τα πασχαλιάτικα βαρελότα σκάσαν και ο ψευτοδιγενής του Γρίβα ξεσκεπάστηκε, μπορούμε να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι. Πρόκειται λοιπόν για τα παρακάτω. Τη δουλειά αυτή τη διευθύνει ο γνωστός αρχηγίτης Γρίβας...

Ανάλογα ήταν και τα δημοσιεύματα της κομμουνιστικής εφημερίδος «Αυγή», η οποία ήταν όργανο της ΕΔΑ, με τα οποία τα μέλη της ΕΟΚΑ αποκαλούνταν «νταήδες», «προβοκάτορες», «τυχοδιώκτες», «ψευτοδιγενήδες» κ.ά., που έριξαν «τον κυπριακό λαό στην περιπέτεια των ανατινάξεων και των βομβών» («Αυγή», 14 Απριλίου 1955).

Το όργανο του ΑΚΕΛ, «Νέος Δημοκράτης», σπεύδει αμέσως να αναδημοσιεύσει την ομιλία του Ζαχαριάδη, και το όνομα του Γρίβα ως αρχηγού της ΕΟΚΑ, γίνεται γνωστό σε όλη την Κύπρο και φυσικά και στους Βρετανούς (που ίσως να είχαν ήδη υπόνοιες και ενδείξεις για την ταυτότητα του «Διγενή»), οι οποίοι εκτίμησαν δεόντως τις υπηρεσίες του ΑΚΕΛ, σε σημείο που το να το επαινεί και το βρετανικό δίκτυο BBC: «*Με φυλλάδια του, αντιτίθεται εις την ΕΟΚΑ και ζητεί συνέχισιν της εκχειρίας και την ειρήνευσιν [...] πράγμα που δεικνύει ότι το ΑΚΕΛ έχει συναίσθησιν των επιθυμιών του λαού*» (εκπομπή 29ης Αυγούστου 1956).

Το ΑΚΕΛ, καταγγέλθηκε από την ΕΟΚΑ, ως συνεργάτης των Βρετανών (μέλη του ΑΚΕΛ, συνόδευσαν τους Άγγλους σε ελέγχους που πραγματοποιούσαν, και σύμφωνα με μαρτυρίες, κατέδιδαν και ονόματα αγωνιστών της ΕΟΚΑ, ενώ στην καλύτερη περίπτωση «εξέφραζαν την λύπη τους» για τις αγγλικές απώλειες από τις επιχειρήσεις της ΕΟΚΑ), καλλιεργώντας παράλληλα κλίμα ηττοπάθειας και σύμπνοιας με τις θέσεις των Βρετανών. Στελέχη του ΑΚΕΛ, περιόδευσαν στο νησί και καλούσαν τον πληθυσμό να ρίξει τα όπλα. Το ΑΚΕΛ καταγγέλθηκε από την ΕΟΚΑ, ότι έφτασε στο σημείο να ζητήσει όπλα απ' τους Άγγλους για να αντιμετωπίσει ενόπλως την οργάνωση (κάτι που αρνήθηκαν να πράξουν οι

Άγγλοι). Σημειώθηκαν φόνοι μελών του ΑΚΕΛ από την ΕΟΚΑ, που παραδέχθηκε μερικούς εξ αυτών, όχι όμως εξ αιτίας των πολιτικών φρονημάτων όπως υποστήριξε το ΑΚΕΛ, αλλά λόγω της προδοτικής στάσης τους. Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να καταδειχθεί και μια αντιφατική θέση του ΑΚΕΛ: Ενώ έθετε ως όρο - μεταξύ άλλων- για την Ένωση, την αποχώρηση της Ελλάδας απ' το ΝΑΤΟ, το ίδιο κρατούσε μια στάση, που δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αρνητική (οι όποιες «διαμαρτυρίες» ήταν κυρίως για εσωτερική κατανάλωση), για την ύπαρξη των βρετανικών βάσεων στην Κύπρο που εξυπηρετούσαν -μερικές εξ αυτών- κι αυτές το ΝΑΤΟ. Ο λόγος ήταν πως στις βάσεις των Βρετανών (που το ΑΚΕΛ αποκαλούσε και «δυνάμεις ασφαλείας») απασχολούνταν ως υπάλληλοι χιλιάδες Ακελικοί, σε συνάρτηση και με το γεγονός των καλών σχέσεων Βρετανών και Ακελικών, οι οποίοι απολάμβαναν μια προνομιακή μεταχείριση (παρ' ότι τέθηκε κι αυτό εκτός νόμου) στα πλαίσια των διάφορων απαγορεύσεων που είχαν επιβάλλει οι Άγγλοι για να ελέγξουν την κατάσταση και να περιορίσουν την δράση της ΕΟΚΑ. Π.χ. ο αρχηγός του ΑΚΕΛ Εζεκίας Παπαϊωάννου, συνελήφθη, αλλά «δραπέτευσε» και δρούσε εναντίον της ΕΟΚΑ, ενώ λίγο αργότερα κυκλοφορούσε κι έκανε δηλώσεις, ανενόχλητος, στο Λονδίνο· το έντυπο του κόμματος, «Νέος Δημοκράτης» έκλεισε και άνοιξε ξανά μετά από λίγες ημέρες, με άλλο όνομα («Χαραυγή»), αλλά με την ίδια συντακτική ομάδα και τον ίδιο αρχισυντάκτη, τον Τεύκρο Ανθιά, που αποφυλακίστηκε για «λόγους υγείας». Ουσιαστικά, το ΑΚΕΛ χρησιμοποιούνταν απ' τους Βρετανούς ως αντίβαρο της ΕΟΚΑ και τα όποια εναντίον του μέτρα και «διώξεις», είχαν μάλλον προσχηματικό χαρακτήρα. Εξ άλλου δεν φαινόταν να υπήρχε «γραμμή» κι από την «μάννα» Σοβιετική Ένωση για μια αντιβρετανική στάση.

Τον Μάιο του 1956, το ΑΚΕΛ χρησιμοποιώντας σχεδόν τα ίδια επιχειρήματα των Βρετανών (π.χ. αποκαλεί την ΕΟΚΑ τρομοκρατική οργάνωση, που καταστρέφει τον τόπο), ζητά συνθηκολόγηση και συμβιβασμό, γιατί «ο λαός ζητά ψωμί κι όχι χαβιάρι» (Ιούνιος 1956) και τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους, με εξαίρεση δευτερεύουσες ενστάσεις, αποδέχεται το «Σύνταγμα Ράντκλιφ» που έβαλαν στο τραπέζι η Βρετανοί. Το σχέδιο αυτό (που απορρίφθηκε ασυζητητί από Ελλάδα και Μακάριο), παρ' ότι προβλέπονταν ελληνική αιρετή πλειοψηφία στην Βουλή, ουσιαστικά νομιμοποιούσε την βρετανική κυριαρχία (ο κυβερνήτης θα εξακολουθούσε να είναι Βρετανός, ενώ θα μπορούσε να διορίζει και να παύει τον πρωθυπουργό, καθώς και να διαλύει την Βουλή) και έθετε τις βάσεις για την διχοτόμηση (δίνονταν υπερβολικά προνόμια στην τουρκική μειονότητα, με κυριότερο, αυτό της αυτοδιάθεσης).

Άλλωστε, το ΑΚΕΛ, είχε ήδη ρίξει στο τραπέζι την ιδέα της διχοτόμησης, όταν σε άρθρο του «Νέου Δημοκράτη» (1 Μαΐου 1955), αναφέρονταν χαρακτηριστικά:

Η απελευθέρωση του λαού της Κύπρου δεν μπορεί να είναι πραγματική παρά σαν απελευθέρωση και των Τούρκων. Διεκδικώντας τα δικαιώμα αυτοδιάθεσης μέχρι αποχωρισμού για τους Έλληνες, δεν μπορούν να αρνηθούμε το ίδιο δικαίωμα στην τουρκική μειονότητα. Και η ενότητα στον αγώνα μπορεί να πραγματοποιηθεί, μόνον σαν αναγνωρισθή στους Τούρκους το δικαίωμα της εθνικής αυτονομίας τους, ή πολιτικής αυτοδιοίκησής τους...

Η ΕΟΚΑ συνεχίζει τις επιχειρήσεις της, που η εφημερίδα του ΑΚΕΛ, «Χαραυγή», εξακολουθεί να σχολιάζει αρνητικά, γιατί «Καλλιεργείται το έγκλημα εις τα παιδιά και η τάση προς το κακό. Να σώσουμε τη νεολαία από τη διαφθορά και τις αναρχικές τάσεις».

Σε απάντηση των θέσεων και των δημοσιευμάτων του ΑΚΕΛ, η ΕΟΚΑ θα εκδώσει μια προκήρυξη-προειδοποίηση, με τίτλο «Προδότες - Λιποτάκτες - Καιροσκόποι», στην οποία, μεταξύ άλλων, τονίζει:

Πολλές φορές διεκηρύξαμεν ότι δεν κάνουμε ούτε κομματικόν, ούτε ταξικόν αγώνα, αλλά εθνικοαπελευθερωτικόν. Δεν μας ενδιαφέρει η κομματική ιδεολογία του καθενός. Μας ενδιαφέρει μόνο να είναι όλοι πατριώτες και να συνενώσουν μαζί μας τις δυνάμεις τους για να διώξουμε τον δυνάστη πολεμώντας τον με όλα τα όπλα που έχουμε εις την διάθεσίν μας...

Γι' αυτό κάναμε εθνικό προσκλητήριο όλων ανεξαιρέτως των Κυπρίων Ελλήνων και τότε ακούσαμε το «παρών» από όλους τους αγνούς πατριώτες των πόλεων και των χωριών και ιδία από την αγνή αγροτιά και εργατιά. Έλειπαν μόνο η ηγεσία του ΑΚΕΛ με μερικούς φανατικούς της Αριστεράς, οι οποίοι μόλις βάλαμε την πρώτη δυναμίτιδα στα στρατιωτικά έργα των Άγγλων μας βρίσανε μαζί με τους Άγγλους, ως «βαρελότους και ψευτοδιγενήδες»...

Είναι ανάγκη να γνωρίση ο Ελληνισμός ποιος προδίδει τον αγώνα του κυπριακού λαού. Συνεργαζόμεθα με κάθε έντιμον άτομον ή παράταξιν, αλλά και δεν θα επιτρέψουμε σε κανένα δεξιόν ή άριστερόν να μας προδίδη, γιατί θα τον

κτυπήσουμε.

Σε ανταπάντηση το ΑΚΕΛ, κάτω κι από την πίεση της κοινής γνώμης και της υποστήριξης που παρείχε ο κόσμος στην ΕΟΚΑ, θα κάνει έναν πολιτικό ελιγμό, εκδίδοντας μια απόφαση που αποκήρυσσε τις προηγούμενες, εναντίον της ΕΟΚΑ:

[...] Η Κεντρική Επιτροπή υπογραμμίζει ανοικτά ότι στη στάση μας έναντι της ΕΟΚΑ διεπράξαμε μια σειρά λάθη, μερικά από τα οποία αρκετά σοβαρά.

Πρώτα πρώτα από την αρχή υποτιμήσαμε σοβαρά το κίνημα της ΕΟΚΑ, θεωρώντας το σαν κίνημα μερικών δεκάδων φανατικών της δεξιάς, προορισμένο να σβήση σε μερικούς μήνες και δεν μπορέσαμε να παρακολουθήσουμε τις προετοιμασίες που γίνονταν πάνω από τρία χρόνια.

Δεύτερον, η ανακοίνωση του Πολιτικού Γραφείου του Απρίλη του 1955 ήταν μια πολύ βιαστική και αψυχολόγητη ενέργεια που πρόδιδε σύγχυση και έλλειψη ψυχραιμίας και με τον τρόπο που έπιανε το ζήτημα θεωρητικολογώντας για ατομική τρομοκρατία με αποσπάσματα από τον Λένιν, δεν βοηθούσε καθόλου τες μάζες να δουν σωστά για ποιους λόγους το κόμμα μας διαφωνούσε με την τακτική του ένοπλου αγώνα.

Τρίτον, οι χαρακτηρισμοί που σε ανακοινώσεις και σε άρθρα μας δώσαμε στην ΕΟΚΑ και τους αγωνιστές της, αποκαλώντας τους «ψευτοδιγενήδες», «τραμπούκους», «βαρελόττους», «τρακατρούκες» κ.λπ. ήσαν προκλητικοί και σεχταριστικοί και ενώ δεν εξυπηρετούσαν καθόλου την εθνική μας υπόθεση και την ενότητα του λαού, οπλίζαμε την ΕΟΚΑ και τον μοναρχοφασισμό στην επίθεση τους ενάντια στο κόμμα και το Λαϊκό κίνημα και έριχναν νερό στον μύλο της διάσπασης και του κινδύνου εμφυλίου σπαραγμού...

Θα υπάρξει όμως μια ανακολουθία, ανάμεσα στα λόγια και τις πράξεις, αφού οι καταδόσεις μελών της ΕΟΚΑ από το ΑΚΕΛ, δεν σταμάτησαν, καθώς ίσχυε η εντολή να «αποκαλύπτουν τους μασκοφόρους», που επέφερε αντίποινα από την ΕΟΚΑ.

Σε σχέση, τέλος, με την υποτιθέμενη αντιφασιστική στάση του ΑΚΕΛ, σε σχέση με το πραξικόπημα του 1974 στην Κύπρο, ο Λάζαρος Σκαλιστής, που διατέλεσε μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΑΚΕΛ, είναι αρκετά γλαφυρός, αναφερόμενος στο θέμα αυτό:

Η χούντα απειλούσε τον Μακάριο ότι θα εφαρμόσει πικρά μέτρα εναντίον του εάν δεν δεχτεί τις προτάσεις της σε ζητήματα που είχαν σχέση με την ύπαρξη του κράτους μας, και την λύση που επεδίωκε. Επειδή η κυβέρνησή μας δεν εγίνετο πειθήνιο όργανο της χούντας, με την ενεργό καθοδήγησή της η παρανομία ενέτεινε τη δραστηριότητά της και όλα έδειχναν ότι, μετά τις αποτυχημένες δολοφονικές επιθέσεις εναντίον του Μακαρίου θα έφταναν μέχρι του σημείου να τον ανατρέψουν και ένοπλα με πραξικόπημα.

Το ΑΚΕΛ κατάγγελλε και προειδοποιούσε για το επερχόμενο πραξικόπημα, και ότι ήτο έτοιμο ν' αγωνιστεί με τον λαό για την αποτροπή του. Αυτό το έκανε για το θεαθήναι, για τα μάτια του κόσμου. Στην πραγματικότητα δεν πίστευε ότι θα γίνει πραξικόπημα, εξ ου και δεν πήρε τα ανάλογα μέτρα, ούτε αγωνίστηκε ενάντια στο πραξικόπημα· πιάστηκε στον ύπνο και δεν ήξερε τι έκανε. Άλλο πράγμα είναι, ότι κάποιοι, ασύνδετα και ανοργάνωτα, από το ΑΚΕΛ, αγωνίστηκαν με δική τους πρωτοβουλία ενάντια στο πραξικόπημα.

Σε συνεδρίες, τότε, της Κεντρικής Επιτροπής του ΑΚΕΛ ο Γ.Γ. του ΑΚΕΛ, Παπαϊωάννου, μας διαβεβαίωνε ότι ο Μακάριος ίδρυσε το «Εφεδρικό» για να πολεμήσει την παρανομία, και να προστατέψει το κράτος και ότι και εμείς σαν ΑΚΕΛ του δώσαμε κατάλογο από 2.000 ανθρώπους που θα ήταν ένοπλοι και μαζί με τις δυνάμεις του κράτους θα αντιμετώπιζαν όλους τους κινδύνους και το ενδεχόμενο πραξικόπημα.

Καλούσε τότε ο Μακάριος το ΑΚΕΛ να δώσει άνδρες, παιδιά, που θα κατατάσσονταν στο «Εφεδρικό» για να υπερασπίσουν τη Δημοκρατία, όπως μας είπε ο Γ.Γ. του ΑΚΕΛ, Παπαϊωάννου. Στις συνεδρίες των οργάνων του ΑΚΕΛ τονίστηκε ότι πρέπει να δώσουμε το παράδειγμα πρώτοι εμείς, τα στελέχη, στέλνοντας τα παιδιά μας στο «Εφεδρικό». Πρέπει να λεχθεί ότι κανένα από τα

μέλη της κεντρικής επιτροπής του ΑΚΕΛ, εκτός ενός, δεν έστειλε το γιο του στο «Εφεδρικό». Πιστεύω ότι είναι ζήτημα ηθικής τάξης, και όχι για τίποτε άλλο, εάν πω ότι το μέλος της Κεντρικής του ΑΚΕΛ, που έστειλε τον γιο του στο «Εφεδρικό», ήμουν εγώ.

Επανελημμένα ρωτούσαμε πού είναι ο γιος των Κατσουρίδη, Πέτα, Χρίστου, του Μιχαηλίδη και άλλων στελεχών, που είναι μέλη του πολιτικού γραφείου; Δεν τους έστειλαν στο «Εφεδρικό». Ούτε απαντούσαν. Ενώ σήμερα αυτοί, εννοούμε τα παιδιά τους, βρίσκονται στην καθοδήγηση του ΑΚΕΛ και μάλιστα φαίνονται ότι είναι μεγάλοι καθοδηγητές και πατριώτες. Κατηγορούν άλλους, και πραξικοπηματολογούν, ενώ δεν έδειξαν την παραμικρή γενναιότητα ν' αντισταθούν την ώρα που τους καλούσε η πατρίδα.

Ο Ουμπέρτο Έκο, ένας από τους μεγάλους Ιταλούς συγγραφείς, είπε, και ταιριάζουν σ' αυτούς και στην ηγεσία του ΑΚΕΛ, λόγια προφητικά που παραμένουν στην ιστορία: «Εκνευρίζομαι να παίρνω μαθήματα πατριωτισμού από ανθρώπους, που οι ίδιοι δεν έχουν εκτελέσει τις υποχρεώσεις τους προς την πατρίδα».

ΚΚΕ, ΕΑΜ-ΕΛΑΣ και «Εθνική Αντίσταση»

Ένας απ' τους μεγαλύτερους μύθους της νεότερης Ελλάδος, είναι αυτός που ακούει στο όνομα «Εθνική Αντίσταση» και αναγνωρίστηκε κι από την ελληνική βουλή, 40 χρόνια αργότερα, το 1981 από την κυβέρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου (χρειάζονταν άραγε πρωθυπουργικό «φιρμάνι», για να εμπεδώσουν οι Έλληνες ότι έγινε αντίσταση;). Κατά έναν περίεργο τρόπο, η «Εθνική Αντίσταση», είναι ταυτόσημη και ουσιαστικά μονοπωλείται σήμερα από την Αριστερά και το ΚΚΕ, αφήνοντας ουσιαστικά «στην απ' έξω», όλους τους υπόλοιπους. Η πραγματικότητα όμως (η αληθινή...αλήθεια) είναι εντελώς διαφορετική. Η πραγματική οργανωμένη αντίσταση τελείωσε με την είσοδο των Γερμανών στην Αθήνα, τον Απρίλιο του 1941. Τα υπόλοιπα είναι για εσωτερική κατανάλωση, για να μην πει κανείς ότι πρόκειται για μια ευθεία διαστρέβλωση της ιστορίας. Οι Γερμανοί δεν αποχώρησαν βέβαια από τα χτυπήματα της Αντίστασης, αλλά λόγω της κατάρρευσης του σοβιετικού μετώπου, που αργά ή γρήγορα θα οδηγούσε στην ήττα του Άξονα από τις συμμαχικές δυνάμεις. Ακόμη και το πιο γνωστό

κατόρθωμα που αποδίδεται στην «Εθνική Αντίσταση» και το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ του ΚΚΕ, η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου, και που καθιερώθηκε το 1982 από τον Ανδρέα Παπανδρέου ως επίσημος εορτασμός της Εθνικής Αντίστασης, ήταν μια πρωτοβουλία των Βρετανών οι οποίοι κατόρθωσαν (γιατί περί κατορθώματος πρόκειται) να ενώσουν για πρώτη και τελευταία φορά το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ (που αποτελούσε μια «μεταμφίεση» του ΚΚΕ) και του ΕΔΕΣ για έναν κοινό σκοπό. Είναι μάλιστα γνωστό, ότι το ΚΚΕ που σήμερα έχει καπηλευτεί την πράξη αυτή και εορτάζει ξεχωριστά την επέτειο της ανατίναξης, ήταν αντίθετο στην πραγματοποίηση της επιχείρησης κι ο Βελουχιώτης που συμμετείχε τελικά με δική του ευθύνη και πρωτοβουλία (ακολουθώντας τις εξελίξεις), κλήθηκε απ' το κόμμα σε απολογία («1942-1945 - Τα χρόνια της κρίσης», Κ. Κόκκινος):

Ένα σοβαρό ρήγμα στις διασυνδέσεις αυτές έγινε με την αυτόβουλη (χωρίς την εντολή του Κ.Κ.Ε.) συμμετοχή του Άρη Βελουχιώτη στην επιχείρηση για την ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου (Νοέμβριος 1942). Ο Άρης επέσυρε την οργή του Κόμματος, κλήθηκε στην Αθήνα για να απολογηθεί και έπεσε σε δυσμένεια έκτοτε. Οι Σαμαρινιώτης (Ανδρέας Τζήμας) και Τάσος Λευτεριάς (Βαγγέλης Παπαδάκης) ήσαν τα εντενταλμένα όργανα του Κόμματος να παρακολουθούν και επιβλέπουν όλες τις κινήσεις του Άρη.

Στην πραγματικότητα, ο ηγετικός ρόλος της «βρόμικης δουλειάς» είχε ανατεθεί απ' τους Βρετανούς στον αρχηγό του ΕΔΕΣ, Ναπολέοντα Ζέρβα, κάτι που πιστοποιεί και ο αρχηγός της βρετανικής αποστολής, Έντι Μάγιερς («Ελληνική περιπλοκή»):

Του εξήγησα (του Ζέρβα) την αποστολή μου. Του έδωσα όλες τις πληροφορίες που είχα συγκεντρώσει για τις τρεις γέφυρες και για τις φρουρές του εχθρού σ' αυτές και στην περιοχή της καθεμιάς και του ανέλυσα λεπτομερειακά το σχέδιο που είχα καταστρώσει για την επίθεση στη γέφυρα του Γοργοποτάμου. Του πρόσφερα τους άντρες και τα μικρά εφόδια που είχα στη διάθεσή μου και του ζήτησα ν' αναλάβει τη διεύθυνση της επιχείρησης....

Σε σχέση με τον Βελουχιώτη, και τις εκκλήσεις για συμμετοχή στην ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου, ο Μάγιερς αναφέρει:

Δεν απαντούσε ο Άρης στα μηνύματα που του έστελνα. Φαινόταν να μας αποφεύγει επίτηδες...

Στον μύθο αυτό αναφέρθηκε κι ο Βρετανός ταγματάρχης και συναρχηγός της συγκεκριμένης επιχείρησης, Κρις Γουντχάουζ (Chris Woodhouse), σε ομιλία του στο «Holiday Inn», στις 31 Οκτωβρίου 1984:

Έχει αναπτυχθεί ένας μύθος μεταξύ των Ελλήνων της νεώτερης γενιάς, ότι η πρωτοβουλία για την επιχείρηση του Γοργοποτάμου προήλθε από τον Άρη και τον ΕΛΑΣ. Έφτασα ακόμη να διαβάσω στον κομμουνιστικό τύπο ότι η βρετανική ομάδα με επιμονή δική μου, σκόπιμα απέφυγε κάθε επαφή με τον ΕΛΑΣ έως ότου μπορέσουμε να βρούμε πρώτα τον Ζέρβα. Η αλήθεια είναι ακριβώς το αντίθετο: Ο Άρης αποφάσισε τελικά να μας βοηθήσει μόνο και μόνο επειδή βρήκαμε τον Ζέρβα...

Και συνεχίζει, δίνοντας περισσότερες λεπτομέρειες μέσα απ' το βιβλίο του «Το μήλο της έριδος»:

Όταν η πρώτη ομάδα Βρετανών αλεξιπτωτιστών έπεσε στην Ελλάδα τον Οκτώβριο του 1942, προσγειώθηκε πολύ κοντά στη γέφυρα του Γοργοπόταμου και στη μονάδα του ΕΛΑΣ που διοικούσε ο Άρης Βελουχιώτης. Ο Ζέρβας βρισκόταν εκατό μίλια μακριά, στα δυτικά. Περισσότερο από ένας μήνας πέρασε, ώσπου η βρετανική ομάδα να επιτύχει επαφή με τον Άρη. Στις αρχές Νοεμβρίου, μια δεύτερη ομάδα Βρετανών αλεξιπτωτιστών έπεσε τυχαία μέσα στα χέρια του Άρη. Τους έστειλε να συναντήσουν τους συναδέλφους τους, χωρίς και πάλι να προσφερθεί να τους βοηθήσει στο σχέδιό τους. Λίγο αργότερα, η πρώτη ομάδα συνάντησε τον Ζέρβα εκατό μίλια μακριά και τον έφερε, σε μια πορεία χωρίς ανάπαυλα, να χτυπήσει τη γέφυρα του Γοργοπόταμου. Τότε άλλαξαν όλα. Όταν ο Άρης κατάλαβε ότι η επίθεση θα γινόταν, έστω και χωρίς τις δικές του δυνάμεις, δεν διακινδύνευσε ν' αφήσει τον Ζέρβα να πάρει όλη τη δόξα: Προσφέρθηκε αμέσως να συνεργασθεί. Το αποτέλεσμα ήταν μια κοινή επιχείρηση, που ίσως ποτέ δεν θα γινόταν αν δεν ήταν ο Ζέρβας και δεν θα σημείωνε επιτυχία αν δεν ήταν ο Άρης Βελουχιώτης. Όταν, όμως, επτά μήνες αργότερα, ζητήθηκε να γίνει επίθεση και κατά της γέφυρας του Ασωπού, δεν υπήρχε δυνατότητα να δοθεί βοήθεια από άλλους αντάρτες εκτός από τον ΕΛΑΣ. Κι αυτό επειδή ο Ζέρβας βρισκόταν και πάλι εκατό μίλια μακριά και ο ΕΛΑΣ είχε προχωρήσει στη φάση του αλληλοσπαραγμού, πράγμα που απέκλεισε κάθε σκέψη να κληθεί και πάλι ο Ζέρβας. Οι δυνάμεις του Σαράφη και του Ψαρού είχαν εκμηδενισθεί και η δύναμη του Ζέρβα αντιμετώπιζε την ίδια απειλή. Μια και δεν υπήρχε αυτή τη φορά ο κίνδυνος να του κλέψει οποιοσδήποτε άλλος τη

δόξα, το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ αρνήθηκε να αναλάβει την επιχείρηση (την ανέλαβε μια ομάδα από έξι Βρετανούς και είχε την ίδια επιτυχία με την προηγούμενη).

Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπήρξαν πράξεις αντίστασης των Ελλήνων εναντίων των κατακτητών. Φυσικά και υπήρξαν, ανεξαρτήτως πολιτικών φρονημάτων, είτε ομαδικές και περισσότερο οργανωμένες (π.χ. Ε.Ο.Κ. του Μανώλη Μπαντουβά, τάγμα 5/42 του συνταγματάρχη Ψαρρού κ.ά.), είτε αποτέλεσμα ιδιωτικής πρωτοβουλίας και αυτοθυσίας (με πάμπολλες περιπτώσεις, όπως της Λέλας Καραγιάννη). Οι περισσότερες όμως εξαφανίστηκαν κάτω από τον βαρύγδουπο τίτλο της «Εθνικής Αντίστασης» που δημιούργησε και καπηλεύτηκε το ΚΚΕ με τις «αντιστασιακές» του οργανώσεις ΕΑΜ και ΕΛΑΣ.

Ο ΕΛΑΣ ήταν η σημαντικότερη «αντιστασιακή» οργάνωση, τόσο από αριθμό μελών (τουλάχιστον 10.000), όσο κι από θέμα οργάνωσης. Παρ' ότι αποτελούσε έναν ικανό στρατό, από άποψη μεγέθους, ουδέποτε διανοήθηκε να αντιμετωπίσει ευθέως τους κατακτητές. Η τακτική που ακολούθησε κι ονομάστηκε «Εθνική Αντίσταση», δεν ήταν τίποτε άλλο από έναν κλεφτοπόλεμο σε ασήμαντους συνήθως στόχους, που επέφερε όμως βαρύτατα αντίποινα στον άμαχο πληθυσμό, τον οποίο ουδέποτε τόλμησε να υπερασπιστεί. Στην πραγματικότητα, ο αντικειμενικός στόχος του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ δεν ήταν η αντίσταση, αλλά η συντήρηση δυνάμεων, μέχρι την στιγμή που θα αποχωρούσαν οι Γερμανοί από την Ελλάδα (αυτό ήταν ένα πολύ ορατό ενδεχόμενο από ένα σημείο και μετά) και θα άνοιγε ο δρόμος προς την εξουσία με στρατιωτικά μέσα. Από την άλλη, ο ΕΔΕΣ είχε ως στόχο την αποτροπή της απόκτησης της εξουσίας από το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ (στην πραγματικότητα του ΚΚΕ) και την εγκαθίδρυση του Κομμουνισμού στην Ελλάδα.

Θα ήταν πολύ χρήσιμο ίσως να δει κανείς την σειρά των γεγονότων και την μεταξύ τους αλληλουχία, για να εξάγει κάποια χρήσιμα συμπεράσματα...

Στις 20 Απριλίου 1940 κι ενώ ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος έχει ξεκινήσει, η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ, εκδίδει ένα σπανίας εμπνεύσεως μανιφέστο, με τον οποίο πληροφορεί τον ελληνικό λαό, ότι ουσιαστικά οφείλει την ελευθερία του στην...εισβολή της Σοβιετικής Ένωσης στην Πολωνία, στην Φιλανδία και σε άλλες χώρες:

[...] Η Σοβιετική Ένωση γλύτωσε μέχρι σήμερα τη χώρα μας απ' τον πόλεμο κι απ' την υποδούλωση. Τι θα είμαστε σήμερα, αν δεν έκοβε -με την επέμβασή της στην Πολωνία- το δρόμο του Χίτλερ προς τη Ρουμανία και τα Βαλκάνια; Που θα

βρισκόταν σήμερα η ανεξαρτησία μας, αν η ΕΣΣΔ δεν αντιτάζονταν αποφασιστικά στα ιταλικά -που υποδαυλίζονταν κι απ' τους Αγγλογάλλους- σχέδια κατάκτησης των Βαλκανίων, που ματαιώθηκαν με το θρίαμβο του Κόκκινου Στρατού στη Φινλανδία;

Για να ενισχύσει μάλιστα τον παραπάνω ισχυρισμό, δεν διστάζει να χρησιμοποιήσει ως παράδειγμα τις βαλτικές χώρες που απολαμβάνουν τα «αγαθά της ειρήνης», επειδή συνορεύουν με την Σοβιετική Ένωση:

Ρίχτε μια ματιά στο χάρτη: Δίπλα στην υποδουλωμένη και καταρειπωμένη Πολωνία και τη Φινλανδία, μερικά μίλια παρέκει απ' τις σκανδιναυικές χώρες, όπου λυσομανάει ο πόλεμος, να οι βαλτικές χώρες, που απολαβαίνουν τα αγαθά της ειρήνης. Είναι τόσο μικρές, που όλες μαζί, κάνουν «μια μπουκιά» για ένα μεγάλο ιμπεριαλιστή. Είναι τόσο κοντά στη Γερμανία, όσο η υπόδουλη Δανία και η ετοιμοθάνατη Ολλανδία. Μα οι βαλτικές χώρες δε φοβούνται! Έχουν προστάτη τη Σοβιετική Ένωση!

Η συνέχεια φυσικά είναι γνωστή: Ο «προστάτης» Στάλιν, σύντομα έκανε μια «μπουκιά» την Εσθονία, την Λετονία και την Λιθουανία, τις οποίες κατέστησε σοβιετικές επαρχίες.

Στις 28 Οκτωβρίου 1940, η Ιταλία κηρύσσει τον πόλεμο στην Ελλάδα. Οι Έλληνες σπεύδουν στο πολεμικό μέτωπο κι έτσι οι εξελίξεις προσπερνούν τα μανιφέστα του ΚΚΕ. Λίγες μέρες μετά την έναρξη του ελληνοϊταλικού πολέμου, στις 2 Νοεμβρίου 1940 δημοσιεύεται στον αθηναϊκό τύπο (με την έγκριση Μεταξά), μια ανοιχτή επιστολή (που καταγγέλθηκε αργότερα από το ΚΚΕ ως πλαστή) του φυλακισμένου ηγέτη του ΚΚΕ, Νίκου Ζαχαριάδη, με τίτλο «Ανοιχτό Γράμμα του Γενικού Γραμματέα του Κ.Κ.Ε. προς το λαό της Ελλάδας», με την οποία καλεί όλους τους Έλληνες να ενωθούν κάτω από την κυβέρνηση Μεταξά και να αντισταθούν:

Ο φασισμός του Μουσολίνι χτύπησε την Ελλάδα πισώπλατα, δολοφονικά και ξετσιπίωτα με σκοπό να την υποδουλώσει και εξανδραποδίσει. Σήμερα όλοι οι Έλληνες παλεύουμε για τη λευτεριά, την τιμή, την εθνική μας ανεξαρτησία. Η πάλη θα είναι πολύ δύσκολη και πολύ σκληρή. Μα ένα έθνος που θέλει να ζήσει πρέπει να παλεύει, αψηφώντας τους κινδύνους και τις θυσίες. Ο λαός της Ελλάδας διεξάγει σήμερα έναν πόλεμο εθνικο-απελευθερωτικό, ενάντια στο φασισμό τον Μουσολίνι.

Δίπλα στο κύριο μέτωπο και Ο ΚΑΘΕ ΒΡΑΧΟΣ, Η ΚΑΘΕ ΡΕΜΑΤΙΑ, ΤΟ ΚΑΘΕ ΧΩΡΙΟ, ΚΑΛΥΒΑ ΜΕ ΚΑΛΥΒΑ, Η ΚΑΘΕ ΠΟΛΗ, ΣΠΙΤΙ ΜΕ ΣΠΙΤΙ, ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΦΡΟΥΥΡΙΟ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟ-ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ (σ.σ.: Τα κεφαλαία μεταφέρονται όπως έχουν στο πρωτότυπο).

Κάθε πράκτορας του φασισμού πρέπει να εξοντωθεί αλύπητα. Στον πόλεμο αυτό που τον διευθύνει η κυβέρνηση Μεταξά, όλοι μας πρέπει να δώσουμε όλες μας τις δυνάμεις, δίχως επιφύλαξη. Έπαθλο για τον εργαζόμενο λαό και επιστέγασμα για το σημερινό του αγώνα, πρέπει να είναι και θα είναι, μια καινούργια Ελλάδα της δουλειάς, της λευτεριάς, λυτρωμένη από κάθε ξενική ιμπεριαλιστική εξάρτηση, μ' ένα πραγματικά παλλαϊκό πολιτισμό.

Όλοι στον αγώνα, ο καθένας στη θέση του και η νίκη θα 'ναι νίκη της Ελλάδας και του λαού της. Οι εργαζόμενοι όλου του κόσμου στέκουν στο πλευρό μας.

Αθήνα, 31 του Οκτώβρη 1940

ΝΙΚΟΣ ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ

Λίγες μέρες αργότερα όμως, ο «σύντροφος» Ζαχαριάδης τα μαζεύει άρον άρον και με μια νέα επιστολή του, στις 26 Νοεμβρίου 1940, ζητά από την Ελλάδα να κρατήσει...ουδετερότητα. Έρχεται και η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ, στις 7 Δεκεμβρίου 1940, κι ενώ έχει απελευθερωθεί η Βόρεια Ήπειρος, βάζει το κερασάκι πάνω στην τούρτα, εκδίδοντας ένα ακόλουθο μανιφέστο (ΚΚΕ-Επίσημα Κείμενα, τόμος Ε'), όπου, μεταξύ άλλων, αναφέρει:

Ο πόλεμος αυτός προκλήθηκε από τη βασιλομεταξική σπείρα, που διατάχτηκε από τους Εγγλέζους ιμπεριαλιστές, δεν μπορεί να έχει την παραμικρή σχέση με την υπεράσπιση της πατρίδος μας. Ούτε είναι βέβαια «πόλεμος κατά του φασισμού», όπως δήλωσε κυνικά ο αρχιφασίστας Μεταξάς, ο δήμιος του λαού μας. Μα ούτε και πόλεμος για την απελευθέρωση των ελληνικών μειονοτήτων

της Αλβανίας απ' το ζυγό του ιταλικού φασισμού και της αλβανικής αστοτσιφλικιάδικης κλίκας, γι' αυτό ο πόλεμος αυτός δεν μπορεί να 'χει καμμία σχέση με την ελευθερία...

Καλούμε τους πολεμιστές μας ν' αρνηθούν να πολεμήσουν πέρα απ' τα σύνορα της πατρίδας μας. Τι ζητάμε στην Αλβανία; Που μας πάνε; Ο λαός μας δε θέλει δεύτερο Σαγγάριο.

Θ' ακολουθήσει και τρίτη επιστολή στις 15 Ιανουαρίου 1941 που απευθύνεται προς όλα τα μέλη του ΚΚΕ, με την οποία χαρακτηρίζει τον πόλεμο εκ μέρους της Ελλάδος, «κατακτητικό». Το χαρακτηριστικό απόσπασμα:

Το γράμμα μου που δημοσιεύτηκε στις εφημερίδες στις 2 του Νοέμβρη 1940 αποβλέπει ατά παρακάτω:

- 1) Να δώσει έγκυρη ενιαία κατεύθυνση στους κομμουνιστές όλης της χώρας.
- 2) Να κινητοποιήσει το λαό στην αντιφασιστική εξόρμηση για την εθνική ανεξαρτησία και λευτεριά.
- 3) Να αποκαταστήσει στο εσωτερικό τις λαϊκές ελευθερίες, μία λαϊκή αντί-πλουτοκρατική πολιτική.
- 4) Να κάμει τον πόλεμο εθνικό αντιφασιστικό, αντιϊμπεριαλιστικό με βασικό και μοναδικό σκοπό την εξασφάλιση τής εθνικής μας ανεξαρτησίας, τής ειρήνης και ουδετερότητας μας, έξω από τον γενικό ιμπεριαλιστικό πόλεμο.

Αυτό θα μπορούσαμε να το πετύχουμε μόνο μ έναν ολόπλευρο προσανατολισμό στην Ε.Σ.Σ.Δ. και με μια πραγματική βαλκανική συνεργασία.

Ο Μεταξάς από την πρώτη στιγμή έκανε το αντίθετο, έκανε πόλεμο φασιστικό, κατακτητικό πόλεμο. Ενώ, αφού διώξαμε τους Ιταλούς από την Ελλάδα, βασική προσπάθεια μας έπρεπε να είναι να κάνουμε μια ξεχωριστή, έντιμη και δίχως παραχωρήσεις ελληνοϊταλική ειρήνη, πράγμα πού μπορούσε να γίνει με τη μεσολάβηση της Ε.Σ.Σ.Δ., η μοναρχοφασιστική δικτατορία συνέχισε τον πόλεμο για λογαριασμό, όχι του λαού τής Ελλάδας, μα της πλουτοκρατίας και του αγγλικού ιμπεριαλισμού.

Προσωρινή Διοίκηση και το ανοιχτό γράμμα μου της 2-11-1940 (που ακέραια την ευθύνη του την έχω εγώ μπροστά στο ΚΚΕ και στην Κ.Δ.) το καταντά ένα καθαρό σοσιαλοπατριωτικό ντοκουμέντο που πάει να λερώσει την τιμή του ΚΚΕ».]

Λίγα χρόνια πριν όμως (15 Μαρτίου 1937), άλλα πίστευε το ΚΚΕ για τον Μεταξά:

Πράκτορας του γερμανικού φασισμού, η μοναρχο-μεταξική δικτατορία, ξεπούλησε και ξεπουλά στους Γερμανούς φασίστες την Ελλάδα. Για την εξυπηρέτηση των εγκληματικών πολεμικών σχεδίων του χιτλερισμού, εκχώρησε σ' αυτόν το Λουτράκι και το νησί του Ευβοϊκού Πεταλιού. Μετάτρεψε τη χώρα σε στρατηγικό στήριγμα του φασισμού κι ανέλαβε να παίξει το ρόλο του χιτλερικού χωροφύλακα στα Βαλκάνια και τη Μεσόγειο. Η πολιτική του ξεπουλήματος της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητας της χώρας στο χιτλερισμό απομόνωσε την Ελλάδα στο επίπεδο των διεθνών σχέσεων και επισώρευσε τρομερούς κινδύνους ανεπανόρθωτων πολιτικών καταστροφών».

Και στις 5 Νοεμβρίου 1937:

Η Ελλάδα μετατράπηκε σε στρατηγικό στήριγμα του Χίτλερ. Το πολεμικό υλικό παραγγέλλεται στη Γερμανία. Τα οχυρωματικά έργα γίνονται με την επίβλεψη των χιτλερικών...

Έτσι η μοναρχομεταξική Ελλάδα, παιχνίδι στα χέρια των Χίτλερ και Μουσολίνι, πρώτη θα συρθεί στον πολεμικό ανεμοστρόβιλο που ξαπολύουν τα φασιστικά κράτη.

Στις 18 Μαρτίου 1941, το ΚΚΕ καλεί τον ελληνικό λαό «να πάρει παράδειγμα απ' τον ηρωικό αδελφό λαό της Βουλγαρίας», που «κάνει ό,τι μπορεί για την αποκατάσταση της ειρήνης στα Βαλκάνια και την πραγματική συνεννόηση όλων των βαλκανικών λαών». Λίγο αργότερα, ο «ηρωικός αδελφός λαός της Βουλγαρίας», θα εισβάλλει σε Μακεδονία και Θράκη, στο πλευρό των Γερμανών.

Στις 14 Απριλίου 1941, δημοσιεύεται στον «Ριζοσπάστη» απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ, με την οποία, λίγο πολύ, καλεί τον λαό, αντί να στραφεί εναντίον των κατακτητών, να στραφεί εναντίον της κυβέρνησης, γιατί ο πόλεμος είναι...άδικος:

Καλούμε όλο το λαό να σκεφθή πόσο διαφορετική θα ήταν ή θέση τον σήμερα,

αν η επιστράτευση της 28 Οκτωβρίου 1940 μετατρεπόταν σε λαϊκό ξεσήκωμα, που θα σάρωνε τη διχτατορία και θ' ασφάλιζε την ειρήνη και την ανεξαρτησία μας, με μια συμφωνία με τη Σοβιετική Ένωση. Να σκεφθή πόσες μανάδες θα χάιρονταν τα παληκάρια τους, πώς η Μακεδονία, η Θράκη και όλα όσα ακόμα θα χάσουμε, θα γλύτωναν τον ξενικό ζυγό και πώς αντί για μαγνητικές νάρκες, μπόμπες, πείνα και καταστροφές, ο λαός μας θά 'χε τώρα πραγματική ελευθερία. Να σκεφθή ακόμα πώς αν το σωτήριο αυτό ξεσήκωμα δεν έγινε, αιτία είναι η πλάνη του λαού πώς ο πόλεμος ήταν δίκαιος, πώς άλλος τρόπος για να υπερασπίσουμε την ανεξαρτησία μας δεν υπήρχε. Και να μάθη πώς με την πλάνη αυτή τον ξεγέλασαν οι τύραννοι, αναθέτοντας σε χαφιέδες της «προσωρινής διοίκησης» να σκαρώσουν ατιμίες και παγίδες πλαστογραφίες, και άλλα εγκλήματα, όπως το πλαστό γράμμα τον αρχηγού του λαού, σύντροφου Ζαχαριάδη.

Στις 3 Μαΐου 1941, λίγες ημέρες δηλαδή, μετά την είσοδο των Γερμανών στην Αθήνα, εκδίδεται ένα μανιφέστο του ΚΚΕ, το οποίο στην ουσία καταδικάζει την άρνηση της Ελλάδος να υποταχθεί αμαχητί στον Άξονα και η οποία άρνηση «έγινε αιτία να προκαλέσει και τη χιτλερική εισβολή».

Πως εξηγείται αυτή η στάση του ΚΚΕ; Απλούστατον...

Η Σοβιετική Ένωση, ενάμισι χρόνο περίπου πριν (στις 23 Αυγούστου 1939), έχει υπογράψει με την Γερμανία, το σύμφωνο Ρίμπεντροπ-Μολότοφ, το οποίο προέβλεπε την μη επίθεση μεταξύ αυτών των χωρών. Η Γερμανία εφ' όσον είχε υπογράψει σύμφωνο (το οποίο, το ΚΚΕ αποκαλούσε «όργανο ειρήνης») με την «μάννα» Σοβιετική Ένωση, θεωρούνταν πλέον «φίλη» χώρα.

Ως γνωστόν όμως, αφού αυτοί οι δυο χώρισαν την Ευρώπη στα δύο και κατακτούσαν την μία χώρα μετά την άλλη, ο Χίτλερ σύντομα, αυτό το «όργανο ειρήνης» το έκανε κωλόχαρτο και στις 22 Ιουνίου 1941 επιτέθηκε στην Σοβιετική Ένωση, εφαρμόζοντας την γνωστή επιχείριση «Μπαρμπαρόσα».

Ποια ήταν η αντίδραση του ΚΚΕ; Με απόφαση στις 1-8-1941, η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ, κάλεσε τον ελληνικό λαό να υπερασπίσει την...Σοβιετική Ένωση!... («Το Κ.Κ.Ε. από το 1931 ως το 1952», ΚΚΕ):

Μέσα στις σημερινές συνθήκες το βασικό καθήκον των Ελλήνων κομμουνιστών είναι η οργάνωση της πάλης του ελληνικού λαού για την υπεράσπιση της Σοβιετικής Ένωσης και την αποτίναξη του ξενικού ζυγού.

Το ΚΚΕ καλεί τον ελληνικό λαό, όλα τα κόμματα και τις οργανώσεις του σε ένα εθνικό μέτωπο της απελευθέρωσης:

α) Για το διώξιμο της γερμανοϊταλικής κατοχής.

β) Για την ανατροπή της κυβέρνησης-οργανέτου τους.

γ) Για την καθημερινή υποστήριξη και υπεράσπιση της Σοβιετικής Ένωσης.

Το ΚΚΕ, αρχικά δεν είχε καμμία πρόθεση να αντισταθεί ένοπλα στον εχθρό. Η βασική του προσδοκία, ήταν η επιβολή της ειρήνευσης από την Σοβιετική Ένωση και στην συνέχεια η δημιουργία βαλκανικής ομοσπονδίας υπό την αιγίδα της Σοβιετικής Ένωσης, ακόμη κι αν αυτό σήμαινε εδαφικές παραχωρήσεις εκ μέρους της Ελλάδος. Κι αυτό δεν είναι μια εικασία, αλλά προκύπτει από ένα ακόμη μανιφέστο που δημοσίευσε το ΚΚΕ στον Ριζοσπάστη στις 4 Ιουλίου 1941 (πρώτη μέρα της ανάληψης της εξουσίας του ΚΚΕ από τον ευνοούμενο των Βούλγαρων, Ανδρέα Τσίπα [ο Ζαχαριάδης είχε συλληφθεί και εστάλη στο Νταχάου]):

Για να λυτρώσουμε την πατρίδα μας απ' τον ξενικό ζυγό χρειάζεται όμως αγώνας! Κι έναν τέτοιο αγώνα είναι απαραίτητο να τον στηρίξουμε πρώτα πρώτα βέβαια, στον ηρωικό μας λαό ενωμένο στο Μέτωπο εθνικής σωτηρίας-ειρήνης, ταυτόχρονα όμως και στην συμμαχία των άλλων υποδούλων βαλκανικών λαών, στην βοήθεια της μεγάλης Σοβιετικής Ένωσης, της μόνης δύναμης που υποστηρίζει τους αγωνιζόμενους για την ανεξαρτησία της πατρίδας τους λαούς, στην ενίσχυση όλων των άλλων λαών κι ιδιαίτερα των ίδιων των λαών της Γερμανίας και της Ιταλίας! [...]

Ακόμα να διακηρύχνουμε πως κανένα ζήτημα, καμιά εδαφική μειονοτική ή οικονομική διαφορά, δεν πρέπει ν' αποτελέσει εμπόδιο στην πραγματική συνεννόηση ανάμεσα σε όλους τους βαλκανικούς λαούς, προκειμένου με τη συνεννόηση αυτή, να λυτρωθούν τα βαλκάνια απ' τον ζυγό του ιμπεριαλιστικού Άξονα και, συγκροτώντας το βαλκανικό μπλοκ κάτω απ' την αιγίδα της Σοβιετικής Ένωσης, ν' ασφαλιστούν απέναντι σε μελλοντικούς κινδύνους. [...]

Το ΚΚΕ, άρχισε να κάνει λόγο για αγώνα τον Σεπτέμβριο του 1941 και λίγες ημέρες αργότερα ιδρύθηκε το ΕΑΜ (Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο), η ιδρυτική

διακήρυξη του οποίου, γράφτηκε σε άπταιστη...καθαρεύουσα και με αρκετά πατριωτικό ύφος, για να έχει απήχηση σε όλες τις τάξεις. Λίγους μήνες αργότερα θα ιδρυθεί και το στρατιωτικό σκέλος του ΕΑΜ, ο ΕΛΑΣ (Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός) στον οποίο αναδείχθηκε ως ηγέτης ο Άρης Βελουχιώτης.

Πως όμως έδρασε το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ στο πεδίο της μάχης εναντίον των κατακτητών; Μια πρώτη εικόνα δίνει ο Κώστας Καραγιώργης, ηγετικό στέλεχος του ΚΚΕ και διευθυντής του «Ριζοσπάστη», σε αναφορά που στέλνει στον Νίκο Ζαχαριάδη στις 18 Μαρτίου 1948, στην οποία περιγράφει την τακτική και το «ποιόν» του ΕΛΑΣ στην Κατοχή:

Κατά πρώτο λόγο η γενική τακτική είναι, να υποχωρούμε μπροστά στον προελαύνοντα εχθρό, μη λυπούμενοι το έδαφος, που χάνουμε. Να διατηρούμε τις δυνάμεις μας ακέραιες για τους μελλοντικούς σκοπούς μας. Αυτά μας διατύπωσε ο Σιάντος. Στην νοοτροπία ο ΕΛΑΣ πρέπει να κινείται πάνω στο παλιό караβανάδικο πνεύμα (ο Κατσαβρός τα θυμάται), ραχάτι, καλοπέραση, πολιτικολογία και πολεμικός συμβιβασμός στην ουσία με τον κατακτητή...

Είχα ευθύς εξ αρχής του ένοπλου αγώνα διαφωνήσει ανοιχτά με την ανάδειξη τού Κλάρα σε καπετάνιο πρώτα της Ρούμελης και ύστερα του Γενικού Στρατηγείου και γιατί ήταν δηλωσίας και γιατί ήταν ο Κλάρας σαν άτομο και χαρακτήρας, και γιατί θα αποτελούσε το πρότυπο για την ανάδειξη αναλόγων καπεταναίων...

Στους «ειδικούς» του παλαιού στρατού αντιπαρατάχθησαν οι «ειδικοί» από την πλευρά μας: Γενειάδα, χατζάρι, σαδισμός, αυθαιρεσία, διαφθορά...

Συχνά θεωρούνταν παληκαριά η απείθεια και η απολίτιστη τρομοκρατική αιμοβορία...

Ο Άγις Στίνας (πραγματικό όνομα Σπύρος Πρίφτης), ιδρυτικό μέλος του ΚΚΕ, που διεγράφη το 1931, γιατί αντιτάχθηκε στην ωμή παρέμβαση της Σοβιετικής Ένωσης στα εσωτερικά του κόμματος, η οποία καθαίρεσε την νόμιμη και εκλεγμένη ηγεσία και επέβαλλε τον «δικό» της Νίκο Ζαχαριάδη, μέσα απ' το βιβλίο του «ΕΑΜ - ΕΛΑΣ - ΟΠΛΑ» είναι εξίσου περιγραφικός:

Το ΕΑΜ αρχίζει να γίνεται πλατειά μαζική οργάνωση από τα μέσα του 1943. Αυτόν τον χρόνο προσχωρούν στον ΕΛΑΣ πολλοί νέοι και πολλοί αξιωματικοί μόνιμοι και έφεδροι που δεν μπόρεσαν ή δεν ήθελαν να πάνε στη Μ. Ανατολή.

Τον ίδιο χρόνο αποσπάται από την Γερμανία η Ιταλία, συνθηκολογεί πρώτα με τους «συμμάχους», και ύστερα προσχωρεί σ' αυτούς. Είναι ο χρόνος που η επικείμενη κατάρρευση της χιτλερικής Γερμανίας είναι σ' όλους πλέον φανερή.

Δεν πρόκειται πλέον για μικρές ομάδες ανταρτών που φέρνουν βόλτα τα χωριά και καλούν το λαό της υπαίθρου στον αγώνα για την «απελευθέρωση». Τότε οι μικρές ομάδες και τα κηρύγματα τους γινόταν δεκτά από τον πληθυσμό με δυσφορία, φόβο και αγανάκτηση. Τώρα ο φόβος είχε υποχωρήσει και οι λαοί και εδώ και σε όλο τον κόσμο βρίσκονταν σε πατριωτική έξαρση. Από την εκμετάλλευση και καταπίεση από τους ξένους, θα περάσουν στην εκμετάλλευση και καταπίεση των «δικών» τους. Ο ΕΛΑΣ είναι τώρα στρατός με χιλιάδες οπλίτες και αξιωματικούς. Στρατός με αυστηρά μιλιταριστική δομή: Ιεραρχία, πειθαρχία, σεβασμό στους ανωτέρους, χαιρετισμοί, ποινές, στρατοδικεία, ομοιομορφία στις στολές κ.τλ. Ο στρατός είναι οργανωμένος όπως όλοι οι σύγχρονοι στρατοί σε τάγματα, συντάγματα, ταξιαρχίες, μεραρχίες, ομάδες μεραρχιών, επιτελεία, στρατηγεία, κ.λπ.

Αλλά οι «πολεμικές επιχειρήσεις» για το «διώξιμο του κατακτητή» εκτελούνται από μικρές ομάδες και περιορίζονται σε δολοφονίες μεμονωμένων στρατιωτών ή αξιωματικών, σε παγίδες και ενέδρες εναντίον περιπόλων ή μικρών στρατιωτικών μονάδων και σε μερικά σαμποτάζ σε αφύλακτες σιδηροδρομικές γραμμές. Είναι γνωστό ότι οι αρχές κατοχής απαντούσαν σε κάθε μια από αυτές τις «επιχειρήσεις» με άγρια αντίποινα. Θύματα ήταν ο άμαχος πληθυσμός και οι κρατούμενοι στις φυλακές και στα στρατόπεδα και όχι εκείνοι που τα προκαλούσαν. Ο απολογισμός ήταν τρομακτικός σε βάρος του πληθυσμού, σε θύματα, καταστροφές χωριών κ.λπ. Για έναν γερμανό στρατιώτη, οι Γερμανοί σκότωναν 10 Έλληνες, για έναν αξιωματικό 100 και για συνταγματάρχες και στρατηγούς πάνω από 1000. Ίσως το ΕΑΜ, στον υπολογισμό των θυμάτων να λογάριαζε μόνον εκείνους που προκάλεσαν τα αντίποινα και όχι εκείνους που τα υποστήκαν, τον άμαχο πληθυσμό και τους ομήρους. Βέβαια, τα δικά τους θύματα ήταν πολύ λίγα ή ανύπαρκτα. Ύστερα από κάθε «πολεμική επιχείρηση», αυτοί έφευγαν στα βουνά και τον ηρωισμό τους τον πλήρωναν άλλοι. Και ακόμα είχαν κι ένα άλλο κέρδος. Όσοι αγρότες κατόρθωναν να διαφύγουν από τα μπλοκαρισμένα από τους Γερμανούς χωριά, κατέφευγαν στα βουνά και θέλανε

δεν θέλανε εντάσσονταν στον ΕΛΑΣ. Στις πρώτες «πολεμικές επιχειρήσεις», ας πούμε ότι δεν περίμεναν τόσο άγρια αντίποινα. Αλλά την δεύτερη, την τρίτη, την δεκάτη, την εκατοστή; Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ήξεραν τί θα ακολουθούσε ύστερα από την επίθεση τους εναντίον στρατιωτών των αρχών κατοχής.

Οι «πολεμικές επιχειρήσεις» θα εξακολουθήσουν να εκτελούνται από μικρές ομάδες και την εποχή που ο ΕΛΑΣ είχε οργανωθεί σε συντάγματα, μεραρχίες, κ.λπ. Εάν παίρναμε στα σοβαρά όσα είχε διακηρύξει το ΕΑΜ στην ιδρυτική του πράξη και σ' όλα τα μεταγενέστερα κείμενα του, έπρεπε να περιμένουμε ότι ο στρατός αυτός συγκροτήθηκε για να «απελευθερώσει» τη χώρα, πράγμα που δεν μπορούσε να γίνει παρά με μια νικηφόρα σύγκρουση με το στρατό κατοχής. Ξέρουμε ότι αυτό δεν έγινε, ούτε μπορούσε να γίνει. Την αδυναμία του ΕΛΑΣ να αναμετρηθεί με το στρατό κατοχής την είδαμε στις μεγάλες εκκαθαριστικές επιχειρήσεις των Γερμανών το φθινόπωρο του 1943 και 1944. Οι Γερμανοί αναμφισβήτητα ήξεραν και πόσοι αντάρτες είναι και πού είναι. Όσο αυτοί βρίσκονταν στα βουνά, γιορτάζοντας ή κάνοντας παρελάσεις στην «Ελεύθερη Ελλάδα», οι Γερμανοί τους άφηναν ανενόχλητους. Στις επιθέσεις τους εναντίον στρατιωτικών ή μικρών ομάδων, απαντούσαν με φοβερά αντίποινα. Δεν τους άφηναν βέβαια ανενόχλητους στην «Ελεύθερη Ελλάδα» από φιλελληνισμό αλλά γιατί δεν το επέβαλαν γενικότερες ανάγκες του πολέμου. Όταν όμως με τη συνθηκολόγηση των Ιταλών, ο έλεγχος που ασκούσαν αυτοί σε βασικές οδικές αρτηρίες πέρασε στον ΕΛΑΣ, τότε αποφασίζονται και εκτελούνται μεγάλες εκκαθαριστικές επιχειρήσεις από τους Γερμανούς, το φθινόπωρο του 1943 και κατόπιν του 1944. Και σ' αυτές τις επιχειρήσεις ο ΕΛΑΣ διασκορπίζεται, διαλύεται, υποχωρεί από βουνοκορφή σε βουνοκορφή. Όσοι έγραψαν, γι' αυτές, δεν έχουν άλλο από το να παρουσιάζουν σαν κατόρθωμα ότι οι Γερμανοί δεν πέτυχαν να διαλύσουν τον ΕΛΑΣ. Αλλά ο αντικειμενικός σκοπός των Γερμανών, ήταν να εξασφαλίσουν τον έλεγχο στις οδικές αρτηρίες που τους ενδιέφεραν. Κι αυτό το κάνανε.

Για άλλο σκοπό προοριζόταν αυτός ο στρατός και όχι για μια αποφασιστική αναμέτρηση με τον στρατό κατοχής. [...]

Σκότωναν απομονωμένους Ιταλούς ή Γερμανούς αξιωματικούς και στρατιώτες. Έστηναν παγίδες και εξόντωναν μια μικρή γερμανική ή ιταλική στρατιωτική περίπολο και η άμεση ή πολύ γνωστή σ' αυτούς από προηγούμενα, συνέπεια αυτής τους της δράσης ήταν τα άγρια αντίποινα των αρχών κατοχής, μαζικές σφαγές αθώων, μαζικές εκτελέσεις ομήρων, μαζικές συλλήψεις, μαζικές αποστολές στη Γερμανία, απ' όπου πολλοί λίγοι γύριζαν ζωντανοί, εμπρησμοί χωριών, κ.λπ. Στις 27 Απρίλη 1944, σκοτώνουν στους Μολάους έναν Γερμανό στρατηγό και τρεις συνοδούς του. Οι Γερμανοί για αντίποινα εκτελούν 200 ομήρους και ένα στρατιωτικό απόσπασμα παίρνει εντολή να σκοτώνει όσους συναντά στο δρόμο από τους Μολάους στη Σπάρτη. Οι περισσότεροι απ' αυτούς τους 200 ομήρους που εκτελέστηκαν την πρωτομαγιά του 1944 ήταν παλιοί Ακροναυπλιώτες, απ' αυτούς δηλαδή που ο Μανιαδάκης, ο Ιωαννίδης και ο Μπαρτζώτας παρέδωσαν στους Γερμανούς τον Απρίλη του 1941. Την άλλη μέρα σκοτώνουν στο Κυριάκι δύο Γερμανούς στρατιώτες. Οι Γερμανοί εκτελούν 110 ομήρους και καίνε το Κυριάκι. Αυτές είναι δύο από τις όμοιες καθημερινές πολεμικές επιχειρήσεις του ΕΛΑΣ εναντίον των Γερμανών. Και σε κάθε μία απ' αυτές οι Γερμανοί απαντούσαν με όμοια με τα παραπάνω αντίποινα. Η χώρα ρήμαζε, τα χωριά καίγονταν, χιλιάδες ξεσπιτώνονταν, ο αριθμός των σφαζομένων ομήρων μεγάλωνε. Ο τρόμος και η παραφροσύνη βασίλευαν στη χώρα. Αλλά στην «Ελεύθερη Ελλάδα» πανηγύριζαν. [...]

Σκότωναν φτωχές γυναικούλες γιατί έπλεναν ρούχα Ιταλών ή Γερμανών στρατιωτών. Θανάσιμο έγκλημα, επαίσχυντη αντιπατριωτική πράξη. Από πόσο πατριωτικό πάθος θα φλέγονταν αυτός ο λεβέντης για να σκοτώσει μια μάνα που έπλενε ρούχα για ένα κομμάτι ψωμί για τα παιδιά της.

Σκότωσαν εργάτες γιατί δούλευαν σε γερμανικές επιχειρήσεις. Στους ομαδικούς τάφους που άνοιξαν στο Περιστέρι, μπροστά στην αντιπροσωπεία των αγγλικών εργατικών συνδικάτων όλα τα πτώματα φορούσαν μπαλωμένα κουρέλια και τα χέρια τους ήταν χέρια εργατών. [...]

Σκότωσαν γυναίκες γιατί από την πείνα ή για να σώσουν τα παιδιά τους δόθηκαν για μια πανιότα ή για μια κονσέρβα σε Ιταλούς ή Γερμανούς στρατιώτες. [...]

Χιλιάδες αθώοι ανύποπτοι άνθρωποι σφαγιάστηκαν δίχως να ξέρουν γιατί, ούτε αυτοί ούτε εκείνοι που εν ψυχρώ τους εκτελούσαν. Ολόκληρες οικογένειες έχουν ξεκληριστεί με το πρόσχημα της συνεργασίας με τον εχθρό, ενώ στην πραγματικότητα κρύβονταν πίσω απ' αυτά οικογενειακά ή προσωπικά μίσση. [...]

Τον ΕΛΑΣ δεν τον γνωρίσαμε στις πόλεις. Ο χώρος της δραστηριότητας του ήταν τα βουνά. Στις πόλεις η αντιγερμανική αντίσταση γινόταν από ομάδες οργανωμένες από τους Άγγλους ή αξιωματικούς από τη Μέση Ανατολή και έργο τους ήταν η κατασκοπεία, η εγκατάσταση ασυρμάτων, οι αποστολές στη Μ. Ανατολή, ορισμένα σαμποτάζ, που το σοβαρότερο ήταν η ανατίναξη της ΕΣΠΟ.

Άλλη αντιστασιακή δράση στις πόλεις ήταν η δράση των σαλταδόρων, ηρωικές και πολύ επικίνδυνες και αυτές πράξεις, οι κλοπές αυτοκινήτων κ.λπ. Σ' αυτά η Γκεστάπο απαντούσε με συλλήψεις, ανακρίσεις, βασανιστήρια στα κρατηρήρια της Μέρλιν, δίκες, καταδίκες, εκτελέσεις, έρευνες, μπλόκα από κοινού με την αστυνομία και τους τσολιάδες.

Υπήρχε και το εφεδρικό, όπως το αποκαλούσαν, ΕΛΑΣ, που διέθετε μερικά όπλα. Όμως ποτέ δεν επιχείρησε να συγκρουσθεί με το στρατό κατοχής. Συγκρούσεις και μερικές φορές ένοπλες γίνονται ανάμεσα σ' αυτό και άλλες δήθεν αντιστασιακές ομάδες και οργανώσεις, προ παντός με τους Χίτες, αλλά από ό,τι θυμάμαι ποτέ δεν υπήρχαν νεκροί. [...]

Δρούσε ακόμα στις πόλεις για λογαριασμό του ΕΑΜ και η ΟΠΛΑ. Πρόκειται για τους φονιάδες που χρησιμοποιούσε το ΚΚΕ στην κατοχή για τη σφαγή των διεθνιστών, των στελεχών του που κατά καιρούς για οποιοδήποτε ζήτημα

διαφωνούσαν, τη δολοφονία εργατών που δούλευαν σε γερμανικές δουλειές, μονάδων που έπλεναν ρούχα ιταλών ή γερμανών στρατιωτών, για ένα κομμάτι ψωμί για τα παιδιά τους, γυναικών που δίνονταν σε στρατιώτες της κατοχής για καμιά κονσέρβα κ.λπ., κ.λπ. Αυτήν την ηρωική πλευρά του «Εθνικού Έπους» ίσως από μετριοφροσύνη δεν την αναφέρουν στους πανηγυρισμούς της Εθνικής Αντίστασης!

Ο αποκλειστικός λοιπόν χώρος της δραστηριότητας του ΕΛΑΣ, όπως και του ΕΔΕΣ ήταν το βουνό. Στις πόλεις μαθαίναμε τη δράση του από τα αντίποινα των αρχών κατοχής: τις ομαδικές εκτελέσεις ομήρων, τις σφαγές αμάχων, τους εμπρησμούς χωριών κ.λπ. Πολλά άτομα ή ομάδες γνωρίσαμε από φωτογραφίες, πλήθος φωτογραφίες, με τα σταυρωτά φυσεκλίκια, τα όπλα, το καλπάκι ή το δίκοχο στραβά στο κεφάλι, τα παράσημα, το ύφος κ.λπ. Ακούγαμε διηγήσεις για παρελάσεις μέσα απ' τα χωριά μεγάλων ομάδων ανταρτών με τις γαλανόλευκες σημαίες, τα κλέφτικα ή αντάρτικα τραγούδια. [...]

Μια περιοχή στα βουνά είναι η «Ελεύθερη Ελλάδα» το «Ελεύθερο Ελληνικό Κράτος». Εκεί είναι η κυβέρνηση, η πολιτική και στρατιωτική Αστυνομία, η Εφορία, οι φυλακές, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, και η Εκκλησία εκπροσωπούμενη από Δεσποτάδες που ευλογούν τα όπλα. [...]

Τα βουνά τότε ήταν το πιο ασφαλές μέρος. Ούτε SS, ούτε Γκεστάπο, ούτε καραμπινερία, ούτε Μέρλιν, ούτε μπουραντάδες, ούτε ασφαλίτες, ούτε τσολιάδες, ούτε μπλόκα, ούτε μασκοφόροι. Και δεν υπήρχε τίποτε απ' αυτά, δεν υπήρχε δηλαδή κατοχή για τον απλό λόγο, ότι οι Γερμανοί δεν ενδιαφέρονταν γι' αυτά, ούτε για το τι γίνονταν πάνω σ' αυτά. Εκείνο που ενδιέφερε και τη Γερμανία, και τους Συμμάχους ήταν να κερδίσουν τον πόλεμο. Και σημασία γι' αυτούς είχε σ' όλη τη διάρκεια της ανθρωποσφαγής, μόνον ότι είχε σημασία για την τελική νικηφόρα γι' αυτούς έκβαση του πολέμου. Εάν τα βουνά, οι «Ελεύθερες περιοχές» κ.λπ. είχαν σημασία για τον πόλεμο από το μέρος της Γερμανίας, αυτή δεν υπάρχει αμφιβολία ότι θα τα είχε καταλάβει. Απόδειξη είναι, οι μεγάλες εκκαθαριστικές επιχειρήσεις το φθινόπωρο του 1943 και 1944. Ξέρουμε ότι όλες αυτές οι μεραρχίες του ΕΛΑΣ όπως και του Ζέρβα διαλύθηκαν

και όλο το έδαφος της «Ελεύθερης Ελλάδας» πέρασε στα χέρια των Γερμανών.

Αυτά είναι τόσο απλά, που μόνον όσοι συνειδητά θέλουν να κοροϊδεύουν τον κόσμο, προσπαθούν με τρόπο να τον αφήνουν με την εντύπωση ότι αυτές τις «ελεύθερες περιοχές» την «Ελεύθερη Ελλάδα» κ.λπ. τις απελευθέρωσαν ύστερα από ηρωικές μάχες, οι αντάρτες από τους Γερμανούς. [...]

Σε έναν πόλεμο που κρατάει τρία χρόνια, κανείς από την πολιτική, στρατιωτική, πνευματική ηγεσία αυτού τον πολέμου, ούτε πιάστηκε ούτε εκτελέστηκε ούτε σκοτώθηκε στη μάχη, ούτε τραυματίστηκε ούτε πέρασε από τα κρατητήρια της Μέρλιν. Όλοι είναι σώοι και υγιείς, ούτε μία γρατσουνιά στο πρόσωπο τους. Και είναι αυτοί που με πύρινα άρθρα, με απομνημονεύματα και αναμνήσεις προβάλλουν το έργο τους για εθνική εποποιία, νέο '21 κ.λπ., και διεκδικούν δάφνες, παράσημα, και συντάξεις.

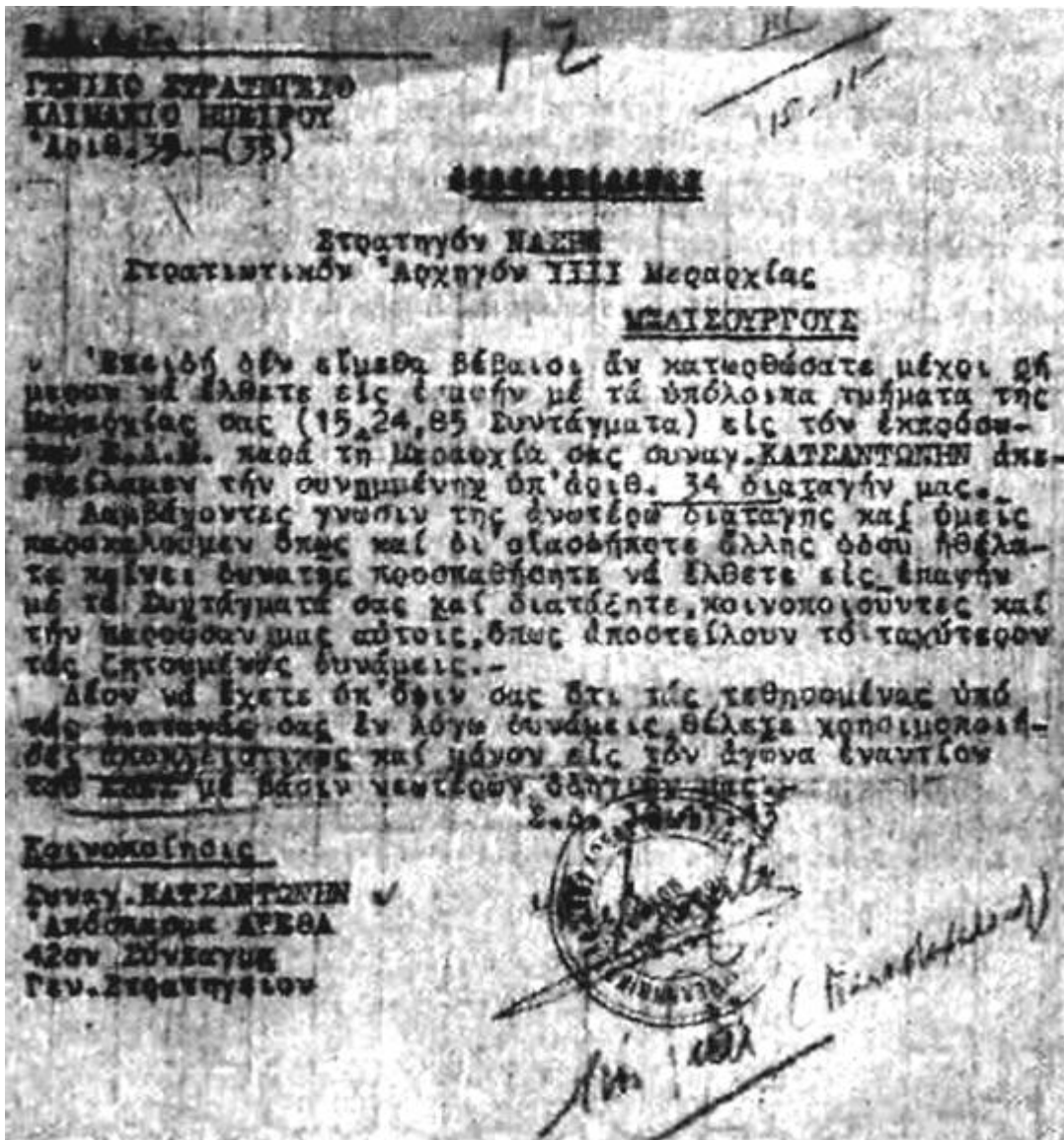
Σε σχέση με τα περίφημα λαϊκά συσσίτια που υποτίθεται ότι διοργάνωνε το ΕΑΜ, ο Στίνας είναι αρκετά δηκτικός:

Η άμεση συνέχεια και συνέπεια της κατοχής ήταν οι χιλιάδες νεκροί από την πείνα και το κρύο, το χειμώνα του 1941-1942. Την κύρια ευθύνη γι' αυτό έχει η Αστυνομία και οι έμποροι τροφίμων. Η Αστυνομία εμποδίζει με τη βία πλήθη λαού να καταλάβουν τις στρατιωτικές αποθήκες τροφίμων καθώς και τα ευρισκόμενα στο Τελωνείο του Πειραιά εφόδια, που προορίζονταν για τον αγγλικό και νεοζηλανδικό στρατό που πολεμούσε στην Ελλάδα, πριν από την κατοχή της Αθήνας. Οι έμποροι κρύβουν τα τρόφιμα που είχαν. Τα πρώτα παραδόθηκαν στους Γερμανούς και τα δεύτερα μοσχοπουλήθηκαν στη μαύρη αγορά.

Υπάρχει και σήμερα σε πολλούς η εντύπωση ότι τα συσσίτια που άρχισαν να λειτουργούν στην Ελλάδα, το Νοέμβρη του '41, ήταν έργο του ΕΑΜ. Η υπόθεση των συσσιτίων εκείνης της εποχής είναι η ακόλουθη: Ύστερα από το φοβερό χειμώνα του '41- '42, οι αρχές κατοχής επέτρεψαν τη διοχέτευση στη χώρα, για τα λαϊκά συσσίτια, ορισμένης ποσότητας τροφίμων από την Τουρκία και υπό τον

αυστηρό έλεγχο της Ερυθράς Ημισελήνου. Ναυλώθηκε το τουρκικό πλοίο «Κουρτουλούς», που από τα τέλη του Νοέμβρη 1941 άρχισε δρομολόγια προς τον Πειραιά. Σε κάθε ταξίδι μετέφερε 1500-1800 τόνους όσπρια για τα λαϊκά συσσίτια κι εκείνα των συνεταιρισμών που είχαν ιδρυθεί. Στο έκτο ταξίδι του, το «Κουρτουλούς» βυθίστηκε στη θάλασσα του Μαρμαρά με 1800 τόνους τρόφιμα. Αντικαταστάθηκε με το «Ντουλουμπουνάρ» που πραγματοποίησε δύο ταξίδια έως στις 27 Μαρτίου 1942. Σ' αυτό το μεταξύ ο κίνδυνος της πείνας είχε υπερνικηθεί. Στις αρχές Ιουνίου 1942 με τη μεσολάβηση του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού και των τοπικών Ερυθρών Σταυρών έγινε ρητή συμφωνία των εμπολέμων για τον εφοδιασμό της Ελλάδας. Ο Καναδάς ανέλαβε να παρέχει 15 χιλιάδες τόνους το μήνα τρόφιμα και οι Ηνωμένες Πολιτείες 5000 τόνους όσπρια, γάλα και φάρμακα. Τις ναυλώσεις πραγματοποιούσε ο Σουηδικός Ερυθρός Σταυρός, αλλά όλες τις δαπάνες περιλαμβανομένων και των ασφαλίσεων, τις κατέβαλε η κατοχική κυβέρνηση μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1943 που ανέλαβαν όλα τα έξοδα οι Ηνωμένες Πολιτείες. Μέχρι τις 27 Μαρτίου 1945 μεταφέρθηκαν 669000 τόννοι εφόδια από τα οποία 647000 τρόφιμα και τα υπόλοιπα ρούχα και φάρμακα. Αυτή είναι η αλήθεια για τα συσσίτια. Είχε βέβαια και το ΕΑΜ τη συμβολή του στα συσσίτια, κατόρθωσε να βάλει στα περισσότερα δικούς του μαγείρους και διανομείς, δηλαδή αυτούς που έπαιρναν καμιά δεκαριά μερίδες ο καθένας και που ήταν οι μόνοι που πάχυναν στην κατοχή. Πάντως ο κίνδυνος του λιμού ξεπεράστηκε.

Όσον αφορά τους «μελλοντικούς σκοπούς» που αναφέρει πιο πάνω ο Καραγιώργης, στο υπόμνημά του προς τον Ζαχαριάδη, και που αποτελούσε κοινό μυστικό, δεν ήταν άλλοι από την τελική επικράτηση και την ανάληψη της εξουσίας διά των όπλων από το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, μόλις εκκενωθεί η Ελλάδα απ' τους Γερμανούς. Άλλωστε με την ήττα των Ναζί στο σοβιετικό μέτωπο, η αντίστροφη μέτρηση για τους Γερμανούς είχε ήδη αρχίσει. Το «ξεκαθάρισμα» με τις αντίπαλες αντάρτικες ομάδες και ειδικά μ' αυτή του ΕΔΕΣ, είχε πάρει τον δρόμο του...

Ο Βρετανός ταγματάρχης Κρις Γουντχάουζ, θα αναφέρει σχετικά στο βιβλίο του «Το μήλο της έριδος» (σελίδες 252-254):

Στις 8 Οκτωβρίου ο ΕΛΑΣ επιτέθηκε κατά μονάδων του ΕΔΕΣ στη Θεσσαλία, επεκτείνοντας παράλληλα την επίθεσή του κατά των οργανώσεων ΕΣ, ΕΟΑ και ΠΑΟ. Την ίδια μέρα ο Συνταγματάρχης Ραυτόπουλος, ο ανώτερος σε βαθμό αξιωματικός του ΕΔΕΣ στο ΚΓΑ, ανακλήθηκε από τον Ζέρβα. Στις 10 Οκτωβρίου, έγινε η επίθεση στο αεροδρόμιο της Λάρισας με οικτρή αποτυχία. Στις 12 και 13 Οκτωβρίου, οι επιθέσεις του ΕΛΑΣ εναντίον όλων των αντιπάλων του, με εξαίρεση την ΕΚΚΑ, γενικεύτηκαν σε όλη την Ελλάδα και τα υπόλοιπα μέλη του ΕΔΕΣ στο ΚΓΑ τέθηκαν υπό κράτηση. [...]

Η Ελληνική Αντίσταση εξασθένησε σοβαρά, με την εξάρθρωση όλων των αντιπάλων του ΕΛΑΣ εκτός από τον ΕΔΕΣ, που λίγο έλειψε να υποκύψει κάτω από τις ταυτόχρονες επιθέσεις του Άρη Βελουχιώτη και των Γερμανών.

Στα πλαίσια της στρατηγικής αυτής οι «αντιστασιακοί» του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, δεν δίστασαν να βάλουν στην άκρη τον «αγώνα» τους, υπογράφοντας σύμφωνα ανακωχής με τους Γερμανούς, με σκοπό να συνεχίσουν απερίσπαστοι την εξουδετέρωση όλων όσων αποτελούσαν εμπόδιο στους «μελλοντικούς σκοπούς».

[Κάτι βέβαια, που έκαναν και οι ταγματασφαλίτες (οι γνωστοί «γερμανοτσολιάδες»), προκειμένου να τους αποκρούσουν, κι αφού εξοπλίστηκαν από τους Γερμανούς, δώσαν λόγο (εξ ου και το «δωσίλογοι») να μην χρησιμοποιήσουν αυτά τα όπλα εναντίον τους, απαντώντας στην τρομοκρατία με τρομοκρατία (αν και η αλήθεια είναι, πως παρά τα εγκλήματα και των ταγματασφαλιστών, πολλοί χωρικοί δέχονταν με ανακούφιση την παρουσία τους, έχοντας ήδη γνωρίσει τις αιματηρές επισκέψεις των Ελασιτών· δηλαδή «το μη χείρον, βέλτιστον»). Για την ιστορία παρατίθεται κι ο φερόμενος ως όρκος τους, που όμως αμφισβητείται ως πλαστός: «*Ορκίζομαι εις τον Θεόν τον άγιον τούτον όρκον, ότι θα υπακούω απολύτως εις τας διαταγάς του ανωτάτου αρχηγού του γερμανικού στρατού Αδόλφου Χίτλερ. Θα εκτελώ πιστώς απάσας τας ανατεθεισόμενας μοι υπηρεσίας και θα υπακούω άνευ όρων εις τας διαταγάς των ανωτέρων μου. Γνωρίζω καλώς ότι διά μίαν αντίρρησην εναντίον των υποχρεώσεών μου, τας οποίας διά του παρόντος αναλαμβάνω, θέλω τιμωρηθή παρά των γερμανικών στρατιωτικών νόμων.*».]

Αρ. 302

Προς τα 24 και 15 Συντάγματα

Σας γνωρίζομεν ότι η εκκαθάρισις τμημάτων ΕΔΕΣ εις την περιοχήν 85ου Συντάγματος ετερματίσθη μέχρι περιοχής Κράψης, συλληφθέντων Λυγεράκη και Κωνσταντινίδη.

Εις την περιοχήν 3/40 Συντάγματος πληροφορίαί ιδιωτικάί φέρουν αποπλισθείσαν ομάδα ΕΔΕΣ εις Φτέρη και ότι ο Τζουμερκιώτης ευρίσκετο την 10ην τρέχοντος εις Χώσεψην.

Τμήματα ΕΛΑΣ Δυτικής Στερεάς εκινήθησαν προς Κέντρα Ζέρβα.

Τμήματα 9ης, 10ης και 1ης Μεραρχίας ενούμενα μετά του 15ου Συν/τος εξακολουθήσουν εκκαθάρισιν περιοχής Τζουμέρκων.

Γνωρίσατε μας αμέσως πορείαν εκκαθαρίσεως σας.

Εζητήθη από Γερμανούς εκ μέρους μας, παράτασις εκχειρίας μέχρις 20ης τρέχοντος μέχρι της οποίας δεν θα προβήτε εις ουδεμίαν επιθετικήν ενέργειαν κατ' αυτών.

Ανεξακρίβωτοι πληροφορίες φέρουν συλληφθέντα Στρατηγόν Νάσσην, ευρισκόμενον μόνον καθ' οδόν δι' υπηρεσίαν προ της ενάρξεως της εκκαθαρίσεως.

13.10.1943

Η VIII Μεραρχία

Δια την ακρίβειαν Πίσπιρης

Το II γραφείον

Κατσαντώνης

Αρ. 10.24 και 11 3/10/43

Σε γρηγορότερα, σε 1.5 μιλιάκια από την ΕΑΑ
επί της οριοχώρας 855 ευλαγία επιρροαίως μέχρι
οριοχώρα Κρατίας, οργάνωση διηρημένη με κεντρική

επί της οριοχώρας 9/10 ελάττωτος οργάνωση, επί
αυτοί γίνονται δραστηριότητες επί της ΕΑΑ 4 φάσεων
και επί 1.5 μιλιάκια επί της οριοχώρας 10.5 επί της
4 χιλιάσεων. 24/10/43 ^{οργάνωση} Αθηνών επί της οριοχώρας
δραστηριότητες επί της οριοχώρας 2/10/43.

Τμήματα 92 επί 10.5 ^{οργάνωση} επί της οριοχώρας
επί 855 ευλαγία επιρροαίως επί της οριοχώρας
οριοχώρας Τ. Σουρβίου.

Γενίοντα επί της οριοχώρας επί της οριοχώρας
οριοχώρας 855.

Επί της οριοχώρας 20.5 επί της οριοχώρας
επί της οριοχώρας 20.5 επί της οριοχώρας, επί της οριοχώρας
επί της οριοχώρας 20.5 επί της οριοχώρας, επί της οριοχώρας
επί της οριοχώρας 20.5 επί της οριοχώρας, επί της οριοχώρας

10.5 επί της οριοχώρας 20.5 επί της οριοχώρας, επί της οριοχώρας
επί της οριοχώρας 20.5 επί της οριοχώρας, επί της οριοχώρας
επί της οριοχώρας 20.5 επί της οριοχώρας, επί της οριοχώρας
επί της οριοχώρας 20.5 επί της οριοχώρας, επί της οριοχώρας

13/10/43

Η VIII Μεραρχία

Διεύθυνση οριοχώρας Πλοίαρχος

Το II γρηγορότερο

(Signature)

Στο ίδιο μήκος κύματος και ο πρωτοκαπετάνιος του ΕΛΑΣ, Άρης Βελουχιώτης, εκδίδει στις 20 Οκτωβρίου 1943 την ακόλουθη διαταγή:

Προς την VIII Μεραρχία Χαλίκι

Ως υπεύθυνος διαχειριζόμενος το ζήτημα της εκκαθάρισεως της ΕΔΕΣ επί των υμετέρων ενεργειών έχω να παρατηρήσω:

α) Πολιτικώς και από στρατηγικής και τακτικής άποψης του πόλεμου μας εναντίον του εσωτερικού (Ζέρβας - Αντίδραση) και εξωτερικού (Γερμανοί) εχθρού, η ενέργεια σας να αποσύρετε τις εναντίον του δυνάμεις για να συμπύξετε και προβάλετε αντίσταση προς Μέτσοβον ενεργούντες Γερμανούς, είναι απολύτως εσφαλμένη και ασύμφορος.

β) Κατά την γνώμη μου είναι χίλιες φορές προτιμότερο να διανοίξουν οι Γερμανοί την οδόν Ιωαννίνων - Μετσόβου - Καλαμπάκας, παρά να εξακολουθήσει υφιστάμενος ο ΕΔΕΣ, έστω για μια εβδομάδα ακόμη.

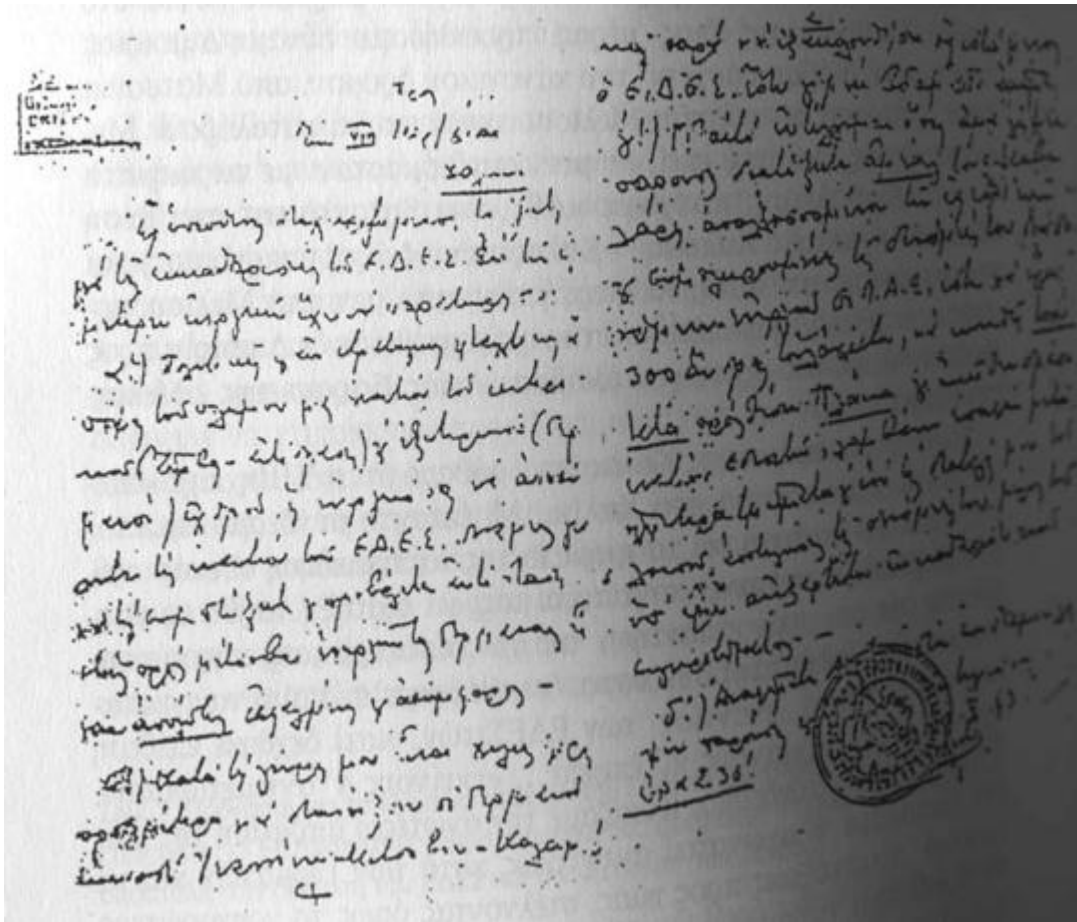
γ) Γι' αυτό εντέλλομαι όπως άμα λήψει παρούσης διατάξητε αμέσως τον Καβαλάρη, απαλλασσόμενου του εφεδρικού και συμπληρωμένης της δυνάμεως του δια δυνάμεων ενεργού ΕΛΑΣ, ώστε να έχει 300 άνδρας τουλάχιστον, να κινηθή ταχύτατα προς θέση Πλάκα εκείθεν δράση εναντίον Εδεσιτών, λαμβάνων επαφήν με τα ημέτερα τμήματα και υπό τας διαταγάς μου, του λοιπού αποτελούσης της δυνάμεώς του μέρους του υπ' εμέ ανεξαρτήτου εκκαθαριστικού συγκροτήματος.

δ) Αναφέρατε δια του ιδίου συνδέσμου λήψιν παρούσης και έναρξιν εκτελέσεως.

Ώρα 2.30'

Καλαρύτες 20 - Χ - 43

Άρης Βελουχιώτης

Ανάλογη συμφωνία υπεγράφη και στην Πελοπόννησο τον Μάρτιο του 1944, κάτι που επιβεβαίωσε κι ο «Ριζοσπάστης» στις 14 Μαΐου 1944: «Το 8ο σύνταγμα του ΕΛΑΣ Λακωνίας, πιεζόμενο σκληρά, συμφώνησε με τις τοπικές γερμανικές αρχές, αναστολή εχθροπραξιών από 30-3-44 μέχρι 10-4-44».

Από τις ελάχιστες περιοχές που δεν αιματοκυλίστηκαν από το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, ήταν η Κρήτη, στην οποία δεν επετράπη η ανάπτυξή του. Γράφει στα απομνημονεύματά του, ο ηγέτης της Ε.Ο.Κ. (Εθνική Οργάνωση Κρήτης), Μανώλης Μπαντουβάς:

Το πρώτο δεκαήμερο του Δεκεμβρη, με πρωτοβουλία του Γιάννη Μαντουβά, σε σύσκεψη, αποφασίζεται όπως:

Πρώτα σε περίπτωση που ο ΕΛΑΣ θέλει να επαναλάβει τα όσα έκανε στη λοιπή Ελλάδα, εξοντώνοντας στη Μακεδονία τους αντάρτες της Π.Α.Ο., στην Πελοπόννησο τους αντάρτες του Ε.Σ., στη Ρούμελη διαλύοντας τους αντάρτες του Ψαρρού και γενικά κάθε αντάρτικο τμήμα, που δεν είχε κομμουνιστική καθοδήγηση, να μην βρεθούν άοπλοι, όπως συνέβη με τους υφιστάμενους την επίθεση του ΕΛΑΣ στη λοιπή Ελλάδα και δεύτερον να διαφωτίσει τον κόσμο, ότι οι αφορμή εχθρότητας του ΕΛΑΣ με τους υπόλοιπους αντάρτες ήταν ότι δεν

δέχονται να γίνουν εκτελεστικά όργανα των προθέσεων των κομμουνιστών, που είχαν την ηγεσία του ΕΛΑΣ. Ακόμη να μπουں στη μετωπική αντιμετώπιση των Γερμανοσυνεργαζομένων και εκκαθάριση τους και, ιδιαίτερα με τους πράκτορες ενός Γερμανού ομαδάρχη, του Σούμπερτ, που έχει ήδη κάψει αρκετά χωριά και είχε βασανίσει και εκτελέσει πολλές δεκάδες πατριώτες, ασκώντας σκληρή τρομοκρατία. Οι στόχοι αυτοί πέτυχαν ευτυχώς και οι δύο.

Στο ερώτημα, γιατί ο ΕΛΑΣ δεν πολέμησε τους Γερμανούς, ούτε κι όταν αυτοί αποχωρούσαν απ' την Ελλάδα, την απάντηση δίνει το ακόλουθο συμφωνητικό ΕΛΑΣ και Γερμανών (οι συμφωνίες ΕΛΑΣ και Γερμανών, επιβεβαιώθηκαν και στο έντυπο του ΚΚΕ, «Νέος Κόσμος», τον Σεπτέμβριο του 1950, ωστόσο η συγκεκριμένη αργότερα αμφισβητήθηκε):

Οι κάτωθι υπογεγραμμένοι 1) Καπετάν Κίτσος, Διοικητής 2ου Τάγματος 31ου Συντάγματος Ε.Λ.Α.Σ. ενεργώντας ως αντιπρόσωπος της Ο.Μ.Μ. με εξουσιοδότηση του Μεράρχου XI Μεραρχίας Λασάνη και 2) Ταγματάρχης Έρριχ Φένσκε Διοικητής της μονάδος 31756 Βασιλικών, ως εκπρόσωπος των ενόπλων γερμανικών δυνάμεων της στρατιάς του Αιγαίου, συνελθόντες σήμερα την 1η Σεπτεμβρίου 1944 στο χωριό Λειβάδι περιφέρειας Θεσσαλονίκης, συμφωνήσαμε τα εξής:

1. Ο Ε.Λ.Α.Σ. αναλαμβάνει την υποχρέωση να μη εμποδίσει την υποχώρηση του γερμανικού στρατού στην περιοχή της Ο.Μ.Μ., εισερχόμενος σε κάθε εκκενούμενο τμήμα μετά την αναχώρηση και του τελευταίου Γερμανού στρατιώτου.

2. Παράλληλα η γερμανική Α.Σ.Δ.Μ.Α. υποχρεούται να διάταξη την αποχώρηση των Ταγμάτων Ασφαλείας από την πόλη της Θεσ/νίκης, την οποία και θα παραδώσει στον Εφεδρικό Ε.Λ.Α.Σ. και στην Πολιτική Οργάνωση του Ε.Α.Μ. σύμφωνα με λεπτομερειακό σχέδιο που τα δύο συμβαλλόμενα μέρη (Ο.Μ.Μ.-Ε.Α.Μ. και Γ.Α.Σ.Δ.Μ.Α.) θα καθορίσουν.

3. Ο Ε.Λ.Α.Σ. εγγυάται για τη ζωή των Γερμανών στρατιωτών, που προσχώρησαν ή θα προσχωρήσουν στις τάξεις του, φτάνει να υποσχεθούν πως θα πολεμήσουν στο πλευρό του ενάντια σε οποιοδήποτε εχθρό του Λαϊκού Στρατού.

4. Ο Ε.Λ.Α.Σ. δεν φέρει καμιά ευθύνη αν αντιλαϊκές προδοτικές ομάδες επιτεθούν κατά γερμανικών δυνάμεων.

5. Η Γ.Α.Σ.Δ.Μ.Α. θα παραχώρηση στον Ε.Λ.Α.Σ. βαρύ οπλισμό και ανάλογο πολεμικό υλικό για την εξουδετέρωση των ως άνω ομάδων.

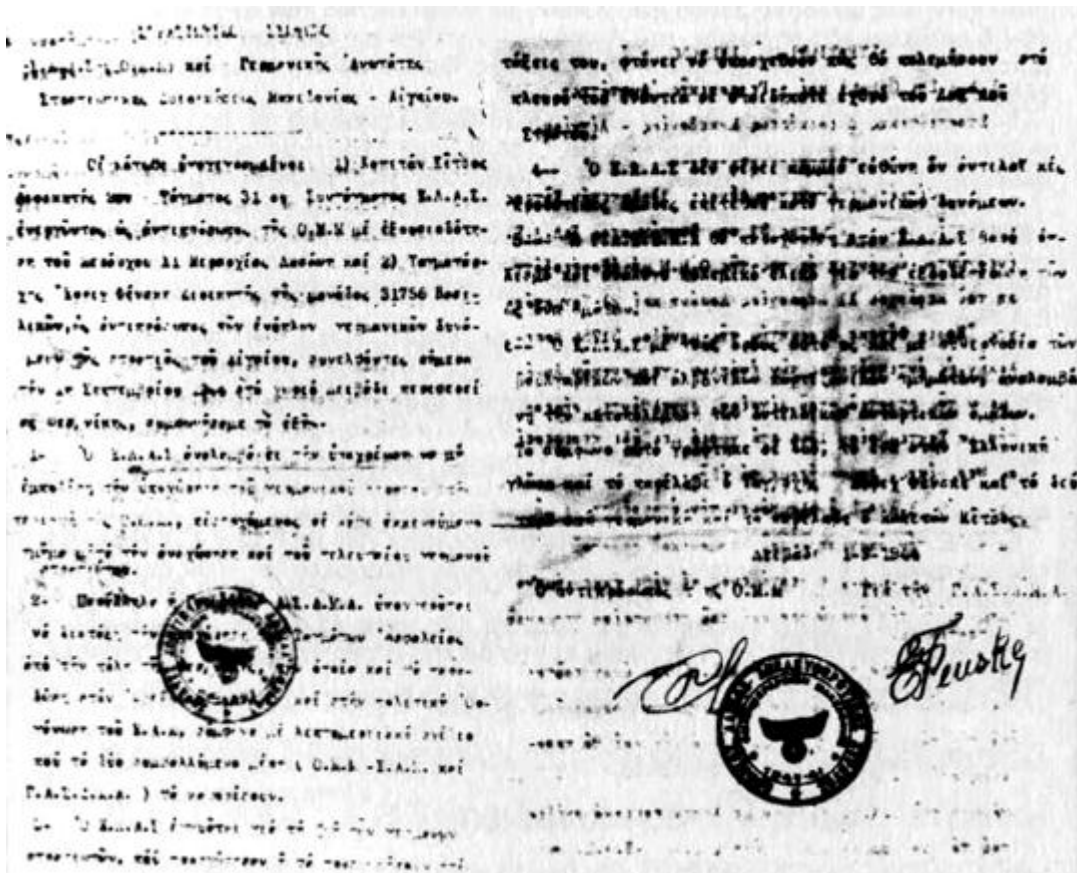
6. Ο Ε.Λ.Α.Σ. με όρους αυτούς και με συνεργασία των βουλγαρικών και αλβανικών παρτιζάνικων τμημάτων αναλαμβάνει την καταπολέμηση των αντιλαϊκών ανταρτικών ομάδων.

Το σύμφωνο αυτό γράφτηκε σε δύο, το ένα στην ελληνική γλώσσα και το παρέλαβε ο Ταγ/ρχης Έριχ Φένσκε και το δεύτερο στη γερμανική και το παρέλαβε ο καπετάν Κίτσος.

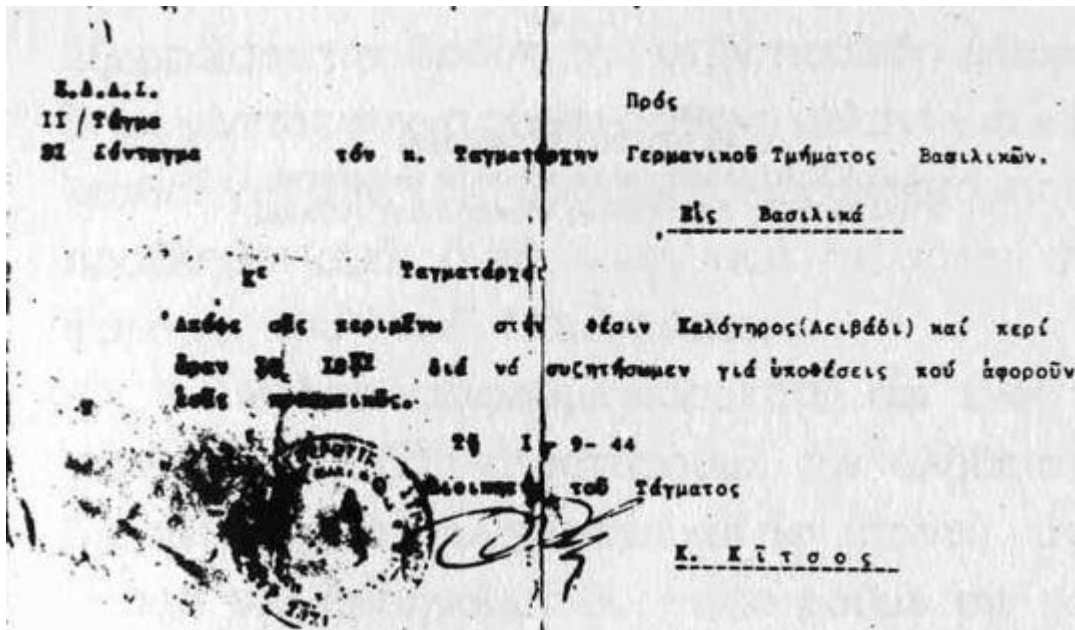
Λειβάδι 1-9-1944

Ο αντιπρόσωπος της Ο.Μ.Μ.
(Υπογραφές)

Για την Γ.Α.Σ.Δ.Μ.Α.

Και το πρωτότυπο της πρόσκλησης από τον καπετάν Κίτσο:

Τις επαφές και τις συμφωνίες μεταξύ ΕΛΑΣ και Γερμανών, επιβεβαιώνει και ο Κρις Γουντχάουζ («Μήλο της έριδος», σελίδα 254):

Η πιο φοβερή κατηγορία απ' όλες αποσιωπήθηκε. Είχε αποκαλυφθεί τυχαία από τον αρχηγέοντα της ΣΣΑ, ότι οι εκπρόσωποι του Ερυθρού Σταυρού, τους οποίους είχαν στείλει οι Γερμανοί στα βουνά για να κανονίσουν ανακωχή με τους αντάρτες, είχαν αποτύχει με τον Ζέρβα, αλλά είχαν επιτύχει με έναν σχηματισμό του ΕΛΑΣ.

Ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος, συνιδρυτής της αντιστασιακής οργάνωσης ΠΕΑΝ (Πανελλήνιος Ένωσις Αγωνιζομένων Νέων) και διατελέσας πρωθυπουργός, γράφει χαρακτηριστικά για την «μαχητικότητα» του ΕΛΑΣ και την μετά Γερμανών εποχή («Ο εικοστός αιώνας», σελ. 176, 177)...

Η μεγαλύτερη περιοχή της Ελλάδος -και πριν φύγουν ακόμα οι Γερμανοί- είχε πέσει με την βοήθεια των δυτικών συμμάχων (με τα όπλα και το χρήμα τους), στα χέρια του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ, δυο οργανώσεων που τον αποκλειστικό έλεγχο επάνω τους είχε ο Κομμουνισμός. Όταν άρχισαν οι Γερμανοί να εκκενώνουν την Νοτιοδυτική Πελοπόννησο, ο ένοπλος ΕΛΑΣ αντί να κυνηγήσει τους Γερμανούς, που μαζί τους δεν είχε ποτέ συγκρουστεί στα σοβαρά, μπήκε στις πόλεις που απελευθερώθηκαν αυτόματα με την εκκένωση και άρχισε τις σφαγές και τα βασανιστήρια. Πάνω από 6.000 Έλληνες έχασαν -πολλοί ύστερα από φριχτά βασανιστήρια- την ζωή τους, τις πρώτες εβδομάδες του

Σεπτεμβρίου του '44...

Ο Ελευθέριος Σταυρίδης αναφέρεται και στις αντιδράσεις των Γερμανών για την «μαχητικότητα» του ΕΛΑΣ («Τα παρασκήνια του ΚΚΕ», σελίδα 532):

Είναι γνωστόν ότι ο ΕΛΑΣ ενώ πλείστα όσα κατά Ελλήνων έπραξε, σχεδόν ουδέποτε ηνώχλησαν τους Γερμανούς, με τους οποίους είχε σχεδόν πάντοτε ανομολόγητον ανακωχήν μέχρι του σημείου ώστε ο πολύς Σβέρμπελ, ο Γερμανός διευθυντής του Γραφείου Τύπου, να λέγη ότι ευτυχώς που επεκράτησαν εις το κίνημα αντιστάσεως των βουνών οι κομμουνισταί, οι έχοντες άλλους σκοπούς, σκοπούς στρεφομένους κατά της Ελλάδος, και εννοούν να κρατούν τας δυνάμεις των ανέπαφους κατά της Ελλάδος, και εννοούν να κρατούν τας δυνάμεις των ανέπαφους δι' εκείνην την ώραν και δεν θίγουν τους Γερμανούς

ΚΚΕ κι εμφύλιος πόλεμος

Ο δρόμος προς την εξουσία, που είχε χαράξει το ΚΚΕ και το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, προϋπόθετε με την μονοπώληση της «Εθνικής Αντίστασης» και την εξουδετέρωση οποιωνδήποτε άλλων αντάρτικων ομάδων, που θα μπορούσαν να διεκδικήσουν την τιμή αυτή ή να αποτελέσουν εμπόδιο στον δρόμο αυτό. Ο βασικός αντίπαλος στο πεδίο αυτό, ήταν ο ΕΔΕΣ του Ναπολέοντα Ζέρβα. Το φθινόπωρο του 1943, ο ΕΛΑΣ, προσπάθησε να προσεταιριστεί για τον σκοπό αυτό, τον συνταγματάρχη Δημήτριο Ψαρρό που διοικούσε το Σύνταγμα Ευζώνων 5/42. Είχαν προηγηθεί ήδη άκαρπες διαπραγματεύσεις για δημιουργία κυβέρνησης εθνικής ενότητας μεταξύ ΕΛΑΣ, ΕΔΕΣ και 5/42. Ο Ψαρρός αρνήθηκε να γίνει μέρος μιας εμφύλιας διαμάχης, τηρώντας μια ουδέτερη στάση. Αυτός ήταν αρκετός λόγος για να κατηγορηθεί ο Ψαρρός από τον ΕΛΑΣ ως «προδότης του έθνους» και στις 17 Απριλίου του 1944, αφού είχαν προηγηθεί προσπάθειες διάλυσης του 5/42, με εντολή του Σιάντου «να ξεκαθαριστεί η κατάσταση με το 5/42 Σ.Ε. δυναμικά και κεραυνοβόλα χωρίς χρονοτριβές», ο καπετάν Νικηφόρος επιτίθεται αιφνιδιαστικά με ισχυρές δυνάμεις. Το 5/42 διαλύθηκε και ο Ψαρρός στάλθηκε αιχμάλωτος στον Βελουχιώτη. Δολοφονήθηκε όμως καθ' οδόν απ' τον Ελασίτη ταγματάρχη Θύμιο Ζούλα, «όπως ήμασταν σύμφωνοι με τον Άρη», όπως ισχυρίστηκε, αν και αργότερα άλλαξε ρότα και υποστήριξε ότι εκτέλεσε «άνωθεν εντολή», για να ενοχοποιήσει τον Βελουχιώτη.

Τα «προεόρτια» συνεχίστηκαν με την σφαγή του Μελιγαλά στην Μεσσηνία, τον

Σεπτέμβριο του 1944, όταν οι Ελασίτες με ηγέτες τον Άρη Βελουχιώτη και τον Νίκο Μπελογιάννη, με το αιτιολογικό ότι ήθελαν να χτυπήσουν τους ταγματασφαλίτες, εξολόθρευσαν με φρικιαστικό τρόπο, 1.500 άτομα, γυναίκες και άντρες, γέρους και παιδιά, σφάζοντας τους και στην συνέχεια πετώντας τους σε μια μεγάλη δεξαμενή, γνωστή ως «πηγάδα του Μελιγαλά». Απ' αυτά τα 1.500 άτομα όμως, όπως αναφέρει κι ο Ευάγγελος Αβέρωφ στο βιβλίο του «Φωτιά και τσεκούρι», μόνο οι 50 ήταν όντως ταγματασφαλίτες, ενώ παρόμοια είναι και η εκτίμηση του μετέπειτα λοχαγού του ΔΣΕ, Κωνσταντίνου Παπακωνσταντίνου (Μπελάς), οποίος επικαλούμενος τον γραμματέα του ΕΑΜ Μελιγαλά και τον κατάλογο που είχε καταρτίσει η επιτροπή του Μελιγαλά, κάνει λόγο για 60 ταγματασφαλίτες. Στην πραγματικότητα, τα περισσότερα θύματα δεν σφαγιάστηκαν για κάτι που έκαναν, αλλά για κάτι που δεν ήθελαν να κάνουν κι αυτό το μαρτυρά η απότομη αύξηση του πληθυσμού του Μελιγαλά, που από τις 3.000, εκείνες τις ημέρες αυξήθηκε στις 10.000, από τους κατοίκους των γύρω περιοχών που θεώρησαν ασφαλή την περιοχή όπου βρισκόταν Τ.Α. και προσέφυγαν εκεί για να προστατευτούν από την επέλαση των Ελασιτών, οι οποίοι δεν ήταν και τόσο «φιλικοί» με τους μη κομμουνιστές και όσους δεν τους υποστήριζαν.

Οι προθέσεις και τα σχέδια του ΚΚΕ διαφαίνονται από νωρίς. Γράφει ο Γιάννης Ιωαννίδης, αναφερόμενος σε συζήτησή του με τον Θόδωρο Μακρίδη (διοικητής του 3ου γραφείου του Γενικού Στρατηγείου του ΕΛΑΣ και στέλεχος του ΚΚΕ): «Από τα μέσα του 1943 εγώ είπα στον Θόδωρο τον Μακρίδη να κάνει ένα σχέδιο κατάληψης των Αθηνών με βάση τις δυνάμεις που υπάρχουν και που μπορούμε εμείς να έχουμε και τις δυνάμεις που έχουν αυτοί και μπορούν να φέρουνε. Το σχέδιο αυτό έγινε. Το σχέδιο αυτό το κράτησα εγώ όλον τον καιρό» (Αναμνήσεις - Προβλήματα της πολιτικής του ΚΚΕ στην Εθνική Αντίσταση 1940-1945, σελ. 267). Και για να μην υπάρχει καμμία παρανόηση, εναντίον ποιων θα πολεμούσαν για την κατάληψη της Αθήνας, ο Μακρίδης είναι αρκετά διαφωτιστικός ως προς αυτό: «Ο γράφων, όταν κατά τον Σεπτέμβριον 1943 (μετά τήν κατάρρευσιν τής Ιταλίας) έλαβεν διά του σ. Ζεύγου εντολήν να αποτελέση μέλος της Επιτροπής μελέτης συντάξεως έγγραφου σχεδίου ενεργείας διά την κατάληψιν του λεκανοπεδίου της Αττικής (Αθηνών-Πειραιώς-περιχώρων), συγχρόνως ή αμέσως μετά την αποχώρησιν (προβλεπομένην ως λίαν προσεχή) τών στρατευμάτων κατοχής...» (Γρηγόρης Φαράκος, «Ο ΕΛΑΣ και η εξουσία», τόμος Β', σελ. 105-123). Την τελική σφραγίδα, θα βάλει η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ, η οποία κατόπιν συνεδριάσεως (2-3 Αυγούστου 1944), βγάζει απόφαση με τον τίτλο

«ΟΛΟΙ ΕΠΙ ΠΟΔΟΣ ΠΟΛΕΜΟΥ». Λεπτομέρειες της απόφασης δίνει ο Αλέκος Παπαπαναγιώτου, στέλεχος του ΚΚΕ, γραμματέας της Πανμακεδονικής Επιτροπής του ΕΑΜ και αργότερα αξιωματικός του ΔΣΕ στο Καϊμακτσαλάν: «Ιδιαίτερη σημασία είχε η απόφαση για την ενίσχυση της Αθήνας. Η ηγεσία του ΚΚΕ θεωρούσε ότι η κύρια μάχη θα δοθεί στην Αθήνα και ότι η κατάληψή της από τον ΕΛΑΣ στην κατάλληλη στιγμή μπορεί να παίξει αποφασιστικό ρόλο στις εξελίξεις υπέρ του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ. Προς επίτευξη αυτού του σκοπού αποφάσισε να ενισχύσει τον ΕΛΑΣ Αθηνών-Πειραιώς με οπλισμό στον ανώτερο δυνατό βαθμό και να προσανατολίσει ισχυρές δυνάμεις του μόνιμου ΕΛΑΣ προς την Αθήνα, ικανές να επέμβουν αποτελεσματικά την κατάλληλη στιγμή» («Το ΚΚΕ στον πόλεμο και την αντίσταση 1940-1945», σελ. 106). Ο Γιάννης Ιωαννίδης, στο προαναφερθέν βιβλίο του (σελ. 258), ξεδιπλώνει και μια άγνωστη πτυχή της σκοτεινής ιστορίας του ΚΚΕ, όσον αφορά τον εξοπλισμό του: Ομολογεί ευθέως ότι προμηθεύονταν όπλα από τους...Γερμανούς(!), όχι όμως ως λάφυρα, αλλά ως προϊόντα «νόμιμης» αγοράς(!): «Ο Φάνης (σ.σ.: Ψευδώνυμο του «κόκκινου» συνταγματάρχη Βασίλη Μπαρτζώτα, στελέχους του ΚΚΕ) τα ξέρει αυτά. Πήρε όπλα που τα στείλαμε απ' έξω. Επίσης του έστειλα και λεφτά. 100 ή 200 λίρες γι' αυτόν τον σκοπό. Να αγοράζουν όπλα απ' τους Γερμανούς που άρχιζαν να το στρίβουν. Αυτά είναι γεγονότα που μπορούν να επιβεβαιωθούν και από ανθρώπους που ζούνε». Κι ο Αλέκος Παπαπαναγιώτου, σπεύδει να επιβεβαιώσει: «Είναι γνωστά αυτά. Τα έχουμε αυτά τα στοιχεία».

Ο Μήτσος Παρτσαλίδης, ομολογεί ότι το 1944, το ΚΚΕ κάλεσε τα σοβιετικά στρατεύματα, που είχαν φτάσει στη Βουλγαρία μέχρι τα ελληνικά σύνορα, να εισβάλλουν στην Ελλάδα («Αυγή», 15 Απριλίου 1978):

Όταν τα σοβιετικά στρατεύματα μπήκανε στη Βουλγαρία και προωθήθηκαν ως τα ελληνικά σύνορα, υπεύθυνη αντιπροσωπεία της Κομματικής Οργάνωσης της περιοχής Μακεδονίας-Θράκης του ΚΚΕ πήγε στη Σόφια και ζήτησε από τον στρατάρχη Τολμπούχιν να μπουνε τα σοβιετικά στρατεύματα και στην Ελλάδα. Δεν μπήκαν...

Ο Γιάννης Ιωαννίδης επιβεβαιώνει:

Αυτός (ο Ανδρέας Τζήμας) με δική του πρωτοβουλία ήρθε σε επαφή με τους Ρώσους και έβαλε το ζήτημα της βοήθειάς μας με υλικό. Ήρθε και ο λόχος (σοβιετικού στρατού από την Βουλγαρία το 1944). Είναι γνωστό ότι ήρθε, δεν

είναι παραμύθια. Μπήκε στην Ελλάδα και τον τράβηξαν αμέσως. Γιατί είχαν τέτοιες εντολές. Έπειτα και η μαρτυρία του αυτού... Αλλά τώρα πέθανε ο Ερυθριάδης, πρέπει όμως να έχει γράψει κάτι γι' αυτό. Είναι η μαρτυρία του Ερυθριάδη που πήγε και είδε τον Τολμπούχιν... Ο Τολμπούχιν του είπε: «Δεν μπορούμε τώρα να αποσπάσουμε τμήματα για την Ελλάδα».

Τα πρώτα σπέρματα διχόνοιας, είχαν φροντίσει να σπείρουν οι Ελασίτες, ανάμεσα σε φτωχούς, αφελείς και ανυποψίαστους χωρικούς, στιγματίζοντας ως «προδότες» όσους δεν ήταν με τον ΕΛΑΣ. Ένα χαρακτηριστικό περιστατικό, περιγράφει ο Νίκος Γκατζογιάννης («Ελένη»), στο χωριό του, Λια της Ηπείρου:

Μιαν αφέγγαρη νύχτα στις αρχές Μαρτίου, ενώ το χωριό κοιμόταν, είκοσι άντρες τριγύριζαν μέσα στα σκοτεινά σπίτια τους, φορούσανε κομμάτια από παράταιρες στολές και γέμιζαν παλιά τουφέκια και γκράδες. Σαν τα φαντάσματα γλίστρησαν στη ρεματιά κατά το παλιό πλατάνι. Όταν συγκεντρώθηκαν όλοι σκαρφάλωσαν αθόρυβα την αντικρινή πλαγιά και βγήκανε λίγο παρέκει από την πλατεία του χωριού στο σταθμό χωροφυλακής, ένα σπίτι με δύο δωμάτια. Καθώς οι άντρες του περικύκλωναν το κτίριο, ο Προκόπης έκραξε. Μέσα τρεμόφεγγαν οι λάμπες και σε μερικές στιγμές οι τέσσερις χωροφύλακες βγήκαν έξω, ο ένας με τα χέρια ψηλά, ένας άλλος κουμπώνοντας ακόμη το παντελόνι του. Ο νωματάρχης φορούσε στολή και το πρόσωπό του ήταν ασυγκίνητο. Ενώ οι τρεις χωροφύλακες τουρτούριζαν στο κρύο, ο Προκόπης τράβηξε το νωματάρχη παράμερα. Ύστερα από κάμποση συζήτηση, φάνηκε πως οι δυο τους καταλήξαν σε συμφωνία. Ο νωματάρχης μπήκε αργά στο σταθμό, ύστερα εμφανίστηκε κρατώντας τέσσερα τουφέκια που τα παρέδωσε στον Προκόπη.

Το άλλο πρωί εκεί που η Όλγα άρμεγε τη γίδα, η Κάντα έριχνε ψίχουλα στα κοτόπουλα κι η Ελένη ανακάτωνε σε μια κατσαρόλα χυλό καλαμποκιού για το πρωινό, αντήχησαν να σημαίνουν δυνατά οι καμπάνες της Αγιά Τριάδας. Όλοι κοκάλωσαν κι αφουγκράζονταν, αναρωτιόνταν μήπως είχαν φτάσει εντέλει οι Γερμανοί. Ο άνεμος τους έφερε μια φωνή: «Λαέ του Λια! Όλοι στ' Αλώνια αμέσως!».

Τ' Αλώνια, ήταν εκείνο που οι Λιώτες ονόμαζαν πλατεία του χωριού, και κάποτε χρησίμευαν γι' αυτό που σημαίνει τ' όνομά τους, αλλά επειδή ήταν το μοναδικό ίσιωμα μέσα στο Λια, σκιασμένο στη μια πλευρά από 'να γιγάντιο πλατάνι, είχε γίνει το κέντρο της ζωής του χωριού, εκεί στηνόταν ο χορός, γινόταν κάθε σπουδαία σύναξη, κυκλοφορούσε το κουτσομπολιό.

Η Ελένη μάζεψε τα παιδιά μέσα στο σπίτι και είπε στην Όλγα να μην ανοίξει σε κανένα την αυλόθυρα. Μ' ένα μποξά πάνω από το κεφάλι και τους ώμους της, έσμιξε με το τρομαγμένο πλήθος που έσπευδε κατά την πλατεία.

Εκείνο που είδαν η Ελένη και οι άλλοι χωριανοί όπως συγκεντρώνονταν στο αλώνι μπροστά στην Αγία Τριάδα, δεν ήταν Γερμανοί ή Ιταλοί μήτε Τσάμηδες αλλά, προς μεγάλη τους ανακούφιση, μιαν αράδα από είκοσι γνώριμα πρόσωπα — ντόπια παλικάρια της ομάδας του Σκεύη, όλα στολισμένα με μια σαλάτα από στρατιωτικές στολές. Ο Προκόπης Σκεύης και ο Νικόλας Κούκος φορούσαν τις ξεθωριασμένες χακί στολές που είχαν στο Αλβανικό, αλλά ο Βαγγέλης Πούλος φορούσε ένα φαρδύ πράσινο χιτώνιο αγγαρείας που ολοφάνερα προερχόταν από σκοτωμένο Ιταλό, και ο Μήτση Μπόλης είχε ένα μαύρο ιταλικό μπερέ στραβοβαλμένο μόρτικα. Η Ελένη πρόσεξε πως μοναχά ο ξάδερφός της ο Κώστας Χαϊδής δεν είχε στολή. Οι μισοί άντρες κρατούσαν όπλα, μερικοί κάτι σακαράκες, αλλά ολωνών τα μάτια έπεφταν στη σημαία που κρατούσε με καμάρι ο Βαγγέλης Πούλος. Ήτανε η γνώριμη γαλανόλευκη, αλλά κάποιος είχε ράψει στη μέση της τα μυστηριώδη γράμματα ΕΛΑΣ.

Πολλοί Λιώτες, ανακουφισμένοι που είδαν πως δεν είχε φτάσει ο εχθρός, χαμογελούσαν με το θέαμα της βλοσυρής ομάδας, κανένας όμως δεν περιγέλασε φανερά, γιατί όλο το χωριό ήξερε τι είχαν κάνει στο συνεργάτη του εχθρού τον Κοντώρη. Άλλωστε, ανάμεσα στη ρακένδυτη ομάδα των ρέμπελων στέκονταν και οι τέσσερις χωροφύλακες του χωριού. Μόλις ο Προκόπης βεβαιώθηκε πως οι πιο πολλοί χωριανοί ήτανε παρόντες, ανέβηκε σε μια καρέκλα και επισκόπησε τ' ανεμόδαρτα πρόσωπα αντίκρυ τους. «Λαέ του Λια!» έκραξε. «Σήμερα τα παλικάρια του χωριού μας σήκωσαν τα όπλα ενάντια στους καταχτητές. Δε θα καταθέσουμε τα όπλα μας πριν τους

διώξουμε από τη χώρα μας και λευτερωθούμε!».

Στην αρχή το πλήθος τον θωρούσε με δυσπιστία. Η σάρα και η μάρα που 'βλεπαν μπροστά τους δεν έπειθε πως θα 'ταν ικανή να τα βάλει με τους Γερμανούς. Ωστόσο συγγενείς των είκοσι άρχισαν να επευφημούν τις ρητορείες του Προκόπη με κραυγές: «Ζήτω η Ελλάς!» και να βαράνε τις ροζιασμένες παλάμες τους.

Ο Προκόπης περιέγραψε τον Ελληνικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό και μίλησε για μια δημοκρατική νέα τάξη, που θα βασιζόταν στη δικαιοσύνη και στην ισότητα όλων των εργαζομένων. Εξήγησε πως το Λια το διοικούσε τώρα ο ΕΛΑΣ, πως όλοι οι ικανοί άντρες του χωριού θ' ανήκαν στις εφεδρικές δυνάμεις του, πως ακόμη και οι χωροφύλακες που είχανε τοποθετηθεί από την προδοτική κυβέρνηση των συνεργατών του εχθρού είχαν περάσει στις γραμμές του να πολεμήσουνε για τη λευτεριά.

Ο Προκόπης κοίταξε εξεταστικά το πλήθος και είδε ακόμα την αμφιβολία να μην ξεκολλάει από πολλά πρόσωπα. «Όπως το ξέρετε, είμαι δάσκαλος», φώναξε, προκαλώντας τους. «Όταν τελειώσει ο πόλεμος, θα 'μαι δημόσιος υπάλληλος με σίγουρο μισθό, μήνας μπαίνει μήνας βγαίνει και με σύνταξη στα γεράματά μου. Δεν είμαι γανωτζής σαν κι εσάς, να τριγυρνάω από χωριό σε χωριό για μια μπουκιά ψωμί, να τρίβω χαλκώματα ώσπου να ματώσουν τα χέρια μου, να κοιμάμαι σε καλύβια και στους δρόμους. Όχι για μένα, μα για σας ριχνόμαστε όλοι σε τούτο τον αγώνα! Για να βάλετε παπούτσι στα πόδια σας, φαί στο στόμα των παιδιών σας! Πολεμάμε για ν' αλλάξουμε τη ζωή σας, να σας βγάλουμε από τη φτώχεια και την ταπείνωση, να σας κάνουμε ανθρώπους!».

Ακολούθησε μια στιγμή σιωπής, ύστερα χαλασμός από χειροκροτήματα. Ο Προκόπης μελέτησε τα πρόσωπα που τα γνώριζε τόσο καλά. Μερικά μάτια ήτανε υγρά. Έβλεπε πως τώρα όλοι ήτανε με το μέρος του. Είχε κατακτήσει

με τα λόγια του το ίδιο του το χωριό, θ' ακολουθούσε κι η υπόλοιπη Ελλάδα.

Σήκωσε τα χέρια να γίνει σιωπή. «Σας ειδοποιώ!» τους αγριοκοίταξε με το βλέμμα που είχε για τους άτακτους μαθητές. «Δε θ' ανεχθούμε την αντίδραση! Το κίνημα είναι έτοιμο να λάβει μέτρα σκληρά ενάντια σε εκείνους που θα το προδώσουν! Θ' ακούσετε και γι' άλλους που λένε πως είναι μαχητές της αντίστασης, είναι όμως συνεργάτες του εχθρού και προδότες!».

Πίσω του, οι άντρες άρχισαν να βροντάνε τα πόδια και να κραυγάζουν: «Κάτω οι προδότες!». Αν και δεν ήξεραν πως αναφερόταν στον αντάρτικο στρατό του Ζέρβα, οι χωριανοί πιάσανε το σύνθημα, ζεσταμένοι από την κοινή λαχτάρα τους για τη λευτεριά κι από την απέχθειά τους για όσους τους είχαν αρπάξει κάθε πόρο ζωής, το φαί τους, τον αυτοσεβασμό τους. Ο Προκόπης τους άφησε να κραυγιάσουν και να ποδοκροτήσουν, ωστόσο ήταν πρόθυμοι να σκοτώσουν όποιον θα κατονόμαζε αυτός σαν προδότη. Ύστερα έγενεψε πάλι να σωπάσουν. «Τώρα που ο ΕΛΑΣ λευτέρωσε το Λαό, θα σας διοικεί μια επιτροπή από χωριανούς, και νομίζω ότι η τιμή να προεδρεύει σ' αυτήν αρμόζει να δοθεί στο συνάδελφό μου και δάσκαλό σας, το Μηνά Στράτη».

Κατέβηκε από την καρέκλα και σπρώχνοντας μέσα από το πλήθος αγκάλιασε τον Μηνά, που κουνούσε το κεφάλι του σαστισμένος καθώς βρέθηκε στα ξαφνικά στο κέντρο της γενικής προσοχής. Ο Μηνάς είχε σπεύσει στην πρόσκληση της κωδωνοκρουσίας με τέτοια βιάση, ώστε είχε ξεχάσει τη γραβάτα και την καδένα του, και τα μαλλιά του ξεπετάγονταν τούφες τούφες. Ψιθύρισε γοργά στον Προκόπη πως ήθελε να πάρει τα όπλα και να πολεμήσει, όχι να μείνει στο χωριό και να προεδρεύει σε μια επιτροπή, αλλά ο Προκόπης αγνόησε τις διαμαρτυρίες του. «Εδώ χρειάζεσαι», είπε τελεσίδικα. Αργότερα κατάλαβε ο Μηνάς πως ο Προκόπης το ήξερε ότι αναπόφευκτα ο πρόεδρος μιας επιτροπής που εκδικάζει όλες τις διενέξεις θα γινόταν ένα από τα πιο μισητά πρόσωπα του χωριού.

Η εμφάνιση των ανταρτών του ΕΛΑΣ και η κατάληψη του χωριού έδωσαν στους Λιώτες έναν νέο σκοπό και μια ελπίδα μέσα στις σκοτεινές ώρες της κατοχής. Χωριανοί που δεν μπορούσαν να διαβάσουν ή να γράψουν βρέθηκαν επιφορτισμένοι με σπουδαίες δουλειές: Να μαζεύουν τυρί για να πουληθεί, ώστε με τα χρήματα ν' αγοραστούνε όπλα στη μαύρη αγορά, να επιτάσσουν μουλάρια για τους αντάρτες, να ορίζουν φόρους στη σοδειά του κάθε αγρότη. Υπήρχαν επιτροπές για τη διοίκηση, για την ασφάλεια, για τη δικαιοσύνη, για τον εφοδιασμό και τη στρατολογία, και πολλοί που ποτέ δεν είχαν διανοηθεί να προσχωρήσουν στην αντίσταση κολακεύτηκαν όταν ορίστηκαν σ' αυτές υπεύθυνοι. Οι νεαροί οργανώθηκαν σε μια οργάνωση νέων για να βοηθάνε τους αντάρτες, ακόμη και τα παιδιά στρατολογήθηκαν στ' «Αετόπουλα» και μεταφέρονε μηνύματα από το να χωριό στο άλλο. Έτσι όπως το είχε τάξει ο Προκόπης, οι συνεργάτες του εχθρού και οι προδότες ξεκαθαρίστηκαν γοργά και αδυσώπητα...

«Προδότες» θεωρούνταν όσοι δεν συμπορεύονταν με το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ και ειδικώς όσοι συστρατεύονταν ή ηγούνταν άλλων αντιστασιακών οργανώσεων. Χαρακτηριστική περίπτωση, αυτή του «αριστερόστροφου» συνταγματάρχη Στέφανου Σαράφη, ο οποίος μέχρι να «πειστεί» (μετά την διάλυση από τον ΕΛΑΣ της οργάνωσης ΕΣΑΠ την οποία συνδιοικούσε και την, επί έναν μήνα, αιχμαλωσία του) να γίνει στρατηγός του ΕΛΑΣ, καταγγέλονταν από το ΕΑΜ για την «καταχθόνια δράση» του ως «προδότης»...

ΕΘΝΙΚΟΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΝ ΜΕΤΩΠΟΝ Ε. Α. Μ.

ΠΑΝΘΕΣΣΑΛΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

**ΦΩΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΑ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΔΟΤΩΝ
ΤΟΥ ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΟΥ ΛΑΟΥ ΣΑΡΑΦΗ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΣΑΡΑΝΤΗ ΚΑΙ ΣΙΑ**

Ο Σαράφης άπισταλμένος του Πάγκαλου - εφευρή ύποδοχη σ' όλες τις καραμπιναρίες Τρεις χιλιάδες χωροφύλακες για το χτύπημα των ανταρτών - Ο Κωστόπουλος επίσκοπος του Ε. Α. Μ. Φανερός συνεργάτης του λεγεωνάρη Νομάρχη - Συγχωροχάρτι στο Κονοσόρτσιουμ για 6 εκατομ. - Προδότης και δήμιος αγωνιστών του λαού - Συνταρακτικές απόκαλύψεις της Πανθεσσαλικής Επιτροπής Ε. Α. Μ.

Κι ενώ η Ελλάδα στην Κατοχή λιμοκτονούσε, ο ΕΛΑΣ, κι αργότερα ο ΔΣΕ,

έπαιρνε και την τελευταία μπουκιά απ' το στόμα των πάμπτωχων και εξαθλιωμένων χωρικών, με το πρόσχημα της «συνεισφοράς» στον αγώνα, για να συντηρεί τους στρατιώτες του, πολλοί απ' τους οποίους είχαν στρατολογηθεί με την βία. Ο Γεώργιος Μανούκας, δάσκαλος και στέλεχος του ΚΚΕ, αναφέρει σχετικά («Το παιδομάζωμα»):

Στις 15 Ιανουαρίου του 1948 έγινε μεγάλη πολιτική και στρατιωτική σύσκεψις στην έδρα τής ηγεσίας του Κ.Κ.Ε. Η σύσκεψις αυτή λόγω της συμμετοχής των ανωτέρων και ανωτάτων πολιτικών και στρατιωτικών στελεχών, απέκτησε κάποια σοβαρότητα. Μπροστά της ετέθη ολόκληρο το πρόβλημα της «επαναστάσεως». Και κυρίως το πως θ' αντιμετωπισθή η προετοιμαζόμενη εαρινή, του 1948 εκστρατεία του «μοναρχοφασισμού». Παρουσιάσθησαν δυσκολίες, τόσο σε στρατιωτικά, όσο και σε πολιτικά ζητήματα. Ανάμεσα στις δυσκολίες αυτές, ήταν και η στάσις του πληθυσμού στις περιοχές όπου ήλεγχαν οι συμμορίτες. Ο πληθυσμός άρχισε να υποφέρει τόσο από έλλειψη τροφίμων, διότι τ' απορροφούσε ο «Δημοκρατικός Στρατός», όσο και από έλλειψιν ησυχίας. Ημέρα και νύχτα όλοι οι άνθρωποι ήσαν στην υπηρεσία των συμμοριτών. Αγγαρείες και βάσανα εκάλυπταν τον περισσότερο χρόνο! Δι' αυτό ήταν έκδηλη η διαρροή των κατοίκων προς τις πόλεις όπου εύρισκαν καταφύγιο. Υπεράνω δε όλων εκρέμετο ο φόβος τής επιστρατεύσεως, η οποία στην αρχή είχε χαρακτήρα «εθελοντικό» αλλά αργότερα πήρε τη μορφή αληθινής βίας και ανθρωποκνηγητού, ασχέτως φύλου! [...]

Από άλλα μέρη, από την Ήπειρο, έφθαναν και κυκλοφορούσαν φοβερές ειδήσεις. Όλη την Δυτική Μακεδονία, συνέιχε ο φόβος των εκτελέσεων. Στην περιφέρεια Κονίτσης εκτελούσαν κατά ομάδες πολίτες, μητέρες γέροντες, παπάδες ως δήθεν «πράκτορες του μοναρχοφασισμού». Ο κόσμος έτρεμε, ακούοντας το όνομα «πράκτωρ». Αλλοίμονο σ' εκείνον που θα είχε την τύχη να του πέση τέτοιος χαρακτηρισμός. Και τέτοιους χαρακτηρισμούς ήταν εύκολα να κάμη και ο πιο άξεστος συμμορίτης και διά μόνο τον λόγον ότι κάποιος του αρνήθηκε να δώσει το ζώο ή ένα κομμάτι ψωμί. [...]

Παρόμοια αναφορά για την αφαίμαξη των χωρικών, κάνει κι ο Γκατζογιάννης στο βιβλίο του («Ελένη»), γι' αυτή την τακτική, καθώς και στον τρόπο που έστηνε τα «δικαστήρια» ο ΕΛΑΣ:

Η Ελένη Γκατζογιάννη (σ.σ.: Η μητέρα του Νίκου Γκατζογιάννη) κίνησε για το βουνό συντροφιά με τη θεόφτωχη γειτόνισσα την Αναστασία Γιάκου και με την εικοσάχρονη θυγατέρα της, τη Σταυρούλα. Αν και η Σταυρούλα μεστώνοντας είχε γίνει μια από τις ψηλότερες και τις ομορφότερες κοπέλες του χωριού, το φευγιό του πατέρα της, που έμενε ακόμη στα μπορντέλα της Καλαμπάκας, κι η φτώχεια της φαμελιάς της λιγοστές ελπίδες της άφηναν πως θα 'βρισκε γαμπρό.

Ο Μήτσης Μπόλης και η γυναίκα του πρόφτασαν τις τρεις γυναίκες, κι όλοι τραβούσαν κατά την ίδιο μεριά. Ο Μήτσης παρατήρησε μ' ένα στεναγμό πως ήτανε κρίμα που η Δημητρούλα δεν έζησε όσο να δρέψει τους καρπούς της επανάστασης (σ.σ.: Η Δημητρούλα Μπότσαρη, πέθανε από τις κακουχίες και το κρύο, στην προσπάθειά της ν' αναθρέψει τα παιδιά της, φέρνοντας λίγο καλαμπόκι απ' την Αλβανία που αντάλλαξε με αλάτι). «Οι φτωχοί, σαν τους Μποτσαραίους, θα κερδίσουν πιο πολύ από τον αγώνα μας», γνωμάτισε.

«Σαν τι θα κερδίσουν;» σάρκασε η Αναστασία Γιάκου, που συμεριζόταν τη γνώμη της Ελένης για τον Μήτση. «Εγώ πεινάω όπως πάντα! Τώρα μάλιστα πεινάω πιο πολύ! Μου πήρατε δυο ημερών γάλα της γίδας μας να φτιάξετε τυρί για τους αντάρτες, αλλά σε μένα και στα κορίτσια μου δεν έχετε δώσει μισό κουκί».

«Όλοι πρέπει να κάνουμε θυσίες για να οικοδομήσουμε τη νέα τάξη!» αναφώνησε ο Μήτσης. «Σκέψου και κάτι πέρα από το στομάχι σου! Κοίτα πόσα καταφέραμε!». Απάγγειλε το κατεβατό των ληστών και των συνεργατών που είχαν εξοντώσει οι Ελασίτες και πρόσθεσε πως ο ΕΛΑΣ λευτέρωσε τους νέους της Μουργκάνας από τα κουσούρια τους -τη μέθη, τη χαρτοπαιξία, την πορνείο. Ο ΕΛΑΣ είχε κιόλας ντουφεκίσει μερικούς από τους δικούς του αντάρτες, επειδή ατιμάσανε γυναίκες. Συνεχώς ορμήνευαν τους αντάρτες πως για να οικοδομηθεί η νέα τάξη έπρεπε να μένουν αγνοί. Συνεπαρμένος από το θέμα, ο Μήτσης είπε. «Θυμάστε εκείνον τον συνεργάτη, τον Δημήτρη Κουλιούτα, που εκτελέστηκε στο Γιρομέρι. Για την ακρίβεια δεν ήτανε προδότης. Τον δικάσανε και τον καθάρισαν επειδή απαύτωνε την ίδια την

αδερφή του».

Τα πρόσωπα των γυναικών εκφράσανε τον αποτροπιασμό τους. Μόνον η Ελένη φαινόταν δύσπιστη. «Την ίδια την αδερφή του;» ρώτησε. «Πώς είναι δυνατόν άνθρωπος από τούτα τα βουνά να κάνει τέτοιο πράμα; Στη δίκη μαρτύρησε η αδελφή του;».

«Όχι, βέβαια!» είπε ο Μπόλης ανασηκώνοντας τους ώμους. «Αδερφός της ήταν στο κάτω κάτω, ασχέτως τι έκανε».

«Ομολόγησε εκείνος;» επέμενε η Ελένη.

«Κάτι πράματα που ρωτάς, μωρή!» γέλασε ο Μπόλης. «Ποιος θα ομολογούσε ποτέ τέτοιο έγκλημα; Όλοι όμως στο χωριό το ξέρανε. “Απαλλάξτε μας από αυτή τη βρωμιά”, μας παρακαλούσανε. Τον δικάσανε ένας παπάς, ένας αξιωματικός κι ο δάσκαλος ο Δούπης. Θαρρείς πως τέτοιοι άνθρωποι μπορεί να λαθέψουνε;».

Η Σταυρούλα Γιάκου κατένεψε. «Αλήθεια θα ‘ναι», είπε. «Αλλιώς τι οι αντάρτες δε θα τον σκότωναν».

Η μάνα της εντυπωσιάστηκε λιγότερο. «Να εύχεσαι να μη φτάσει και στο Λια τέτοιο δικαστήριο, Μήτση» γέλασε. «Αν η μοίρα σου κρεμότανε απ’ όσα λένε για σένα όλοι στο χωριό, θα ‘σουνα από πολύ καιρό κρεμασμένος!».

Όταν τελειώνει ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος και οι Γερμανοί αποχωρούν απ’ την Ελλάδα, το ΚΚΕ είναι πανίσχυρο. Το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ κυριαρχεί σ’ ολόκληρη σχεδόν την ηπειρωτική χώρα (εκτός από την Ήπειρο που ελέγχει ο ΕΔΕΣ του Ζέρβα), σπεύδοντας να ανακαταλάβει τις περιοχές που εγκαταλείπουν οι Γερμανοί. Παράλληλα προχωρεί σε εκκαθάριση οποιουδήποτε αντικομμουνιστικού αντιπάλου, σε σύμπνοια με το κλίμα που καλλιεργούσε κι ο ΕΛΑΣ Πελοποννήσου όταν έριχνε το σύνθημα στις 13 Οκτωβρίου 1944: «Ο Μοριάς είναι τώρα ελεύθερος από κατακτητές. Όμως δεν είναι ελεύθερος από την εσωτερική αντίδραση. Πρέπει να συντριβεί κι αυτή για να μπορεί ο ΕΛΑΣ να πει πως εκπλήρωση στο ακέραιο την αποστολή του». Διαθέτει και τον

απαραίτητο οπλισμό, τον οποίο του είχαν παράσχει οι Βρετανοί στα πλαίσια της υποτιθέμενης αντίστασης εναντίων των κατοχικών δυνάμεων. Ήταν η μεγάλη ώρα για το ΚΚΕ. Η ώρα για την κατάκτηση της εξουσίας.

Παρ' ότι όμως έχει την δύναμη, δεν καταλαμβάνει τον στρατηγικό στόχο που είναι η Αθήνα. Απεναντίας, συμμετέχει στις διαπραγματεύσεις του Λιβάνου για την δημιουργία κυβέρνησης εθνικής ενότητας υπό του Γεωργίου Παπανδρέου, αναλαμβάνοντας επτά υπουργεία κι αναγνωρίζει την ηγεσία του συμμαχικού στρατηγείου, υπό του Βρετανού στρατηγού Σκόμπι, υπογράφοντας και την οριστική Συμφωνία της Καζέρτας στις 26 Σεπτεμβρίου 1944 (στις διαπραγματεύσεις αυτές συμμετείχαν κι ο αρχηγός του ΕΛΑΣ στρατηγός Στέφανος Σαράφης, όπως κι ο αρχηγός του ΕΔΕΣ στρατηγός Ναπολέων Ζέρβας). Γιατί υπέγραψαν όμως οι Σιάντος και Ιωαννίδης τις -ακατανόητες έως «προδοτικές» τότε για τον κόσμο του ΚΚΕ- συμφωνίες αυτές; Τι τους υποχρέωνε; Η απάντηση είναι σχετικά απλή: Οι Έλληνες κομμουνιστές περίμεναν το πράσινο φως από τον «πατερούλη» Στάλιν για να ολοκληρώσουν την κυριαρχία τους. Αγνοούσαν όμως ότι ο «σύντροφος» Στάλιν, την ίδια στιγμή, μοιράζονταν με τον Τσόρτσιλ την Ευρώπη και τα Βαλκάνια σ' ένα κομμάτι χαρτί και παραχωρώντας την Ελλάδα στην σφαίρα επιρροής των Βρετανών. Η προσχώρηση του ΚΚΕ στην κυβέρνηση εθνικής ενότητας του Παπανδρέου, έγινε με υπόδειξη του ίδιου του Στάλιν και με μεσάζοντα τον Βούλγαρο ηγέτη του ΚΚΒ, Δημητρόφ. Σ' αυτό το σημείο, αρκετά διαφωτιστικός είναι ο Τάκης Λαζαρίδης («Ευτυχώς ηττηθήκαμε σύντροφοι»):

Πολλοί μίλησαν για ανικανότητα και έλλειψη πολιτικής πείρας των ηγετών του ΚΚΕ. Άλλοι, αργότερα, μίλησαν ακόμα και για προδοσία. Όπως αποδεικνύεται, η αλήθεια είναι εντελώς διαφορετική. Οι Σιάντος - Ιωαννίδης έφτασαν στο Λίβανο και στην Καζέρτα γιατί εκεί οδηγούσαν λογικά οι αποφάσεις του 7ου Συνεδρίου της Κ.Δ. και γιατί αυτές ήταν οι σαφείς εντολές των σοβιετικών.

Όπως προκύπτει από διάφορα στοιχεία, με την έναρξη της κατοχής (ίσως και νωρίτερα) και για ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, η επαφή με την ΚΔ είχε χαθεί. Το θέμα προβλημάτιζε σοβαρά τους ηγέτες του ΚΚΕ που, μέσ' στην ευθυνοφοβία τους, ένιωθαν έντονη την ανάγκη συγκεκριμένων οδηγιών και κατευθύνσεων από το κέντρο.

Ο Γιάννης Ιωαννίδης, στο σημείο αυτό τουλάχιστον, είναι απολύτως σαφής. Στην πρώτη συνάντησή του με τον Σιάντο μετά την απόδρασή του από το νοσοκομείο της Πέτρας τον Ιούλιο του 1942, αυτό ακριβώς το ζήτημα θέτει. Λέει στις «Αναμνήσεις» του (σελ. 126): «Μόλις έφτασα στην Αθήνα ρώτησα τον Σιάντο αν έχουμε επαφή με την ΚΔ. Μου είπε ότι δεν έχουμε. Κάναμε τίποτα, ρωτάω, για ν' αποκτήσουμε επαφή; Δεν κάναμε τίποτα, μου λέει. Χωρίς επαφή με την Κ.Δ., δουλειά σωστή δεν θα κάνουμε...».

Η τελευταία αυτή φράση τα λέει όλα. «Χωρίς επαφή με την ΚΔ δουλειά σωστή δεν θα κάνουμε». Μ' άλλα λόγια: «Μόνοι μας δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα. Μόνο εκτελώντας τις σοβιετικές οδηγίες και εντολές μπορούμε να είμαστε βέβαιοι για την πορεία μας»...

Αποκαλυπτικότερη ομολογία ανικανότητας και εξάρτησης δεν θα μπορούσε να υπάρξει. Ας μη τους αδικούμε όμως. Εκείνη την εποχή δεν ήταν οι μόνοι. Όλοι μας τότε πιστεύαμε ακράδαντα στο αλάθητο των σοβιετικών ηγετών. Ήταν για μας αδιανόητο ότι μπορούσε ποτέ να κάνουν λάθος αυτοί, που, εξοπλισμένοι με την «αθάνατη μαρξιστική - λενινιστική διδασκαλία», καθοδηγούσαν νικηφόρα το παγκόσμιο προλεταριάτο.

Δεν προκαλεί συνεπώς έκπληξη το γεγονός ότι επίμονες και αγωνιώδεις ήταν οι προσπάθειες των ηγετών του ΚΚΕ να αποκαταστήσουν επαφή με την Κ.Δ., δηλαδή με την σοβιετική ηγεσία. Στα πλαίσια των προσπαθειών αυτών εντάσσεται και η αποστολή του Τζήμα στο στρατηγείο του Τίτο. Αν δεν μπορούσαν να έχουν άμεση επαφή με τη Μόσχα, ας είχαν τουλάχιστον έμμεση.

Φαίνεται όμως πως και η προσπάθεια αυτή άργησε να ευοδωθεί. Ο Τέμπο μας πληροφορεί πως το καλοκαίρι του '43 ο Σιάντος του ζήτησε να τους φέρει σ' επαφή με την Κόμιντερν στη Μόσχα. Το πράγμα, είπε, ήταν τεχνικά δύσκολο. Μέσω του Τίτο έγινε ενέργεια αλλά η πρώτη επαφή της ελληνικής ηγεσίας με

τη σοβιετική ηγεσία πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 1944. (Β. Μαθιόπουλου: Η Ελληνική Αντίσταση και οι «Σύμμαχοι». Πρόλογος).

Αν η πρώτη έμμεση επαφή με τη Μόσχα πραγματοποιείται τον Φεβρουάριο του 1944, άμεση και συνεχής επαφή αποκαθίσταται τον Ιούλιο του 1944 με την άφιξη στα βουνά της Ελεύθερης Ελλάδας της σοβιετικής στρατιωτικής αποστολής. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια πως ως τότε οι ηγέτες του ΚΚΕ ήταν μόνοι και αβοήθητοι στη δράση τους και πως έπαιρναν «στα τυφλά» τις αποφάσεις τους. Υπήρχαν, κατ' αρχήν, οι καθημερινές εκπομπές του ραδιοφωνικού σταθμού της Μόσχας. Και, ως σταθερός «οδηγός δράσης», υπήρχαν οι αποφάσεις του 7ου Συνεδρίου της Κ.Δ. που συνήλθε στη Μόσχα τον Ιούλιο του 1935.

Με τις αποφάσεις του Συνεδρίου αυτού, ο Στάλιν έκανε μίαν απότομη στροφή. Ο επερχόμενος κίνδυνος από τον φασιστικό Άξονα τον υποχρέωνε να εγκαταλείψει την «επαναστατική» φρασεολογία και την τυχοδιωκτική πολιτική του, πολιτική που θεωρούσε τα σοσιαλιστικά και σοσιαλδημοκρατικά κόμματα «κυματοθραύστη» του εργατικού κινήματος και «υπηρέτες» του ιμπεριαλισμού. Η σκληρή πραγματικότητα τον υποχρέωνε να διαπιστώσει ότι ακριβώς αυτά τα κόμματα, που μέχρι χθες κατηγορούσε, ήταν οι «φυσικοί» του σύμμαχοι για την αντιμετώπιση της χιτλερικής απειλής. Τα ΚΚ σ' όλο σχεδόν τον κόσμο παρέμεναν ασήμαντες μειοψηφίες, ανίκανες ν' αποτελέσουν σοβαρό ανάχωμα στη ναζιστική πλημμυρίδα. Με τις αποφάσεις του 7ου Συνεδρίου της Κ.Δ., ο Στάλιν έβαζε στα ΚΚ αυτό ακριβώς το καθήκον: Να αγωνιστούν για την «ενότητα όλων των αντιφασιστικών δυνάμεων» και την πολιτική έκφρασή της, το «Λαϊκό Μέτωπο».

Με την έναρξη της γερμανικής εισβολής και σ' όλη τη διάρκεια της κατοχής, στο καθήκον αυτό προσπάθησε επιμελώς να ανταποκριθεί το ΚΚΕ. Αποτέλεσμα η ίδρυση του ΕΑΜ, της ΕΠΟΝ και των άλλων «ενιαιομετωπικών» οργανώσεων. Ταυτόχρονα, όμως, το ΚΚΕ είχε και ένα άλλο θεμελιώδες καθήκον: Να προετοιμάσει τους όρους για την, σε εύθετο χρόνο, κατάληψη της εξουσίας. Η κατάληψη της εξουσίας ήταν όρος απαράβατος για τον «θρίαμβο του

σοσιαλισμού» και στην πατρίδα μας, που αποτελεί άλλωστε και τον λόγο ύπαρξης του ΚΚΕ.

Τα δύο καθήκοντα αλληλοσυγκρούονταν. Από τη μία έπρεπε να επιτευχθεί η ευρύτερη δυνατή ενότητα όλων των αντιφασιστικών και δημοκρατικών δυνάμεων, ολόκληρου του Λαού. Και από την άλλη να εξουδετερωθούν και να συντριβούν όλες εκείνες οι δυνάμεις που θα μπορούσαν ν' αποτελέσουν εμπόδιο στην πορεία του ΚΚΕ προς την εξουσία.

Η αντιφατικότητα των καθηκόντων εξηγεί και την αντιφατικότητα της πολιτικής: Επίμονες προσπάθειες για συνεργασία και ενότητα και ταυτόχρονα πόλεμος κατά του ΕΔΕΣ, εξόντωση του Ψαρρού και της ομάδος του, διαβολή και συντριβή όλων των εθνικιστικών αντιστασιακών οργανώσεων, μονοπώληση με κάθε τρόπο της Εθνικής Αντίστασης.

Παραβιάζει «ανοικτάς θύρας» όποιος προσπαθεί σήμερα να αποδείξει ότι ο Λίβανος και η Καζέρτα υπήρξαν αποτέλεσμα σοβιετικών εντολών και υποδείξεων. Τα υπάρχοντα ιστορικά στοιχεία και οι προσωπικές μαρτυρίες των πρωταγωνιστών δεν επιτρέπουν καμιά αμφιβολία. Διακεκριμένοι ιστορικοί της Αριστεράς, αγωνιστές οι ίδιοι της Εθνικής Αντίστασης, αναγνωρίζουν «ευθαρσώς» την ιστορική αλήθεια.

Ο Α. Κέδρος, στο δίτομο έργο του «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ 40-44», επικαλούμενος πλήθος αδιάψευστα στοιχεία, μεταξύ των οποίων και τη μυστική αλληλογραφία Στάλιν - Τσόρτσιλ, συμπεραίνει:

«Μ' όλο που τα ντοκουμέντα τα σχετικά μ' αυτή την κεφαλαιώδη στιγμή της Ιστορίας της Σύγχρονης Ελλάδας δεν είναι ακόμη γνωστά, ο ιστορικός διαθέτει σήμερα επαρκή στοιχεία για να βεβαιώσει ότι η συνθηκολόγηση της Αντίστασης μπροστά στην Ελληνική Κυβέρνηση του Καΐρου (μπροστά στη Βρετανική αδιαλλαξία) δεν αποφασίστηκε στο ελληνικό αντάρτικο, αλλά αλλού, στη Μόσχα!...».

Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και ο Παύλος Νεφελούδης. Στο βιβλίο του «ΣΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΔΑΙΜΟΝΙΑΣ», σελ. 243-244, γράφει:

«Εν πάση περιπτώσει, απ' όλα τα μέχρι σήμερα γνωστά δεδομένα, το συμπέρασμα που βγαίνει, όσο κι αν αυτό προκαλεί "ηλεκτροσόκ" σ' ορισμένους επαναστάτες, είναι ότι η Σοβιετική Ένωση θυσίασε τον Ελληνικό Λαό, το έπος της αντίστασής του ενάντια στους κατακτητές και το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα, στο βωμό της εξυπηρέτησης των γενικότερων συμφερόντων της (ανταλλαγή με τη συνοριακή Πολωνία), και στο όνομα «της υποταγής του μερικού στο γενικό συμφέρον της επανάστασης»...

Και ο Τ. Βουρνάς υπογραμμίζει:

«Και η συμφωνία του Λιβάνου και η Καζέρτα είναι προϊόντα σοβιετικών πιέσεων επί της ελληνικής ηγεσίας της Αριστεράς και είναι ματαιοπονία να αναζητούνται αλλού οι ευθύνες, όταν μάλιστα επισημαίνεται στο ιστορικό υλικό η διαμετρική αντίθεση μεταξύ αρχικών αποφάσεων της ηγεσίας και τελικών πραγματώσεων, που κατέληξαν στο Λίβανο, την Καζέρτα και τη Βάρκιζα, την αιματηρή αυτή αυλαία των Δεκεμβριανών και αφετηρία του Εμφυλίου...».

(Τ. Βουρνά, «Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ», σελ. 6)

Πράγματι, όπως εύστοχα παρατηρεί ο Βουρνάς, υπάρχει μια «διαμετρική αντίθεση μεταξύ αρχικών αποφάσεων της ηγεσίας και τελικών πραγματώσεων». Οι ηγέτες του ΚΚΕ πήγαν στο Λίβανο για να υπογράψουν μία ισότιμη συμφωνία κι όχι να παραδοθούν αμαχητί. Θυελλώδεις υπήρξαν οι αντιδράσεις και μέσα στους κόλπους της ηγεσίας του ΚΚΕ όταν έγιναν γνωστοί οι όροι της συμφωνίας. Το Μακεδονικό Γραφείο, με επικεφαλής τον Μάρκο, κατήγγειλε ανοικτά ως προδοτική τη συμφωνία του Λιβάνου.

Κάτω από τη γενική κατακραυγή, ο Ιωαννίδης καλεί έκτακτη ολομέλεια της

ΚΕ. Πολλά έχουν γραφεί για τη «δραματική» αυτή Ολομέλεια που συνήλθε στα Πετρίλια στις 28-29 Ιουλίου 1944. Ο Μπαρτζώτας αφηγείται πως ο Σιάντος στην Ολομέλεια αυτή:

«... έφτασε στη συμφωνία του Λιβάνου, έκανε κριτική για τον τρόπο που χειρίστηκε το ζήτημα η αντιπροσωπεία μας και εξαπέλυσε μία προσωπική επίθεση ενάντια στον Π. Ρούσο (ήταν κατακόκκινος εκείνη τη στιγμή ο Σιάντος από το θυμό του), λέγοντας ότι για την υπογραφή του συμφώνου του Λιβάνου (και την παραβίαση των εντολών που πήρε από το ΠΓ της ΚΕ), έπρεπε να περάσει από στρατοδικείο και να εκτελεστεί! Τότε πετάχτηκε έξαλλος από τη θέση του ο Γιάννης Ζεύγος και με σηκωμένες τις τρίχες του κεφαλιού του φώναξε: “Αυτή τη στιγμή πρέπει κιόλας να τουφεκιστεί!”. Μείναμε όλοι έκπληκτοι από τη στάση αυτή του συχνά Ολύμπιου και μειλίχιου Ζεύγου... Ποιος μπορούσε να φανταστεί τότε, ότι ύστερα από δύο μήνες ο Γ. Ζεύγος θα υπέγραφε τη συμφωνία της Καζέρτας!».

Αλήθεια, ποιος μπορούσε να το φανταστεί; Όλοι καταδίκασαν κατά τον πιο έντονο τρόπο τη συμφωνία. Με μόνη εξαίρεση τον Ιωαννίδη, που, κατά τον Μπαρτζώτα:

«Κατέκρινε το χειρισμό της αντιπροσωπείας (Ρούσος - Πορφυρογένης). Δεν έβαλε ζήτημα καταγγελίας της συμφωνίας. Επέκρινε τους συντρόφους της Μακεδονίας που κατέκριναν δημόσια τη συμφωνία του Λιβάνου...».

Παρά ταύτα, όχι μόνο δεν καταγγέλθηκε η συμφωνία του Λιβάνου, αλλά σε δύο μήνες υπογράφεται και η συμφωνία της Καζέρτας, την οποία, κατά τον Μπαρτζώτα πάντοτε, πρώτος ανακοίνωσε περιχαρής στους δημοσιογράφους ο κατοχικός πρωθυπουργός Ιω. Ράλλης! Και την οποία το κλιμάκιο του ΠΓ στην Αθήνα (ο ίδιος ο Μπαρτζώτας δηλαδή...) κατήγγειλε με προκήρυξη σαν προβοκάτσια! Τι μεσολάβησε; Ποιος φταίει για όλ' αυτά; Ποιος είναι ο μεγάλος ένοχος; Το δραματικό αυτό ερώτημα θέτει σε ανύποπτο χρόνο ο Βλαντάς, όταν ήταν ακόμα κορυφαίο ηγετικό στέλεχος του ΚΚΕ, πιστός και αφοσιωμένος συνεργάτης του Ζαχαριάδη, καθαρόαιμος λενινιστής - σταλινιστής. Στην Πέμπτη ευρεία Ολομέλεια της ΚΕ, τον Δεκέμβρη του 1955, είπε μεταξύ των άλλων:

«...Τον Απρίλη - Μάη 1944 συνήλθε στο χωριό Κορυσχάδες Ευρυτανίας το

Εθνικό Συμβούλιο (Εθνικοαπελευθερωτική Βουλή). Κατά την διάρκεια των εργασιών του, μάθαμε πως η αντιπροσωπεία μας στο Λίβανο έκλεισε προδοτική συμφωνία. Το ΠΓ του κόμματός μας οργάνωσε συνεδρίαση των μελών της ΚΕ που παραβρίσκονταν σαν βουλευτές στο Εθνικό Συμβούλιο. Εκεί ο Σιάντος χαρακτήρισε προδοσία τη συμφωνία του Λιβάνου και πρότεινε ν' αποφασιστεί η αποκήρυξή της και να μπει το ζήτημα στο Εθνικό Συμβούλιο. Και ο Παρτσαλίδης πρότεινε μόλις γυρίσει η αντιπροσωπεία μας από το Λίβανο, να περάσει από το Στρατοδικείο για προδοσία. Και οι δύο προτάσεις ψηφίστηκαν ομόφωνα. Το τι έγινε μετά είναι γνωστό. Δεν πέρασε πάνω από μήνας και η συμφωνία του Λιβάνου έγινε επίσημη γραμμή μας. Ρωτάω: Ποιος άλλαξε την απόφαση της ΚΕ μας και του Εθνικού Συμβουλίου; Ούτε η ΚΕ ούτε το Εθνικό Συμβούλιο ξανασυζήτησε αυτό το ζήτημα. Ο Ιωαννίδης πρέπει να πει στο Κόμμα ποιος άλλαξε αυτή την απόφαση της ΚΕ μας και του Εθνικού Συμβουλίου. Είναι φανερό πως την άλλαξαν οι Σιάντος - Ιωαννίδης. Μήπως αυτό δεν είναι προδοσία και τσαλαπάτημα των καθοδηγητικών οργάνων του Κόμματος, μα και του Εθνικού Συμβουλίου;».

Την απάντηση δίνουν οι ίδιοι οι πρωταγωνιστές. Οι Π. Ρούσος και Γ. Ιωαννίδης. Ο πρώτος, μετά τη Διάσκεψη του Λιβάνου ήρθε σε επαφή με τη σοβιετική πρεσβεία στα Κάιρο. Στην έκθεσή του προς το ΠΓ γράφει:
«Σε προσωπική επαφή με τον πρεσβευτή της ΕΣΣΔ δεν κατορθώσαμε να 'ρθούμε. Ζητήσαμε αν είναι δυνατό να έχουμε την άποψη της Σοβιετικής Κυβέρνησης πάνω στα ελληνικά ζητήματα από τον πρώτο σύμβουλο της πρεσβείας. Μετά 10 περίπου μέρες, δηλαδή ένα μήνα μετά τη λήξη της Διάσκεψης του Λιβάνου και μια βδομάδα μετά την αναχώρηση του Μιλτιάδη, ο σύμβουλος με κάλεσε και μου έκανε την ακόλουθη ανακοίνωση: "Η Σοβιετική Κυβέρνηση δεν απάντησε επί του θέματος. Ο πρεσβευτής όμως σας διαβιβάζει την ακόλουθη προσωπική του γνώμη. α) Η συμφωνία του Λιβάνου ανταποκρίνεται προς τη σημερινή κατάσταση των πραγμάτων. β) Η στάση της αντιπροσωπείας σας είναι η σωστή. γ) Πρέπει να μείψτε στην Κυβέρνηση και δ) Να φροντίσετε να γίνει γνωστή η γνώμη αυτή στα βουνά"...».

Αυτή ήταν η θέση της Σοβιετικής Κυβέρνησης, έστω κι αν διαβιβάζεται ως «προσωπική γνώμη» του πρεσβευτή. Ως εάν είναι δυνατόν να υπάρχει

προσωπική γνώμη σε τέτοια κρίσιμα θέματα... Και αυτή ήταν η πρώτη ψυχρολουσία για τους ηγέτες του ΚΚΕ. Όμως το καίριο πλήγμα ήρθε απ' αλλού: Από τη σοβιετική στρατιωτική αποστολή που έφθασε στα βουνά της Ελεύθερης Ελλάδας στα τέλη Ιουλίου 1944. Και η οποία ήταν οτιδήποτε άλλο εκτός από στρατιωτική. Ήταν, όπως αποδεικνύεται, καθαρά κομματική αποστολή, επιφορτισμένη από τον Στάλιν να «καθοδηγεί» το ΚΚΕ και να ελέγχει «επί τόπου» την εφαρμογή των εντολών και των οδηγιών του. [...]

Στις «Αναμνήσεις» του ο Ιωαννίδης (σελ. 248), μιλώντας για τις συζητήσεις που είχε με τη σοβιετική αποστολή, λέει:

«...Τους κατατοπίσαμε για όλα από την πρώτη στιγμή. Μ' αυτό μπορούσαν να δουν και έβλεπαν την ειλικρίνειά μας. Παρ' όλα αυτά αυτοί δεν ήθελαν να αναλάβουν καμιά υποχρέωση. Δεν ήταν πια ότι δεν μας είχαν εμπιστοσύνη. Αλλά ήταν ότι ήξεραν πως την Ελλάδα την είχαν αναλάβει υπό την επιρροή τους οι Άγγλοι. Το ξέραν αυτό και τι να μας πουν. Δεν μπορούσαν να μας το πουν. Δεν μπορούσαν να μας το πουν...».

Ποιον προσπαθεί να πείσει με τη διπλή αυτή κραυγή ο Ιωαννίδης; Τους άλλους ή τον εαυτό του; Τι ακριβώς εννοεί με το «δεν μπορούσαν να μας το πουν»; Γιατί «δεν μπορούσαν να μας το πουν»;».

Δύο είναι οι πιθανές εκδοχές: Μας ξεπούλησαν τόσο αδιάντροπα στους Εγγλέζους, εμπορεύτηκαν τόσο αισχρά τους αγώνες, τις θυσίες και τα οράματα ενός ολόκληρου λαού που, φυσικά, δεν τολμούσαν να το ομολογήσουν.

Η ερμηνεία αυτή δεν φαίνεται και τόσο πιθανή. Ως «γνήσιος» μαρξιστής - λενινιστής και πραγματικός «μπολσεβίκος» ο Ιωαννίδης δεν θα μπορούσε ποτέ να διατυπώσει, έστω και εμμέσως, τόσο βαριές κατηγορίες κατά των ηγετών του «τιμημένου» Κ.Κ.Σ.Ε. Πιθανότερη είναι μια άλλη ερμηνεία: Η μοίρα ενός λαού, η μοιρασιά σε σφαίρες επιρροής, είναι θέματα «υψηλής

πολιτικής» και μας δεν μας πέφτει λόγος. Δεν μπορούσαν να κάτσουν οι Σοβιετικοί να μας δώσουν αναφορά τι συζήτησαν και τι αποφάσισαν με τους Άγγλους.

Αν αυτή είναι η σωστή ερμηνεία, τότε έχουμε μπροστά μας την κυνικότερη ομολογία εθελοδοουλίας και υποτέλειας.

Παρ' ότι όμως στις 18 Οκτωβρίου 1944, ο Γενικός Γραμματέας του ΚΚΕ, δηλώνει ότι «Το Κ.Κ.Ε. στηρίζει την κυβέρνηση εθνικής ενότητας, γιατί το πρόγραμμά της ανταποκρίνεται στα συμφέροντα του ελληνικού λαού. Το Κ.Κ.Ε. είναι υπέρ των ομαλών δημοκρατικών λύσεων των ζητημάτων της χώρας» (μια δήλωση που επανέλαβε δύο ακόμη φορές, στις 2 και 21 Νοεμβρίου 1944), το ΚΚΕ κάνει μία στροφή 180 μοιρών, με αφορμή τον αφοπλισμό και διάλυση του ΕΛΑΣ όπως όριζαν οι συμφωνίες που είχαν γίνει (οι συμφωνίες προέβλεπαν και την διάλυση του ΕΔΕΣ κι όλων των ανταρτικών ομάδων, με σκοπό την δημιουργία εθνικού στρατού) και προσπαθεί να θέσει τις συμφωνίες που είχε υπογράψει, σε νέες βάσεις. Αρχικά, κατά την διάρκεια των μετέπειτα διαπραγματεύσεων που ακολούθησαν, η Εαμική παράταξη με τους υπουργούς Ζεύγο, Σβώλο και Πορφυρογένη, υπέβαλλε ένα σχέδιο που στην παράγραφο 2 λέει, («Επίσημα κείμενα του ΚΚΕ», σελίδα 476):

Θα καταρτισθή τμήμα Εθνικού Στρατού ίνα συνεχίση συμβολικώς την συμμετοχήν εις τον κοινόν συμμαχικό αγώνα και λάβη επίσης μέρος, αν απαιτηθεί, εις τας περιοχάς Κρήτης και Δωδεκανήσου. Εις το τμήμα τούτο του Εθνικού Στρατού το οποίον θα συμβολίζη επίσης την εθνικήν ενότητα, θα μετάσχουν η υφισταμένη Ορεινή Ταξιαρχία, ο Ιερός Λόχος και τμήμα του ΕΔΕΣ, καθώς και μία Ταξιαρχία του ΕΛΑΣ έχουσα δύναμιν ίσην προς το άθροισμα των ως άνω δυνάμεων και με ίσον εξοπλισμόν.

Ο πρωθυπουργός Γεώργιος Παπανδρέου έκανε δεκτή την πρόταση και συγκάλεσε συμβούλιο, με σκοπό την υπογραφή αυτής της συμφωνίας. Την ίδια όμως ημέρα, το ΚΚΕ κάνει πίσω και απαιτεί την ταυτόχρονη διάλυση και των ήδη υπάρχοντων εθνικών στρατιωτικών σωμάτων. Ο Ζεύγος θα επισκεφθεί τον Παπανδρέου για να του θέσει τους νέους όρους. Αναφερόμενος στην επίσκεψη του Γιάννη Ζεύγου στο σπίτι του, το απόγευμα της Τρίτης 28 Νοεμβρίου 1944, ο

Γεώργιος Παπανδρέου γράφει («Ευτυχώς ηττηθήκαμε σύντροφοι», παραπομπή στο βιβλίο «Η ζωή του Γεωργίου Παπανδρέου», σελ. 257):

Ο Ζεύγος ετέλει υπό το κράτος μεγάλης νευρικότητος. Μου εδήλωσεν ότι το Κομμουνιστικόν Κόμμα δεν αποδέχεται πλέον την συμφωνίαν την οποίαν αυτός ο ίδιος είχε εγχειρίσει την προηγουμένην, και ότι θέτει νέους όρους προς αποδοχήν, μεταξύ των οποίων την ταυτόχρονον διάλυσιν της Ορεινής Ταξιαρχίας και του Ιερού Λόχου, την άμεσον καθιέρωσιν συνοπτικής διαδικασίας δια τους δοσιλόγους, την υποχρεωτικήν έκδοσιν των δικαστικών αποφάσεων προ της 10ης Δεκεμβρίου κ.λπ.

Κατάπληκτος του εδήλωσα ότι πρόκειται περί πλήρους υπαναχωρήσεως και ότι η Κυβέρνησις δεν δύναται να αποδεχθή τους νέους όρους αλλά εμμένει εις την γενομένην συμφωνίαν. Ο Ζεύγος τότε εις κατάστασιν εξάψεως έσπευσε να φύγη, χωρίς καν να με αποχαιρετήση. Απεκόμισα την εντύπωσιν, καθώς ανεκοίνωσα έπειτα εις το Υπουργικόν Συμβούλιον, ότι ο Ζεύγος είχεν αποστολή με την εντολήν να επιφέρη οπωσδήποτε την ρήξιν.

Ο δημοσιογράφος και βουλευτής της ΕΔΑ, Πότης Παρασκευόπουλος, θα καταλήξει στην κοινή διαπίστωση («Ελευθεροτυπία», Ιανουάριος 1985):

Η ηγεσία του ΚΚΕ γνωρίζει πια ότι οι νέοι όροι που έθεσε ο Γιάννης Ζεύγος στον Γεώργιο Παπανδρέου σήμαιναν και αναπόφευκτη ένοπλη σύγκρουση. Ουσιαστικά η κομμουνιστική ηγεσία στις 28 Νοεμβρίου απεφάσισε να μην αποφύγει πλέον την σύγκρουση με τις κυβερνητικές και βρετανικές ένοπλες δυνάμεις...

Οι Εαμικοί υπουργοί αποχώρησαν από την κυβέρνηση εθνικής ενότητας στις 2 Δεκεμβρίου 1944 και το μόνο που απέμενε, ήταν η σπίθα που θα πυροδοτούσε την δυναμιτισμένη ατμόσφαιρα. Έτσι, την επόμενη μέρα, Κυριακή, 3 Δεκεμβρίου, το ΕΑΜ διοργανώνει διαδήλωση στην πλατεία Συντάγματος, την οποία η κυβέρνηση είχε απαγορεύσει. Ο Ζεύγος, με άρθρο του που δημοσιεύεται την ίδια μέρα στον Ριζοσπάστη ρίχνει το σύνθημα: «Και τώρα τον λόγον έχουν οι μαρουτοκαπνισμένοι μαχητές του ΕΛΑΣ». Οι διαδηλωτές θα δεχθούν τα πυρά της αστυνομίας και θα υπάρξουν 21 νεκροί και δεκάδες τραυματίας.

Σύμφωνα με το ΚΚΕ, η επίθεση της αστυνομίας ήταν αναίτια, ενώ σύμφωνα με την εκδοχή της αστυνομίας, τα πυρά έπεσαν μετά από επιθέσεις διαδηλωτών. Το σκηνικό θα επαναληφθεί την επόμενη μέρα, στις 4 Δεκεμβρίου, όταν το ΕΑΜ θα κηρύξει γενική απεργία και διαδήλωση, με κεντρικό σύνθημα «Όταν ο λαός βρίσκεται μπροστά στον κίνδυνο της τυραννίας, διαλέγει ή τις αλυσίδες ή τα όπλα».

Πραγματοποιούνται και πάλι επεισόδια, με νεκρούς διαδηλωτές και τα όπλα θα πάρουν τον λόγο. Ο ΕΛΑΣ θα πραγματοποιήσει επιθέσεις σε πολλά σημεία της Αθήνας, με κύριους στόχους, τα αστυνομικά τμήματα και η συμπλοκή θα γενικευτεί με την συμμετοχή των Βρετανών στο κυβερνητικό στρατόπεδο και όλων σχεδόν των αντιμαχόμενων ανταρτικών ομάδων. Ο Γεώργιος Παπανδρέου, θα δεχθεί δολοφονική επίθεση με χειροβομβίδες. Εν μέσω των εχθροπραξιών, γίνονται κάποιες διαπραγματεύσεις που όμως καταλήγουν σε αποτυχία. Τελικά ο ΕΛΑΣ θα ηττηθεί και στις 6 Ιανουαρίου 1945 αποσύρεται απ' την Αθήνα ζητώντας ανακωχή, που υπογράφεται στις 11 του ιδίου μηνός. Στις 12 Φεβρουαρίου 1945, με πρωθυπουργό πλέον τον Νικόλαο Πλαστήρα, υπογράφεται η Συμφωνία της Βάρκιζας, η οποία ορίζει την υποχρέωση του ΕΛΑΣ να διαλυθεί και να παραδώσει τον οπλισμό του, εντός δύο εβδομάδων.

Σύμφωνα με τον Τάκη Λαζαρίδη τα «Δεκεμβριανά» υποδαυλίστηκαν απ' την Σοβιετική Ένωση, που έριξαν έτσι το «γάντι» στους Βρετανούς:

Δεν ήταν λοιπόν ο Δεκέμβρης η «ηρωική αντίσταση του λαού στην ωμή επέμβαση του αγγλικού ιμπεριαλισμού», όπως υποστηρίζει το ΚΚΕ. Ούτε όμως και «βίαιη απόπειρα προς κατάληψη της εξουσίας», όπως υποστηρίζει η Δεξιά. Ήταν απλώς μία εσκεμμένη πρόκληση των Σοβιετικών, στα πλαίσια της ασίγαστης και υπόγειας -την εποχή εκείνη- διαμάχης τους με τους Βρετανούς. Και οι Βρετανοί αποδέχτηκαν την πρόκληση. Δεν είχαν άλλωστε άλλη επιλογή. Δεν έσυραν αλλά σύρθηκαν στον Δεκέμβρη οι Βρετανοί. Είχαν πληρώσει βαρύ τίμημα στη Μόσχα για να κρατήσουν την Ελλάδα και εννοούσαν να την κρατήσουν. Είναι πασίγνωστη η συμφωνία της Μόσχας τον Οκτώβρη του 44. [...]

Και είναι γεγονός αναμφισβήτητο πως σε όλη τη διάρκεια του Δεκέμβρη οι Σοβιετικοί δεν έβγαλαν τσιμουδιά. Ούτε μία απλή διαμαρτυρία, ούτε ένα σχόλιο. Οι σοβιετικές εφημερίδες δεν έγραψαν λέξη για το Δεκέμβρη. Για τους Σοβιετικούς ΔΕΝ ΥΠΗΡΞΕ Δεκέμβρης. Το σημειώνω με κεφαλαία γιατί αυτό και μόνο αποτελεί συντριπτική απάντηση στην διατυπούμενη άποψη ότι οι Σοβιετικοί δεν αντέδρασαν τον Δεκέμβρη για να μη διασπαστεί η αντιχιτλερική συμμαχία, για να ολοκληρωθεί η συντριβή του φασιστικού Άξονα.

Ωραία, λοιπόν, δεν μπορούσαν να επέμβουν οι Σοβιετικοί γιατί κινδύνευε η αντιφασιστική συμμαχία. Δεν μπορούσαν όμως να πουν μία λέξη, δεν μπορούσαν να στείλουν μία απλή διαμαρτυρία για τη βάνανυση αυτή καταπάτηση των αρχών για την κατίσχυση ακριβώς των οποίων έχυναν το αίμα τους οι λαοί στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο; Δεν μπορούσαν να πιέσουν στο πολιτικό και διπλωματικό πεδίο;

Δεν έκαναν τίποτα. Και αντί για οποιαδήποτε συμπαράσταση, για οποιαδήποτε βοήθεια, κι ενώ συνεχίζονται οι μάχες στην Αθήνα, η Σ. Ένωση, στις 30 Δεκεμβρίου, αναγγέλλει την αποστολή πρεσβευτή στην κυβέρνηση Παπανδρέου...

Τα γεγονότα μιλούν με τη δική τους αδυσώπητη λογική. Η σοβιετική σιωπή το Δεκέμβρη δεν ήταν ένδειξη αδυναμίας. Ήταν και παραμένει ακλόνητη απόδειξη ενοχής. Κι αν οι Σοβιετικοί δεν ήθελαν τον Δεκέμβρη γιατί δημιουργούσε κινδύνους για τη συμμαχική ενότητα, θα μπορούσαν κάλλιστα να τον σταματήσουν οποιαδήποτε στιγμή. Αρκεί να κουνούσε λίγο το δαχτυλάκι του ο Στάλιν. Ή μήπως θα είχαν αντιρρήσεις οι Σιάντος - Ιωαννίδης;...

Η άποψη ότι οι Σοβιετικοί υπέκυψαν στον βρετανικό εκβιασμό και δεν αντέδρασαν τον Δεκέμβρη για να μη διασπαστεί η συμμαχική ενότητα, είναι αβάσιμη και για τον απλό λόγο ότι οι Βρετανοί δεν ήταν σε θέση να ασκήσουν κανέναν εκβιασμό. Αν μπορούσαν, δεν θα άφηναν τον Στάλιν να καταβροχθίσει την Πολωνία και μαζί ολόκληρη την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη. Τον άφησαν γιατί απλούστατα δεν μπορούσαν να κάνουν διαφορετικά...

Και ο Γεώργιος Παπανδρέου όμως ήταν αρκετά υποψιασμένος για την σοβιετική εμπλοκή και επιπλέον πεπεισμένος, πως η ένοπλη σύγκρουση ήταν αναπόφευκτη και η θολή ατμόσφαιρα θα έπρεπε να ξεκαθαρίσει, φέρνοντας το ΚΚΕ ενώπιον των ευθυνών του. Αποκαλεί μάλιστα τα «Δεκεμβριανά», που αποτέλεσαν αφορμή προς τούτο, ως «δώρο Θεού» (επιστολή στην «Καθημερινή», 2 Δεκεμβρίου 1948):

[...] Εφ' όσον το ΚΚΕ παρέμεινε πάνοπλο, η Ελληνική Κυβέρνησις, καθώς ελέγαμεν τότε, ήτο απλώς «η περικεφαλαία του ΕΑΜικού Κράτους...

Αλλά πότε θα έπρεπε ν' αποφασισθή η αποστράτευσις; Θα έπρεπε ν' αποφασισθή αμέσως, ή να αναβληθή δι' αργότερον; Το ζήτημα του χρόνου ήτο κρισιμώτατον. Το ΚΚΕ εζήτηει αναβολήν. Και αι γενικώτεραι συνθήκαι την ηυνόουν. Εφόσον εξηκολούθει ο πόλεμος εναντίον του Ναζισμού, ηδύνατο να θεωρηθή παράλογος η άμεσος αποστράτευσις δυνάμεων της Εθνικής Αντιστάσεως. Και δι' αυτό ουδαμού της Ευρώπης συνέβη.

Αλλά μου ήτο σαφές, ότι ο χρόνος ειργάζετο υπέρ του ΚΚΕ.

Και εσωτερικώς, διότι θα εξησφάλιζεν εν τω μεταξύ την πλήρη διάβρωσιν -όπως φαίνεται να συνέβη εις την Τσεχοσλοβακίαν. Και εξωτερικώς, διότι τότε η Σοβιετική Ενωσις ευρίσκετο ακόμη εις την θανάσιμον εμπλοκήν με τον Ναζισμόν και επροφυλάσσετο να διαταράξη τας Συμμαχικάς σχέσεις της. Και δια τούτο ακριβώς παρέστησε, καθ' όλον τον Δεκέμβριον, τον ουδέτερον -και μάλιστα μέχρι του σημείου να μας αναγγείλη την 30ην Δεκεμβρίου, την αποστολήν πρέσβευς, ενώ ακόμα αι μάχαι εμαίνοντο εις τας Αθήνας.

Και δια τούτο επέμεινα ανενδότης εις την άμεσον αποστράτευσιν. Και η 10η Δεκεμβρίου έμενεν αμετακίνητος.

Το συμπέρασμα είναι ότι ο Δεκέμβριος ημπορεί να θεωρηθή «δώρον του υψίστου». Αλλά, δια να υπάρξη ο Δεκέμβριος, έπρεπε προηγουμένως να είχωμεν έλθει εις την Ελλάδα. Και τούτο ήτο δυνατόν μόνο με την συμμετοχήν και του ΚΚΕ εις την κυβέρνησιν, δηλαδή με τον Λίβανον. Και δια να ευρεθούν εδώ οι Βρετανοί, οι οποίοι ήσαν απαραίτητοι δια την Νίκην, έπρεπε προηγουμένως να είχαν υπογραφή το Σύμφωνον της Καζέρτας. Και δια να γίνη η Στάσις -«το δώρον του Υψίστου»- έπρεπε προηγουμένως να επιμείνω εις την άμεσον αποστράτευσιν του ΕΛΑΣ και να θέσω το ΚΚΕ ενώπιον του διλήμματος ή να αποδεχθή ειρηνικώς τον αφοπλισμόν του ή να επιχειρήση την Στάσιν, υπό συνθήκας όμως πλέον, αι οποίαι ωδήγουν εις την συντριβήν του. Αυτή είναι η ιστορική αλήθεια.

Ο Λαζαρίδης αναφέρεται επικριτικά στην ηγεσία του ΚΚΕ και σε μια άλλη παράμετρο της Συμφωνίας της Βάρκιζας, την αμνήστευση των ηθικών αυτουργών, όχι όμως και των φυσικών:

Με βαρειά καρδιά υπέγραψαν οι Σιάντος-Παρτσαλίδης. Όμως αυτό δεν τους απαλλάσσει από τις ιστορικές ευθύνες τους. Όχι βέβαια γιατί δέχτηκαν να παραδώσουν τα όπλα. Αλλά γιατί μαζί με τα όπλα παρέδωσαν και τους αγωνιστές. Το άρθρο 3 της συμφωνίας με το οποίο αμνηστεύονται οι ηθικοί

αλλά όχι και οι φυσικοί αυτουργοί, αποτελεί μνημείο αμοραλισμού και αναισχυντίας. Με το άρθρο αυτό οι ηγέτες του ΚΚΕ φροντίζουν να αμνηστεύσουν τον εαυτό τους, εγκαταλείποντας απλούς μαχητές στην εκδικητική μανία του αντιπάλου. Δεν υπάρχει, οπωσδήποτε, παρόμοιο προηγούμενο όχι μόνο στην ελληνική αλλά και στην παγκόσμια ιστορία. Οι ηγέτες ενός νικημένου στρατού υπογράφουν μία συμφωνία βάσει της οποίας αμνηστεύονται οι ίδιοι ενώ οι απλοί στρατιώτες που πολέμησαν και μάτωσαν «τους κείνων ρήμασι πειθόμενοι» παραδίδονται ανυπεράσπιστοι στα έλεος του εχθρού! [...]

Οι Σοβιετικοί, ενόψει της Γιάλτας και θέλοντας προφανώς να δώσουν δείγματα καλής συμπεριφοράς στους Δυτικούς, έδωσαν εντολή να υπογραφεί η συμφωνία, να παραδοθούν τα όπλα. Και δεν είναι βέβαια τυχαίο το ότι η Συμφωνία της Βάρκιζας συνέπεσε με τη Διάσκεψη της Γιάλτας. Οι Σιάντος-Παρτσαλίδης, στη βιασύνη τους να εκτελέσουν αυτή την εντολή, έσπευσαν να υπογράψουν και το άρθρο 3, στέλνοντας στο σφαγείο χιλιάδες αγωνιστές. Και έσπευσε ταυτόχρονα ο Σιάντος να κάνει τις τραγελαφικές εκείνες δηλώσεις...

Δεν ήταν όμως ο Σιάντος που μιλούσε. Με το στόμα του Σιάντου μιλούσαν οι Σοβιετικοί. Ήταν μία διαβεβαίωση, μία υπόσχεση στους Άγγλους ότι ο Δεκέμβρης έληξε οριστικά, ότι η μοιρασιά που έγινε στη Μόσχα τον Οκτώβρη του '44 εξακολουθούσε να ισχύει...

Τι άφησαν όμως πίσω τους αυτές οι 33 ημέρες εμφύλιας αιματοχυσίας; Σύμφωνα με τον Νικόλαο Μέρτζο («Τα 10 θανάσιμα αμαρτήματα του ΚΚΕ»):

Οι γνώμες διχάζονται. Ο Άδ. Κύρου, επικαλούμενος επίσημα έγγραφα, αναφέρει ότι από την πλευρά των κομμουνιστικών δυνάμεων και του αμάχου πληθυσμού ο ΕΛΑΣ προκάλεσε τις ακόλουθες απώλειες σε ανθρώπους:

Νεκροί: 474 αξιωματικοί των Ενόπλων Δυνάμεων και 2.117 οπλίτες, 133 αξιωματικοί της Χωροφυλακής, 143 υπαξιωματικοί της Χωροφυλακής και 382 Χωροφύλακες, 52 αξιωματικοί της Αστυνομίας Πόλεων, 39 υπαξιωματικοί και

140 αστυφύλακες, 4 αξιωματικοί του Πυροσβεστικού και 5 πυροσβέστες.

Από τον άμαχο πληθυσμό εσφαγιάσθησαν 56.373 Έλληνες από τους οποίους 275 κληρικοί, 239 εκπαιδευτικοί, 120 γιατροί και 264 εργάτες και υπάλληλοι συνδικαλιστές. Εξετελέσθη από τον ΕΛΑΣ και η μεγάλη τραγωδός **Ελένη Παπαδάκη** (σ.σ.: Εκτελέστηκε, κατηγορούμενη για φιλογερμανική στάση στην Κατοχή) που εμπύχωνε τον αθηναϊκό λαό στα μαύρα χρόνια της Κατοχής με τις ανεπανάληπτες ερμηνείες της στην αρχαία ελληνική τραγωδία. Στον θάνατό της ο ποιητής Άγγελος Σικελιανός αφιέρωσε το συνταρακτικό επιτάφιο ποίημά του «Μνήσθητί μου, Κύριε». Απήχθησαν από τον ΕΛΑΣ 46.871 ως όμηροι, που πολλοί χάθηκαν κάτω από φρικτά βασανιστήρια.

Από την πλευρά της Αριστεράς υποστηρίζεται ότι οι αριθμοί των θυμάτων είναι απείρως μικρότεροι και μεγιστοποιήθηκαν για λόγους προπαγάνδας. Η Αριστερά παραδέχεται πάντως ότι, σύμφωνα με την ιατροδικαστική έκθεση του υπουργείου Δικαιοσύνης, είχαν εξετασθή ως τις 3 Απριλίου 5.000 πτώματα από τα οποία ήσαν 1.700 νεκροί των μαχών και 1.800 εκτελεσμένοι, ενώ ο Μιλτιάδης Πορφυρογέννης, από τα ηγετικά στελέχη του ΚΚΕ, παραδέχθηκε σε άρθρο του αμέσως ότι «Είναι αλήθεια πως μέσα στο Δεκέμβρη έγιναν υπερβασίες». Αναφέρονται από την Αριστερά 700 νεκροί Ελασίτες και 3.500 νεκροί από τον άμαχο πληθυσμό στην Αθήνα, ενώ στον Πειραιά σκοτώθηκαν 300 Ελασίτες και 700 άμαχοι. Συνελήφθησαν αργότερα 25.000 αριστεροί, που φυλακίσθηκαν ή στάλθηκαν σε στρατόπεδα.

Τρεις μήνες αργότερα, τον Απρίλιο του 1945, στην εισήγησή του προς την 11η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ ο Γ. Σιάντος παραδέχτηκε: «Π.χ. η ομηρεία. Είναι λάθος αριστερό. Κάναμε λάθος να μη δεχθούμε να αφήσουμε τους ομήρους και τους δώσαμε (στους δεξιούς) την ευκαιρία να καλύψουν τα εγκλήματα τους».

Κι ο Νίκος Ζαχαριάδης, στην 12η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ (25-27 Ιουνίου 1945) θα παραδεχθεί ότι «Αγριότητες έγιναν και τέτοιες έκαμαν και μέλη του

κόμματος... Περιπτώσεις όπως του Κορώνη, είτε της ηθοποιού Παπαδάκη δεν μπορούν να βρουν δικαίωση και πρέπει να καταδικαστούν ανοιχτά...».

Ο Γρηγόρης Φαράκος (1923-2007), ο οποίος ηγήθηκε του ΚΚΕ (1989-1991) και είχε διετελέσει και διευθυντής του «Ριζοσπάστη», στο βιβλίο του «Άρης Βελουχιώτης: Το χαμένο αρχείο, άγνωστα κείμενα, η στάση της ηγεσίας του ΚΚΕ απέναντι στον Άρη Βελουχιώτη», επικαλείται την μαρτυρία του Δημήτρη Καραθάνου (σελ. 78), συμπολεμιστή του Βελουχιώτη και συγγραφέα του βιβλίου του «Αντίο καπετάνιε» και η οποία αποτελεί ενός είδους «αυτοκριτικής» και απενεχοποίησης του Βελουχιώτη...

Μου αφηγήθηκε (ο Καραθάνος) ότι, κατά τη διάρκεια της κοινής τους σκληρής περιπέτειας Μαρτίου - Ιουνίου 1945, είχε μιλήσει στον Άρη για τις υπερβολές που σημειώθηκαν στον Μοριά. Κι εκείνος αναγνώριζε ειλικρινά ότι ήταν λάθος, υπογραμμίζοντας τις πιέσεις που δεχόταν από τα τοπικά κομματικά-εαμικά στελέχη. Ομολογώ ότι η πληροφορία (που δεν αμφιβάλλω για την ακρίβειά της) με εντυπωσίασε.

Σύντομα όμως, το ΚΚΕ θα καταπατήσει κι αυτή την συμφωνία. Άλλωστε ο ίδιος ο Ζαχαριάδης θα παραδεχτεί αργότερα, πως η συμφωνία της Βάρκιζας, δεν ήταν τίποτε άλλο, από έναν τακτικό ελιγμό με σκοπό το ΚΚΕ να κερδίσει χρόνο (υποβαθμίζοντας όμως έτσι και την βούληση της Σοβιετικής Ένωσης που παρότρυνε το ΚΚΕ προς αυτήν την κατεύθυνση) και την χαρακτηρίζει ως «εκδήλωση σύμπτυξης και ανακατάταξης των δυνάμεων» (1 Ιουλίου 1945, 12η ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ). Κάτι που θα επαναλάβει και στην 6η Ολομέλεια (1949): «Η Βάρκιζα αποτελούσε μία υποχώρηση που θα μας επέτρεπε να ανασυντάξουμε τις δυνάμεις μας και να εξαπολύσουμε μια καινούργια επίθεση. Ήταν ένας απαραίτητος ελιγμός». Την ίδια στιγμή, ο ΕΛΑΣ έκρυβε τον οπλισμό του (σύμφωνα με την μαρτυρία του Ιωαννίδη, από τα 70.000 όπλα, παραδόθηκαν 46.000, απ' τα οποία τα 25.000 ήταν έτσι κι αλλιώς άχρηστα) και χιλιάδες στελέχη του, είχαν μεταβεί στις όμορες γειτονικές χώρες για εκπαίδευση. Παρ' ότι το ΚΚΕ δεν είχε την -επίσημη- στήριξη της Σοβιετικής Ένωσης, εν τούτοις είχε την αμέριστη συμπαράσταση των βαλκανικών κομμουνιστικών χωρών και ιδιαιτέρως αυτή της Γιουγκοσλαβίας του Τίτο. Στο Μπούλκες της Γιουγκοσλαβίας, θα ιδρύσει ο Ζαχαριάδης μυστικό στρατόπεδο. Ο καπετάν Γούσιας, παλαιό στέλεχος του ΚΚΕ, αναφέρει σχετικά:

Μετά την ήττα του Δεκέμβρη 1944 και τη συμφωνία της Βάρκιζας, μερικές χιλιάδες αγωνιστές καταδιωκόμενοι κατέφυγαν στις γειτονικές Λαϊκές Δημοκρατίες και συγκεντρώθηκαν στο Μπούλκες της Γιουγκοσλαβίας. Σχεδόν όλοι ήταν μαχητές του ΕΛΑΣ και μια μεγάλη αναλογία, αξιωματικοί του ΕΛΑΣ. Το Μπούλκες μπορούσε και έπρεπε να παίξει σημαντικό ρόλο στην προετοιμασία κομματικών και στρατιωτικών στελεχών, γιατί η πλειοψηφία τους ήταν αφοσιωμένοι αγωνιστές.

Σε πλήρη σύμπνοια με το ΚΚΕ, ο Τίτο το καλοκαίρι του 1945, θα καταγγείλει την Ελλάδα για καταπίεση των μειονοτήτων. Την ίδια καταγγελία θα κάνουν και οι Χότζα της Αλβανίας και Δημητρόφ της Βουλγαρίας. Μετά από έναν χρόνο από την υπογραφή της Συμφωνίας της Βάρκιζας, το ΚΚΕ αποφασίζει να ξαναπάρει στα χέρια τα όπλα. Γράφει σχετικά μ' αυτό, ο Νίκος Ζαχαριάδης («Καινούργια κατάσταση, καινούργια καθήκοντα», 1949):

Η απόφαση για την επανάληψη του ένοπλου αγώνα πάρθηκε στις 12 Φεβρουαρίου 1946, επέτειο της συμφωνίας της Βάρκιζας με ρητή επίσημη βεβαίωση του Τίτο ότι θα μας δώσει ουσιαστική συμπαράσταση. Αυτό αποτέλεσε σημαίνοντα παράγοντα για την απόφαση της, χωρίς την υπόσχεση αυτή δεν θα καταφεύγαμε στον ένοπλο αγώνα. Είναι ολοφάνερο ότι δεν μπορούσαμε να προχωρήσουμε σε ένοπλη αντιπαράθεση χωρίς να έχουμε εξασφαλισμένα τα νώτα μας.

Το όργανο του ΚΚΕ, «Νέος Κόσμος», θα επιβεβαιώσει και θα επικροτήσει τη θέση αυτή του Ζαχαριάδη (Σεπτέμβριος 1952):

Όταν το Κ.Κ.Ε. το 1946, στη 2η Ολομέλεια της Κ.Ε. έπαιρνε την ιστορική απόφαση για τον δεύτερο ένοπλο αγώνα στηρίζονταν:

- α) Στο ότι στη χώρα μας αναπτύσσεται και φουντώνει η επαναστατική κρίση.
- β) Ότι στα νώτα μας υπήρχαν οι λαϊκές δημοκρατίες, που αντιρόπιζαν τον αρνητικό παράγοντα της αγγλικής και κατόπιν της αμερικανικής κατοχής στην Ελλάδα.

Είναι σωστή η θέση αυτή του κόμματος;

Είναι πέρα για πέρα σωστή. Η θέση υπολογίζει τις εσωτερικές συνθήκες της

επανάστασης και τις εξωτερικές δυνατότητες. Για μας η ύπαρξη των λαϊκοδημοκρατικών μετόπισθεν ήταν άμεση εφεδρεία...

Στις 31 Μαρτίου 1946 είχαν προκηρυχθεί εκλογές. Το ΚΚΕ αντί επιλέξει τον δρόμο στον οποίον θα αναδείκνυε και την πραγματική του δύναμη, προτίμησε τον δρόμο της αποχής, πράγμα που προμήνυε εξελίξεις. Κι όντως, ανήμερα των εκλογών, ο καπετάν Μπαρούτας, μέλος του ΚΚΕ, εξαπολύει επίθεση στον αστυνομικό σταθμό του Λιτόχωρου και εξολοθρεύει όλη την δύναμη. Θα επακολουθήσουν κι άλλες τέτοιες επιθέσεις, έως το καλοκαίρι του 1946, που ο Ζαχαριάδης δίνει εντολή στον Μάρκο Βαφειάδη να ανεβεί στο βουνό και να συντονίσει τις διάσπαρτες ανταρτικές ομάδες. Έτσι, στις 28 Οκτωβρίου 1946, ιδρύεται το «Γενικό Αρχηγείο», που τον Δεκέμβριο του 1946 θα μετονομαστεί σε «Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδος» (ΔΣΕ), με την συμμετοχή και Βούλγαρων, καθώς και Γιουγκοσλάβων αξιωματικών. Παράλληλα ο Ζαχαριάδης ζητά την βοήθεια της Σοβιετικής Ένωσης, μέσω του Βούλγαρου Δημητρόφ. Ο Δημητρόφ, του διαμηνύει και τον συμβουλεύει να περιοριστεί στο πολιτικό πεδίο και την νομιμότητα, ενώ το τελικό μήνυμα που μεταφέρεται (μέσω Ιωαννίδη) στις 31 Δεκεμβρίου 1946 είναι: «Αυτή τη στιγμή δεν πρέπει να υπολογίζετε τη ζητούμενη βοήθεια. Θα πρέπει να περιμένετε. Δημητρόφ». Στις 10 Ιανουαρίου 1947, ο Ζαχαριάδης αποφασίζει να στείλει προσωπική επιστολή (δημοσιεύθηκε στην «Αυγή», τον Δεκέμβριο του 1979) στον Στάλιν, ζητώντας και πάλι βοήθεια:

Αγαπητέ Σύντροφε Στάλιν!

Η Κ.Ε. του ΚΚΕ απευθύνεται σε σας με την παρακάτω παράκληση:
Γνωρίζετε πως, κάτω από την καθοδήγηση του κόμματός μας, ο ελληνικός λαός διεξάγει σήμερα έναν πολύ δύσκολο αγώνα ενάντια στην αγγλική πολιτική κατοχής στην Ελλάδα και ενάντια στο νεοφασιστικό καθεστώς που έχει οργανωθεί και καθοδηγείται από τους Άγγλους.

Αυτός ο αγώνας έχει βέβαια μεγάλη σημασία για το δημοκρατικό αγώνα όλων των λαών. Τις μορφές που παίρνει αυτός ο αγώνας, μια και έφτασε μέχρι την ένοπλη αντίσταση και απόκρουση, τη δείχνει τόσο ο βαθμός της σοβαρότητάς

του όσο και η έκτασή του, από την άποψη της μαζικότητάς του.

Το κόμμα μας, που βρίσκεται επικεφαλής αυτού του αγώνα, έχει μπροστά του δυσκολότατα καθήκοντα, ένα από τα οποία είναι το οικονομικό πρόβλημα.

Σεις κατανοείτε τι σημασία έχει στη διεξαγωγή αυτού του αγώνα η απουσία επαρκών χρηματικών μέσων, ιδιαίτερα στις συνθήκες παρανομίας και διώξεων, που δοκιμάζει τώρα το κόμμα μας.

Σας παρακαλούμε να μας βοηθήσετε και να ικανοποιήσετε τις σοβαρότατες ανάγκες μας και ελπίζουμε πως γρήγορα θα λάβουμε την απόφασή σας γι' αυτό το θέμα.

Με συντροφικούς χαιρετισμούς
Η Κ.Ε. του Κ.Κ. της Ελλάδας
Ο Γραμματέας: Νίκος Ζαχαριάδης

Σύμφωνα με υπόμνημα του Ζαχαριάδη, που εστάλη στον Στάλιν μέσω Δημητρόφ, η οργανωμένη δύναμη του ΕΛΑΣ στα τέλη του 1945, είχε ως εξής:

Μακεδονία: 1.180.

Θεσσαλία: 1.400.

Στερεά: 150.

Πελοπόννησος: 150.

Ο Στάλιν τον αγνοεί και ο Ζαχαριάδης στρέφεται προς τον ηγέτη της Γιουγκοσλαβίας, Τίτο, ο οποίος εμφανίζεται πρόθυμος να τον βοηθήσει. Όχι όμως χωρίς ανταλλάγματα. Ο Τίτο έθεσε τους όρους για παροχή βοήθειας στην ελληνική κομμουνιστική αντιπροσωπεία, της οποίας ηγούνταν ο Λεωνίδας Στρίγκος, ένας εκ των ιδρυτικών στελεχών του ΚΚΕ, οι οποίοι ήταν οι εξής:

1. Οι δυνάμεις του ΔΣΕ να δεχθούν την συγκυριαρχία της σλαβομακεδονικής ΣΝΟΦ.

2. Τα ένοπλα ελληνικά τμήματα να ισούνται αριθμητικά με αυτά της ΣΝΟΦ, της οποίας αρχηγός ορίστηκε ο Γκότσεφ.

3. Μετά την επικράτηση του ΔΣΕ, οι περιοχές της Καστοριάς, της Φλώρινας και της Αριδαίας, θα περνούσαν στην κυριαρχία της Γιουγκοσλαβίας.

Ο Τίτο διευκρίνισε, πως σε περίπτωση που δεν γίνουν δεκτοί αυτοί οι όροι, θα κλείσει τα σύνορα στους αντάρτες, που μέχρι τότε μπαινόβγαιναν ελεύθερα στην Γιουγκοσλαβία. Ο Στρίγκος διαβίβασε τους όρους του Τίτο στον Ζαχαριάδη κι αυτός τους έκανε δεκτούς. Για λόγους «στρατηγικής» όμως απέφυγε να ανακινήσει «μακεδονικό θέμα», καθώς κάτι τέτοιο θα ερχόταν σε αντίθεση με το κοινό λαϊκό αίσθημα και θα δυσκόλευε την πορεία του «αγώνα» («Το “κατηγορώ” των νεκρών της Ναούσης», κεφ. «Στρίγκος-Τίτο», Δημήτριος Θεοχαρίδης).

Στις 10 Φεβρουαρίου 1947, ο Ζαχαριάδης δεν θα παραλείψει να ευχαριστήσει με επιστολή του τον Τίτο για την βοήθειά του:

Αγαπητέ σ. Τίτο

Θεωρούμε επιτακτικό μας καθήκον να σας ευχαριστήσουμε εγκάρδια, και σας και όλη την Κεντρική Επιτροπή για τη σοβαρή βοήθεια που μας δώσατε σ' απάντηση στην τελευταία έκκληση της Κεντρικής μας Επιτροπής, όπως και για όλη τη βοήθεια που μας δίνει το αδελφό γιουγκοσλαβικό κόμμα.

Η βοήθεια αυτή έρχεται σε στιγμή νέας εντατικής πάλης του ελληνικού λαού για την ανεξαρτησία και τη δημοκρατία και στερεώνει ακόμα πιο πολύ τους δεσμούς ανάμεσα στους λαούς της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδας.

Εξ ονόματος της Κ.Ε. του ΚΚΕ

Τον Ιούνιο του 1947, η ανταρσία θα επισημοποιηθεί και τον Αύγουστο του ιδίου έτους, ο Βαφειάδης θα δημοσιεύσει το «Σύνταγμα της ελεύθερης Ελλάδος», σύμφωνα με το οποίο, η Ελλάδα ανακηρύσσονταν σε «δημοκρατία» που θα

κυβερνιόταν από τα λαϊκά συμβούλια, κατά τα πρότυπα των σοβιετ, με πρωτεύουσα την Κόνιτσα, την οποία προσπάθησε ανεπιτυχώς να καταλάβει. Κι ενώ ο πρωθυπουργός Θεμιστοκλής Σοφούλης, θα δώσει γενική αμνηστία στους αντάρτες, το ΚΚΕ, θα κηρύξει επίσημα την επανάσταση τον Σεπτέμβριο του 1947, τασσόμενο στο πλευρό του ΔΣΕ, κι όπως ήταν επόμενο, τέθηκε εκτός νόμου. Στις 24 Δεκεμβρίου 1947, αναγγέλλεται η «Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση» (η λεγόμενη «κυβέρνηση του βουνού»), με «πρόεδρο» τον Μάρκο Βαφειάδη. Ταυτόχρονα, εισέρχονται στον ελλαδικό χώρο και «συμμαχικά» ανταρτικά σώματα από τις γείτονες χώρες προς βοήθεια του ΔΣΕ.

Τα κίνητρα αυτής της κίνησης αποσκοπούσαν στην απόσχιση ελληνικού εδάφους και δημιουργία ντε φάκτο ανεξάρτητου κρατιδίου, κατ' αρχάς στην περιοχή της Ηπείρου και της δυτικής Μακεδονίας. Άλλωστε η μάχη της Κόνιτσας, αυτόν τον σκοπό εξυπηρετούσε: Την μεταφορά της «κυβέρνησης του βουνού» στην «πρωτεύουσα» του νεογέννητου κρατιδίου, έτσι ώστε να δημιουργήσει «δίκαιο», που θα επέτρεπε την αναγνώριση από τις κομμουνιστικές χώρες και κατά συνέπεια την αποκάλυπτη στήριξη και βοήθεια. Θα είχαμε δηλαδή μια «Λαϊκή Δημοκρατία της Δυτικής Ελλάδος» και την Ανατολική Ελλάδα, κατά τη Βόρειο και Νότιο Κορέα, ή Δυτική και Ανατολική Γερμανία. Οι προθέσεις αυτές διαφάνηκαν σε κομμουνιστικό συνέδριο, που έλαβε χώρα στο Στρασβούργο το 1947 και στο οποίο συμμετείχε και το ΚΚΕ.

ΓΡΑΦΕΙΟ: ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΕΛΕΓΡΑΦΙΑ: ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ Β	ΠΡΩΤΑΡΧΟΙ ΟΛΩΝ ΕΘΝ. ΣΦΟΔΡ. ΕΝΩΣΙΣ!	ΕΡΩΤΕΣ: ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΑΠΕΛ. ΟΥΛΑΝΟΥ 10.104 ΑΘΗΝΑ, ΤΑΒΕΛΑΤΟ 28 ΙΟΥΝΙΟΥ 1947 ΤΟ «ΦΥΛΟ» ΑΡΧΑΙΩΝ 100
ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ		
ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ		
ΒΑΡΥΣΗΜΑΝΤΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΤΟΥ Κ.Κ.Ε. ΣΤΟ ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ		
“Ετοιμοι για μιὰ δημοκρατικὰ ἀνεκτὴ συνεννόηση ἀλλὰ... «Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΑΓΓΛΙΚΗ ΚΑΙ ΜΟΝΑΡΧΟΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΑΔΙΑΛΛΑΞΙΑ ΩΘΕΙ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΑ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΔΙΚΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ»		

Στο σχετικό δημοσίευμα του «Ριζοσπάστη» (28 Ιουνίου 1947), παρατίθεται ο σχετικός λόγος που εκφώνησε ο εκπρόσωπος του ΚΚΕ, Μιλτιάδης Πορφυρογένης, στις 27 Ιουνίου 1947. Διαβάζουμε απ' αυτόν το «ζουμί» του...

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ ΑΔΙΑΛΛΑΞΙΑ...

Σήμερα γίνεται ολοένα πιο φανερό, ότι δίπλα στις ακούραστες προσπάθειες του ΕΑΜ και του δημοκρατικού κόσμου για λαϊκή συμφιλίωση και κατευνασμό, μόνο η αποφασιστική πολεμική επίδοση και η ανάπτυξη του Δημοκρατικού Στρατού μπορεί να εξαναγκάσει την αντίδραση να σκεφθεί σοβαρές υποχωρήσεις σαν κι αυτές που διαγράφηκαν την άνοιξη, μα τις ματαίωσε η ξετσίπωτη αμερικανική ιμπεριαλιστική παρεμβολή. Και η αποφασιστική πολεμική επίδοση και ανάπτυξη του Δημοκρατικού Στρατού της Ελλάδας, μπροστά στο γεγονός της αμερικανογγλικής και μοναρχοφασιστικής αδιαλλαξίας, αναγκαστικά τείνει να αποκρυσταλλωθεί και αποκρυσταλλώνεται κιόλας προς τη **δημιουργία μιας λεύτερης δημοκρατικής Ελλάδας, με δική της κυβέρνηση και δική της κρατική υπόσταση.**

Για ένα τέτοιο πράγμα, υπήρχαν και πριν και υπάρχουν και σήμερα, ακόμα περισσότερο, όλες οι απαραίτητες αντικειμενικές στρατιωτικές, πολεμικές, υλικές, πολιτικές, ηθικές, ψυχολογικές, μα και **γεωγραφικές προϋποθέσεις.**

Αν προς την κατεύθυνση αυτή είμαστε ακόμα κάπως διστακτικοί, είναι γιατί η δύναμη της λαϊκής πλειοψηφίας και η εμπιστοσύνη που μας έχει ο λαός, μας επιτρέπουν να κάνουμε υποχωρήσεις, δημοκρατικά ανεκτές και να εξαντλούμε και την παραμικρή δυνατότητα. Από την άλλη όμως μεριά, γίνεται ολοένα και περισσότερο φανερό, ότι η αδιαλλαξία της αντίδρασης, ξένης και ντόπιας, δεν βρίσκει δισταγμούς και αναγκαστικά το υπέρτατο συμφέρον της Δημοκρατίας και της Εθνικής Ανεξαρτησίας, φέρνει προς τη **δημιουργία λεύτερης Ελλάδας με δική της κυβέρνηση.**

Σε όλο το προηγούμενο διάστημα, αλλά και το επόμενο διάστημα, σημειώνονται αιματηρές συμπλοκές, ενώ στρατολογούνται βιαίως απ' τον ΕΛΑΣ, οι άνδρες των καταληφθέντων χωριών. Οι καταστροφές, το πλιάτσικο και κυρίως οι θηριωδίες διαδέχονται η μία την άλλη και ο τόπος γεμίζει πτώματα αθώων και αμάχων, χωρίς καμμία διάκριση ανάμεσα σε γέρους, γυναίκες και παιδιά. Ακόμη και η υποψία συμπάθειας προς τον αντίπαλο ΕΔΕΣ, ήταν αρκετή για

βασανισμούς και μαρτυρικούς θανάτους με το στίγμα του «προδότη».

Τον Ιούνιο του 1948, ο εθνικός στρατός θα πραγματοποιήσει επίθεση στον Γράμμο, που αποτελούσε προπύργιο του ΕΛΑΣ. Μετά από άγριες και φονικές μάχες, που άφησαν πίσω τους πάνω από 12.000 νεκρούς, ο Γράμμος θα πέσει στα χέρια του στρατού, στις 21 Αυγούστου 1948. Ο Βαφειάδης, με κάποιες δυνάμεις και οπλισμό, κατορθώνει να διαφύγει στην Αλβανία. Τον Νοέμβριο του 1948, ο Βαφειάδης που διακρίνοντας την τελική συντριβή, πρότεινε την αποφυγή της αναμέτρησης «σώμα με σώμα» με τον εθνικό στρατό και την μετάβαση στον ανταρτοπόλεμο, καθαιρείται απ' τον Ζαχαριάδη ως «δειλός», «προδότης», «κάθαρμα» και «χαφιές» και εξορίζεται. Ο Βαφειάδης βέβαια, θα μπει με «δόξα και τιμή» στην ελληνική βουλή, ως βουλευτής Επικρατείας με το ψηφοδέλτιο του ΠΑΣΟΚ, το 1989, το οποίο αναγνώρισε έτσι, την εθνική του «προσφορά».

Ο Ζαχαριάδης θα αναλάβει ο ίδιος την αρχιστρατηγία με κεντρικό σύνθημα «Το 1949, χρόνος της νίκης». Θα διαψευστεί όμως. Τα δεδομένα δεν τον ευνοούν. Ο ταξίαρχος του ΔΣΕ, Αλέξανδρος Ρόσιος, δίνει την εικόνα διάλυσης που επικρατούσε: «Βοήθεια σε πολεμικό υλικό ερχόταν· πολεμιστές για να το χρησιμοποιήσουν δεν βρίσκαμε... Υπήρχε τεράστιο πρόβλημα εφεδρειών και ο Ζαχαριάδης προσπαθούσε να το λύσει με αρπαγές παιδιών, ακόμα και γυναικών» («Καθημερινή», 28/11/1999). Με την διακήρυξη περί «αυτοδιάθεσης του μακεδονικού λαού», τον Ιανουάριο του 1949, προσεταιρίζεται έναν ικανό, σχετικά, αριθμό σλαβόφωνων, ενώ δεν διστάζει να προχωρήσει και στην ένταξη στον ΔΣΕ, των Αλβανών Τσάμηδων, που είχαν συνεργαστεί στην διάρκεια της Κατοχής, με τα κατοχικά στρατεύματα. Όμως, ο ΔΣΕ ηττάται σε όλα σχεδόν τα μέτωπα. Τον Απρίλιο του 1949, ο Ζαχαριάδης καλείται στη Μόσχα. Στο ΚΚΕ, περιμένουν την επιστροφή του με αγωνία. Ενώ προσδοκούν ευχάριστα νέα, δέχονται μια ψυχρολουσία. Γράφει σχετικά ο Γούσιας (Γεώργιος Βοντίτσος) στο βιβλίο του «Οι αιτίες για τις ήττες, τη διάσπαση του ΚΚΕ και της Ελληνικής Αριστεράς»:

Στις 19 Απρίλη γύρισε ο Ζαχαριάδης. Εγώ βρισκόμουν στα τμήματα και γύρισα στο Σταθμό του Γενικού Αρχηγείου τα ξημερώματα. Μόλις είχα ξαπλώσει το πρωί στις 20 Απρίλη, ήρθε και με ξύπνησε ο Μ. Παρτσαλίδης και μου είπε:

«Γιώργη, Γιώργη, μεγάλο κακό πάθαμε, ο Στάλιν έβαλε ζήτημα να υποχωρήσουμε, να σταματήσουμε τον ένοπλο αγώνα. Γιατί έχουν πληροφορίες ότι τώρα το καλοκαίρι με το πρόσχημα επιχειρήσεων κατά του Δ.Σ.Ε., οι Αμερικανοί θα επιτεθούν και θα πάρουν την Αλβανία. Η Σοβιετική Ένωση λόγω της διακοπής των σχέσεών της με τη Γιουγκοσλαβία, δεν μπορεί να βοηθήσει την Αλβανία, γι' αυτό πρέπει να αποφύγουμε να τους δώσουμε αυτό το πρόσχημα».

Ακούγοντας αυτή τη θλιβερή είδηση ταραχτήκα και για πολλή ώρα δεν μπόρεσα να συνέλθω. Αυτή η μέρα ήταν η πιο πικρή και θλιβερή μέρα της ζωής μου γιατί θα άρχιζε μια μεγάλη Οδύσσεια για μας όλους τους πολεμιστές, που λέγεται εμιγκράτσια και μας πότισε τα περισσότερα φαρμάκια.

Το πρωί στις 20 Απρίλη μαζευτήκαμε ο Ν. Ζαχαριάδης, ο Μ. Παρτσαλίδης κι εγώ. Ο Ζαχαριάδης μας ανακοίνωσε τις συνομιλίες που είχε με τον Στάλιν και άλλα μέλη της καθοδήγησης του ΚΚΣΕ. Του είπαν ότι η Αλβανία και η Βουλγαρία απ' την 1η Μάη 1949 κλείνουν τα σύνορά τους και δεν μπορούμε να πάρουμε απολύτως τίποτα κι όποιος μπαίνει θα κρατείται. Καμιά βοήθεια δεν μπορούν να μας δώσουν γιατί έτσι θα μπορέσουν ν' αποφύγουν τον πόλεμο με τους Αμερικανούς και την κατάληψη της Αλβανίας από τους Αμερικανούς. Του υπέδειξαν να υποχωρήσουμε στα τέλη του Μάη και να σταματήσουμε τον πόλεμο.

Δεν μπορούσα να καταλάβω αυτή τη θέση της ηγεσίας της Σοβιετικής Ένωσης. Γιατί ύστερα από 3χρονο αγώνα σκληρό, που με τα στήθια μας, νηστικοί και ξυπόλητοι δημιουργήσαμε ένα δυνατό λαϊκοεπαναστατικό στρατό, και ευνοϊκές συνθήκες, να μας εγκαταλείπουν και να μας αναγκάζουν να υποχωρήσουμε; Όταν ο αντίπαλος έπαιρνε τεράστια βοήθεια απ' τους Αγγλοαμερικανούς, γιατί το στρατόπεδο το σοσιαλιστικό και αντιιμπεριαλιστικό δεν έπρεπε να μας βοηθήσει; [...]

Μπροστά μας έμπαινε ή να μείνουμε και να εξοντωθούμε μια και μας κλείναν τα σύνορα, ή να υποχωρήσουμε και να πάρουμε το δρόμο της εμιγκράτσιας. Δεν είχαμε τίποτα άλλο να κάνουμε από το να πειθαρχήσουμε και να προτιμήσουμε την υποχώρηση, όσο πικρή κι αν ήταν. [...]

Στις 22 Απρίλη ήρθε ο Β. Μπαρτζώτας απ' τον Γράμμο και πραγματοποιούμε συνεδρίαση του Π.Γ. της Κ.Ε. του ΚΚΕ. Πήραν μέρος ο Ν. Ζαχαριάδης, Γιάννης Ιωαννίδης, Μ. Παρτσαλίδης, Β. Μπαρτζώτας και ο Γούσιας. Ο Ζαχαριάδης μίλησε για τις συζητήσεις που έκανε στη Μόσχα και το ζήτημα της υποχώρησης που του έβαλαν. Είπε ότι όπως διαγράφηκε η διεθνής κατάσταση, πρέπει να υποχωρήσουμε. Δεν έχουμε άλλο δρόμο. Πρότεινε τους τρόπους που θα πραγματοποιήσουμε την υποχώρηση τεχνικά και πολιτικά, ακριβώς όπως την πρότεινε και στην προηγούμενη σύσκεψη που κάναμε οι 3 μας.

Λίγες ημέρες αργότερα, η Μόσχα αλλάζει γνώμη κι ο Στάλιν δίνει την νέα εντολή: «Συνεχίστε!». Γράφει σχετικά ο Γούσιας:

Μετά δυο μέρες από το φευγικό του Ζαχαριάδη από το Γράμμο, μας στέλνει τηλεγράφημα που μας πληροφορεί ότι δημιουργήθηκε νέα κατάσταση για την ώρα. Τα μέτρα μας για υποχώρηση αναστέλλονται. Όλα επανέρχονται όπως και πρώτα. Μας συστήνει έντονη δράση. Το τηλεγράφημα αυτό από πρώτη ματιά μου προκαλούσε χαρά, γιατί δεν υποχωρούμε. Όμως παράλληλα μου προκάλεσε και βαθειά λύπη και ανησυχία. Δεν μπορούσα να ησυχάσω. Όλο αναρωτιόμουν που πάμε; Τι είναι αυτό που μας λένε, πώς σκέφτονται αυτό το να εντείνουμε τη δράση; Τα τμήματά μας στην Πελοπόννησο τα γονάτισε ο αντίπαλος με τις συνεχείς επιχειρήσεις που ενεργεί εναντίον τους από τις 19 Δεκέμβρη 1948 και αυτό από παντελή έλλειψη πυρομαχικών, γιατί ο αντίπαλος άλλαξε τον αγγλικό οπλισμό με αμερικάνικο και τα πολεμοφόδια που πέσαν στα χέρια των τμημάτων μας ήταν άχρηστα. Στη Ρούμελη και Θεσσαλία τα τμήματά μας συνεχώς μάχονται και αντιμετωπίζουν επιθέσεις του αντιπάλου. Πώς θα μπορέσουν να πραγματοποιήσουν μέτωπο και να εξασφαλίσουν τροφή σε τόσο μεγάλο τμήμα; Στο Βίτσι και Γράμμο με τα ψίχουλα που παίρνουμε, πως θα κρατήσουμε, θα φθείρουμε και θα δώσουμε χτυπήματα για ανατροπή;

Όπως παρατηρεί ο Τάκης Λαζαρίδης:

Αυτά λέει ο Γούσιας. Και είναι αλήθεια. Γιατί διασταυρώνονται και μ' άλλες πηγές. Και γιατί δεν είχε κανένα λόγο να επινοήσει όλη αυτή την ιστορία. Το να ομολογεί καθαρά ότι για τον εμφύλιο πόλεμο ο Στάλιν αποφάσιζε και κείνοι απλώς εκτελούσαν, δεν είναι βέβαια και τόσο τιμητικό...

Δύο είναι νομίζω τα συμπεράσματα που προκύπτουν αβίαστα. Πρώτον, η πλήρης και απόλυτη εξάρτηση και υποταγή του Ζαχαριάδη και των στενών συνεργατών του στις οδηγίες και τις εντολές του Στάλιν. Ακόμη και στις πιο αλλοπρόσαλλες και αντιφατικές. Θεωρούν εντελώς φυσικό και αυτονόητο να τις εκτελούν αναντίρρητα, έστω κι αν διαφωνούν ριζικά. Δεν τολμούν να εκφράσουν την παραμικρή διαφωνία, κάθονται μόνο και συζητούν πώς θα πραγματοποιήσουν την υποχώρηση «τεχνικά και πολιτικά»...

Βλέπουν πως η συνέχιση του πολέμου δεν έχει πια κανένα νόημα, η ήττα είναι αναπόφευκτη. Κι ωστόσο δέχονται να συνεχιστεί η άσκοπη αιματοχυσία, αφού αυτή ήταν η εντολή του Στάλιν. Υποτίθεται πως διηύθυναν τον ένοπλο αγώνα του Ελληνικού Λαού για ανεξαρτησία και σοσιαλισμό. Στην πραγματικότητα απλώς εκτελούσαν κατά γράμμα τις εντολές της Μόσχας. Έχοντας την ψευδαίσθηση ότι έτσι εκπληρώνουν το «διεθνιστικό τους χρέος»...

Το δεύτερο συμπέρασμα είναι ότι ο Στάλιν δεν νοιαζόταν καθόλου για τη μοίρα του Ελληνικού Λαού. Κυνικός και αδίστακτος, χρησιμοποιούσε τον Εμφύλιο για την προώθηση των στόχων της εξωτερικής του πολιτικής. Τον ανοιγόκλεινε σαν φουσαρμόνικα, ανάλογα με τις ανάγκες της στιγμής και ανάλογα με την αντίδραση που συναντούσε. Ανιχνεύοντας κάθε στιγμή τις διαθέσεις του αντιπάλου και χαράσσοντας έτσι πιο αποτελεσματικά τη γενικότερη στρατηγική του.

Στο μεταξύ όμως ο Τίτο, που έχει έρθει σε ρήξη με τον Στάλιν, διακόπτει την βοήθεια και κλείνει τα σύνορα στο ΚΚΕ, φέρνοντάς το σε αδιέξοδο και ενώπιον της ολοκληρωτικής ήττας, η οποία επήλθε τελικά τον Σεπτέμβριο του 1949, οδηγώντας τον Ζαχαριάδη, ηττημένο πλέον στον δρόμο της διαφυγής προς την Αλβανία. Ο υπαίτιος της ήττας, για το ΚΚΕ είχε βρεθεί. Ήταν ο Τίτο που τους εγκατέλειψε. Το τίμημα όμως, έτσι κι αλλιώς βαρύ... 50.000-100.000 Έλληνες νεκροί. Περισσότεροι κι απ' τους 23.000 νεκρούς στα πεδία των μαχών με τους εισβολείς του Άξονα...

Τι «γεύση» όμως αφήνει σε ανθρώπους της Αριστεράς, ο εμφύλιος σπαραγμός, που προκλήθηκε απ' την «δίψα» του ΚΚΕ για ανάληψη της εξουσίας, με κάθε μέσο; Πως εκτιμάται αυτός ο «αγώνας»;

Τάκης Λαζαρίδης («Ευτυχώς ηττηθήκαμε σύντροφοι»):

Αγώνας, λοιπόν, για τα ανώτερα ιδανικά της Ελευθερίας, της Δημοκρατίας και του Σοσιαλισμού με βιαίως στρατολογημένους χωριάτες και χωριατοπούλες 17 και 18 χρονών που αναγκάζονται με το ζόρι να πολεμήσουν, με το ζόρι να σκοτώσουν και να σκοτωθούν...

Και μόνο για το λόγο αυτό, όλοι αυτοί οι καπετάνιοι και οι επίτροποι, οι στρατηγοί και οι ταξίαρχοι, αντί να δημοσιεύουν συγγράμματα και να καμαρώνουν για τη δράση και τα κατορθώματά τους, θα 'πρεπε να κρύψουν το πρόσωπο από ντροπή και να κλάψουν πικρά για το αδικοχυμένο αίμα και τις συμφορές του Εμφυλίου...

Και τα Μακρονήσια, τα βασανιστήρια, οι εκτελέσεις;

Ναι, όλ' αυτά είναι αλήθεια και συνθέτουν μερικές από τις πιο μελανές σελίδες της σύγχρονης ιστορίας μας. Εκείνοι ωστόσο που θρηνούν για τις αγριότητες του Εμφυλίου, ας μην ξεχνούν πως ο εμφύλιος είναι πόλεμος όπως όλοι οι πόλεμοι και μάλιστα πιο σκληρός και πιο ανελέητος. Το πραγματικό ερώτημα δεν είναι ποιος ευθύνεται για τις αγριότητες του εμφυλίου αλλά ποιος ευθύνεται για τον ίδιο τον εμφύλιο.

Ηττηθήκαμε και τις τρεις φορές όχι γιατί η ηγεσία του κόμματος έκανε λάθη, όχι γιατί στάθηκε ανίκανη να οδηγήσει στη νίκη. Αλλά γιατί θεωρούσε πάντοτε υπέρτατο νόμο όχι το συμφέρον της πατρίδας αλλά το συμφέρον της «παγκόσμιας επανάστασης». Χάσαμε γιατί παίζαμε με σημαδεμένη τράπουλα και το παιχνίδι ήταν χαμένο απ' την αρχή. Γι' αυτό χάσαμε την εξουσία.

Και ευτυχώς που τη χάσαμε...

[Ο Λαζαρίδης, θα αποστείλει και μια επιστολή στις 11 Δεκεμβρίου του 2003 στον Κώστα Καραμανλή, όταν αυτός έπλεξε το εγκώμιο για τον Χαρίλαο Φλωράκη (γνωστό στον εμφύλιο ως «καπετάν Γιώτη»), αποκαλώντας τον «τίμιο πολιτικό» και αποδίδοντάς του «κοινωνικούς αγώνες»:

«Αξιότιμε κ. Πρόεδρε,

Δυσκολεύτηκα πολύ να διαβάσω στον χθεσινό τύπο και να καταλάβω τον διθύραμβο και τα εγκώμια που πλέξατε στον κ. Χαρίλαο Φλωράκη για τους "τίμιους πολιτικούς και κοινωνικούς αγώνες" που έδωσαν ο ίδιος και το κόμμα του. Τρεις φορές χρειάστηκε να σκουπίσω τα γυαλιά μου αμφιβάλλοντας αν με γελούν τα μάτια μου ή με προδίδει η αργόστροφη, λόγω ηλικίας, σκέψη μου. Τελικώς, μετά από κοπιώδη προσπάθεια, κατάλαβα ότι, πράγματι, αποτίετε φόρο τιμής στον αδικημένο κ. Φλωράκη, ο οποίος "πρόσφερε πολλά και πήρε λίγα". Ως απλός οπαδός της μεγάλης φιλελεύθερης παράταξης, δικαιούμαι νομίζω να τύχω εκ μέρους σας μιάς απαντήσεως στο απλό ερώτημα: Γιατί είναι άξιος τιμής ο κ. Φλωράκης; Ποιές ακριβώς υπηρεσίες προσέφερε στην πατρίδα;

Από όσα γνωρίζω ο κ. Φλωράκης διέπρεψε στον Εμφύλιο ως καπετάνιος μεραρχίας του “Δημοκρατικού Στρατού”. Έλαβε μέρος, μεταξύ των άλλων, στην επιχείρηση κατά του Καρπενησιού, στην λεηλασία της πόλης, στην εκτέλεση αθώων κατοίκων της και στην βίαιη στρατολογία πολλών άλλων.

Γνωρίζω επίσης ότι εν συνεχεία ο κ. Φλωράκης φοίτησε σε ανώτατη ρωσική στρατιωτική σχολή και ότι του απενεμήθη ο βαθμός ανωτέρου αξιωματικού του σοβιετικού στρατού. Του στρατού που κατέπνιγε τις λαϊκές εξεγέρσεις στις χώρες του πρώην “υπαρκτού σοσιαλισμού” και στήριζε την στυγνή δικτατορία των Μπρέζνιεφ – Αντρόπωφ και σία.

Γνωρίζω τέλος ότι μετά την Μεταπολίτευση ο κ. Φλωράκης, ως ηγέτης του ΚΚΕ, αγωνίστηκε με πάθος κατά της ένταξης της χώρας μας στην Ε.Ε. και υπέρ του εγκλωβισμού της, με “ειρηνικά” αυτή την φορά μέσα, στη σοβιετική στρούγκα. Την μετατροπή της δηλαδή σε σοβιετικό προτεκτοράτο, κατά τα πρότυπα της Αλβανίας, Βουλγαρίας κ.λπ.

Είναι “τίτλοι τιμής” αυτοί για τους οποίους πρέπει να τιμάται ο κ. Φλωράκης; Μήπως υπάρχουν και άλλοι που δεν είναι ευρύτερα γνωστοί και τους οποίους γνωρίζετε μόνον εσείς και οι συνεργάτες σας; Δεν θα έπρεπε να τους μάθουμε και εμείς οι απλοί Έλληνες πολίτες;

Δεν σας κρύβω επίσης κ. Πρόεδρε ότι από χθες με καταταυραννεί ένα βασανιστικό δίλημμα: καλώς ή κακώς εγώ ο παλιός αριστερός (και πιστεύω πολλοί άλλοι σαν και μένα) απεχώρησα από το ΚΚΕ και προσχώρησα στην φιλελεύθερη παράταξη, καταγγέλοντάς το για την ανεύθυνη και τυχοδιωκτική πολιτική του που είχε τόσο βαρύ ανθρωπινό και υλικό κόστος για τη χώρα; Αφού, κατά την εκτίμησή σας, οι αγώνες που διεξήγαγε και διεξάγει το ΚΚΕ είναι επωφελείς για την Πατρίδα και αξίζουν κάθε τιμής και επαίνου, μήπως θα πρέπει, συντετριμμένος πλέον, να δηλώσω και πάλι “λάθος” και να επιστρέψω ικέτης κοντά στον κ. Φλωράκη και το ΚΚΕ; Μήπως θα μπορούσατε να μου δώσετε μία συμβουλή επί του πρακτέου;

Με την προσήκουσα τιμή,

Τάκης Λαζαρίδης».]

Λεωνίδα Κύρκος («Καθημερινή», 3 Δεκεμβρίου 2006):

[...] Όλοι αυτοί, ας μην τους πω όλους, ήταν περιτρίμματα. Με πιάνει τρόμος άμα σκεφτώ ότι π.χ. αν νικούσε τότε η επανάστασή μας θα είχαμε πρωθυπουργό τον Μάρκο, έναν γελοίο άνθρωπο -τον είδα από κοντά και κατάλαβα τι γελοίος άνθρωπος ήταν- θα είχαμε υπουργό Οικονομικών τον Μπαρτζώτα, θα είχαμε υπουργό της Παιδείας π.χ. τον Στρίγγο, θα είχαμε υπουργό των Εσωτερικών τον άλλον, τον ανεκδιήγητο άνθρωπο που ήρθε από την Κρήτη, τον Βλαντά, ο οποίος ήταν για την εποχή εκείνη ένας ήρωας για τη νεολαία, γραμματέας της νεολαίας κ.τ.λ. Άνθρωποι γελοίοι, χωρίς καμιά παιδεία για να παίξουν έναν ουσιαστικό ρόλο, σαν αυτόν που φιλοδοξούσαν να παίξουν. Κι όμως εκείνη την εποχή, σας επαναλαμβάνω, τους έβλεπα τους ανθρώπους αυτούς σαν γίγαντες. [...]

Κορνήλιος Καστοριάδης («Επαναστατικό κίνημα σήμερα»):

Αν το ΚΚΕ νικούσε το Δεκέμβρη δεν επρόκειτο «να σώσει το αστικό καθεστώς», ούτε να μοιράσει την πραγματική εξουσία με την αστική τάξη και τους πολιτικούς της εκπροσώπους. Θα τους εξοβέλιζε γρήγορα ή αργά, απότομα ή βαθμιαία. Η Λαϊκή Δημοκρατία (με πεντακόσια εισαγωγικά, γιατί ούτε λαϊκή είναι, ούτε δημοκρατία, αλλά δικτατορία του ΚΚ) θα αρχίσει φυσικά με μορφή «συνασπισμού» κυβερνητικού, όπου το ΚΚ θα είχε πλάι του διάφορα τεχνητά πολιτικά κατασκευάσματα, τους «αριστερούς αγροτικούς», «φωτισμένους φιλελεύθερους», «λαϊκοδημοκρατικούς μοναρχικούς», «προοδευτικούς παλαιοημερολογίτες», «ριζοσπαστικούς ελληνοχριστιανούς» κ.λπ., για καμουφλάρισμα, κατασκευάσματα διευθυνόμενα από συνειδητές ή μη συνειδητές μαριονέττες του ΚΚ. Ξέρουμε ότι τέτοια κατασκευάσματα υπήρχαν ήδη. Κάτω απ' αυτήν την κυβέρνηση, όπου το ΚΚ. μόνο, θα κατείχε μια πραγματική δύναμη, τον αντάρτικο στρατό, θα κατελάμβανε όλες τις καίριες θέσεις στον κρατικό μηχανισμό, στη διοίκηση, στην παραγωγή, στα συνδικάτα, στους αγροτικούς συνεταιρισμούς, κ.λπ. Μετά από ένα ορισμένο χρονικό διάστημα πρόσφορα οργανωμένες «εκλογές» θα προσέφεραν την πανηγυρική και ενθουσιώδη επιδοκιμασία του λαού στη δημιουργημένη κατάσταση. Αν αυτή η εξέλιξη δεν πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα αυτό οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στη διεθνή μοιρασιά των ζωνών επιρροής ανάμεσα στους Αγγλοαμερικάνους και τους Ρώσους. Αντίθετα πραγματοποιήθηκε σ' όλες τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης είτε με τη βοήθεια (πάντα έμμεση) του ρωσικού στρατού, είτε και χωρίς τέτοια βοήθεια όπως στη Γιουγκοσλαβία (και, φυσικά, σε μια άλλη παράλληλα και σε πολύ πιο σημαντική έκταση στην Κίνα). Σε όλες αυτές τις χώρες τα καθεστώτα που δημιουργήθηκαν αντιστοιχούσαν και αντιστοιχούν στην ολοκληρωτική εξουσία των ΚΚ.

Και ο Χρήστος Σαρτζετάκης, που έχει δεχτεί κατά το παρελθόν την εκτίμηση της Αριστεράς, λόγω της στάσης του στην περίοδο της δικτατορίας (υπόθεση Λαμπράκη) και με την ψήφισή του ως Πρόεδρο της Δημοκρατίας:

...ένῳ οἱ ἄλλοι Εὐρωπαϊκοὶ λαοὶ ἐπέδιδοντο εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀνορθώσεως τῶν χωρῶν των ἀπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ 2ου παγκοσμίου πολέμου, ἐδῶ τὸ Κ. Κ. Ε. προεκάλεσε νέα πολλαπλάσια τοῦ πολέμου ἐκείνου δεινὰ, μὲ δεκάδας χιλιάδας θυμάτων καὶ τεραστίαις ὑλικὰς καταστροφάς • καὶ μὲ μελανωτέραν σελίδα τὸ

κατάπτυστον παιδομάζωμα...

Οί ἔχοντες ἑλληνικὴν παιδείαν γνωρίζουν, ὅτι ὁ «πόλεμος» κυριολεκτεῖται μόνον ἐπὶ διαμάχῃ μετὰ ξένων, ποτὲ μετὰ ὁμοφύλων, πολέμιοι εἶναι μόνον ξένοι καὶ ὁ πόλεμος μόνον μὲ ξένους διεξάγεται, ἐνῶ ἡ διαμάχη καὶ ἀντιπαραθέσεις πρὸς ὁμοφύλους ὀνομάζεται «στάσις»... Καὶ ἡ στάσις αὐτὴ ἔχει ὄνομα. Τὸ ἀντλεῖ ἀπὸ τῆς κείμενης διατάξεως τῆς Ποινικῆς νομοθεσίας. Ἡ ἀπόπειρα βιαίας μεταβολῆς τοῦ πολιτεύματος τῆς χώρας (ὅπως ἐν προκειμένῳ ἀπὸ ἐλευθέρου δημοκρατικοῦ εἰς καταπιεστικὸν κομμουνιστικόν) συνιστᾷ τὸ κακούργημα τῆς ἐσχάτης προδοσίας [ἄρθρον 123 § 2 τοῦ προῖσχύσαντος μέχρι καὶ τοῦ 1950 Ποινικοῦ Νόμου, ἄρθρον 134 § 1 Β β τοῦ ἰσχύοντος Ποινικοῦ Κώδικος]. Ἡ ἐπιχείρησις βιαίας ἀποσπάσεως ἐδάφους ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν κράτος (ὅπως ἐν προκειμένῳ τῆς Μακεδονίας μας) συνιστᾷ τὸ κακούργημα τῆς προδοσίας (ἐπιβουλῆς τῆς ἀκεραιότητος) τῆς χώρας [ἄρθρον 123 § 4 Ποινικοῦ Νόμου, ἄρθρον 138 § 1 Ποινικοῦ Κώδικος]. Ἡ δὲ συμφωνία ἢ ἔνωσις μὲ ἄλλους (ἕνα ἢ περισσοτέρους) πρὸς διάπραξιν συγκεκριμένων κακούργημάτων (ὅπως τὰ προκείμενα) συνιστᾷ τὸ ἔγκλημα τῆς συμμορίας [ἄρθρον 57 Ποινικοῦ Νόμου, ἄρθρον 187 § 1 Ποινικοῦ Κώδικος]. Καὶ ἄς προστεθῇ ἐδῶ, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἰδιαιτερότητος τῆς Ἑλληνικῆς Ποινικῆς Νομοθεσίας, παλαιᾶς καὶ ἰσχυοῦσης. Διότι τὰ ἴδια ἔγκλήματα μὲ τοὺς ἰδίους χαρακτηρισμοὺς καὶ τὰς ἰδίας ἀυστηρὰς κυρώσεις προβλέπουν καὶ αἱ ξένοι ποινικαὶ νομοθεσίαι, ὅλων τῶν πολιτισμένων χωρῶν. Ἐθνοπροδόται καὶ προδόται τῆς χώρας, λοιπόν, καὶ συμμοριῖται ὑπῆρξαν, κατὰ τὸν μόνον δυνατὸν καὶ ἐπιστημονικῶς ἀκριβῆ χαρακτήρισμόν, οἱ ἀποτελέσαντες τὸν ψευδώνυμον «Δημοκρατικὸν Στρατόν». Ἐπομένως καὶ ὀρθότατα ἐχαρακτηρίζοντο ἀνέκαθεν ὡς «συμμοριῖται» καὶ ἐγένετο λόγος συνεκδοχικῶς περὶ «συμμοριτοπολέμου», ἐξ αἰτίας δὲ τῆς ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὸ Κ.Κ.Ε. ποδηγετήσεώς των, περὶ «κομμουνιστοσυμμοριῶν» καὶ «κομμουνιστο-συμμοριτοπολέμου».

Το παιδομάζωμα

Το παιδομάζωμα, ἢ «παιδοσώσιμο» ὅπως ἀρέσκειται νὰ το ἀποκαλεῖ τὸ ΚΚΕ (χωρὶς ωστόσο, ν' ἀλλάζει δραματικὰ ἡ οὐσία), ὡς ἀντίβαρο τοῦ «παιδοφυλάγματος» καὶ των παιδουπόλεων τῆς βασίλισσας Φρειδερίκης (που ἀνεξαρτήτως κινήτρων [προστασία ὀρφανῶν πολέμου καὶ παιδιὰ ἀπόρων

οικογενειών, με επιπλέον ή και κύριο σκοπό την αποτροπή στρατολόγησής τους στον κομμουνιστικό στρατό], κατέληξε, εν μέρει, στην πορεία, και σε ένα εμπόριο υιοθεσιών, νομίμων και μη, αλλά και σε ένα ακροατήριο βασιλικής προπαγάνδας), αποτελεί μια από τις μελανότερες σελίδες της νεοελληνικής ιστορίας και σίγουρα μια απ' τις μαύρες σελίδες του ΚΚΕ.

Ήταν 4 Μαρτίου 1948, όταν από τον ραδιοφωνικό σταθμό του ΚΚΕ, «Ελεύθερη Ελλάδα», η «Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση» θα μεταδώσει την ακόλουθη ανακοίνωση:

Στο τελευταίο Βαλκανικό Συνέδριο των Νέων, το οποίο πραγματοποιήθηκε στο Βελιγράδι στις 3 Μαρτίου 1948, μετά από πρόταση του Έλληνα αντιπροσώπου, αποφασίσθηκε ομόφωνα από όλους τους αντιπροσώπους των δημοκρατικών χωρών, να ενδιαφερθούν και να δώσουν βοήθεια σε 12.000 παιδιά από την Ελλάδα. Τα παιδιά αυτά είναι ηλικίας 3-15 ετών. Αυτά θα μεταφερθούν στις γειτονικές δημοκρατικές χώρες, όπου θα τους παρασχεθεί βοήθεια και εκπαίδευση. Για κάθε 25 παιδιά θα υπάρχει μια δασκάλα η οποία θα τα φροντίζει.

Λίγες ημέρες πριν, ελληνική κυβέρνηση, στις 27 Φεβρουαρίου 1948, υπέβαλε αγωγή στην Ειδική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Βαλκάνια, με την οποία κατήγγειλε «ότι Ελληνόπουλα μετακινούνται διά της βίας από τους αντάρτες πέρα από τα σύνορα, την Αλβανία, τη Βουλγαρία και τη Γιουγκοσλαβία, καθώς και σε άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και κρατούνται στις χώρες αυτές. [...] Πράκτορες του "στρατηγού" Μάρκου έχουν αρχίσει απογραφή παιδιών, ηλικίας 3 έως 14 ετών, στη Βόρεια Ελλάδα...» («Το "παιδομάζωμα" κατά τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο» - Έρευνα Παντείου Πανεπιστημίου [Ελένη Παπαγεωργίου]).

Την εποπτεία της επιχείρησης αυτής που έφερε τον τίτλο «Επιτροπή Βοηθείας του Παιδιού», θα αναλάβει ο γιατρός καρδιολόγος Πέτρος Κόκκαλης (πατέρας του επιχειρηματία Σωκράτη Κόκκαλη), ως «υπουργός Κοινωνικής Πρόνοιας». Τα κίνητρα όμως του παιδομαζώματος, δεν είχαν και τόση ανθρωπιστική βάση, λαμβάνοντας υπόψιν τα δεδομένα της εποχής και ειδικότερα, την κατάσταση που επικρατούσε στις τάξεις του Δημοκρατικού Στρατού. Ο Νικόλαος Μαραντζίδης (επίκουρος καθηγητής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας) αναφέρει σχετικά («Καθημερινή», 9-3-2008):

[...] Υποστηρίχθηκε από το ΚΚΕ πως στόχος της επιχείρησης υπήρξε η σωτηρία των παιδιών από τα δεινά του πολέμου. Υποστηρίχθηκε, επίσης, πως τα παιδιά δόθηκαν εθελοντικά από τους γονείς τους. Τα παραπάνω επιχειρήματα δεν ευσταθούν. Επρόκειτο για μια αμυντική επιχειρηματολογία απέναντι στις καταγγελίες της κυβέρνησης της Αθήνας που υποστήριζε πως τα παιδιά «απήχθησαν βιαίως» με σκοπό τον αφελληνισμό τους.

Η απόφαση της μετακίνησης των παιδιών στηρίχθηκε σε στρατιωτική και όχι ανθρωπιστική λογική. Ο ΔΣΕ αντιμετώπιζε σοβαρότατο πρόβλημα προσέλευσης μαχητών. Από τα μέσα του 1947, η στρατολογία γίνεται βίαια. Η εθελοντική κατάταξη στο ΔΣΕ δεν έφτανε ούτε το 10%. Από ένα σημείο και μετά, οι αντάρτες δεν έβρισκαν άνδρες στα χωριά να στρατολογήσουν. Με την πάροδο του χρόνου ο αριθμός των γυναικών που στρατολογούνται αυξάνεται δραματικά. Από την άνοιξη του 1949, οι γυναίκες αποτελούν το 30% των μάχιμων και το 70% των βοηθητικών στις μονάδες του ΔΣΕ. Αυξάνεται επίσης ο αριθμός των ανηλίκων μαχητών. Το 1949, ένας στους πέντε μαχητές του ΔΣΕ ήταν σίγουρα 18 ετών και κάτω. Το ΚΚΕ αποφασίζει να μετακινήσει τα παιδιά προκειμένου οι γονείς τους (κυρίως οι μάνες) να μπορούν να πολεμήσουν στις γραμμές του. Επιπλέον, με τα παιδιά «μέσα», οι γονείς δεν μπορούσαν φυσικά να λιποτακτήσουν από τις γραμμές του ΔΣΕ. Οι λιποταξίες ήταν μια πληγή που μάστιζε το ΔΣΕ και η ηγεσία του σκεφτόταν διαρκώς τρόπους να την εμποδίσει.

Κάποια από τα μεγαλύτερα παιδιά επέστρεψαν με το όπλο στο χέρι προκειμένου να πολεμήσουν με το ΔΣΕ στην τελευταία φάση αυτού του πολέμου. Ποιος είναι ο ακριβής αριθμός αυτών των παιδιών δεν γνωρίζουμε, ούτε πόσα από αυτά σκοτώθηκαν, τραυματίστηκαν ή συνελήφθησαν με το όπλο στο χώρο και στάλθηκαν φυλακή ή εξορία. Παραμένουν θέματα ταμπού. Όπως δεν γνωρίζουμε πόσα παιδιά χάθηκαν στο δρόμο, πεθαίνοντας από κακουχίες, το κρύο ή τους βομβαρδισμούς. [...]

Ο Γεώργιος Μανούκας, ο οποίος υπήρξε ένας εκ των υπευθύνων των επιχειρήσεων του παιδομαζώματος, περιγράφει τις φάσεις του σχεδίου («Το παιδομάζωμα»):

Με σπουδή η ψευτοκυβέρνησις εκινητοποίησε όλα τα πολιτικά στελέχη σε όλα τα χωριά που ημπορούσαν να ελέγξουν. Στα χωριά που δεν ημπορούσαν να πάνε διότι τα ήλεγχε ο στρατός, έστειλαν μυστικές εντολές σε φανατικούς κομμουνιστές να καταγράψουν τα παιδιά και να καταστρώσουν σχέδιον αρπαγής. Μία πρωτοφανής προπαγάνδα άρχιζε σε όλα τα χωριά. Τίποτε δεν ηκούετο παρά μόνο η υπόθεσις των παιδιών.

Οι κάτοικοι αναστατώθηκαν μόλις πληροφορήθηκαν από στόμα σε στόμα την απαίσια απόφασι. Ένας γενικός φόβος και ένας πανικός κατέλαβε τον κόσμο. Έλεγαν οι άνθρωποι: «Ως τώρα μας έπαιρναν τα μεγάλα παιδιά και κορίτσια και τα έκαμαν αντάρτες. Τώρα θέλουν και τα μικρά».

Αι υποσχέσεις των κουκουέδων έδιναν κι έπαιρναν: «Θα σώσουμε τα παιδιά από βέβαιο θάνατο», «Παραδεισένια ζωή τα περιμένει εκεί που θα πάνε». «Γρήγορα θα ελευθερωθούμε και θα επιστρέψουν τα παιδιά αγνώριστα». [...]

Φόβος και τρόμος συνέχει τα γυναικόπαιδα από διαδόσεις των συμμοριτών ότι ο «μοναρχοφασισμός» θα ρίψη προσεχώς ατά χωριά «δηλητηριώδη αέρια...καί ατομικές βόμβες»! Οι κάτοικοι των χωριών βρίσκονται σ' αναστάτωση. Από τη μια μερικό φόβος και η τρομοκρατία, από την άλλη η πολεμική ατμόσφαιρα περί επικειμένων συγκρούσεων, βομβαρδισμών, καταστροφής. Υπεράνω όλων όμως ο φόβος απ' τούς χαρακτηρισμούς, «μαύρος», «πράκτωρ», «προδότης». [...]

Μέσα σε σπαρακτικές σκηνές των μανάδων άρχισε το έγκλημα της αρπαγής. Στο τέλος Φεβρουαρίου (1948) έγινε προκαταρκτική συγκέντρωσις παιδιών από χωριά που ελέγχοντο απ' τον στρατό. Τα παιδιά αυτά ωδηγήθησαν προς την συμμοριτοκρατουμένη ζώνη και ύστερα από καλά προσχεδιασμένο δρομολόγιο, ενώθηκαν με άλλες φάλαγγες παιδιών και άρχισε η γενική έξοδος απ' την Ελλάδα προς το Παραπέτασμα.

Την 1η Μαρτίου 1948 άρχισε η έξοδος. Είχε εκδοθή διαταγή από την «Π.Δ.Κ.» να τελείωση μέσα σε 10-15 ήμερες. Οι αιματοβαμμένοι κομμουνιστές, πρωτοστάτησαν δίδοντες πρώτοι το παράδειγμα στην παράδοσι των παιδιών. Σε πάρα πολλά μέρη η αρπαγή είχε πάρει χαρακτήρα μάχης. Παιδιά που ήταν σε χωριά που ήλεγχε ο στρατός, έβγαιναν τη νύχτα με επιχειρήσεις των συμμοριτών. Είχαν ειδοποιηθή όλα τα συμμοριακά τμήματα να προστατεύουν τις φάλαγγες των παιδιών. Μπροστά, πίσω και στα πλάγια, πήγαιναν συμμορίτες. Στη μέση τα παιδιά. Ανάμεσά τους οι μάνες με τα μωρά στα χέρια. Αυτές διετάχθησαν να φθάσουν ως τα σύνορα με τα μωρά στην αγκαλιά και εκεί να τα παραδώσουν στις «ομάδες προωθήσεως». Πολλά παιδιά διέφυγαν απ' τις φάλαγγες, γι' αυτό είχαν ληφθή μέτρα «συνοδείας».

Αι «πύλαι εισόδου» στις χώρες του Παραπετάσματος (Αλβανία, Γιουγκοσλαβία και Βουλγαρία) είχαν κανονισθή εκ των προτέρων. Σε συνεννόησι με τους αντιπροσώπους του Κ.Κ.Ε. και αντιπροσώπους των ανωτέρω χωρών είχε κανονισθή και ο τρόπος παραλαβής των παιδιών. Όταν αυτά έμπαιναν στην ξένη χώρα, οι πόρτες ήταν ανοικτές. Στις εισόδους των συνόρων δεν υπήρχε κανένας στρατιώτης φύλακας. Ήταν σχεδιασμένα έτσι, ώστε να φαίνεται, ότι τα παιδιά... «καταδιωκόμενα από αεροπλάνα και τρομαγμένα... ξεχύθηκαν ατά σύνορα» και έμπαιναν μέσα στις ξένες χώρες κύματα—κύματα.

Αυτό το απαίσιιο σχέδιο είχαν καταστρώσει διά να το προβάλουν σαν όπλο δικαιολογίας στους ξένους. Πως τάχα έμπαιναν τα παιδιά σα φοβισμένο κοπάδι από το «κυνηγητό των αεροπλάνων»!

Ως τις «πύλες εισόδου» έφθαναν και μερικοί γονείς εκτός από εκείνους που έφερναν στην αγκαλιά τα μωρά! Ήθελαν να συνοδεύσουν τα παιδιά τους ως το τελευταίο ελληνικό σημείο!

Ποτέ δεν είδα δραματικότερη στιγμή από εκείνη του αποχωρισμού των παιδιών απ' τους γονείς των! Δεν ημπορούσα να κοιμηθώ επί 15 ήμερες που

διήρκεσε το δράμα αυτό, απ' τη συγκίνηση που δοκίμαζα. Τα παιδιά, έφθαναν κατά εκατοντάδες, κατατσακισμένα κυριολεκτικώς απ' τις πολυήμερες κακουχίες. Αρκετά ήσαν άρρωστα! Οι γονείς κατησπάζοντο μια, δύο...χίλιες φορές, τα παιδάκια τους. Ξεκινούσαν να γυρίσουν αφού το κατατυραννούσαν με τα αγκαλιάσματα και τα φιλήματα, μα ξαναγύριζαν και φώναζαν: «Σταθείτε να ξαναφιλήσουμε τα παιδιά μας!». Παρέες παρέες οι γυναίκες, μάνες, στεκόταν βουβές, άλλες μοιρολογούσαν ως που να απομακρυνθούν τα κάρρα με τα μαύρα καραβάνια. Σε όλους τους λόγγους αντηχούσαν γοερές κραυγές! [...]

Είναι γεγονός αναμφισβήτητον, ότι τα στοιχεία του φόβου, του τρόμου, των εκβιασμών, της αρπαγής και των δολοφονιών απ' τους συμμορίτες, είναι εκείνα που επέδρασαν στον λαό της Ηπείρου, της Μακεδονίας και τής Θράκης, αλλά και άλλων περιοχών τής Ελλάδος και απεσπάσθησαν τά Ελληνόπουλα απ' τή μητέρα Ελλάδα και ευρέθησαν στο Παραπέτασμα.

Διότι, ερωτώμεν :

Ποιά Ελληνίδα μάνα, ποια κακούργα μάνα θα δεχόταν να παραδώση το παιδί της «ευχαρίστως» στην αγκαλιά μιας ξένης νταντάς έξω τής Ελλάδος, μιας Αρβανίτισσας λ.χ. ή μιας Βουλγάρας; Κ α μ μ ί α !

Και όμως ευρέθησαν άνθρωποι -ποιοί άλλοι απ' την ηγεσία του Κ.Κ.Ε.- οι οποίοι το δράμα της αρπαγής των παιδιών, εχαρακτήρισαν ως «χαράν, και πανηγύρι, ως λαχτάραν και ανυπομονησία των μανάδων» να παραδώσουν τα παιδιά τους στις ξένες νταντάδες!

Ιδού τι «κατήγγειλε» η Ζαχαριάδου, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε. σ' ένα παγκόσμιον συνέδριον γυναικών στην Ουγγαρία:

«Οι δολοφόνοι των χιλιάδων παιδιών της Ελλάδας άρχισαν και χύνουν κροκοδείλια δάκρυα και να σηκώνουν καπνούς συκοφαντίας. Ταυτόχρονα για να σταματήσουν τους γονείς που με λαχτάρα ζητούσαν να στείλουν τα παιδιά

τους στις Λαϊκές Δημοκρατίες, άρχιζαν το φοβερό παιδομάζωμα με επικεφαλής την βασίλισσα Φρειδερίκη...».

Ο Γεώργιος Μανούκας, συνεχίζει, υποστηρίζοντας επιπλέον, ότι ένας απ' τους σκοπούς ήταν και ο αφελληνισμός των παιδιών, που θα δημιουργούσαν έτσι πιο εύκολα έναν στρατό γενίτσαρων, κατά τα τουρκικά πρότυπα του παρελθόντος:

Τό ΚΚΕ στην προσπάθειά του να συγκαλύψη το βδελυρόν έγκλημα, επεχείρησε να παρουσιάση το έργο του αυτό ως πράξιν «θεάρεστον», την δε ενέργειάν του έθνους να σώση τα εναπομείναντα παιδιά από την αρπαγήν, ως «Παιδομάζωμα το οποίον ενεργούν οι μοναρχοφασίστες με επικεφαλής τη... Βασίλισσα Φρειδερίκη!».

Η σκοτεινή πρόθεσις στο σχέδιο του παιδομαζώματος δίνει τον χαρακτήρα ειδεχθούς εγκλήματος από το σημείο που το ΚΚΕ αποβάλλοντας τη μάσκα φανέρωνε, το βρωμερό του προσωπείο, όταν ύστερα από έναν χρόνο απ' την αρπαγή τους, ωδήγησε απ' το παραπέτασμα παιδιά 15 χρονών στη σφαγή του πολέμου, στον πόλεμο κατά της Πατρίδος τους. Είναι οδυνηρότατο και προκαλεί αποτροπιασμό σε κάθε ελληνική συνείδησι, αλλά και σε οποιαδήποτε συνείδησι πολιτισμένου ανθρώπου, το ότι ανάμεσα στα πτώματα των συμμοριτών, ευρέθησαν και πτώματα παιδιών 15 χρονών, από εκείνα τα όποια απήγαγαν οι βάρβαροι στις χώρες τους, διά να τα «περιθάψουν», όπως ισχυρίσθησαν και να τα «σώσουν» απ' τις φρικαλεότητες του πολέμου! Και έπειτα τα έφεραν κρυφά στην Ελλάδα να πολεμήσουν!

Δυστυχώς το δράμα των παιδιών δεν έκλεισε με τη συντριβή του συμμοριτισμού. Ίσως ακριβώς τότε άρχιζε!

Άρχισε με εντατικήν προπαγάνδαν και σατανικό σύστημα η αλλοίωσις της εθνικής τους συνειδήσεως, η δημιουργία σλαβικών ψυχών σε ελληνικά κορμιά.
[...]

Εσύρθησαν τα παιδιά στις χώρες του Παραπετάσματος! Και τα παιδιά αυτά ήσαν παιδιά καθαρά παιδιά Ελλήνων. Και βρέθηκα στο Βελιγράδι, όταν με

διόρισαν επιθεωρητή και υπεύθυνο της Παιδείας σ' όλο το παιδομάζωμα, ευρέθην σε εξαιρετικά δύσκολη θέση, μπροστά στο πρόβλημα της γλώσσας των παιδιών, των αποφάσεων του κόμματος δια «δικαιώματα καταδυναστευθέντος λαού» κ.λ.π. Και εδήλωσα αμέσως στον Κόκκαλη που ήταν τότε και «υπουργός» της Παιδείας και στον Αναστασιάδη που ήταν «πρεσβευτής» του κόμματος στη Γιουγκοσλαβία, ότι όλα τα παιδιά ήσαν Ελληνόπουλα και θα εδίδασκα μόνον στην Ελληνική γλώσσα αδιαφορώντας ποια γλώσσα ήθελε ο καθένας. Μου απήντησαν ότι, «εφ' όσον δεν είχαμε δασκάλους Σλάβους, επί του παρόντος» να τα μάθαινα ελληνικά.

Αργότερα και ενώ λειτουργούσε ένα εκπαιδευτικόν φροντιστήριο στα Καρπάθια της Ρουμανίας, μου έστειλαν οι οργανώσεις του Κ.Κ.Ε. απ' την Ελλάδα, μια ομάδα σλαβοφώνων στελεχών, να διδάξουν την σλαβική γλώσσα και «να βάλουν τις βάσεις για μια πάρα πέρα δράση εις το γλωσσικόν των σλαβοφώνων». Επειδή βρέθηκα πάλι σε δύσκολη θέση και δεν ημπορούσα να δώσω αυθεντική λύσι μια και βρισκόμουν πολύ μακριά απ' την Ελλάδα, εζήτησα την γνώμη του Αποστόλου, ο οποίος, ήταν τότε «πρεσβευτής» του Κ.Κ.Ε. στη Ρουμανία. Ο Αποστόλου με βοήθησε και δώσαμε μια προσωρινή λύσι. Να τους αφήσουμε, να διδάξουν την σλαβική γλώσσα στους Μακεδόνες δασκάλους, σε ξεχωριστές ώρες, εκτός του φροντιστηρίου.

Αργότερα επειδή εχαρακτηρίσθη κάπως ύποπτη «η πρόθεσι» αυτών των δασκάλων της σλαβικής γλώσσας, τους τοποθετήσαμε σε μέρη, που δεν ημπορούσαν να δράσουν αμέσως. Εν τούτοις εκκινήθησαν να δράσουν δι' αλληλογραφίας. Μάλιστα κατεφέροντο εναντίον μου!

Κατά τον Μάρτιον και Απρίλιον του 1949 μου έπεσε σα βόμβα στο κεφάλι μου μια πληροφορία ό,τι το Κ.Κ.Ε. με απόφασί του (Πέμπτη ολομέλεια Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε. Ιανουάριος 1949) καθόρισε πλέον ότι: «Έπαθλον των αγώνων του σλαβομακεδονικού λαού, θα είναι η πλήρης αυτού εθνική αποκατάσταση»... Βλέπω λοιπόν, ότι το Κ.Κ.Ε. πέταξε τη μάσκα και έδιδε το δικαίωμα της «αυτονομίας» στους Έλληνες της Μακεδονίας, ως «έπαθλον των αγώνων τους!». Και επειδή εγώ με το παιδομάζωμα βρισκόμουν στο

Παραπέτασμα, «λεύτερα» και χωρίς οχλήσεις απ' το «μοναρχοφασισμό» έπρεπε να επέλθη άμεση «αυτονομία» και στην παιδεία! Έτσι σύμφωνα με «εσωκομματικές επεξηγήσεις» υπέστειλα την σημαίαν μου και ετοιμαζόμουν δια αλλαγήν φρουράς! Σε λίγο κατέφθασαν αντιπροσωπείες σλαβόφωνων αυτονομιστών δια «επιθεώρηση». Όταν με βρήκαν και πληροφορήθησαν δια την κατάστασι των παιδιών «των» με χτύπησαν στον ώμο: «Ωραία αλλά... εκεί στη γλώσσα, μας τα λέρωσες, Ρουμελιώτη, αλλά... ανηστεία (!) και γίνεσαι Μακεδόνας Ρουμελιώτη!...». Έμεινα λοιπόν εκεί λίγον καιρό, αλλά χωρίς την λεοντήν του «Επιθεωρητού». Μετά από λίγες ημέρες, μου ξέσπασε άλλη βόμβα στο κεφάλι.

Όταν τελείωσε η γενική περιοδεία υπέβαλα στην Επιτροπή των παιδιών γενική έκθεσι, αναφέροντας τις σπουδαιότερες παρατηρήσεις μου δια τη ζωή των παιδιών. Ξεχωριστό λόγο έκαμα δια το ηθικό των παιδιών. Ετόνισα ιδιαιτέρως ένα πράγμα που μου έκαμε κατάπληξιν: Ότι «πολεμικόν πνεύμα και στρατιωτική αγωγή εχαρακτήριζε σχεδόν όλους τους παιδικούς σταθμούς όλων των χωρών» του Παραπετάσματος. Ποιος λοιπόν διοχέτευσεν αυτή τη γραμμή;

Τη διοχέτευσαν οι επιθεωρηταί και οι επιτροπές που διωρίσθησαν απ' την κομμουνιστικήν οργάνωσιν Μπούλκες. Είχαν «γραμμή» από το κλιμάκιον του Κ.Κ.Ε. στο Μπούλκες! Και άρχισαν να την εφαρμόζουν από την πρώτη ημέρα που ήλθαν σ' επαφή με τα παιδιά. Την γραμμή αυτή είχα εντολή από τον Κόκκαλην να εφαρμόσω κι εγώ! «Θα προσέξης ιδιαιτέρως, μου ετόνισεν ο Κόκκαλης στο Βελιγράδι, κατά την εκεί συνεδρίασίν μας, να καλλιεργηθούν συνθήκες ώστε να αναπτυχθή ο επαναστατικός παλμός των παιδιών, πράγμα που δεν θα αφήση τα παιδιά να ξεχάσουν τον αγώνα...»

Είχαμε εντολή να καλλιεργούμε τον «επαναστατικό παλμόν». Να κάμωμεν τα παιδιά να «ανάψουν», να διψάνε δια πόλεμο και δια αίμα! Ξεχάσαμε εκείνο που είπαμε στους γονείς όταν τα πήραμε. «... θα στείλουμε τα παιδιά στις γειτονικές λαϊκές δημοκρατίες, να ζήσουν ήσυχα, να μην ακούνε τα αεροπλάνα του Τρούμαν, να κάνουν τον περίπατό τους ήσυχα, να χαίρονται τη

ζωή τους, χωμένα μέσα στην καλοπέραση απ' τα μέσα που τα περιμένουν στις λαϊκές δημοκρατίες!...».

Να, σε ποια κατάσταση βρήκα τα παιδιά ύστερα από 3-4 μήνες από την ημέρα που έφυγαν απ' την πατρίδα τους (σημειώσεις απ' το ημερολόγιό μου): «Ταχτοποιήθηκαν» τα παιδιά στις χώρες μα φάνηκαν αμέσως μαχητικές εκδηλώσεις. Ουρανομήκεις ζητωκραυγές υπέρ του Κ.Κ.Ε. και των ηγετών του, υπέρ του Στάλιν, Δημητρώφ, και των αρχηγών των άλλων κομμουνιστικών κομμάτων! Διακεκομμένες φωνές αντηχούσαν στον αέρα: «Στά—λιν, Τι—το, Δη—μη—τρώφ, Ζα—χα—ρι—ά— της, Χό—τζα...». Μικρά παιδιά που δεν μπορούσαν να αρθρώσουν λέξι ή που δεν έφθανε η φωνή τους, μάθαιναν να σηκώνουν τη γροθιά και να την κινούν ρυθμικά, όταν άλλοι εξητωκραύγαζαν υπέρ των αρχηγών των κομμουνιστικών κομμάτων.

Κάθε κίνησις ομάδων παιδιών στα γύρω των παιδικών σταθμών μέρη, στην πόλι ή στους περιπάτους, έπρεπε να γίνεται με βήμα και να συνοδεύεται με επαναστατικά τραγούδια, και από καιρό σε καιρό να διακόπτουν με ζητωκραυγές. Ο κόσμος, ο ξένος κόσμος, έμενε κατάπληκτος ακούοντας αυτές τις εκδηλώσεις. Εσχημάτιζε την εντύπωση ότι οι παιδικοί σταθμοί δεν ήσαν κέντρα παιδικά, αλλά στρατώνες!

Μέσα στους θαλάμους διαμονής είχαν αναρτηθή εικόνες των αρχηγών του Κ.Κ.Ε. και των συμμοριτών. Διάφορα συνθήματα επαναστατικά στους τοίχους. Μπροστά από κάθε φαγητό και στο τέλος, προτού κοιμηθούν τα παιδιά, προτού αρχίσουν να λένε κανένα ποιηματάκι, έπρεπε να τεντώσουν τη γροθιά και να φωνάζουν ομαδικά: «Με τον Μάρκο -ή με τον Ζαχαριάδη- εμπρός για τη λευτεριά». Όταν έπιαναν να γράψουν κάτι, έπρεπε να αρχίσουν έτσι: «Για τη λευτεριά με τον Ζαχαριάδη εμπρός» και όταν τελείωναν, να κλείσουν το γραπτό τους έτσι: «Θάνατος στο φασισμό, λευτεριά στο λαό...».

Συγκεντρώνονταν σε μια μεγάλη αίθουσα και αυτή την ωνόμαζαν «λέσχη». Το

μάθημά τους εκεί ήταν φανταστικές περιγραφές από «καθοδηγητές» του Κόμματος των δήθεν «στρατοπέδων συγκέντρωσης των Ελληνόπουλων στην Ελλάδα, που πήρε με τη βία ο μοναρχοφασιστικός στρατός και τα κάνει γενιτσάρους!». Και ότι «πεθαίνουν κατά εκατοντάδες απ' τις στερήσεις και την πείνα!». Εκεί εξησκούντο να ζητωκραυγάζουν ρυθμικά διάφορα επαναστατικά συνθήματα των συμμοριτών. Έπαιζαν θεατράκια και σκετς, προπαρασκευασμένα έτσι, που να φαίνεται «εξόντωση στρατιωτών, χωροφυλάκων και δεξιών, από αγανακτισμένους αντάρτες». Τα παιδιά σπαρταρούσαν απ' τα γέλια! Απ' τις ψεύτικες υποβολές πολλές φορές παιδάκια συγκινούνται και έκλαιγαν από το δήθεν «εξόντωμα παιδιών» τα οποία είχαν μείνει στην Ελλάδα και «δεν πρόλαβαν να φύγουν και κείνα» όπως έφυγαν αυτά και «σώθηκαν». Και φούντωνε το μίσος των παιδιών εναντίον των «φασιστών» που ήσαν αίτιοι! Τα μεγάλα παιδιά στην πλειοψηφία τους έφεραν δίκοχα και σχεδόν όλα, διάφορα διακριτικά συνθήματα του Κ.Κ.Ε. και του «Δ.Σ.Ε.».

Οι σταθμοί, ερυθμίσθη απ' το Κ.Κ.Ε., να είναι μικτοί κατ' αρχήν από παιδιά Ελληνόφωνα και σλαυόφωνα και μεταξύ τους να φωνάζουν διάφορα συνθήματα «αλληλεγγύης και ισότητας» (τότε ίσχυε η αρχή της «ισότητος των εθνοτήτων», σύμφωνα με απόφασι του Κ.Κ.Ε. Αργότερα, όταν απεφασίσθη η «αυτονομία των Μακεδόνων», τα παιδιά χώρισαν). Μια τέτοια πολεμική αγωγή τι μπορούσε να φέρη στα παιδιά; Δίψα δια πόλεμο! Και δεν άργησε να έλθη. Ύστερα από 8-10 μήνες σχηματίσθηκαν τάγματα από παιδιά, ωδηγήθηκαν στην Ελλάδα και έλαβαν μέρος στο συμμοριτοπόλεμο.

Οι παιδικοί σταθμοί είχαν μεταβληθή σε κέντρα εκπαίδευσως μικρών στρατιωτών και όχι σε κέντρα χαράς...

Ειδικά στην Γιουγκοσλαβία, οι αρχές φρόντισαν να «εκμακεδονίσουν» τα Ελληνόπουλα που στέλνονταν εκεί απ' τον ΔΣΕ (τουλάχιστον 11.000), στερώντας τους την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και διαπαιδαγωγώντας τα ως «Μακεδόνες», ενώ πολλά απ' αυτά μεγάλωσαν σε οικογένειες των αυτοαποκαλούμενων «Μακεδόνων».

Παρ' ότι το παιδομάζωμα καταγγέλλθηκε στον ΟΗΕ και καταδικάστηκε απ' αυτόν, όπως κι από άλλες διεθνείς οργανώσεις, κόμματα, κυβερνήσεις, μετά απ' τον διεθνή σάλο που προκλήθηκε, το ΚΚΕ όχι μόνο υπεραμύνεται της τακτικής του, αλλά με υπόμνημα του «προέδρου» της «κυβέρνησης του βουνού», Μάρκου Βαφειάδη, λίγο πολύ, εμφανίζονται οι γονείς που κατάφεραν γλυτώσουν τα παιδιά τους απ' την αρπαγή,...μετανιωμένοι που δεν μιμήθηκαν τους άλλους γονείς, οι οποίοι υποτίθεται ότι «οικειοθελώς» έδωσαν τα παιδιά τους στις «φιλανθρωπικές» οργανώσεις των λαϊκών «Δημοκρατιών»! (αν και οι σλαβόφωνοι πληθυσμοί της Μακεδονίας, είχαν λιγότερες αντιστάσεις, σε αντίθεση με τις ελληνικές οικογένειες, που ελάχιστες έδωσαν την συγκατάθεσή τους για κάτι τέτοιο, βάσει διαφόρων κινήτρων [φόβος ενδεχόμενης άρνησης, συμπάθεια προς τους αντάρτες, προστασία των παιδιών τους από την πείνα και τους κινδύνους του πολέμου κ.ά.]).

Οι φιλανθρωπικές οργανώσεις των λαϊκών Δημοκρατιών, δέχτηκαν με τη μεσολάβηση μας, να περιποιηθούν και να φιλοξενήσουν αυτά τα φτωχά θύματα των

μοναρχοφασιστικών φρικαλεοτήτων. Και τις μέρες εκείνες ακριβώς που γινόταν απ' τον οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών η παγκόσμια καμπάνια για το παιδί, διεξάγονταν εδώ ένα λαϊκό έργο αλληλεγγύης, δώδεκα χιλιάδες παιδιά είχαν σωθή. Φυσικά δεν ήταν όλα τα παιδιά της Ελλάδος. Πολλοί γονείς, είτε επειδή είχαν τα μέσα να τα θρέψουν, είτε γιατί δεν ήθελαν να τα αποχωριστούν δεν τα έστειλαν και κανένας δεν τους ανάγκασε να το κάνουν. Άλλοι πάλι γονείς έστειλαν ένα ή δύο παιδιά και κράτησαν τ' άλλα. Είναι αλήθεια πως πολλοί απ' τους τελευταίους μετάνοιωσαν που δε μιμήθηκαν τους άλλους, όταν τα αμερικανικά αεροπλάνα σκότωσαν πολλά απ' αυτά, και η πείνα απεδεκάτιζε τα άλλα. Το γεγονός αυτό εν πάση περιπτώσει, δείχνει πως κανένας καταναγκασμός δεν ασκήθηκε ούτε είναι δυνατόν ν' ασκηθή. [...]

Προφανώς, ο Βαφειάδης, δεν αναφέρεται στους γονείς που με λαχτάρα ξανασφίγγουν στην αγκαλιά τους τα παιδιά τους, που κατόρθωσαν να επιστρέψουν απ' το Παραπέτασμα (οι φωτογραφίες από τα βιβλία «Το παιδομάζωμα» [Γεώργιος Μανούκας] και «Ο λαός ξεχνά τι σημαίνει Αριστερά» [Κωνσταντίνος Πλεύρης])...

Τα οποία παιδιά, δεν θα μπορούσε κάποιος να χαρακτηρίσει και «αχάριστα» για τα «αγαθά» του κομμουνιστικού «Παράδεισου» που απέρριψαν, αν λάβει υπόψιν του την «καταπληκτική» αντίθεση της ακόλουθης φωτογραφίας: Παιδιά ντυμένα με παλτά και σκούφους, αλλά...ξυπόλυτα...

Αν και η κομμουνιστική προπαγάνδα και η ΕΒΟΠ (Επιτροπή Βοήθειας στο Παιδί), φρόντιζαν με «αυθόρμητες» φωτογραφίες μέσω των εντύπων τους, να δίνουν μια συνολική ειδυλλιακή εικόνα για την ζωή των παιδιών στο Παραπέτασμα (κάτι σαν τις διαφημίσεις του «Βιτάμ»)...

ΕΒΟΠ, *Η αλήθεια για τα παιδιά της Ελλάδας*, 1952.

Παρ' ότι αρκετά παιδιά, συνάντησαν και καλές συνθήκες διαβίωσης σε κάποια απ' τα σημεία που διοχετεύθηκαν, αυτό δεν καθαγιάζει κι ούτε αφαιρεί τον βίαιο

χαρακτήρα του παιδομαζώματος, που διήρκεσε ενάμισι χρόνο, ως την τελική ήττα του ΔΣΕ, και υπολογίζεται ότι διοχετεύτηκαν στις κομμουνιστικές χώρες (Αλβανία, Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Τσεχοσλοβακία, Ουγγαρία, Ανατολική Γερμανία, Πολωνία και Σοβιετική Ένωση) 25.000-28.000 παιδιά, αν και το αρχικό σχέδιο προέβλεπε την μεταφορά 50.000 παιδιών. Απ' αυτά, επέστρεψαν αρχικά, μετά από πολύπλοκες διαδικασίες περίπου 500 παιδιά, ενώ άλλα που επέστρεψαν αργότερα κατά διαστήματα, όταν πολλά απ' αυτά είχαν πλέον μεγαλώσει, ήταν ξεκομμένα από την πραγματικότητα και το παρελθόν τους. Παρατίθενται μερικές ενδεικτικές περιπτώσεις («Το “παιδομάζωμα” κατά τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο» - Έρευνα Παντείου Πανεπιστημίου [Ελένη Παπαγεωργίου]):

Από κάθε άποψη το γεγονός της επανασύνδεσης των παιδιών με τους γονείς αφήνει ανοιχτά ένα πλήθος από ερωτήματα. Αντιφατικά συναισθήματα κυριάρχησαν στα παιδιά κατά την επάνοδό τους. Πέρα από τη χαρά της επανένωσης, πόσο δύσκολη και ενδεχομένως οδυνηρή ήταν; Ποιες ήταν άραγε οι συνθήκες και πώς τα αισθήματα αποξένωσης των παιδιών δηλητηρίασαν τη χαρά του σμιξίματος; Πόσο εύκολη ήταν η προσαρμογή τους σε μία χώρα από την οποία είχαν αποκοπεί και η επανένταξή τους στην οικογένεια και στην κοινότητά τους;

Οι μαρτυρίες είναι αποκαλυπτικές. Ο Κώστας Πλίκας αναφέρει: «Το 1955, τότε ήρθε το παιδί. Ήρθε χωρίς μαλλιά, δεν τα γνώριζαμε τα παιδιά. Νηστικά. Δεν τα έδιναν σημασία ντιπ οι Γιουγκοσλάβοι. Να σου δώσει το παιδί συνέντευξη να πει, δεν θα πιστεύεις. Νηστικά! Και δεν μας γνώρισε. Πού να μας γνωρίσει; Δεν γνώρισε καθόλου, να το βλέπεις και να φεύγει. Να του πω: “Εγώ είμαι ο πατέρας σου” και δεν πίστευε. Λυπηρό πολύ ήταν».

Πώς βίωσαν την επανένωση τα ίδια τα παιδιά που έζησαν σε περιβάλλον αναγκαστικού χωρισμού και μακριά από κάθε επαφή με την ευρύτερη οικογένεια; Ο Ηλίας Κατσανίκος ήταν ένα από τα εξήντα περίπου παιδιά που έφυγαν από το Περιβολάκι: «Η μάνα μου χωρίς τίποτα, πήρε το τραίνο, χωρίς τη γλώσσα να κατέχει, ήρθε και μας βρήκε στον παιδικό σταθμό. Αλλά εγώ πια, αυτό μπορείς να το γράψεις, έμαθα χωρίς τους γονείς και μου φαινόταν

σαν ξένη. Τρία χρόνια (περάσανε), ήταν σαν ξένη. Πολύ αργά άρχισα να πλησιάζω στην αγκαλιά της, παρακαλούσε, έκλαιγε, έκανε, για να πλησιάσω. Κάτι, κάτι είχε συμβεί μέσα μας σ' εκείνη την εποχή».

Εξαιρετικά ενδιαφέρουσες και περιγραφικές για την κατάσταση των επαναπατριζόμενων παιδιών είναι οι εκθέσεις που υπέβαλαν οι στρατιωτικές αρχές, οι εθελόντριες του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού και οι Εντεταλμένες Κυρίες. Σύμφωνα με τις αναφορές τους τα παιδιά παρουσίαζαν καταφανή δείγματα αλλοιώσεως της εθνικής τους συνείδησης αποτέλεσμα της σλαβικής και κομμουνιστικής προπαγάνδας. Τα Ελληνόπουλα εκφράζονταν ενθουσιωδώς υπέρ της Γιουγκοσλαβίας, αποκαλούσαν την Ελλάδα φασιστική χώρα και ισχυρίζονταν πως τα σύνορά της έφταναν μέχρι τον Όλυμπο, ενώ επιδείκνυαν ασέβεια προς τα θεία και τους γονείς τους. Ελάχιστα από τα επαναπατρισθέντα παιδιά γνώριζαν επαρκώς την ελληνική γλώσσα, κάποια ήξεραν μερικές λέξεις, ενώ τα περισσότερα παιδιά δε γνώριζαν καθόλου την ελληνική και μιλούσαν τη λεγόμενη «μακεδονική» γλώσσα, την οποία εμφάνιζαν ως μητρική τους γλώσσα. Κάποια παιδιά αρνούσαν να μιλήσουν την ελληνική ακόμα και στα σχολεία προκαλώντας τη δυσφορία των διδασκόντων.

Ένα άλλο παιδί θα πει: «Όχι, εγώ νομίζω δεν είχαμε πολλή νοσταλγία τότε, γιατί δεν είχε περάσει και πολύς καιρός που να νοσταλγάμε την πατρίδα μας, κι εφόσον βρήκαμε το καλύτερο εκεί πέρα, παρέα με τα παιδιά... Μετά η διαφορά αυτής της ζωής είναι απέραντη, όπως είναι η νύχτα με τη μέρα και ποιος ήθελε να γυρίσει ξανά εδώ να πάει στα κατσίκια και στα πρόβατα;».

Σύμφωνα με την ίδια μελέτη, πολλά απ' τα επαναπατρισθέντα παιδιά, διαπίστωσαν πως η επικοινωνία τους με τους γονείς τους δεχόταν την παρέμβαση της ελληνικής κομμουνιστικής προπαγάνδας:

Στη στάση αυτή των παιδιών αδιαμφισβήτητα συνέτεινε και η προπαγάνδα που είχε συντελεσθεί προ της επανόδου στην πατρίδα. Μετά τον επαναπατρισμό των παιδιών και την επανένωση με τους οικείους τους διαπιστώθηκε ότι πολλές φορές το περιεχόμενο των επιστολών που λάμβαναν

τα παιδιά ήταν διαφορετικό από αυτό που είχαν αποστείλει οι γονείς. Εκ των υστέρων ανακαλύφθηκε, ότι ενώ οι γονείς συνιστούσαν στα παιδιά τους να παρουσιαστούν ενώπιον της Επιτροπής του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού και να ζητήσουν την αναχώρησή τους από τη Γιουγκοσλαβία, η Ελληνίδα οικονόμος αφαιρούσε αυτές τις επιστολές και τα παιδιά λάμβαναν επιστολές με εκ διαμέτρου αντίθετο περιεχόμενο, στις οποίες τους υποδεικνυόταν να μην επανέλθουν στη χώρα γιατί το καθεστώς που επικρατούσε ήταν τρομακτικό. Τα παιδιά μαρτυρούσαν, πως τους απειλούσαν ότι μόλις θα έφθαναν στην Ελλάδα, οι Αμερικανοί και οι Έλληνες θα τα πετούσαν στη θάλασσα και ότι όλα τα χωριά τους είχαν καταστραφεί (Έκθεση Καίτης Ανθίδου, 21 Νοεμβρίου 1951). Χαρακτηριστική είναι η στιχομυθία επαναπατρισμένου παιδιού και πατέρα, όπως την μεταφέρει μια εθελόντρια (Έλλη Γεωργίτσα) του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού:

- Πατέρα, είναι Έλληνες στο χωριό;
- Ναι παιδί μου,
- Πατέρα πότε θα πάμε στην Ελλάδα;
- Εδώ είναι Ελλάδα παιδί μου, είμαστε στην Ελλάδα.
- Ψέματα λες, η Ελλάδα μας είπαν είναι καμμένη, κι εγώ βλέπω το σπίτι αυτό δεν είναι καμμένο, δεν είμαι στην Ελλάδα».

Η διάρκεια του χωρισμού, η ηλικία, οι συνθήκες ζωής και η πολιτική κατήχηση επηρέασαν την ψυχολογία των παιδιών και καθόρισαν τη στάση που τήρησαν κατά την επάνοδό τους. Η κοινωνική προσαρμογή δεν ήταν εύκολο ζητούμενο και οι γονείς, η ευρύτερη οικογένεια και τα άλλα κοινωνικά δίκτυα επωμίστηκαν τη βαρύτερη ευθύνη να βοηθήσουν στην επανένταξη αυτών των παιδιών.

Αντί επιλόγου

«Δεν υπάρχουν Έλληνες κομμουνιστές. Όταν κανείς γίνει συνειδητός κομμουνιστής παύει να 'ναι Έλληνας. Γι' αυτό και το κόμμα λέγεται Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδος και όχι Ελληνικό Κομμουνιστικό Κόμμα... Η κομμουνιστική φυλή ζει μια ζωή τερατώδη αληθινά, πραγματικά μεταφυσική. Ο κομμουνιστής, ο διαφοροποιημένος πια κομμουνιστής, δεν βλέπει όπως βλέπουν όλοι οι άνθρωποι, δεν ακούει όπως ακούν οι άλλοι, δεν διαβάζει όπως διαβάζουν οι άλλοι...».

Στρατής Μυριβήλης